

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΟΛΕΩΝ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ
ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΑΝΤΖΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ (επιβλέπων)**

**ΒΟΛΟΣ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2011**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Α' ΜΕΡΟΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	11
1.1 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	11
1.2 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	16
1.3 ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ, ΤΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	29
Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	29
2.1 ΛΕΣΤΕΡ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	29
2.1.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία του Λέστερ	29
2.1.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός για το Λέστερ	33
2.1.2.1 Το Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008	35
2.1.2.2 Η Στρατηγική για τη δημόσια ιδιοκτησία, στο κέντρο του Λέστερ (Public Realm Strategy)	39
2.2 ΜΠΑΘ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	40
2.2.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία του Μπαθ	40
2.2.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός για το Μπαθ	43
2.2.2.1 Πολιτιστικά στοιχεία σε παλαιότερο σχεδιασμό	43
2.2.2.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός σήμερα	44
2.2.2.3 Η πολιτιστική πολιτική στο Τοπικό Σχέδιο του Μπαθ	48
2.3 ΒΑΛΤΙΜΟΡΗ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	51
2.3.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία της Βαλτιμόρης	51
2.3.2 Ο Πολιτιστικός Σχεδιασμός για την πόλη της Βαλτιμόρης	54
2.3.2.1 Το PlanBaltimore	54
2.3.2.2 Το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης	56
2.4 ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	60

2.4.1	Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία της Μελβούρνης	60
2.4.2	Η Στρατηγική για τις Τέχνες για την πόλη της Μελβούρνης 2004 – 2007	65
2.5	ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ - ΣΥΓΚΡΙΣΗ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	70
2.5.1	Η θέση των πολιτιστικών σχεδίων μεταξύ άλλων	70
2.5.2	Η δομή	72
2.5.3	Το περιεχόμενο	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3		82
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ		
ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ		82
3.1	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	82
3.2	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	83
3.3	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	86
3.4	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	88
Β' ΜΕΡΟΣ		90
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4		90
ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ		90
4.1	Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	90
4.2	Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	94
4.3	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	100
4.3.1	Ο φορέας εφαρμογής	100
4.3.2	Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του πολιτιστικού σχεδίου	102
4.3.3	Ο συμμετοχικός σχεδιασμός	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5		105
Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ		105
5.1	ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ 105	
5.2	Η ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ	110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6		121
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ		
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ		121

6.1	Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	
	121	
6.2	Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ	
	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	128
6.3	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ	
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	140
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	142
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	142
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	149
	ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ	149
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	154
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	154
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	158
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ	
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ	
	ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	158
	Γ.1. ΛΕΣΤΕΡ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	159
	Γ.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΛΕΣΤΕΡ	159
	Γ.1.2 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ	
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΕΣΤΕΡ	163
	Γ.2 ΜΠΑΘ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	170
	Γ.2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΠΑΘ ...	170
	Γ.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΡΑΪΣΜΟΥ ΤΟΥ	
	ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ	172
	Γ.3 ΒΑΛΤΙΜΟΡΗ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ...	174
	Γ.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ	
	ΒΑΛΤΙΜΟΡΗΣ	174
	Γ.3.2 ΣΤΟΧΟΙ, ΥΠΟΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ	
	ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΜΟΡΗΣ	175
	Γ.4 ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	178
	Γ.4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ	
	ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ	178
	Γ.4.2 ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	
	ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ	178
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ	189
	ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	189
	ΠΗΓΕΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ	198

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Εξέλιξη σχεδιαστικών φιλοσοφιών για την πόλη	σελ.12
Πίνακας 1.2 : Προσεγγίσεις αστικής πολιτιστικής πολιτικής και σχεδιασμού των πόλεων που αφορούν στο περιεχόμενο	σελ.20
Πίνακας 1.3: Σημεία αλληλεπίδρασης πολιτισμού και σχεδιασμού	σελ.24
Πίνακας 1.4: Μέσα πολιτιστικής πολιτικής	σελ.26
Πίνακας 2.1: Αναλυτικός πίνακας δράσεων του Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008	σελ.35
Πίνακας 2.2: Κυριότερες δράσεις ανά θέμα πολιτιστικής στρατηγικής	σελ.47
Πίνακας 2.3: Δομή του Πολιτιστικού Σχεδίου του Λέστερ	σελ.73
Πίνακας 2.4: Δομή της Τοπικής Πολιτιστικής Στρατηγικής του Μπαθ	σελ.74
Πίνακας 2.5: Δομή του PlanBaltimore	σελ.74
Πίνακας 2.6: Δομή του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Βαλτιμόρης	σελ.75
Πίνακας 2.7: Δομή της Στρατηγικής για τις Τέχνες για τη Μελβούρνη	σελ.76
Πίνακας 2.8: Περιεχόμενο των πολιτιστικών σχεδίων - στρατηγικών	σελ.77
Πίνακας 4.1: Συνθήκες για τη βιώσιμη ανάπτυξη του πολιτιστικού τομέα	σελ.97
Πίνακας 4.2: Μήτρα αλληλεπίδρασης Διαστάσεων και Κεφαλαίων της πόλης	σελ.99
Πίνακας 5.1: Νομικά πρόσωπα με πολιτιστική δράση του Δ. Χαλανδρίου και δραστηριότητες που διοργανώνουν	σελ.107
Πίνακας 6.1: Ανάλυση περιβάλλοντος περιοχής μελέτης	σελ.122
Πίνακας 6.2: Πεδία που περιλαμβάνονται στους βασικούς άξονες του πολιτιστικού σχεδίου του Δήμου Χαλανδρίου	σελ.130
Πίνακας 6.3: Αναλυτική παρουσίαση δράσεων του πολιτιστικού σχεδίου	σελ.135

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 4.1: Βασικά κριτήρια της εκ των προτέρων αξιολόγησης ενός προγράμματος	σελ.91
Διάγραμμα 4.2: Στάδια πολιτιστικού σχεδιασμού	σελ.93
Διάγραμμα 4.3: Μεθοδολογία για την αξιολόγηση προτάσεων	σελ.103

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνες 2.1, 2.2: Πωλητές στην υπαίθρια αγορά του Λέστερ	σελ.29
Εικόνα 2.3: De Monfort Hall (εσωτερικό)	σελ.30
Εικόνα 2.4: Πολιτιστική Συνοικία	σελ.30
Εικόνα 2.5: Χώρος παραστατικών τεχνών Curve	σελ.31
Εικόνα 2.6: Πλανητάριο του Λέστερ	σελ.31

Εικόνα 2.7: Θεματικός άξονας 1 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.36
Εικόνα 2.8: Θεματικός άξονας 2 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.36
Εικόνα 2.9: Θεματικός άξονας 3 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.37
Εικόνα 2.10: Θεματικός άξονας 4 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.37
Εικόνα 2.11: Θεματικός άξονας 5 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.38
Εικόνα 2.12: Θεματικός άξονας 6 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.38
Εικόνα 2.13: Θεματικός άξονας 7 Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 του Λέστερ	σελ.38
Εικόνα 2.14: Μουσείο Holburne	σελ.41
Εικόνα 2.15: Κήποι του Μπαθ	σελ.41
Εικόνα 2.16: Άποψη της πόλης του Μπαθ	σελ.42
Εικόνα 2.17: Τοπίο κοντά στο Μπαθ	σελ.42
Εικόνες 2.18 και 2.19: Ρωμαϊκά λουτρά στο Μπαθ	σελ.43
Εικόνα 2.20: Εξώφυλλο τεύχους του Τοπικού Σχεδίου του Μπαθ	σελ.48
Εικόνα 2.21: Δημοτική γιορτή του Μέριλαντ	σελ.51
Εικόνα 2.22: Μουσείο Τέχνης στη Βαλτιμόρη	σελ.51
Εικόνα 2.23: Πανεπιστήμιο του Μέριλαντ	σελ.52
Εικόνα 2.24: Φέντεραλ Χιλ	σελ.53
Εικόνα 2.25: Βιβλιοθήκη George Peabody	σελ.53
Εικόνα 2.26: Εξώφυλλο τεύχους PlanBaltimore	σελ.54
Εικόνα 2.27: Chinatown στη Μελβούρνη	σελ.60
Εικόνα 2.28: Συναυλία των kiss	σελ.61
Εικόνα 2.29: Το παλιό Νομισματοκοπείο	σελ.61
Εικόνα 2.30: Ομοσπονδιακή Πλατεία	σελ.62
Εικόνα 2.31: Εθνικό ενυδρείο	σελ.62
Εικόνα 2.32: Χώροι αναψυχής	σελ.63
Εικόνα 2.33: Ποδηλατικό πάρκο	σελ.63
Εικόνα 2.34: Εξώφυλλο Οδηγού Σχεδιασμού και Διαχείρισης Γεγονότων	σελ.64
Εικόνα 2.35: Εξώφυλλο τεύχους Στρατηγικής για τις Τέχνες	σελ.65
Εικόνα 5.1: Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο	σελ.108
Εικόνα 5.2: Ποδηλατόδρομος δάσους - ρεματιάς	σελ.109

Εικόνα 5.3: Κατασκευή Σαρζανέτ στο Ρέμα Χαλανδρίου σελ.109

Εικόνα 5.4: Σταθμός ΜΕΤΡΟ «ΧΑΛΑΝΔΡΙ» σελ.109

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 5.1: Δήμος Χαλανδρίου σελ.105

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

LCB Depot	Leicester Creative Business Depot – Δεξαμενή Δημιουργικών Επιχειρήσεων του Λέστερ
Ανάλυση SWOT	Ανάλυση Πλεονεκτημάτων, Μειονεκτημάτων, Ευκαιριών και Κινδύνων (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats)
BACVA	Baltimore Area Convention and Visitors Association – Σύνδεσμος Επισκεπτών
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Γ.Π.Σ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω καταρχάς τον επιβλέποντα της εργασίας, κ. Αλέξη Δέφνερ, για την υπομονή, τις χρήσιμες συμβουλές και την ενθάρρυνση που μου έδωσε για την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας. Επίσης, τον κ. Θοδωρή Μεταξά για τη βοήθεια του στα πρώτα βήματα της συγγραφής της εργασίας, και τις συμφοιτήτριές μου Μόνικα Κτενά και Ντίνα Βαϊοπούλου, για τις συμβουλές τους επί πρακτικών θεμάτων. Ένα μεγάλο ευχαριστώ χρωστάω και στους ανθρώπους του Δήμου Χαλανδρίου, που υπήρξαν συνεργάσιμοι, και που μου έδειξαν πως έχουν τη διάθεση να αφιερώσουν χρόνο στο εγχείρημα του πολιτιστικού σχεδιασμού που πραγματεύεται η εργασία μου. Το θέμα της εργασίας δε θα προέκυπτε εάν κάποιοι καθηγητές της σχολής δε μας εμφυσούσαν την αγάπη για τον πολιτισμό, σε όλα τα χρόνια της φοίτησης. Ευχαριστώ λοιπόν τον κ. Νικόλο Βογιαζίδη, τον κ. Ηλία Μπεριάτο, τον κ. Νίκο Σουλιώτη και τον κ. Χρήστο Κουσιδώνη. Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου και τους φίλους μου, που έδειξαν εμπιστοσύνη στις ιδέες μου και με διευκόλυναν με κάθε δυνατό τρόπο στην εκπόνηση της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διπλωματική εργασία πραγματεύεται το θέμα του πολιτιστικού σχεδιασμού στις πόλεις, κι επιχειρεί να διαμορφώσει μία μεθοδολογία γι αυτό. Ακόμη από τη δεκαετία του 1950, οι πόλεις επενδύουν στην ανάπτυξη του πολιτισμού και στην εικόνα τους, κι από τότε, η σχέση των σχεδίων ανάπτυξης με τον πολιτισμό έχει περάσει από πολλά στάδια. Ο πολιτιστικός σχεδιασμός την τελευταία εικοσαετία έχει καταστεί σημαντικός τομέας παρέμβασης στην αστική ανάπτυξη, καθώς μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, αλλά και στην ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος. Αναλύονται λοιπόν οι θεωρητικές προσεγγίσεις της πολιτιστικής πολιτικής, περιγράφονται και αξιολογούνται εργαλεία για την κατάρτιση πολιτιστικών σχεδίων, μέσα από τη διεθνή εμπειρία και από τη μελέτη του πολιτιστικού σχεδιασμού τεσσάρων πόλεων. Τελικά, διαμορφώνονται οι κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση πολιτιστικού σχεδίου στο Δήμο Χαλανδρίου, που αφορούν στη διαδικασία ανάλυσης, στο περιεχόμενο και στην εφαρμογή του σχεδίου, με τη χρήση των προαναφερθέντων προσεγγίσεων και εργαλείων.

Λέξεις – κλειδιά: πολιτιστικός σχεδιασμός, πολιτιστικοί πόροι, αστική ανάπτυξη, φιλοσοφία της ανάπτυξης, διαδικασία κατάρτισης σχεδίου, φορέας εφαρμογής

SUMMARY

The degree essay concerns the subject of cultural planning in cities, and tries to form a methodology for it. Since the 1950's, the cities have been investing in the development of culture and in their image, and since then, the relationship between the development plans and culture has been through a lot of stages. During the last twenty years, cultural planning has been established as an important intervention sector in urban development, because it can bring about positive outcomes in social and economic problems, but also in the quality of the urban environment. So, the theories of cultural policy are analyzed, the cultural planning tools are described and criticized, through international experience and the study of the cultural plans of four cities. Finally, guidelines are formed for the drawing up of a cultural plan at the Municipality of Halandri, and they concern the analysis procedure, the content, and the implementation of the plan, using the theories and tools referred above.

Key – words: cultural planning, cultural resources, urban development, development philosophy, cultural planning procedure, body of implementation

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ακριβές θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι ο πολιτιστικός σχεδιασμός των πόλεων, όπως φαίνεται μέσα από τη βιβλιογραφία και τις τέσσερις περιπτώσεις πόλεων που μελετώνται, και η διατύπωση κατευθυντηρίων γραμμών για την κατάρτιση ενός πολιτιστικού σχεδίου στην ελληνική πόλη, και συγκεκριμένα στο Δήμο Χαλανδρίου. Επιλέχθηκε το θέμα αυτό λόγω της προσωπικής διαπίστωσης της ανάγκης των κοινοτήτων για επαφή με τον πολιτισμό, και λόγω της πεποίθησης ότι ο σχεδιασμός μπορεί να αποφέρει πολλά οφέλη στους διάφορους τομείς μίας πόλης. Αυτό, ακόμη και σε ένα πεδίο ως ένα βαθμό ανέγγιχτο από σχεδιαστικές διαδικασίες, όπως ο πολιτισμός. Στο σημείο αυτό έγκειται και το πρωτότυπο της εργασίας, δηλαδή η προσπάθεια διατύπωσης μίας συγκεκριμένης διαδικασίας που μπορεί να ακολουθήσει μία ομάδα ειδικών του σχεδιασμού, για την κατάρτιση του πολιτιστικού σχεδίου της ενδιαφερόμενης πόλης.

Τα ερωτήματα που επιχειρεί η παρούσα εργασία να απαντήσει είναι, πρώτον, τί μπορεί να σημαίνει και να συνεπάγεται η πολιτιστική ανάπτυξη για μία πόλη. Δεύτερον, αν μπορούν οι άνθρωποι να «οργανώσουν» την πολιτιστική ανάπτυξη, ώστε να γευτούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα οφέλη της, χωρίς να προκαλέσουν προβλήματα στις κοινωνίες και στο χώρο που ζουν, και χωρίς να παραμορφώσουν την αξία και την ιερότητα του πολιτισμού, και τρίτον, με ποιο τρόπο μπορεί να γίνει αυτό στις ελληνικές πόλεις.

Η διπλωματική εργασία έχει ως στόχο αρχικά, να προσεγγίσει τη διαδικασία του πολιτιστικού σχεδιασμού στις πόλεις. Μέσω της μελέτης θεωρητικών αναλύσεων, της διαμόρφωσης της πολιτιστικής πολιτικής και του πρακτικού πολιτιστικού σχεδιασμού τεσσάρων πόλεων του εξωτερικού, επιχειρείται ο εντοπισμός των βασικών γραμμών και διαδικασιών δράσης, που απαιτούνται για τη διαμόρφωση ενός επιτυχημένου πολιτιστικού σχεδίου. Ο κύριος σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι, τελικά, να καταλήξει σε κάποιες κατευθυντήριες γραμμές πάνω στον πολιτιστικό σχεδιασμό για την ελληνική πόλη. Η ελληνική πόλη που έχει επιλεγεί, ώστε οι κατευθύνσεις να μπορούν να ιδωθούν και σε παράδειγμα, είναι ο Δήμος Χαλανδρίου.

Καταρχάς, στο κεφάλαιο 1 περιγράφεται η ιστορική εξέλιξη της εισόδου των σχεδιαστικών – προγραμματικών διαδικασιών στον τομέα του πολιτισμού, φαίνεται τί προκάλεσε αυτήν την ανάγκη, ποιες χώρες και πόλεις πρωτοστάτησαν στην

παρέμβαση στα πολιτιστικά δρώμενα. Ταυτόχρονα, και συνδεδεμένη με τα παραπάνω, αναλύεται η απόπειρα χρήσης του πολιτισμού ως μοχλό ανάπτυξης για τις πόλεις, καθώς τις τελευταίες εφτά δεκαετίες, διάφορες πόλεις στον κόσμο, είδαν την πολιτιστική ανάπτυξη ως ένα μέσο επίλυσης των οικονομικών, κοινωνικών, χωρικών κ.λπ. προβλημάτων. Ανάλογα με τις ανάγκες και τα προβλήματά τους, οι αρχές και οι διάφοροι φορείς των πόλεων αυτών ακολούθησαν ποικίλες πολιτιστικές πολιτικές, βασισμένες σε διαφορετικές φιλοσοφίες.

Έτσι, στα Κεφάλαια 1.2 και 1.3 θα περιγραφούν η φιλοσοφία, η μορφή, τα μέσα, οι φορείς, η οργανωτική δομή που έχει ο πολιτιστικός σχεδιασμός από πόλη σε πόλη και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Μετά από την ανάλυση αυτή, και έπειτα από τη μελέτη και διεθνούς βιβλιογραφίας, γίνεται μία προσπάθεια διατύπωσης των θεμάτων που αφορούν στην αναγκαιότητα και στην αποτελεσματικότητα του πολιτιστικού σχεδιασμού πάνω σε διάφορους τομείς. Επίσης, επισημαίνονται τα συνηθέστερα και τα σοβαρότερα προβλήματα που μπορούν οι εν λόγω παρεμβάσεις να δημιουργήσουν, για να σημανθούν ως «σκόπελοι» προς αποφυγή, για τους μελετητές και τους ειδικούς του σχεδιασμού.

Έπειτα, στο Κεφάλαιο 2 αναλύονται τέσσερις περιπτώσεις πολιτιστικού σχεδιασμού, των πόλεων Λέστερ και Μπαθ στη Μεγάλη Βρετανία, Βαλτιμόρη στην Αμερική και Μελβούρνη στην Αυστραλία. Για την κάθε πόλη, αναφέρονται κάποια πολιτιστικά στοιχεία, που αφορούν στην προσφορά και στην παραγωγή του πολιτιστικού προϊόντος, και σε ενδιαφέρουσες πληροφορίες, όπως κάποιο πολύ δραστήριο πολιτιστικό ίδρυμα, παλαιότερες προσπάθειες πολιτιστικού σχεδιασμού, κ.λπ. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται σε γενικές γραμμές το περιεχόμενο των πολιτιστικών σχεδίων των πόλεων, η δομή τους, η ανάλυση που έχει προηγηθεί για την πολιτιστική πολιτική, και η σχέση τους με άλλα σχέδια, υπερκείμενα και υποκείμενα. Γίνεται, τέλος, ένας συνολικός σχολιασμός των παρατηρήσεων και σύγκριση μεταξύ των τεσσάρων περιπτώσεων σύγχρονου πολιτιστικού σχεδιασμού.

Βασισμένο στις παρατηρήσεις όλων των παραπάνω στοιχείων, ακολουθεί το Β' Μέρος της εργασίας, που αφορά στη διαμόρφωση των κατευθυντηρίων γραμμών για τον πολιτιστικό σχεδιασμό. Εξετάζονται κάποιες σχεδιαστικές διαδικασίες και εργαλεία που προτείνονται από διάφορους συγγραφείς, εντοπίζονται χρήσιμα στοιχεία από τη μελέτη των περιπτώσεων των τεσσάρων πόλεων και διαμορφώνονται εξ αρχής κάποιες δομές. Τα παραπάνω μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τις φάσεις

της ανάλυσης για το πολιτιστικό σχέδιο, της διαμόρφωσης, της εφαρμογής και της παρακολούθησής του.

Στο Κεφάλαιο 5, γίνεται μία ανάλυση για το Δήμο Χαλανδρίου, όσον αφορά στον πολιτιστικό τομέα. Επίσης, αναλύονται και σχολιάζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν στα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν για συμπλήρωση σε δημοτικούς υπαλλήλους του Δήμου Χαλανδρίου, καθώς και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις τρεις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με εργαζόμενους στο Δήμο.

Συνεχίζοντας, στο Κεφάλαιο 6, προτείνονται κάποιες κατευθύνσεις για το Δήμο Χαλανδρίου, που αφορούν στην κατάρτιση ενός πολιτιστικού σχεδίου, στην εφαρμογή του και στον έλεγχο της όλης διαδικασίας. Επίσης, διαμορφώνονται ενδεικτικά, αλλά όχι και αυθαίρετα, οι άξονες, οι στόχοι και κάποιες δράσεις παρέμβασης που θα μπορούσε να περιλαμβάνει το πολιτιστικό σχέδιο του Δήμου Χαλανδρίου. Τους συγκεκριμένους άξονες, στόχους και επιμέρους δράσεις θα πρότεινα και προσωπικά. Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξάγονται από όλα τα μέρη της διπλωματικής εργασίας, τα λιγότερο και τα περισσότερο σημαντικά, και από τα τελευταία, απαντώνται τα ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

1.1 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, παρόλο το ότι οι πόλεις είχαν πάντα πολιτιστικές λειτουργίες, η εξέλιξη μίας παγκόσμιας, προσανατολισμένης στον τομέα των υπηρεσιών, οικονομίας, έχει τοποθετήσει τον πολιτισμό στο κέντρο της αστικής ανάπτυξης, και έχει αλλάξει την αντίληψη του πολιτισμού ως τέχνη και κληρονομιά, σε αντίληψή του ως έναν οικονομικό πόρο – απόκτημα, ένα εμπορεύσιμο αγαθό, έναν πολύτιμο παραγωγό εμπορεύσιμου αστικού χώρου (García, 2004: 314).

Από τη στιγμή που το κύμα της δημιουργικής πόλης και της πολιτιστικής οικονομίας πρωτοεμφανίστηκε στην Ευρώπη, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, τα κράτη, οι μεγαλουπόλεις αλλά και οι μικρότερες πόλεις, έχουν στραφεί στον πολιτιστικό σχεδιασμό και προγραμματισμό. Τον υιοθετούν ως μία ευρεία στρατηγική για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η οποία συμπεριλαμβάνει την αναγέννηση γειτονιών, κοινοτήτων και κεντρικών περιοχών των πόλεων. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2000, το ενδιαφέρον αυτό έχει αυξηθεί κατακόρυφα, κι έχουμε έτσι πολλές κοινότητες να επιφορτίζονται με την κατάρτιση πολιτιστικών σχεδίων, να κατευθύνουν πρωτοβουλίες και να αναδεικνύουν πολιτιστικά διαμερίσματα, να κτίζουν και να εξαπλώνουν την πολιτιστική «φέρουσα» ικανότητα, και να σχεδιάζουν νέους συγκεκριμένους πόρους χρηματοδότησης (Markusen και Gadwa, 2009).

Πίνακας 1.1: Εξέλιξη σχεδιαστικών φιλοσοφιών για την πόλη

Χρονική Περίοδος	Κεντρική Ιδέα Σχεδιασμού	Κεντρικοί Άξονες Σχεδιασμού	Παραδείγματα
1900 - 1910	Η πόλη ως έργο τέχνης	Το κίνημα της 'city beautiful'	Μοντέλα του Παρισιού και της Βιέννης, σχέδια του Σικάγο και της Κανμπέρα
1910 – 1950	Πολιτιστική ζωνοποίηση	Αστικά – πολιτιστικά κέντρα, αστικές υποδομές γειτονιάς, λειτουργικά σχέδια πόλεων και μεταπολεμικά ρυθμιστικά (master plans)	Σχέδια του Abercrombie για το Λονδίνο (1943) και για το Μπαθ (1945)
1960 – 1970 (α)	Έργα - ναυαρχίδες	Τολμηρά καλλιτεχνικά προγράμματα, εκτεταμένες αναβαθμίσεις περιοχών	Κέντρο Lincoln, Κέντρο JFK, Όπερα του Σίντνεϋ
1960 – 1970 (β)	Πολιτισμός των κοινοτήτων	Κοινοτικές υποδομές τεχνών, κίνημα για την κληρονομιά, κοινοτική πολιτιστική ανάπτυξη, κοινωνικός σχεδιασμός	Λειτουργία κέντρων τεχνών στη Βρετανία, επαναξιολόγηση της κτιριακής κληρονομιάς και ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα κτίρια ανάλογου ενδιαφέροντος
1980 - 1990	Πολιτισμός στην αστική ανάπτυξη	Πολιτιστική αναγέννηση και στρατηγικές πολιτιστικών βιομηχανιών, χώροι φεστιβάλ και marketplaces, τοπική οικονομική ανάπτυξη	Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, Βαρκελώνη, Μπιλμπάο, Βαλτιμόρη, Γλασκόβη, Μάντσεστερ
1990 - 2000	Δημιουργική πόλη	Στρατηγικές σχεδιασμού τεχνών και πολιτισμού, αστικός σχεδιασμός, πολιτιστικές αστικές ζώνες	Χάντερσφιλντ, Ελσίνκι, Βερολίνο

Πηγή: Freestone και Gibson(2006: 23)

Τις τελευταίες δεκαετίες, ο πολιτισμός εμφανίζεται ως ένας μοχλός ανάπτυξης για τον οικονομικό, κοινωνικό και δημιουργικό τομέα της πόλης. Ο ισχυρισμός ότι η καλλιτεχνική, και γενικά, η πολιτιστική δραστηριότητα μπορεί να δώσει σημαντική ώθηση στην οικονομία, αποτελεί διεύρυνση μίας στρατηγικής που είχε ακολουθηθεί ακόμη από τη δεκαετία του 1960, με την άνθηση της δημόσιας χρηματοδότησης προς τις τέχνες στην Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Και στην Ευρώπη, την ίδια περίοδο και λίγο νωρίτερα, δηλαδή την αμέσως μεταπολεμική περίοδο, ο στόχος των χωρών σχετικά με την πολιτιστική πολιτική ήταν η δίκαιη κατανομή των ευκαιριών επαφής με τον πολιτισμό σε όλο τον πληθυσμό της επικράτειας, και ειδικά σε κοινότητες του περιθωρίου. Καθώς λοιπόν, δόθηκε μεγάλη σημασία στα δικαιώματα περί έκφρασης και συμμετοχής στα πολιτιστικά δρώμενα, ήταν φανερός ένας ανθρωπιστικός προσανατολισμός των στρατηγικών αυτών (Kong, 2000 όπως αναφέρεται στην Garcia, 2004: 315· Arvanitaki, 2007· Smidt-Jensen, 2007: 5-6).

Στις επόμενες δεκαετίες 1970-1980, οι αρχές των ευρωπαϊκών πόλεων άρχισαν να αντιμετωπίζουν την πολιτιστική ανάπτυξη ως ένα ζωτικό μέρος της αστικής πολιτικής, και σε αυτό συνετέλεσε η ανάπτυξη πολλών νέων κινημάτων στις πόλεις (φεμινιστικό κίνημα, ομοφυλόφιλοι, μετανάστες, κ.α.), τα οποία απαιτούσαν πολιτιστική αυτονομία και ελευθερία στην πολιτιστική έκφραση (Bianchini και Parkinson, 1994: 24· Garcia, 2004: 315· Arvanitaki, 2007· Smidt-Jensen, 2007: 6). Τα κινήματα των αστικών κοινωνιών, εξαπολύοντας μία ποικιλία ιδεολογιών, τοποθετούν θέματα στα κυβερνητικά προγράμματα, που ειδιάλλως δε θα αναφέρονταν σε αυτά (McGuigan, 2004: 59-60).

Η άποψη της οικονομικής αποτελεσματικότητας των επενδύσεων στις τέχνες και στην πολιτιστική δραστηριότητα εξαπλωνόταν όλο και περισσότερο (Garcia, 2004: 315· Markusen και Gadwa, 2009), από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, και κυρίως σε πόλεις της Μεγάλης Βρετανίας (Arvanitaki, 2007). Οι εμπειρίες αυτών των πόλεων, έριξαν φως στην εν δυνάμει συνεισφορά της πολιτιστικής πολιτικής στην αστική οικονομική και φυσική αναγέννηση (Smidt-Jensen, 2007: 6). Ειδικά, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, πολλές αρχές πόλεων επεδίωξαν σχεδόν επιθετικά τη διαφήμιση της περιοχής τους, μέσω της εκμετάλλευσης των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της (Power και Scott, 2004: 8). Πολλές πρώην βιομηχανικές πόλεις, που αντιμετώπιζαν την κρίση της αποβιομηχανοποίησης, «ανακύκλωσαν» εμπορικές και βιομηχανικές ιδιοκτησίες, στα πλαίσια προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης βασισμένης στον πολιτισμό, και άλλαξαν τη χρήση τους, σε αυτή των πολιτιστικών και τουριστικών δραστηριοτήτων (Garcia, 2004: 315· Scott, 2004: 464). Η ανάπτυξη αφορούσε κυρίως σε πολιτιστικές βιομηχανίες όπως ο Τύπος, η μουσική και οι σταθμοί αναμετάδοσης, που είχαν ως αποτέλεσμα την άμεση γένεση θέσεων εργασίας και εισοδήματος (Smidt-Jensen, 2007: 6).

Την περίοδο λοιπόν αυτή επικρατούσε το μοτίβο των ακριβών και εκτεταμένων επενδύσεων, σε υποβαθμισμένες περιοχές των πόλεων ή σε περιοχές με φυσικά πλεονεκτήματα (έργα - ναυαρχίδες). Όπως αναφέρει και η Garcia (2004: 315), τέσσερα διακριτά χαρακτηριστικά εκείνης της περιόδου ήταν:

- Οι αυξανόμενες επενδύσεις σε υποδομές για παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων,
- Η διεξαγωγή προγραμμάτων και έργων - ναυαρχίδων, και υψηλού κύρους γεγονότων στην πόλη για την προσέλκυση τουριστών,
- Η αναζωογόνηση αστικών δημόσιων χώρων, και

- Η ραγδαία αύξηση συνεργασιών δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, για τη δρομολόγηση θεμάτων αστικού περιεχομένου.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, περνώντας στα 1990, επήλθαν σημαντικές κοινωνικοπολιτικές αλλαγές, που επηρέασαν τη στάση των πόλεων απέναντι στην ανάπτυξη πολιτιστικής πολιτικής. Πρώτον, παρατηρήθηκε μία αύξηση στην κατανάλωση πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών, σε συνδυασμό με τη μείωση των ωρών εργασίας και την αύξηση του επιπλέον εισοδήματος στην τάξη των υπαλλήλων (Binns, 2004: 1). Δεύτερον, καταλυτική εξέλιξη ήταν το πέρασμα από το φορντικό στο μετά-φορντικό καθεστώς, δηλαδή από τη βιομηχανική οικονομία και την κατασκευή πραγμάτων στην κατασκευή εννοιών και συμβόλων (McGuigan, 2004: 9), και η επακόλουθη ανάγκη των πόλεων για οικονομική και φυσική αναγέννηση. Μεγαλουπόλεις της Ευρώπης είδαν τη διοργάνωση μεγάλων γεγονότων και τη δημιουργία μεγάλων σύγχρονων χώρων τέχνης ως καταλύτη για αστική αναγέννηση (García, 2004: 319· Sacco και Blessi, 2007: 7). Οι μεταβολές αυτές συνδυάστηκαν με την έντονη κριτική της κοινότητας των μελετητών, που αφορούσε κυρίως σε θέματα όπως οι συνέπειες των προγραμμάτων μεγάλων προϋπολογισμών στην κοινωνική ισότητα και συνοχή, η υπερεκτίμηση και στη συνέχεια υποβάθμιση και εγκατάλειψη περιοχών, η κρίση των τοπικών ταυτοτήτων από την εξάπλωση παγκοσμίων προτύπων διασκέδασης και τέχνης, η αδιαφορία για την έλλειψη κοινωνικών αγαθών στην περιφέρεια σε συνδυασμό με την προσέλκυση πλούσιων τουριστών, η υψηλή φορολογία, κ.ά. (Bianchini και Parkinson, 1994: 28, 54-55· Binns, 2004: 1-2· McCarthy, 2005: 2).

Έτσι λοιπόν, οι πόλεις επιδιώκουν την εξύψωση της εικόνας τους σε σχέση με άλλες πόλεις, του κύρους τους στον κόσμο των επενδύσεων, της προσέλκυσης κατοίκων συγκεκριμένης οικονομικής, κοινωνικής και εργασιακής επιφάνειας, της ποιότητας ζωής (Smidt-Jensen, 2007: 7-9). Και φυσικά, ποιο άλλο στοιχείο θα μπορούσε να λειτουργήσει καλύτερα ως πόλος και, ταυτόχρονα, ως δείκτης των μεγεθών αυτών, από τον πολιτισμό; Διανύεται λοιπόν μία εποχή καθολικής επανατοποθέτησης (σημειολογικά) των πόλεων και δημιουργίας «τόπων» (place-making) (García, 2004: 316).

Τον επαναπροσδιορισμό της πολιτιστικής πολιτικής προώθησαν ως ένα βαθμό οι εξής:

- οι τοπικές αρχές, που ήθελαν να προσελκύσουν τουρισμό και επενδυτές μέσω της βελτίωσης της εικόνας της πόλης τους

- οι πολιτιστικοί οργανισμοί, που επιθυμούσαν να αποτελέσουν έναν ευρέως κερδοφόρο αστικό παράγοντα
- οι ομάδες προώθησης επιχειρηματικότητας, που ήλπιζαν να εκτοξεύσουν την τοπική οικονομική δραστηριότητα μέσω της συσχέτισης με τις τέχνες

(Strom, 2003: 247· Binns, 2004: 1)

Προχωρώντας όμως, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, βλέπουμε την προσπάθεια των πόλεων να αμβλύνουν κάποια σοβαρά κοινωνικά προβλήματα, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, η εγκληματικότητα, κ.ά. Δίνουν έμφαση λοιπόν στα πιθανά κοινωνικά αποτελέσματα της πολιτιστικής δραστηριότητας, σε ολιστικές προσεγγίσεις της αστικής αναγέννησης, που περιλαμβάνουν και το κοινωνικό στοιχείο. Σύμφωνα με τον Smidt-Jensen (2007: 9), δίνεται περισσότερη προσοχή στην αυτεξουσιότητα και στη διαφώτιση, αξίες παλαιότερων περιόδων, απέναντι στις καθαρά οικονομικές και εμπορικές αξίες των περισσότερων χρόνων της δεκαετίας του 1990. Κατά τη δεκαετία λοιπόν του 1990, η πολιτιστική πολιτική γίνεται μία αναγνωρισμένη παράμετρος της αστικής αναγέννησης, περικλείοντας μία μεγάλη ποικιλία στόχων – εκτός των απλοϊκών εννοιών του άμεσου οικονομικού κέρδους – όπως η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, κ.ά. (Arvanitaki, 2007). Η εναλλακτική αυτή, ή καλύτερα συμπληρωματική, δεύτερη γενιά στρατηγικών προσεγγίσεων στοχεύει στην ενδυνάμωση και στο σχηματισμό τοπικών θυλάκων πολιτιστικής βιομηχανίας, που θα εξωτερικεύσουν τα αποτελέσματά τους ευρέως, και όχι μόνο τοπικά (Power και Scott, 2004:9).

Σήμερα, ο σχεδιασμός για τις τέχνες έχει διευρυνθεί, ώστε να αποτελεί μέρος στρατηγικών οικονομικής ανάπτυξης, ειδικά σε σχέση με τον τουρισμό και τις πολιτιστικές βιομηχανίες (Καραχάλης, 2006: 1). Πλέον, αφού όλες οι πόλεις παγκοσμίου επιπέδου έχουν αναπτύξει τα δικά τους προγράμματα θεαματικών φεστιβάλ, κι έχουν (ξανά)ανοίξει τα πολυτελή τους μουσειακά και θεατρικά συγκροτήματα, τα προγράμματα ανασυγκρότησης μέσω του πολιτισμού, έχουν προχωρήσει σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Βλέπουμε λοιπόν τη μετάβαση, από μία πολιτική στοχευμένη στην οργάνωση ευκαιριών θεαματικής κατανάλωσης, σε μία καλύτερα συντονισμένη πολιτική, που στοχεύει επίσης στη δημιουργία χώρων, περιοχών και περιβάλλοντος πολιτιστικής παραγωγής και δημιουργικότητας (Moommaas, 2004: 508).

Ο πολιτισμός έχει εδραιωθεί ως ένας κεντρικός άξονας των στρατηγικών αστικής οικονομικής αλλά και κοινωνικής ανάπτυξης (Smidt-Jensen, 2007: 2). Έτσι

λοιπόν, όπως θα παρουσιαστεί και στο κεφάλαιο της διεθνούς εμπειρίας, οι πολιτιστικές πολιτικές, είναι σύνηθες να περιλαμβάνουν διατάξεις που αφορούν:

- στην ποιότητα των εκδηλώσεων και επιδιώκουν την αριστεία (πολιτισμός για τον πολιτισμό),
- στην άμβλυνση κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ένταξη περιθωριοποιημένων ατόμων στην κοινωνία, κ.ά.,
- στην οικονομική ανάπτυξη, μέσω της στήριξης των πολιτιστικών βιομηχανιών και των έργων και προγραμμάτων - ναυαρχίδων,
- στη φυσική αναγέννηση και στη βελτιστοποίηση της εικόνας της πόλης (Smidt-Jensen, 2007: 9-10).

Έτσι, η πλευρά αυτή του σχεδιασμού εμφανίζεται περισσότερο κοντά στα οικονομικά και εργασιακά θέματα, παρά στο φυσικό σχεδιασμό (Evans, 2001: 134). Άλλωστε, ο πολιτιστικός σχεδιασμός δεν περιλαμβάνει καμία προσπάθεια να σχεδιάσει κανείς τις τέχνες, τον πολιτισμό, αλλά έχει ως στόχο να τροφοδοτήσει και να καλλιεργήσει την πολιτιστική δραστηριότητα, έτσι ώστε οι τέχνες να αναπτυχθούν πλούσια. Όταν ο σχεδιασμός αυτός γίνεται σωστά, περιλαμβάνει όλες τις τέχνες, που μπορούν να αποφέρουν οικονομικά κέρδη, αλλά και απόλαυση και έμπνευση για όλους (Evans, 2001: 149).

1.2 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Καταρχάς, θα αναφερθούν τρία διαφορετικά μοντέλα πολιτιστικής πολιτικής, με βάση τα οποία μπορεί να διαμορφωθεί μία νέα πολιτιστική πολιτική μιας πόλης, ή να αξιολογηθεί η υπάρχουσα πολιτιστική πολιτική, εάν θέλουμε να την εντάξουμε σε κάποια μορφή κατηγοριοποίησης. Τα τρία μοντέλα είναι:

- Η Επιχειρηματική πόλη
- Η Δημιουργική πόλη
- Η Προοδευτική πόλη

(Λουκαΐτου – Σιδέρη, 2006: 53)

Στην Επιχειρηματική πόλη, κύριος στόχος είναι η οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα το συχνό παραγκωνισμό των κοινωνικών παραμέτρων και στόχων. Προωθείται η ανάπτυξη επιχειρήσεων σχετικών με τον πολιτισμό, τον τουρισμό και τις επικοινωνίες, ενώ ενδυναμώνεται με κάθε τρόπο το μάρκετινγκ της πόλης

(ανέγερση πολιτιστικών εγκαταστάσεων μεγάλης προβολής, φιλοξενία μεγάλων διεθνών γεγονότων, κ.ά.), με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων. Παραδείγματα πόλεων που ακολουθούν ως επί το πλείστον το μοντέλο της Επιχειρηματικής πόλης είναι το Νιου Τζέρσεϊ – Νιούαρκ, το Μπιλμπάο, η Γλασκόβη. Η κριτική που έχει δεχθεί η συγκεκριμένη προσέγγιση έγκειται στη δημιουργία πολιτιστικών τοπίων απρόσιτων σε πολλές κοινωνικές ομάδες, στη δημιουργία χωρικών ανισοτήτων, και στην προσήλωση των πόλεων μόνο στα οικονομικά οφέλη που μπορεί να αποφέρει η πολιτιστική ανάπτυξη (Λουκαΐτου – Σιδέρη, 2006: 55-56).

Η έννοια της Δημιουργικής πόλης επεξηγείται στο Παράρτημα Α, των ορισμών. Θα ενδιέφερε εδώ να επισημανθεί η διαφορά από την Επιχειρησιακή πόλη. Οι αρχές της Δημιουργικής πόλης επιδιώκουν την προσέλκυση ανθρώπων της δημιουργικής τάξης, κι έτσι επιδιώκουν την ανάπτυξη ενός κοσμοπολίτικου κλίματος σε πολλές περιοχές της πόλης. Έτσι οι επεμβάσεις τους είναι περιορισμένες σε μέγεθος, αλλά πραγματοποιούνται σε πολλά σημεία της πόλης, με την ενίσχυση μικρών χώρων πολιτισμού και διασκέδασης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα πόλεων που ακολουθούν τη στρατηγική αυτή είναι το Όστιν στο Τέξας και το Πόρτλαντ στο Όρεγκον, καθώς και η γειτονιά του Σόχο στη Νέα Υόρκη. Η Δημιουργική πόλη ευνοεί την πολυμορφία και επιδιώκει την πολύ-πολιτισμικότητα, αλλά εστιάζεται στην ευχαρίστηση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, που αποκλείουν άλλες. Επίσης, έχει παρατηρηθεί η αύξηση των αξιών γης και των ενοικίων στις νέες πολιτιστικές περιοχές που δημιουργούνται, με αποτέλεσμα των σταδιακό εκτοπισμό των κατοίκων τους (Λουκαΐτου – Σιδέρη, 2006: 56-57).

Η Προοδευτική πόλη επιδιώκει την αναδιανομή του πολιτιστικού προϊόντος στην ευρύτερη δυνατή βάση πολιτών, ενώ προσπαθεί να εξομαλύνει και τις χωρικές ανισότητες, ενισχύοντας τις πολιτιστικές δραστηριότητες στις γειτονιές της πόλης. Επίσης, προωθεί την πολιτιστική έκφραση εθνικών και άλλων μειονοτήτων. Παραδείγματα δράσεων της Προοδευτικής πόλης αποτελούν το Πρόγραμμα εκπαίδευσης στη φωτογραφία και στις τέχνες στο Πάρκο Τέχνης Μπάρνστολ του Λος Άντζελες και η Συνεργασία τεχνών Ίστ σάιντ στο Οκλαντ. Οι δράσεις Προοδευτικών ομάδων μέσα στις πόλεις βρίσκουν εμπόδια, καθώς οι επενδύσεις εταιριών για πολιτιστικές δράσεις διαφορετικού χαρακτήρα, υπόσχονται οικονομικά οφέλη και συνεπάγονται και περεταίρω επενδύσεις. Έτσι, μέσα στον καπιταλιστικό χαρακτήρα, ιδίως των μεγάλων πόλεων, είναι περιορισμένες οι ευκαιρίες που δίνονται σε προγράμματα προοδευτικού χαρακτήρα (Λουκαΐτου – Σιδέρη, 2006: 57-58).

Φυσικά, οι θεωρητικές προσεγγίσεις που αναφέρθηκαν, αποτελούν μία προσπάθεια κατηγοριοποίησης των πραγματικών πολιτιστικών πολιτικών που ακολουθούν οι πόλεις, καθώς συνήθως συνδυάζουν χαρακτηριστικά και από τις τρεις προσεγγίσεις, άλλα σε μεγαλύτερο βαθμό και άλλα σε μικρότερο (Λουκαΐτου – Σιδέρη, 2006: 54). Οι θεωρητικές προσεγγίσεις τέτοιου τύπου βοηθούν στην κατανόηση των επιλογών που έχουν οι πόλεις στην διαμόρφωση της πολιτιστικής τους στρατηγικής, και παρέχουν μία ιδέα των θετικών και των αρνητικών στοιχείων της κάθε προσέγγισης.

Μία άλλη ανάλυση που αφορά στη θεωρητική βάση του πολιτιστικού σχεδιασμού των πόλεων, περιλαμβάνει τις εξής τρεις προσεγγίσεις αστικής πολιτιστικής πολιτικής και σχεδιασμού των σύγχρονων πόλεων (Smidt-Jensen, 2007: 10):

- Πολιτιστικός σχεδιασμός (cultural planning)
- Στρατηγική - Μοντέλο των ταλέντων (talent strategy - model)
- Στρατηγικές χωρικών θυλάκων πολιτισμού (cultural cluster strategies)

Στην προσέγγιση του πολιτιστικού σχεδιασμού, ο κύριος στόχος είναι η ολοκλήρωση της τέχνης και της πολιτιστικής έκφρασης στην πορεία της αναγέννησης της πόλης και της ζωής σε αυτή. Αντικείμενα του πολιτισμού σε αυτή την περίπτωση είναι όλες οι πλευρές ενός τόπου, όπως οι τέχνες, η πολιτιστική κληρονομιά, τα τοπικά ήθη και έθιμα, οι δημόσιοι χώροι, η αρχιτεκτονική κ.λπ. Σύμφωνα με το συγγραφέα, οι πόλεις που επιθυμούν να ακολουθήσουν μία στρατηγική τέτοιου χαρακτήρα, πρέπει να τοποθετήσουν τον πολιτισμό στο κέντρο των στρατηγικών ανάπτυξής τους, ώστε αυτός να αντιμετωπισθεί ως μία διάσταση όλων των απόψεων της αστικής ανάπτυξης, καθώς αποτελεί την κατεξοχήν ολιστική και διατομεακή προσέγγιση (Smidt-Jensen, 2007: 10).

Η δεύτερη προσέγγιση, αυτή του μοντέλου των ταλέντων (θεωρία της δημιουργικής τάξης), έχει ως κύρια παραδοχή το ότι οι εργαζόμενοι με υψηλή κατάρτιση στην οικονομία της γνώσης, ελκύονται από μέρη τα οποία προσφέρουν θέσεις εργασίας συγκεκριμένου τύπου, υψηλή ποιότητα ζωής και επιλογές «τρόπου ζωής» (life style options). Σύμφωνα με το μοντέλο των ταλέντων, υπάρχουν δύο διαστάσεις του πολιτισμού, που καθιστούν την πόλη ανταγωνιστική στην προσέλκυση πληθυσμού: α) η πολιτιστική ζωντάνια, η ύπαρξη δηλαδή σχεδιασμένων ή/και μη, χώρων πολιτισμού και διασκέδασης σε διάφορα σημεία της πόλης, και η

κίνηση, η δημιουργικότητα και η ενέργεια που συνεπάγονται, και β) η ανεκτικότητα – διαφορετικότητα, δηλαδή το ελεύθερο κλίμα στην πόλη, που ευνοεί την ύπαρξη πειραματικών και εναλλακτικών σκηνών τέχνης, και την υιοθέτηση αντισυμβατικών τρόπων ζωής (Smidt-Jensen, 2007: 11-12).

Τρίτη παρουσιάζεται η προσέγγιση των εντοπισμένων χωρικών θυλάκων πολιτισμού, κατά την οποία οι πόλεις επιδιώκουν την αναγέννηση των περιοχών, κι ακόμη οικονομικά αποτελέσματα, μέσω της επένδυσης στη συγκέντρωση πολιτιστικών λειτουργιών και δραστηριοτήτων σε μία ποικιλία χωρικών τύπων. Σε τέτοια μέρη, μπορεί να εκτυλίσσεται η παραγωγή, η παρουσίαση και η κατανάλωση ενός ευρέος φάσματος πολιτιστικών προϊόντων, από θεατρικές παραστάσεις, στη σύγχρονη μουσική και στα εξελιγμένα μέσα ενημέρωσης (Smidt-Jensen, 2007: 14-15).

Για την καλύτερη και περισσότερο ολοκληρωμένη κατανόηση των παραπάνω, μπορεί κανείς να κοιτάξει τον επόμενο πίνακα, όπου φαίνονται τα κύρια χαρακτηριστικά των τριών προσεγγίσεων, καθώς και τα σημαντικότερα σημεία της κριτικής που έχει ασκηθεί εναντίον τους.

Πίνακας 1.2 : Προσεγγίσεις αστικής πολιτιστικής πολιτικής και σχεδιασμού των πόλεων που αφορούν στο περιεχόμενο

	Πολιτιστικός Σχεδιασμός	Μοντέλο των Ταλέντων	Θύλακες Πολιτισμού
Κύρια Χαρακτηριστικά	Ο πολιτισμός περιλαμβάνει όλες τις απόψεις που διαμορφώνουν τον τόπο – έντονη τοπικότητα	Επιδίωξη και στήριξη της διαφορετικότητας και της δημιουργίας πολιτιστικά ζωντανών χώρων	Πολιτισμός και τέχνες ως πόροι αστικής αναγέννησης
	Η πόλη ως οικοσύστημα αποτελούμενο από φυσικές-οικονομικές-εθιμοτυπικές διαδικασίες	Προσέλκυση ανθρώπ. δυναμικού εργαζόμενου στη βιομηχανία της γνώσης και δημιουργικότητας	Επανάχρηση κελύφων και εκ νέου δημιουργία θυλάκων, ως χώροι εμπειριών και απόδρασης (experiencescapes)
	Δημοκρατική προσέγγιση της πολιτιστικής πολιτικής	Επαναστατική προσέγγιση λόγω της ανεξάρτησης από «προγραμματισμένα» μοτίβα πολιτιστικής ανάπτυξης	Πρακτορεία οικ. ανάπτυξης, σχεδιαστές αστικής ανάπτυξης και ιδιώτες επενδυτές εισέρχονται, και υπερτερούν των αρχών, στο χώρο
Κριτική που έχει ασκηθεί	Δυσκολία στο σχεδιασμό τεχνών-πολιτισμού λόγω της ευρύτητας της προσέγγισης	Τάση να ευνοούνται συγκεκριμένες κοιν. ομάδες και περιθωριοποίηση άλλων – Σύγκρουση μεταξύ επιχειρηματικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης	Θυσία της αληθινής έννοιας του πολιτισμού στο βωμό της κατανάλωσης
	Υποβάθμιση της προτεραιότητας στην πολιτιστ. ανάπτυξη, λόγω της ενασχόλησης με κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους	Πιθανόν κοινωνικός & χωρικός διαχωρισμός – κοσμοπολίτικες περιοχές και γκέτο (περιοχές μειονοτήτων κοιν. ομάδων)	Πιθανός, τελικά, ο έλεγχος του καλλιτεχνικού κόσμου από το κεφάλαιο

Πηγή: Smidt-Jensen (2007: 10-16), Stern και Seifert (2007: 8), ίδια επεξεργασία

Ωστόσο, οι επιλογές δεν είναι, και ούτε θα έπρεπε να είναι τόσο απόλυτες. Μία πόλη θα μπορούσε να ενεργοποιήσει ένα συνδυασμό των προσεγγίσεων αυτών, ανάλογα με τις ανάγκες των διαφόρων περιοχών της, τη χρονική περίοδο, την οικονομική ευχέρειά της κ.ά. Μία εκδοχή θα μπορούσε να είναι αυτή που παρουσιάζεται από τους Stern και Seifert (2007: 1-3), η «καλλιέργεια» φυσικών θυλάκων πολιτισμού, που έγκειται στην υποστήριξη ήδη ανεπτυγμένων

¹ «**Πολιτιστική δημοκρατία:** απορρίπτει την ιεραρχική διαβάθμιση των πολιτιστικών αγαθών και αξιών και επιδιώκει την άμεση πρόσβαση του καθένα στον πολιτισμό ...», «**Πολιτιστικός εκδημοκρατισμός:** τα αγαθά της υψηλής τέχνης έχουν εκπολιτιστική αξία, και συνεπώς πρέπει να γίνουν κτήμα όλου του λαού, πέρα από γεωγραφικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς φραγμούς.» (Κάβουρας, 2006: 39)

συγκεντρώσεων πολιτιστικών δραστηριοτήτων στο χώρο, που έχουν τη δική τους, ξεχωριστή ζωντάνια, με σκοπούς κοινωνικούς (π.χ. ευκολότερη πρόσβαση σε πολιτιστικές δραστηριότητες), οικονομικούς (π.χ. ανάπτυξη θετικών εξωτερικών οικονομικών χωρίς να υπάρχει ανάγκη αρχικής επένδυσης από το μέρος της πόλης), αλλά και σκοπούς αναζωογόνησης της πόλης (π.χ. βελτίωση της εικόνας του χώρου και της ζωντανίας του).

Σύμφωνα με τον Evans (2001: 141), ο σύνδεσμος κλειδί όσον αφορά στον πολιτιστικό σχεδιασμό, βρίσκεται ανάμεσα στην πολιτιστική βιομηχανία, στην παραγωγή μικρής κλίμακας και στη δημιουργικότητα, και στην τοπική οικονομία – τόσο στις τέχνες που παίζουν το ρόλο της πολιτιστικής παραγωγής, όσο και στα πολιτιστικά εργαστήρια που υποστηρίζουν μικρές και καινοτόμες επιχειρήσεις τεχνών.

Όσον αφορά την πολιτιστική βιομηχανία λοιπόν, τον τρόπο που αυτή ολοκληρώνεται τοπικά και την ιδιοσυγκρασιακή της ταυτότητα, ο Santagata (2004: 5), ταξινομεί τους πολιτιστικούς θύλακες σε τέσσερις κατηγορίες, όπως αυτές φαίνονται μέσα από πραγματικά παραδείγματα πόλεων:

- Τους βιομηχανικούς πολιτιστικούς θύλακες, που στηρίζονται κυρίως στις θετικές εξωτερικές οικονομίες, στην τοπικοποιημένη κουλτούρα, στις παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές (π.χ. το Συγκρότημα Motion Picture στο Λος Άντζελες, η συγκέντρωση κεραμοποιείων στο Καλταριγγόνε της Σικελίας)
- Τους καθιερωμένους – συστηματοποιημένους (institutional) πολιτιστικούς θύλακες, που στηρίζονται στη βιομηχανία των πνευματικών δικαιωμάτων και στη συμβολική αξία των προϊόντων (παραγωγή οίνου στο Νάγκι, Πιεντόντ)
- Τους «εν μέρει» πολιτιστικούς θύλακες
 - Μουσειακοί πολιτιστικοί θύλακες, που βασίζονται κυρίως στις δικτυακές εξωτερικές οικονομίες και επιδιώκουν το καταλληλότερο μέγεθος (πληθώρα μικρών μουσείων στην Ιταλία)
 - Μητροπολιτικοί πολιτιστικοί θύλακες, που στηρίζονται στην επικοινωνιακή τεχνολογία, στις παραστατικές τέχνες, στη βιομηχανία ελεύθερου χρόνου και στο ηλεκτρονικό εμπόριο (Βοστόνη, Ντάλας, κ.ά.)

Μιλώντας λοιπόν για τη σύνδεση του πολιτισμού με τη βιομηχανία και την επιχειρηματικότητα, υπάρχουν πολλοί τρόποι να αποτελέσει ο πολιτισμός και η κατανάλωση μέρος μίας στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης, και οι ηγέτες των

πόλεων ψάχνουν μοντέλα σύνδεσης της πολιτιστικής δημιουργικότητας με την επιχειρηματική καινοτομία. Οι μελετητές και οι ειδικοί του σχεδιασμού της αστικής ανάπτυξης, ειδικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, συνδέουν τις τέχνες με την αστική αναγέννηση διαμέσου κατασκευαστικών προγραμμάτων, όπως η ανέγερση νέων πολιτιστικών υποδομών (Strom, 2003: 248). Όμως, αναπόφευκτα, σύμφωνα με τους Stern και Seifert (2007: 10), η αναζήτηση οικονομικής επιτυχίας για το δημιουργικό τομέα πρέπει να περάσει μέσα από την κοινωνική δέσμευση. Κι αυτό, επειδή η ζωντάνια των πολιτιστικών χώρων (και κατά συνέπεια η συμβολή τους στην οικονομία), εξαρτάται από την επιτυχία του δημιουργικού τομέα να ξεπεράσει τα εμπόδια κοινωνικού αποκλεισμού, να συμπεριλάβει όσο το δυνατόν περισσότερους και διαφορετικούς πληθυσμούς στις διαδικασίες του, να δημιουργήσει δυνατές σχέσεις μεταξύ αυτών και του χώρου.

Φυσικά, πρέπει να συνυπολογιστεί η στενή σχέση της ανάπτυξης πολιτιστικών δραστηριοτήτων με θέματα χώρου, δημόσιου και ιδιωτικού. Οι πόλεις συμπεριλαμβάνουν, σε μεγάλο βαθμό, στα πολιτιστικά σχέδια και στις στρατηγικές τους, χωρικά στοιχεία, που μπορεί να αφορούν στη χωροθέτηση υποδομών μεγάλης κλίμακας, στην προσπάθεια ανάδειξης ιδιαίτερων τοπίων, κ.λπ. Η διάταξη των κτιρίων, η εναλλαγή δημόσιου και ιδιωτικού χώρου, η εικόνα και η αίσθηση των χαρακτηριστικών του, οι πολεοδομικές ρυθμίσεις – ευνοϊκές ή μη για την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, είναι θέματα που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Πολύ σημαντικό είναι να αντιληφθεί κανείς, πως η σχέση της ανάπτυξης του πολιτισμού με το χώρο, έχει συχνά πολύ μεγάλη σημασία, καθώς μπορεί να αποτελεί το σκελετό, το πρότυπο δηλαδή πάνω στο οποίο αναπτύσσεται η πολιτιστική πολιτική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο των Markusen και Gadwa (2009), σε πόλεις όλων των μεγεθών, η ένταση μεταξύ συγκέντρωσης και διάχυσης των πολιτιστικών χώρων συνεχίζεται... Έτσι λοιπόν, οι ειδικοί του σχεδιασμού, οι μελετητές και γενικώς οι αρμόδιοι για τον πολιτιστικό σχεδιασμό, πρέπει να εντοπίζουν τις σχέσεις αυτές μεταξύ του χώρου και των στοιχείων του πολιτισμού, ακόμη και να τις προβλέπουν.

Εάν ανεβούμε ένα βήμα ακόμη υψηλότερα, δηλαδή από το χώρο, στην καθημερινότητα που αυτός φιλοξενεί, φτάνουμε στο στάδιο που επιτυχημένα περιγράφει ο Scott (2004: 468), ότι, μία στενή συνύφανση μεταξύ του τόπου και του παραγωγικού συστήματος είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της νέας πολιτιστικής καινοτομίας. Στην πολιτιστική – δημιουργική οικονομία,

όπως ποτέ άλλοτε, το ευρύτερο αστικό και κοινωνικό περιβάλλον και το σύστημα της παραγωγής, αναμειγνύονται σε δυναμικούς συνεργικούς συνδυασμούς. Εννοεί με αυτό, πως ολόκληρες περιοχές πόλεων έχουν αναπτυχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει συνέχεια μεταξύ των χώρων εργασίας, διασκέδασης, περιπάτου, αγορών, κατοικίας, σύμφωνα με κάποιο συγκεκριμένο, αναγνωρίσιμο πρότυπο, όπως για παράδειγμα η Τάιμς Σκουέαρ στη Νέα Υόρκη ή η Ποτσντάμερ Πλατς στο Βερολίνο (Scott, 2004: 469). Σύμφωνα και με τον Smidt-Jensen (2007: 2), η αστική πολιτιστική πολιτική έχει γίνει περισσότερο περιεκτική, συμπεριλαμβάνει περισσότερα στοιχεία και είναι προσανατολισμένη προς συγκεκριμένη διαδικασία, ενώ λαμβάνει υπόψη της οικονομικά και χωρικά χαρακτηριστικά και συνθήκες.

Ωστόσο, περιπτώσεις σαν αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, αποτελούν κυρίως μεγαλουπόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής (Παρίσι, Βαρκελώνη, Νέα Υόρκη), όπου ο πολιτιστικός τουρισμός σε όλες τις μορφές του (συνεδριακός, αναψυχής, κ.λπ.), συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στα έσοδα της πόλης. Ένα ερώτημα όμως που προκύπτει παρατηρώντας την πρακτική αυτή, είναι το αν αυτές οι πόλεις θα μπορέσουν να κρατήσουν ζωντανή την πολιτιστική ταυτότητά τους (García, 2004: 317). Βέβαια, όσον αφορά στο διακύβευμα αυτό, η Strom (2003: 249) υποστηρίζει πως η φιλοξενία και η διεξαγωγή πολιτιστικών προγραμμάτων υψηλής ποιότητας καθιστούν την πόλη σύμβολο καλού γούστου και αριστείας, ενώ δημιουργούν μοναδική, ή τουλάχιστον, ψευδο-μοναδική ταυτότητα. Μία ακόμη άποψη που υποστηρίζεται, είναι ότι εξαιτίας του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν αυτές οι πόλεις σε παγκόσμιο επίπεδο, δυσκολεύονται να προωθήσουν θέματα όπως η κοινωνική ένταξη και η πολυφωνία στις διαδικασίες σχεδιασμού, καθώς το πολιτιστικό προϊόν που παράγουν πρέπει να είναι συγκεκριμένο (García, 2004: 317-318).

Συνοπτικά και περιεκτικά, μπορούμε να διαπιστώσουμε επτά σημεία, όπου η πόλη, ο πολιτισμός και ο σχεδιασμός αλληλεπιδρούν:

Πίνακας 1.3: Σημεία αλληλεπίδρασης πολιτισμού και σχεδιασμού

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ		Κ Α Ι Α Ν Τ Ι Σ Τ Ρ Ο Φ Α
Εικόνα και πολιτισμός	→Οι εικόνες της πόλης οξύνονται, γίνονται πιο έντονες	
Ταυτότητα και πολιτισμός	→Ενδυναμώνεται η ταυτότητα της πόλης	
Χώρος και πολιτισμός	→Αυξάνεται η αξία των χώρων	
Διασκέδαση και πολιτισμός	→Προσφέρεται διασκέδαση	
Εκπαίδευση και πολιτισμός	→Προσφέρεται εκπαίδευση	
Δημιουργικότητα και πολιτισμός	→Ενισχύεται η δημιουργικότητα	
Οικονομία και πολιτισμός	→Υπάρχει συνεισφορά στην τοπική οικονομική ανάπτυξη	

Πηγή: Kunzmann 2004: 384, ίδια επεξεργασία

Τα σημεία αυτά θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην επιλογή του περιεχομένου ενός πολιτιστικού σχεδίου, δίνοντας επτά πεδία δράσης. Θετικά στοιχεία, είναι το ότι μέσα στα πεδία αυτά, α) βλέπουμε κοινωνικά θέματα, β) η οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί την μοναδική παράμετρο μέσα από την οποία βλέπουμε την πολιτιστική ανάπτυξη, και γ) ο πολιτισμός συνδέεται ρητά με τη διασκέδαση, πράγμα που δεν είναι πάντα αυτονόητο, και συχνά λείπει από τον σχεδιασμό (Kunzmann, 2004: 384). Μία σχεδιαστική προσέγγιση όμως που θα περιελάμβανε μόνο τα επτά παραπάνω σημεία, θα ήταν ελλιπής.

1.3 ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ, ΤΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Οι παράγοντες που διαμορφώνουν (συνήθως) και ασκούν την πολιτιστική πολιτική και το σχεδιασμό είναι: η πολιτική ηγεσία και η δημόσια διοίκηση, που πολλές φορές αδυνατούν να συγκροτήσουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και εφαρμογή των ιδεών και των στόχων τους (Κάβουρας, 2006: 36-37).

Οι παράγοντες όμως που συσχετίζονται με την πολιτιστική πολιτική γενικότερα, κατά τη διαμόρφωσή της σε διαφορετικό επίπεδο από αυτό της πολιτικής ηγεσίας και της δημόσιας διοίκησης, είναι οι δημιουργοί, οι κοινωνικοί συνομιλητές, οι διανοούμενοι, τα ΜΜΕ, η αγορά των πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών (Κάβουρας, 2006: 36-37), οι μη κερδοσκοπικοί πολιτιστικοί οργανισμοί, ο άτυπος συμμετοχικός τομέας, το τοπικό βιομηχανικό – αναπτυξιακό δίκτυο, τα μεσιτικά γραφεία (Markusen και Gadwa, 2009). Το σημαντικό σημείο όμως είναι, ότι οι παραπάνω είναι αυτοί που αντιλαμβάνονται καλύτερα τις ανάγκες και επιθυμίες του πληθυσμού όσον αφορά τον πολιτισμό, τις τάσεις στην τέχνη της κάθε περιόδου, και τα εκφράζουν δημιουργικά. Συνεπώς, θα ήταν καίριο να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής από το πρώτο επίπεδο της διαδικασίας αυτής έως και το τελευταίο. Έτσι λοιπόν οι σχεδιαστές πρέπει να αναπτύξουν μία νέα προσέγγιση, που να συμπεριλαμβάνει τις παραπάνω ομάδες ανθρώπων. Όπως επισημαίνει και ο Landry (2000: 19), οι πολιτιστικοί πόροι απαιτούν μία νέα μορφή συμβουλευτικής, μέσω της εργασίας με τοπικές ομάδες, που προέρχονται από διαφορετικούς χώρους, με έναν περισσότερο συμμετοχικό τρόπο. Έτσι, «για να πιάσεις την αίσθηση της πόλης, έπρεπε να συνδεθείς, να δεις τα εργοστάσια, να μιλήσεις με τους νέους επιχειρηματίες, να κοιτάξεις στα νυχτερινά κέντρα και στην εναλλακτική σκηνή της πόλης» (Landry, 2000: 19).

Οι πόλεις διαθέτουν πολύ ισχυρά εργαλεία για να διαμορφώσουν την πολιτιστική οικονομία – το σχεδιασμό χρήσεων γης και περιοχών ανάπλασης, την ιδιοκτησία σημαντικών σε θέση και έκταση περιοχών και κτιρίων για προγράμματα ανάπλασης, καθώς και οικονομικούς πόρους (Markusen και Gadwa, 2009), ή συνολικά, τα μέσα πολιτιστικής πολιτικής. Πρόκειται για ομάδες εργαλείων που μπορεί κάθε μονάδα χώρου να χρησιμοποιήσει για την κατάρτιση του πολιτιστικού σχεδίου και για την εφαρμογή του. Σύμφωνα με τον Κάβουρα (2006: 40-41), μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

Πίνακας 1.4: Μέσα πολιτιστικής πολιτικής

Θεσμικά μέσα	κανονιστικά πλαίσια, ελεγκτικές διαδικασίες, ενθάρρυνση επιχειρηματικής χορηγίας
Οργανωτικά μέσα	υποβοήθηση των διοικητικών μονάδων από αντιπροσωπευτικά όργανα και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, συμβουλευτικά σώματα τεχνοκρατικού ή κοινωνικού χαρακτήρα
Οικονομικά μέσα	επιχορηγήσεις καλλιτεχνικών οργανισμών, επιδότηση δημιουργών, καθιέρωση βραβείων, ενισχύσεις πολιτιστικών σωματείων και ιδρυμάτων
Μέσα Πολιτιστικής Υποδομής	κυρίως κτιριακές εγκαταστάσεις με τον αντίστοιχο τεχνικό εξοπλισμό. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνεται και ο αστικός εξοπλισμός, που μαζί με τις πολιτιστικές υποδομές προωθούν την αστική αναγέννηση και την εικόνα της πόλης.
Μέσα Διάδοσης Πολιτιστικών Αγαθών	βιβλιοθήκες, μουσεία, πολιτιστικά κέντρα, επιχειρήσεις πολιτιστικής βιομηχανίας

Πηγή: Κάβουρας (2006: 40-41), ίδια επεξεργασία

Όσον αφορά στους φορείς της βαθμίδας αυτοδιοίκησης, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη χάραξη της πολιτιστικής πολιτικής και του πολιτιστικού σχεδιασμού, αλλά και στον τρόπο παρέμβασής τους στον πολιτιστικό τομέα, εντοπίζονται πολλοί συνδυασμοί του καταμερισμού αρμοδιοτήτων, μέσω της βιβλιογραφίας, και της μελέτης των περιπτώσεων από το κεφάλαιο 2. Σύμφωνα με τις Markusen και Gadwa (2009), στην περίοδο που διανύουμε, οι αρμοδιότητες για τα θέματα του πολιτισμού στις περισσότερες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών είναι διασκορπισμένες σε ένα λαβύρινθο υπηρεσιών, που έχουν αναπτυχθεί με το πέρασμα των χρόνων, ενώ διαφέρουν δραματικά από πόλη σε πόλη. Πολλές μεγαλουπόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών (Νέα Υόρκη, Σικάγο, Λος Άντζελες) έχουν επανδρώσει τα τμήματα πολιτιστικών θεμάτων με ανθρώπους εξειδικευμένους στις τέχνες και τον πολιτισμό. Κάποια θέματα όμως, όπως η δημιουργία χώρων πολιτισμού, emπίπτουν και στην δικαιοδοσία τμημάτων αστικού σχεδιασμού. Το ζήτημα όμως είναι ότι οι υπάλληλοι των τμημάτων αυτών πιθανόν να μην έχουν τη δημιουργικότητα και την ευαισθησία που απαιτείται στη διαχείριση ανάλογων θεμάτων. Ένα αντίστροφο σκεπτικό μας παρουσιάζει η Strom (2003: 252) για την πόλη του Νιου Τζέρσεϋ, όπου ο πρόεδρος του Κέντρου Παραστατικών Τεχνών (NJ PAC) έχει σπουδές σχετικές με τον αστικό σχεδιασμό και την αστική ανάπτυξη, ενώ, ακόμη και οι υπάλληλοι του κέντρου αυτού δίνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον στην αστική αναγέννηση παρά στις τέχνες.

Ένα ακόμη γεγονός που παραθέτουν οι Markusen και Gadwa (2009), είναι το ότι στις πόλεις με μεγάλο αριθμό κατοίκων λειτουργούν πολλά, πολυπληθή τμήματα που ασχολούνται με πολιτιστικά θέματα, ενώ διαχειρίζονται υψηλούς προϋπολογισμούς και αναλαμβάνουν πολύ σημαντικές αρμοδιότητες. Αντίθετα, σε μικρότερες πόλεις, πολιτιστικές πρωτοβουλίες υποστηρίζονται από συνεργασίες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Όπως επισημαίνουν οι Wansborough και Mageean (2000), οι σχέσεις αυτές του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της πόλης, πολλές φορές έχουν ως αποτέλεσμα την αλλαγή του χαρακτήρα σωμάτων του δημόσιου τομέα, που αναμιγνύονται σε δραστηριότητες συσχετιζόμενες με την ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου, την προώθηση και το μάρκετινγκ, χαρακτηριστικά του ιδιωτικού τομέα.

Παρόλα αυτά, υπάρχει και η περίπτωση ο φορέας εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδιασμού να μην είναι κάποιος δημόσιος ή δημοτικός φορέας, αλλά, μία άτυπη πολιτιστική πολιτική να υιοθετηθεί από μέλη του ιδιωτικού τομέα. Έτσι λοιπόν, επιχειρήσεις, όμιλοι εταιριών, ιδιώτες κ.ά. δημιουργούν έναν οργανισμό που προσπαθεί να συλλέξει πόρους για τη δημιουργία χώρων πολιτισμού, τη διοργάνωση γεγονότων, τις περισσότερες φορές συνειδητοποιώντας τις παράπλευρες θετικές συνέπειες που μπορεί να έχουν οι ενέργειες αυτές. Το ρόλο αυτό μπορεί να παίζει και κάποιο σημαντικό πολιτιστικό ίδρυμα, που θα αναλάβει κατά κάποιο τρόπο την πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης (Strom, 2003: 256-258).

Για παράδειγμα, στη Βόρεια Συνοικία (Northern Quarter) του Μάντσεστερ, ένα μεγάλο μέρος των στόχων πολιτιστικής ανάπτυξης και αστικού σχεδιασμού έχει ολοκληρωθεί μέσω μεμονωμένων προγραμμάτων, που συντονίζονται από την Ένωση της Βόρειας Συνοικίας (Northern Quarter Association) (ομάδα συνεργασίας μεταξύ τοπικών εμπόρων και κατοίκων) σε συνεργασία με το Συμβούλιο της πόλης (Wansborough και Mageean, 2000). Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η ευελιξία αυτή αφυπνίζει τα δημιουργικά ένστικτα των κατοίκων και επιχειρηματιών της περιοχής, όμως αυτή η πρακτική μόνη της δεν εξασφαλίζει πόρους για προγράμματα αναγέννησης του αστικού περιβάλλοντος, και δε δημιουργεί έναν «επίσημο», διαρκή σύνδεσμο ανάμεσα στον αστικό σχεδιασμό και την πολιτιστική ανάπτυξη.

Συνολικά, όσον αφορά στο φορέα εφαρμογής και τους ανθρώπους που τον καταρτίζουν, μία πληροφοριακή συγκριτική ανάλυση του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, από τις πόλεις που είχαν εκλεγεί για το θεσμό έως το 2004, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στον πολιτιστικό σχεδιασμό, απαιτούνται για

τον κεντρικό μελετητή – ειδικό του σχεδιασμού υψηλή αποτελεσματικότητα, ικανή ηγεσία, διεθνής εμπειρία, αφοσίωση στο πολιτισμό, και για τη βασική ομάδα επαγγελματική ανταγωνιστικότητα, φιλοδοξία και δημιουργικότητα (Arvanitaki, 2007). Περαιτέρω, τίθενται θέματα συμβατότητας των πολεοδομικών σχεδίων ή/και των σχεδίων χρήσεων γης με τις κατευθύνσεις για την πολιτιστική ανάπτυξη, που μπορεί να περιλαμβάνουν φεστιβάλ και υπαίθριες εκδηλώσεις, ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών σε περιοχές ανάπλασης, κ.α.

Ένα ακόμη θέμα που επηρεάζει σημαντικά τον πολιτιστικό σχεδιασμό, είναι οι οικονομικοί πόροι που μπορεί η πόλη να εξασφαλίσει γι' αυτό το σκοπό. Κάποιες πόλεις, όπως για παράδειγμα το Λος Άντζελες και το Σαν Φρανσίσκο, έχουν ταμεία ειδικά για τον πολιτισμό, τα οποία υποστηρίζουν δημόσιες εγκαταστάσεις (μουσεία, χώρους παραστάσεων) και προγράμματα δωρεάν υπηρεσιών για καλλιτέχνες και καλλιτεχνικούς οργανισμούς. Άλλες πόλεις, θέτουν φόρους ιδιοκτησίας, πώλησης κ.ά. σε συγκεκριμένες περιοχές, τα έσοδα από τους οποίους χρηματοδοτούν τη λειτουργία και συντήρηση πολιτιστικών υποδομών. Μπορεί ακόμη να υποστηρίζουν πολιτιστικά κέντρα, κτίρια εργασίας/διαμονής για καλλιτέχνες, και χώρους παραστάσεων και δραστηριοτήτων, μέσω της αλλαγής χρήσεων γης και χρησιμοποίησης εγκαταλελειμμένων κτιρίων, της παραχώρησης δανείων, και μέσω της εκμετάλλευσης των δημοσίων χώρων στάθμευσης σε αυτές τις περιοχές.

Συμπερασματικά, προβλήματα στον πολιτιστικό σχεδιασμό και στην εφαρμογή του, μπορεί να προκύψουν από πολλά σημεία, όπως η ακαταλληλότητα του φορέα κατάρτισης του πολιτιστικού σχεδίου, η ασυμβατότητα με τα υπερκείμενα σχέδια, η μη εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων, κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

2.1 ΛΕΣΤΕΡ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

2.1.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία του Λέστερ

Το Λέστερ παρουσιάζει πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία, όπως είναι η πολύ-πολιτισμική του σύσταση, το ζωντανό αστικό περιβάλλον με τις υπαίθριες αγορές τοπικών προϊόντων και τις εκδηλώσεις, τα χαρακτηριστικά τοπία και τα πάρκα, και οι χώροι πρασίνου στον αστικό ιστό. Αναλυτικά, τα χαρακτηριστικά αυτά παρουσιάζονται στο παράρτημα Γ, ενώ στο παρόν κεφάλαιο αναφέρονται κάποιες τρέχουσες προσπάθειες του Λέστερ που αφορούν τον πολιτισμό.

Εικόνες 2.1 και 2.2: Πωλητές στην υπαίθρια αγορά του Λέστερ

Πηγή: Εμπορική αγορά του Λέστερ, 2010

Στο Λέστερ είναι σε εξέλιξη και προβλέπονται κάποια προγράμματα ανάπλασης. Το κυριότερο προϊόν ανάπλασης, που συνδέεται με την πολιτιστική ανάπτυξη του Λέστερ, είναι η περιοχή της Πολιτιστικής Συνοικίας (Cultural Quarter). Ανάμεσα σε κτίρια προ-βικτωριανής και βικτωριανής αρχιτεκτονικής, δημιουργήθηκε ο χώρος παραστατικών τεχνών Curve, καλλιτεχνικά εργαστήρια, το Κέντρο Ψηφιακών Μέσων, τα γραφεία της Δεξαμενής Δημιουργικών Επιχειρήσεων του Λέστερ (Leicester Creative Business Depot - LCB Depot), ενώ βελτιώθηκε σημαντικά η ποιότητα του περιβάλλοντος με ανάπλαση δρόμων και πεζοδρόμων,

φύτευση δένδρων κ.λπ. Εκτός από τις υπηρεσίες αναψυχής και διασκέδασης που παρέχονται σε αυτό, το LCB Depot δίνει τη δυνατότητα χρήσης χώρων παραγωγής οπτικών, μουσικών, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών καλλιτεχνικών προϊόντων, προβλέποντας μία πηγή εσόδων για το πολιτιστικό κέντρο αυτό αλλά ταυτόχρονα παρέχοντας στους κατοίκους σημαντικές υπηρεσίες, που προωθούν την καλλιτεχνική δημιουργία. Το Συμβούλιο της πόλης και η Προοπτική του Λέστερ (Prospect Leicestershire) ευελπιστούν ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα είναι το κλειδί για την αναγέννηση της πόλης (Δήμος Λέστερ, 2010).

Εικόνα 2.3: De Monfort Hall (εσωτερικό)

Πηγή: This is leicestershire

Εικόνα 2.4: Πολιτιστική Συνοικία

Πηγή: This is leicestershire

Η δεύτερη φάση της ανάπλασης μέσα στην Πολιτιστική Συνοικία περιλαμβάνει τον εξωραϊσμό (πεζοδρόμηση τμημάτων, φύτευση δένδρων, φωτισμός, ανακαινίσεις κτιρίων) των Rutland Street και Halford Street. Η γενικότερη ανάληψη πολιτιστικών πρωτοβουλιών περιλαμβάνει και την ανάπλαση πολλών σημείων της πόλης, τη δημιουργία νέων ανοιχτών χώρων και τη βελτίωση των προσβάσεων προς και μέσα στις συγκεκριμένες περιοχές (Δήμος Λέστερ, 2010).

Εικόνα 2.5: Χώρος παραστατικών τεχνών Curve

Πηγή: Live Design, 2011

Εικόνα 2.6: Πλανητάριο του Λέστερ

Πηγή: Παρατηρητήριο στερεώματος Οκλαντ, 2011

Περισσότερο συγκροτημένα, οι στόχοι του Συμβουλίου του Λέστερ, που επιδιώκει να επιτύχει μέσω των παρεμβάσεων που αναφέρθηκαν, είναι οι εξής:

- Να δημιουργηθεί ένα «πέραςμα» σε χώρους κλιμακωτού μεγέθους και χαρακτήρα, που θα κατευθύνει τους επισκέπτες από την Πολιτιστική Συνοικία προς το Κέντρο Παραστατικών Τεχνών
- Να ολοκληρωθεί η Πολιτιστική Συνοικία ώστε να αποτελεί ένα αληθινό τμήμα της πόλης, συνδεδεμένο στενά με το παραδοσιακό κέντρο της και με το σιδηροδρομικό σταθμό
- Να αποκτήσει το τμήμα αυτό της πόλης έναν δυνατό, προσωπικό χαρακτήρα, με καθαρά προσδιορισμένους, ελκυστικούς και ασφαλείς διαδρόμους πεζών και ποδηλάτων
- Να διαμορφωθεί ένα ελκυστικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο δραστηριότητες της πολιτιστικής βιομηχανίας θα επιθυμήσουν να εγκατασταθούν
- Να δημιουργηθεί ένας χώρος που θα αποτελεί συναρπαστικό προορισμό κατά τη διάρκεια της ημέρας και της νύχτας (Δήμος Λέστερ, 2010)

Στο σημείο αυτό, και επειδή θα γίνει αναφορά σε δύο πόλεις της Αγγλίας, πρέπει να ειπωθεί ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο πολιτιστικός σχεδιασμός συνήθως έπαιρνε τη μορφή μίας ευρείας στρατηγικής τεχνών και πολιτισμού, που εφαρμοζόταν από τις διοικητικές αρχές της πόλης, ενώ η πολιτιστική – αστική αναγέννηση θεωρούταν ένα παράπλευρο προϊόν του συνδυασμού οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πολιτικών. Ωστόσο, ειδικά την τελευταία δεκαετία, η χρήση του πολιτισμού στην αστική αναγέννηση αυξάνεται, καθώς ξεκαθαρίζει η

αντίληψη των συνδέσμων μεταξύ του πολιτισμού και συμβατικότερων τεχνικών, όπως ο σχεδιασμός χρήσεων γης και η οικονομική ανάπτυξη (Wansborough και Mageean, 2000).

Έτσι λοιπόν, στην περίπτωση του Λέστερ, το Συμβούλιο της πόλης διοργανώνει αρκετά ετήσια φεστιβάλ – υπαίθριες εκδηλώσεις, θρησκευτικού (Good Friday pageant), τοπικού παραδοσιακού χαρακτήρα (ghost nights, Bon fire night, Leicester Food Festival) ή και καθαρά φεστιβάλ αναψυχής (Riverside festival, Castle Park Festival). Ιδιαίτερη σημασία δίνεται και στη συχνή διοργάνωση μουσικών φεστιβάλ (Διεθνές Μουσικό Φεστιβάλ, Early Music Festival, Pride, Summer Sundae στο De Montfort Hall, Caribbean Carnival and Mela), τα οποία περιλαμβάνουν κυρίως τοπικά συγκροτήματα ποικίλων ακουσμάτων, ενώ οι συγκεκριμένες εκδηλώσεις αποτελούν τμήμα της Ανάπτυξης της Δημοφιλούς Μουσικής της Μονάδας Φεστιβάλ και Γεγονότων. Η δράση Ανάπτυξη της Δημοφιλούς Μουσικής παρέχει πληροφόρηση σε ιδιώτες και καλλιτεχνικούς οργανισμούς, σε ό, τι αφορά τη χρηματοδότηση, την ανάπτυξη και διαχείριση μουσικών γεγονότων (Δήμος Λέστερ, 2010).

Ένας άλλος σημαντικός χώρος όσον αφορά τον πολιτισμό του Λέστερ, είναι η αίθουσα De Montfort, ένας πολυχώρος πολιτισμού, που αναλαμβάνει κυρίως μουσικές εκδηλώσεις όλων των ειδών (κλασική, τζαζ, ροκ, ποπ, φολκ μουσική, μουσικές θεατρικές παραστάσεις κ.λ.π.), αλλά και παραστάσεις stand up comedy, κ.α. Ειδικά, οι συναυλίες και τα προγράμματα της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της πόλης έχουν προσελκύσει ένα αυξανόμενο κοινό, δημιουργώντας μια σημαντική παράδοση στο συγκεκριμένο σημείο της πόλης (Δήμος Λέστερ, 2010).

Η Υπηρεσία των Τεχνών (Arts Services) εδρεύει στο Κέντρο New Walk, και έχει αναλάβει την στρατηγική ανάπτυξη και διαχείριση των δραστηριοτήτων των τεχνών, ενώ διοικεί άμεσα τα ιδρύματα City Gallery, De Montfort Hall, και τη μονάδα των Φεστιβάλ και Γεγονότων. Ακόμη, το Συμβούλιο της πόλης διοικεί το LCB Depot, που εδρεύει στη νέα περιοχή ανάπλασης, την Πολιτιστική Συνοικία, και είναι υπεύθυνο για τη στήριξη και ενίσχυση των δημιουργικών βιομηχανιών της πόλης. Επίσης, μπορεί κανείς να διαπιστώσει την εντατική ενασχόληση της πόλης με τον πολιτισμό, από την ύπαρξη υπηρεσιών όπως η Υπηρεσία Συμμετοχικών Τεχνών (Participatory Arts), που διοργανώνει τακτικά δημιουργικά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν οι πολίτες, και ειδικότερα κοινωνικές ομάδες με προβλήματα υγείας, ένταξης στον κοινωνικό ιστό, κ.λπ. Τέτοιου είδους δράσεις μπορούν να ενισχύσουν

και τους κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων και των χώρων (Δήμος Λέστερ, 2010).

Ένα πεδίο στο οποίο το Λέστερ καινοτομεί είναι η αστική περιβαλλοντική βιωσιμότητα, καθώς το 1990 έγινε η πρώτη Περιβαλλοντική Πόλη (environment city) της Μεγάλης Βρετανίας, και χρησιμοποίησε πρωτοποριακούς για την εποχή τρόπους εξοικονόμησης ενέργειας στις αστικές λειτουργίες, ενώ καθιέρωσε υποδομές που ασχολούνται μόνιμα με το συγκεκριμένο θέμα (Landry, 2000: 154).

2.1.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός για το Λέστερ

Οι πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου, έχουν ενδυναμώσει το ρόλο του πολιτισμού στην αστική ανάπτυξη και διαχείριση, περισσότερο κατά την τελευταία δεκαετία, στη διάρκεια της οποίας έλαβαν χώρα τα Commonwealth Games στο Μάντσεστερ, το Λίβερπουλ διένυσε το 2008 ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, ενώ το Λονδίνο ετοιμάζεται για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2012 (Garcia, 2004: 313). Το μέγεθος του Λέστερ είναι αρκετά μικρότερο από αυτό των παραπάνω πόλεων, ωστόσο θα δούμε αμέσως παρακάτω τη βαρύτητα που δίνει στον πολιτιστικό σχεδιασμό.

Το 2002, το Συμβούλιο της πόλης του Λέστερ ίδρυσε τη Συνεργασία Πολιτιστικής Στρατηγικής (Cultural Strategy Partnership), που αποτελείται από πενήντα φορείς από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, και από τις εθελοντικές ομάδες των πολιτών. Η ομάδα συνεργασίας αυτή έχει βοηθήσει στη δημιουργία πολιτικών και στρατηγικών για την ανάπτυξη της πόλης. Μερικοί από τους στόχους της είναι οι εξής:

- Η εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση και αναθεώρηση της Πολιτιστικής Στρατηγικής
- Η υιοθέτηση και παρακολούθηση ενός Σχεδίου Δράσης (Action Plan), υποστηρικτικό της Πολιτιστικής Στρατηγικής
- Η δημιουργία και διατήρηση στρατηγικής σημασίας δεσμών με άλλους οργανισμούς, κυβερνητικά σώματα, επενδυτές κ.λπ.
- Η προσέλκυση χρηματοδότησης και επενδύσεων στο Λέστερ ώστε να επιτευχθούν ευκολότερα οι στόχοι της Πολιτιστικής Στρατηγικής

(Δήμος Λέστερ, 2010)

Τα μέλη της Συνεργασίας Πολιτιστικής Στρατηγικής μπορούν να ομαδοποιηθούν, ανάλογα με το χώρο από τον οποίο προέρχονται, σε:

- Αντιπροσώπους του τομέα κοινωνικού ενδιαφέροντος: Complementary Schools Trust, Leicester and Leicestershire Irish Forum, Society for Intercultural Understanding (SICUL), κ.α.
- Αντιπροσώπους του εκπαιδευτικού τομέα: De Montfort University, University of Leicester, Regent College, κ.α.
- Αντιπροσώπους του ιδιωτικού τομέα: Leicestershire Business Voice, Leicester City Football Club, World Arts Gallery, κ.α.
- Αντιπροσώπους του δημόσιου τομέα: Leicester City Council, BBC, Radio Leicester, κ.α.
- Αντιπροσώπους του εθελοντικού τομέα: Belgrave Baheno Peepul Centre, Leicester African Caribbean Arts Forum, Leicester Comedy Festival, Leicester Haymarket Theatre, Leicester International Music Festival, Pakistan Youth and Community Association, The Y Theatre

(Δήμος Λέστερ, 2010)

Το Συμβούλιο του Λέστερ ναι μεν επιδιώκει τη συμμετοχή της Συνεργασίας Πολιτιστικής Στρατηγικής στο στάδιο της κατάρτισης του σχεδίου, αλλά ο ρόλος της λαμβάνεται περισσότερο υπόψη κατά την εφαρμογή του. Σίγουρο είναι πάντως, πως η βοήθεια μίας τόσο εκτεταμένης συνεργασίας φορέων, μπορεί να αποτελέσει καίριο στοιχείο για την ακρίβεια και ευστοχία μίας πολιτιστικής πολιτικής και του σχεδίου που θα την εκφράσει στο χώρο (Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008, Δήμος Λέστερ, 2010).

Μελετώντας το πολιτιστικό σχέδιο του Λέστερ από το κείμενο Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 (Cultural Strategy Action Plan 2006 – 2008), φαίνεται η παρακάτω δομή, με την οποία είναι καταρτισμένο. Φαίνονται σε γενικές γραμμές οι βασικοί στόχοι της πολιτιστικής πολιτικής, και οι συγκεκριμένες δράσεις που εκτιμάται ότι θα τους εκπληρώσουν.

Επίσης, στο πολιτιστικό σχέδιο του Λέστερ, υπάρχει ένα ξεχωριστό κεφάλαιο για τη στρατηγική αξιοποίησης της δημόσιας ιδιοκτησίας στο κέντρο της πόλης. Το κεφάλαιο αυτό δείχνει πως, τουλάχιστον σύμφωνα με τους μελετητές, το κέντρο της πόλης εμφανίζει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και παίζει το σημαντικότερο ρόλο στον αστικό πολιτισμό. Έτσι, διάφορα θέματα, όπως για παράδειγμα η φυσική εικόνα του

κέντρου και οι διαδρομές των ανθρώπων σ' αυτό, επιδέχονται επεξεργασία και επηρεάζουν τις πολιτιστικές δραστηριότητες που δύνανται να λάβουν χώρα.

2.1.2.1 Το Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Κάθε θεματικός άξονας ξεκινά από ένα όραμα, για την κατάκτηση του οποίου θέτει κάποιους συγκεκριμένους στόχους. Το σημείο κλειδί όμως του σχεδίου είναι η κατάρτιση ενός πίνακα για τις δράσεις τις οποίες προτείνει ο κάθε άξονας, με την εξής μορφή (η δεύτερη γραμμή περιλαμβάνεται όντως στον πίνακα, και παρατίθεται ως παράδειγμα):

Πίνακας 2.1: Αναλυτικός πίνακας δράσεων του Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008 (Παράδειγμα για δράση του Θεματικού Άξονα 1)

Ηγετικός οργανισμός	Περιγραφή δράσης και Συνεργάτες που συμμετέχουν	Αποτελέσματα	Χρονικά ορόσημα	Σε ποιες προκλήσεις απαντά;
Οικονομικό Δίκτυο των Ιστ Μίντλαντς	<p>Έρευνα για το Μπέλγκρεϊβ από το 1945 Η δράση στοχεύει στη διεξαγωγή έρευνας, με βάση ιστορίες για το πρόσωπο του Μπέλγκρεϊβ που αλλάζει, από το 1945 έως σήμερα. Η δράση θα προσλάβει δύο κατοίκους της περιοχής ως ερευνητές και θα τους εκπαιδεύσει σε δεξιότητες προφορικής ιστορίας και θα τους παράσχει συμβούλευση στην ταυτοποίηση και πρόσβαση αρχείων από έναν Καθηγητή ιστορίας. Θα φωτογραφίσουν και θα ψηφιοποιήσουν οποιαδήποτε σχετικά ντοκουμέντα και αντικείμενα, θα γράψουν ένα τεύχος και οι φωτογραφίες και τα κείμενα θα αναρτηθούν σε μία νέα ιστοσελίδα.</p> <p>Συνεργάτες της Πολιτιστικής Στρατηγικής που συμμετέχουν: Υπηρεσίες Μουσείου LCC, Πανεπιστήμιο του Λέστερ</p> <p>Άλλοι συνεργάτες που συμμετέχουν: Αρχείο προφορικής ιστορίας του Ιστ Μίντλαντς, Μουσεία, Βιβλιοθήκες, Αρχείο του Ιστ Μίντλαντς</p>	<p>Έρευνα στις <i>αλλαγές</i> του προσώπου του Μπέλγκρεϊβ από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα</p> <p>Βιβλίο με τις λεπτομερείς ιστορίες ανθρώπων για τις <i>αλλαγές</i> αυτές</p> <p>Εκτύπωση και διανομή του τεύχους που θα παραχθεί από τους ερευνητές</p> <p>Διοργάνωση γεγονότος ολοκλήρωσης της έρευνας</p> <p>Ιστοσελίδες με τα αποτελέσματα της έρευνας</p>	Έρευνα από τον Οκτώβριο του 2006 έως τον Μάρτιο του 2007	<p>Προκλήσεις για τη διαφορετικότητα της πόλης 3, 17 (όπως έχουν αριθμηθεί στο Σχέδιο)</p> <p>Προκλήσεις σε ατομικό επίπεδο 3 (όπως έχουν αριθμηθεί στο Σχέδιο)</p>

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Για κάθε δράση λοιπόν, καταγράφεται ο φορέας που θα αναλάβει την πραγματοποίησή της, περιγράφεται το περιεχόμενό της, ο τρόπος με τον οποίο θα προχωρήσει η εκπόνησή της και οι φορείς από την Συνεργασία Πολιτιστικής Στρατηγικής που θα συμμετέχουν, τα αποτελέσματα που επιδιώκονται από τη δράση, τα ορόσημα – χρονικός προσδιορισμός του προγράμματος, και οι αναπτυξιακές προκλήσεις που μπορούν να απαντηθούν.

Παρακάτω φαίνονται οι θεματικοί άξονες του Σχεδίου Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008, ενώ αναλύονται σε στόχους και σε επιμέρους δράσεις στο Παράρτημα Γ.

Εικόνα 2.7: Θεματικός άξονας 1

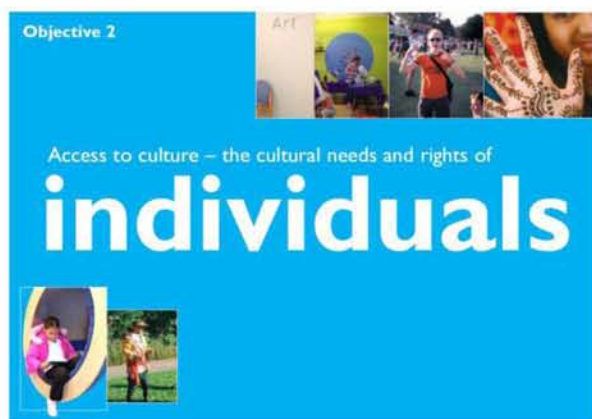

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Λέστερ: Μία πόλη διαφορετικών πολιτισμών (a culturally diverse city)

Αποτελεί όραμα η συνειδητοποίηση ότι η πολιτιστική ταυτότητα της πόλης προσδιορίζεται από τη διαφορετικότητα των κατοίκων της, και η αύξηση του σεβασμού και της κατανόησης της σημασίας καθεμίας παράδοσης ξεχωριστά.

Εικόνα 2.8: Θεματικός άξονας 2

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Πρόσβαση στον πολιτισμό – Οι βασικές ανάγκες και δικαιώματα των ατόμων

Η επένδυση στον πολιτισμό θα συνεισφέρει στην καλή οικονομική, κοινωνική και προσωπική κατάσταση των ατόμων σε όλα τα στάδια της ζωής τους και θα αυξήσει την πρόσβαση και συμμετοχή στις πολιτιστικές δραστηριότητες

Εικόνα 2.9: Θεματικός άξονας 3

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Κτίζοντας κοινότητες μέσω του πολιτισμού – Ανακαίνιση γειτονιών

Η βιώσιμη ανάπτυξη των γειτονιών μπορεί να επέλθει από την κινητοποίηση των ατόμων και των κοινοτήτων. Πρέπει να προσδώσει ο πολιτισμός τη δυναμικότητά του στην ανακαίνιση των γειτονιών, καλλιεργώντας την εκτίμηση για τον τοπικό χαρακτήρα, την τοπική ταυτότητα και την αίσθηση του ανήκειν.

Εικόνα 2.10: Θεματικός άξονας 4

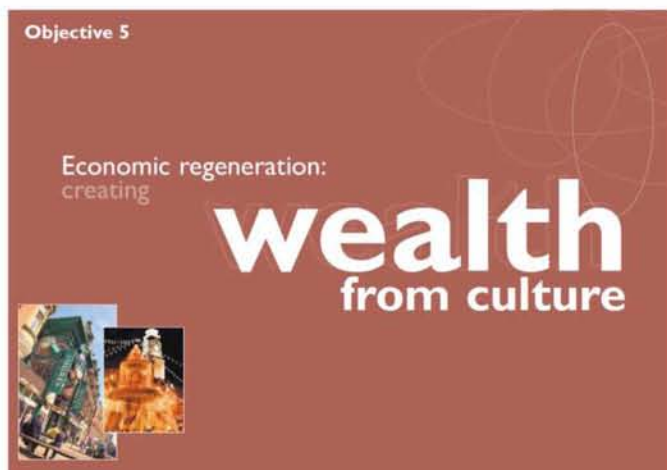

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Το κέντρο της πόλης – Το δημόσιο πρόσωπο του πολιτισμού του Λέστερ

Η πόλη του Λέστερ έχει ανάγκη ενός κέντρου ευχάριστου, ζωντανού και προσβάσιμου, που επιδεικνύει τη δέσμευση της πόλης στην πολιτιστική τελειότητα και διαφορετικότητα.

Εικόνα 2.11: Θεματικός άξονας 5

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Οικονομική αναγέννηση –
Δημιουργώντας πλούτο από τον
πολιτισμό

Η πόλη του Λέστερ έχει ανάγκη να δημιουργήσει πλούτο από τον πολιτισμό, μέσω ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων, και να ενθαρρύνει τον πολιτιστικό τομέα να συνεισφέρει αποτελεσματικά στη στρατηγική περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη.

Εικόνα 2.12: Θεματικός άξονας 6

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Αναπτύσσοντας πολιτιστική δραστηριότητα
– Επενδύοντας στην πολιτιστική υπεροχή
και ανάπτυξη

Είναι σημαντικό να γίνουν επενδύσεις στην υποδομή της πολιτιστικής δραστηριότητας, στο δημόσιο, ιδιωτικό, εκπαιδευτικό, και εθελοντικό τομέα. Επενδύσεις στους ανθρώπους, στις ικανότητές τους, στα κτίρια και στον εξοπλισμό μέσω των οποίων ολοκληρώνεται η πολιτιστική έκφραση.

Εικόνα 2.13: Θεματικός άξονας 7

Πηγή: Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Στρατηγικής 2006 – 2008

Ανάπτυξη των πόρων – Αυξάνοντας
την υποστήριξη για τον πολιτισμό
Είναι αναγκαίο να υποστηριχθούν οι οικονομικοί, φυσικοί και ανθρωπίνι πόροι για την τροφοδότηση των πολιτιστικών ευκαιριών και για την προσέλκυση νέων επενδύσεων

2.1.2.2 Η Στρατηγική για τη δημόσια ιδιοκτησία, στο κέντρο του Λέστερ (Public Realm Strategy)

Στο πλαίσιο της βέλτιστης αξιοποίησης του κέντρου της πόλης, έχει διαμορφωθεί η στρατηγική για τη δημόσια ιδιοκτησία. Παρουσιάζονται τα κεφάλαια από τα οποία αποτελείται, και μέσω αυτών φαίνεται το σκεπτικό των σχεδιαστών τη στρατηγικής. Αναφέρονται καταρχάς τα στοιχεία που συνθέτουν το χαρακτήρα του αστικού κέντρου, και που επηρεάζουν τη λειτουργία και την εικόνα του.

- Το περιβάλλον: Δρόμοι, Τοπόσημα, Ανοιχτοί χώροι, Κοινότητες, Τομείς παραγωγής, κ.λπ.
- Η ιστορία: Πολεοδομική ιστορία και εξέλιξη, Ιστορικές ζώνες του κέντρου της πόλης, Περιοχές διατήρησης, Αρχαία μνημεία προς ένταξη στο σχεδιασμό, Διατηρητέα κτίρια, Περιοχές πρασίνου και χλωρίδα προς προστασία
- Μοτίβα – Διαδρομές κίνησης: Κίνηση οχημάτων (περιγραφή του δικτύου, θέματα προς αντιμετώπιση), Δημόσια μαζική συγκοινωνία, Μετακίνηση ανθρώπων με προβλήματα κίνησης, Μετακίνηση με ποδήλατο στο κέντρο της πόλης
- Κίνηση πεζών: Είσοδοι και έξοδοι στο αστικό κέντρο, κατάσταση πεζοδρομίων, ειδικά θέματα προς αντιμετώπιση
- Χωρικές ιδιότητες του κέντρου: Υπάρχοντες χώροι και δρόμοι, Δημόσιοι χώροι προσφερόμενοι για διαμόρφωση, Κατάσταση της δημόσιας ιδιοκτησίας (επίπλωση δρόμων, φωτισμός, πεζοδρόμια, δένδρα, γενικότερη φύτευση

Στη συνέχεια, πριν διατυπωθεί η στρατηγική ανάπτυξης του αστικού κέντρου τονίζεται η σημασία της δημόσιας ιδιοκτησίας στην περιοχή αυτή, καθώς σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσε να αποτελέσει καταλύτη στην εφαρμογή συγκεκριμένων προγραμμάτων.

Η στρατηγική λοιπόν, διαμορφώνεται ως εξής. Καταρχάς, σημειώνεται η κατάσταση και η σημασία της δημόσιας ιδιοκτησίας – Ανάλυση SWOT σε σχέση με τις χαρακτηριστικές περιοχές και δρόμους, τα σημεία συνάντησης, τις πύλες, και το πλαίσιο (framework) δημόσιας ιδιοκτησίας. Δεύτερον, επιχειρείται η ταυτοποίηση των χαρακτηριστικών περιοχών και των δρόμων και αξιολόγηση του κέντρου της πόλης ως μίας «πλούσιας πολυπλοκότητας αστικής εμπειρίας». Σε όλη τη διαδικασία, ένας στόχος είναι η επίτευξη αστικής συνέχειας και επικοινωνίας. Επιλέγονται λοιπόν τα σημεία μεγαλύτερου και μικρότερου ενδιαφέροντος στον αστικό ιστό, και

ακολουθώς γίνεται η ανανέωσή τους, η διατήρησή τους κ.λπ., ανάλογα με το χαρακτήρα που επιλέγεται να δοθεί σε κάθε περιοχή.

Επιλέγονται λοιπόν τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν σε κάθε περιοχή της πόλης στο δημόσιο χώρο, ανάλογα με το χαρακτήρα της κάθε περιοχής, όπως αυτός θα έχει αναλυθεί στο προηγούμενο στάδιο. Επίσης αναπτύσσεται μία στρατηγική σχεδιασμού δενδροφύτευσης, φωτισμού, επίπλωσης και σήμανσης των δρόμων. Σημαντικό είναι το ότι γίνεται ξεχωριστός αναλυτικός σχεδιασμός για κάθε χαρακτηριστικό δρόμο και περιοχή. Η στρατηγική για τη δημόσια ιδιοκτησία αποτελεί μία μεθοδική διαδικασία, με σταδιακά συγκεκριμένα βήματα και συγκεκριμένες μεθόδους παρέμβασης. Είναι ένα σημαντικό εργαλείο, το οποίο έχει κάποια άμεσα θετικά αποτελέσματα, όπως η βελτίωση της εικόνας της πόλης, η βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας, κ.ά. Έμμεσα όμως, βοηθά στις διαδικασίες χωροθέτησης ποικίλων δραστηριοτήτων (π.χ. πολιτιστικών, εμπορικών), επενδύσεων σε υποδομές, σε αναπλάσεις, κ.λπ., κι έτσι διευκολύνει μεγαλύτερου μεγέθους και περισσότερο μακροπρόθεσμα θέματα.

2.2 ΜΠΑΘ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

2.2.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία του Μπαθ

Το Μπαθ ιδρύθηκε μεταξύ των περιβαλλόντων λόφων, στην κοιλάδα του ποταμού Έιβον, γύρω από φυσικές θερμές πηγές. Η τοποθεσία αυτή συνετέλεσε στο να αναπτυχθεί το Μπαθ ως προορισμός τουρισμού αναψυχής κατά τη γεωργιανή εποχή. Έτσι, η πόλη γνώρισε μια μεγάλη επέκταση, η οποία της άφησε μια κληρονομιά υποδειγματικής γεωργιανής αρχιτεκτονικής (Μπαθ, 2010).

Το 1987 θεσπίστηκε ως Τόπος Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Site), ενώ έχει μια ποικιλία θεάτρων, μουσείων, πολιτιστικών και αθλητικών εγκαταστάσεων. Έχει καταστεί έτσι ένας κύριος τουριστικός πόλος, με πάνω από 1 εκατ. διαμένοντες επισκέπτες και 3,8 εκατ. ημερήσιους επισκέπτες κάθε χρόνο (Μπαθ, 2010).

Η πόλη φιλοξενεί έξι ετήσια φεστιβάλ και ένα κάθε δύο χρόνια, και περίπου είκοσι συναυλίες και είκοσι έξι ορχηστρικά φεστιβάλ κάθε χρόνο, ενώ διαθέτει:

- 2 πανεπιστήμια και αρκετά σχολεία και κολέγια
- Πληθώρα μουσείων και χώρων τεχνών
- Ανεπτυγμένο τομέα υπηρεσιών
- Τεχνολογίες πληροφορίας και τεχνολογίας

- Δημιουργικές βιομηχανίες
- 5 θέατρα – προσελκύει παγκοσμίως γνωστές εταιρίες και σκηνοθέτες
- Σημαντική μουσική υποδομή

Εικόνα 2.14: Μουσείο Holburne

Πηγή: Guardian, 2011

Εικόνα 2.15: Κήποι του Μπαθ

Πηγή: Tripadvisor, 2011

Σημαντικό στοιχείο είναι η ύπαρξη, μέσα στην πόλη και στα περίχωρά της, πολλών πάρκων αστικού πρασίνου μεγάλης έκτασης. Αυτά, εκτός από χώρους περιπάτου, αποτελούν χώρους άθλησης (γκολφ, σκέιτμπορντ, τένις), παιχνιδιού, υπαίθριων εκδηλώσεων, ενώ κάποια φιλοξενούν κήπους με συγκεκριμένα είδη φυτών (Μπαθ, 2010).

Μία από τις κύριες βιομηχανίες του Μπαθ είναι ο τουρισμός. Οι κύριες κατηγορίες στις οποίες μπορεί να ενταχθεί ανάλογα με το είδος του, είναι ο τουρισμός

κληρονομιάς (heritage tourism) και ο πολιτιστικός τουρισμός. Το μέγεθος της τουριστικής βιομηχανίας αντανακλάται στα περίπου 300 τουριστικά καταλύματα (ξενοδοχεία, πανσιόν), στους δύο οργανωμένους χώρους κατασκήνωσης στην άκρη της πόλης και στην πληθώρα εστιατορίων και μπαρ. Επίσης, από το 2006, το Μπαθ επιχειρεί να προσελκύσει τουρισμό με τις φυσικές θερμές πηγές του, και για το λόγο αυτό εγκαινίασε και το Σπα Θερμών Πηγών (Thermae Bath Spa) (Μπαθ, 2010).

Ακόμη, εκτός από την προσέλκυση επισκεπτών, το Μπαθ αποτελεί και επιλογή κατοικίας καλλιτεχνών και ασχολούμενων με δημιουργικές ενασχολήσεις, καθώς στην περιοχή εδρεύουν πολυάριθμες σχεδιαστικές, τεχνικές και σχετικές με το διαδίκτυο εταιρίες (Μπαθ, 2010).

Εικόνα 2.16: Άποψη της πόλης

Πηγή: Hotelchatter, 2011

Εικόνα 2.17: Τοπίο κοντά στο Μπαθ

Πηγή: Tripadvisor, 2011

Εικόνες 2.18 και 2.19: Ρωμαϊκά λουτρά

Πηγή: Sacredsites, 2011

2.2.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός για το Μπαθ

2.2.2.1 Πολιτιστικά στοιχεία σε παλαιότερο σχεδιασμό

Το 1965 καταρτίζεται μια Μελέτη Σχεδιασμού και Κυκλοφορίας για την πόλη του Μπαθ, που προέβλεπε δράσεις και συμπεριφορές για θέματα σχετικά και με τον πολιτισμό, την πολεοδομία, κλπ. Σ' αυτήν, επιλέγονται πολύ αυστηρά τα στοιχεία-κλειδιά του ιστορικού περιβάλλοντος που τίθενται υπό καθεστώς προστασίας, οριοθετούνται περιοχές ανασχεδιασμού σε εκτεταμένο τμήμα του κέντρου της πόλης και σε περιορισμένα τμήματα εκτός του κέντρου, γίνεται κάθετος (vertical) διαχωρισμός κίνησης πεζών και οχημάτων, σχεδιάζεται ένας οδικός άξονας-τομή κατά μήκος της πόλης, προβλέπεται η κατασκευή πολυώροφων κτιρίων στάθμευσης, και δίνεται μεγάλη σημασία στα κτιριακά κελύφη, καθώς είναι κάτι χαρακτηριστικό για την πόλη του Μπαθ (Pendlebury, 2006). Παρόλο το ότι η μελέτη αφορά κυρίως στο σχεδιασμό και τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, αγγίζει και θέματα που έχουν να κάνουν με την πολιτιστική κληρονομιά, με την εικόνα της πόλης και με τη διευκόλυνση των περιπάτων των πεζών μέσα στον αστικό ιστό.

Η περιοχή μελέτης χωρίζεται σε τέσσερις υποπεριοχές, ανάλογα α) με την προτεραιότητα όσον αφορά την προστασία και β) με το χαρακτήρα της επέμβασης.

Έτσι, δημιουργούνται οι περιοχές 1, 2, 3 – από υψηλή σε χαμηλή προτεραιότητα για προστασία, και η περιοχή 4, που αποτελεί περιοχή καινοτομίας. (Pendlebury, 2006)

Στη μελέτη διαπιστώθηκαν κάποιες ανάγκες, όπως η κατασκευή κύριων αρτηριών, η εύρεση νέων χρήσεων για τα ιστορικά κτίρια και η επίτευξη αρχιτεκτονικής ποιότητας και ενός γραφικού αποτελέσματος. Το όραμα που διαμορφώθηκε στόχευε στο συνδυασμό προστασίας, διατήρησης αλλά και ριζικής μεταμόρφωσης τμημάτων των ιστορικών τοπίων της πόλης. Δέχθηκε οξεία κριτική, και πολλά από τα σχέδιά του απορρίφθηκαν (Pendlebury, 2006).

Η μελέτη του 1965, της οποίας τα βασικά σημεία περιγράφηκαν παραπάνω, διαφέρει από προθύτερη μελέτη του 1945, όσον αφορά τη χρήση των οχημάτων και τη διατήρηση περιοχών με νεοκλασικά κτίρια. Ωστόσο, και οι δύο μελέτες εντόπισαν τα ίδια ζωτικά προβλήματα και κατέληξαν στα εξής κοινά σημεία. Καταρχάς, έκριναν ζωτικής σημασίας μόνο τα κύρια και μεγαλύτερα σύνολα της γεωργιανής εποχής και σημείωσαν την ανάγκη για μεγάλης κλίμακας αναγέννηση, κυρίως στα νότια και ανατολικά του κέντρου, πράγμα που σήμαινε την απώλεια σημαντικού αριθμού μικρότερων συνόλων γεωργιανών κτιρίων. Επίσης είδαν ως αναπόφευκτη την κατασκευή κύριων αρτηριών, και εισήγαγαν, τελικά, και οι δύο μελέτες ένα καθαρό χαρακτήρα 20ού αιώνα σε ουσιώδεις περιοχές της πόλης (Pendlebury, 2006).

Παρόλο το ότι το κύριο θέμα των μελετών που προαναφέρθηκαν ήταν η κυκλοφοριακή ρύθμιση, φαίνεται ότι από την αντίληψη του χώρου μέσα από τη συγκεκριμένη σκοπιά, δε λείπει η πρόνοια για τη διατήρηση και προβολή των στοιχείων πολιτισμού και ιστορίας. Ο λόγος είναι ότι είχε γίνει αντιληπτή η θετική εικόνα που μπορεί να προσδώσει στην πόλη η ανάδειξη των δυνατών ιδιαίτερων σημείων της.

2.2.2.2 Ο πολιτιστικός σχεδιασμός σήμερα

Τα τελευταία χρόνια το Συμβούλιο του Μπαθ και του Νορθ Ιστ Σόμερσετ έχει προχωρήσει στη διαμόρφωση μιας Τοπικής Πολιτιστικής Στρατηγικής (Local Cultural Strategy), η οποία αποκτά διάσταση σχεδίου ενσωματωμένη στο Τοπικό Σχέδιο² του Μπαθ (Local Plan). Για να διαμορφωθεί η πολιτιστική στρατηγική, κατ' αρχήν γίνεται έρευνα στους κατοίκους της πόλης, ώστε να εντοπιστούν τα χαρακτηριστικά που οι ίδιοι θέλουν να έχει η πόλη τους όσον αφορά τον πολιτιστικό

² Τα Τοπικά Σχέδια καταρτίζονται βάσει νόμου από το Συμβούλιο της κάθε περιοχής, και αφορούν τη ρύθμιση του χώρου και την ανάπτυξη της γενικότερα.

της χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη στρατηγική θεωρήθηκε αναγκαία από το Συμβούλιο του Μπαθ, καθώς προσβλέπει σε μια συνεργασία μεταξύ των πολλών και διαφόρων φορέων εκπαίδευσης, τουρισμού, υγείας, σχεδιασμού και φυσικά πολιτισμού, για την προώθηση του τελευταίου στην περιοχή (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010).

Η στρατηγική αυτή επικεντρώνεται στην ανάπτυξη καλλιτεχνικών προγραμμάτων, κυρίως σχετικών με το θέατρο, στην ανάδειξη των μουσείων, στη δημιουργία και ανανέωση αθλητικών εγκαταστάσεων και ανοιχτών χώρων αναψυχής, και στην ώθηση της δραστηριότητας εταιριών μέσω ενημέρωσης (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010).

Οι προκλήσεις – κλειδιά που εντοπίζει το Συμβούλιο όσον αφορά την πολιτιστική ανάπτυξη είναι η διασφάλιση της ποιότητας, τόσο των υπαρχόντων, όσο και των νέων δημιουργούμενων πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η διασφάλιση ότι όλες οι επιμέρους περιοχές επωφελούνται από την καλλιτεχνική δραστηριότητα, η μεγιστοποίηση των διαθέσιμων πόρων για τον πολιτισμό, ειδικά όταν θα διεκδικούνται από άλλους τομείς, η διατήρηση της ιστορίας και της κληρονομιάς και η δημιουργία ενός νέου και μοντέρνου τμήματος, η προβολή των τοπικών ιδιαιτεροτήτων χωρίς όμως να απορρίπτονται τα νέα στοιχεία, και η διασφάλιση της πρόσβασης σε όλους όσους επιθυμούν να συμμετέχουν (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010). Οι προκλήσεις αυτές, όπως διατυπώνονται, αγγίζουν τρία βασικά θέματα. Πρώτον, το θέμα της ίσης και εύκολης πρόσβασης στον πολιτισμό, δεύτερον η παραγωγή και προσφορά υψηλής ποιότητας πολιτιστικού προϊόντος με τη διασφάλιση των αναγκαίων χρηματικών πόρων, και τρίτον το θέμα της προστασίας και της ανάδειξης του τοπικού χαρακτήρα του Μπαθ.

Οι κεντρικές αξίες με βάση τις οποίες δημιουργείται και εφαρμόζεται η πολιτιστική στρατηγική για το Μπαθ είναι οι εξής:

- Ο πολιτισμός – ως έννοια καθαυτή αλλά και ως μέσο για κοινωνική πρόοδο
- Η συνεργασία – μεταξύ ανθρώπων, υπηρεσιών και σχεδίων σε όλη την περιοχή του Μπαθ και του Νορθ Ιστ Σόμερσετ
- Η ένταξη – εξαλείφοντας διακρίσεις βάσει φυλής ή αναπηρίας, και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ όλων των ηλικιών, έτσι ώστε όλοι να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν
- Προστιθέμενη αξία – αναλαμβάνοντας εργασίες επιπροσθέτως υπηρεσιών που παρέχονται από άλλους, και ολοκληρώνοντας τη νέα δραστηριότητα σε κάθε πρωτοβουλία

- Ποιότητα – επιμονή στην ποιότητα σε κάθε νέο πρόγραμμα
- Διαφορετικότητα – δίνοντας προσοχή σε όλες τις κουλτούρες και τις παραδόσεις
- Αναψυχή – ώστε η συμμετοχή στις δραστηριότητες να γίνεται με αίσθηση ευχαρίστησης
- Εκπαίδευση – ώστε να προωθηθεί η μάθηση
- Διεθνικότητα – προωθώντας ανταλλαγές, βελτιώνοντας τις αδελφοποιήσεις με άλλες πόλεις, χρησιμοποιώντας εκτενώς το χαρακτήρα του Τοπίου Παγκόσμιας Κληρονομιάς

(Συμβούλιο του Μπαθ, 2010)

Τα θέματα που καθορίζουν το περιεχόμενο της στρατηγικής είναι τα εξής:

- Η μοναδικότητα – αναγνώριση και έμφαση στην τοπική ιδιαιτερότητα και στο τοπίο
- Η συμμετοχή – προώθηση της πρόσβασης, της συμμετοχής και της ευχαρίστησης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Η αναγέννηση – πολιτισμός και πολιτιστική δραστηριότητα ολοκληρωμένη στην οικονομική ανάπτυξη, στην ανάπλαση, στο σχεδιασμό
- Αστικό και φυσικό περιβάλλον – βιώσιμη χρήση των χώρων πρασίνου, και των κτιρίων, στην πόλη, στην εξοχή και στους μικρότερους οικισμούς
- Διεύρυνση ζώων και μυαλών (broadening lives and minds) – ο πολιτισμός στην υγεία και στη δια βίου μάθηση

(Συμβούλιο του Μπαθ, 2010)

Το κάθε ένα από τα θέματα αναλύεται σε επιμέρους δράσεις, που περιλαμβάνουν άυλα μέτρα, ανάπτυξη υποδομών, πραγματοποίηση μελετών πάνω σε επιμέρους θέματα, κ.λπ. (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010). Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται ενδεικτικά κάποιες από τις δράσεις που αναφέρονται ρητά στο κείμενο της στρατηγικής και που σχετίζονται με τα θέματα, όπως περιγράφονται παραπάνω, ενώ προστίθενται άλλα τρία σημαντικά πεδία, που αφορούν κυρίως στην εφαρμογή και αξιολόγηση του πολιτιστικού σχεδίου.

Πίνακας 2.2: Κυριότερες δράσεις ανά θέμα πολιτιστικής στρατηγικής

Μοναδικότητα	Παραγωγή μεμονωμένων πολιτιστικών σχεδίων για περιοχές καίριας σημασίας	Ενίσχυση της ταυτότητας διαφόρων σημείων της πόλης μέσω ονομασίας δρόμων, σήμανσης κλπ.
Συμμετοχή	Ενημέρωση για τις πολιτιστικές δραστηριότητες	Πρόβλεψη για αναγκαίες και σημαντικές αθλητικές υποδομές
Αναγέννηση	Ανάπτυξη τριών project για τις τέχνες και την κληρονομιά που αφορούν νέες πολιτιστικές υποδομές	Προώθηση και ανάπτυξη των πολιτιστικών βιομηχανιών
Αστικό και φυσικό περιβάλλον	Δημιουργία λεπτομερούς σχεδίου για την πληρέστερη χρήση του στοιχείου του νερού σε πολιτιστικές, αθλητικές, και δραστηριότητες αναψυχής	Εργασία καλλιτεχνών και ατόμων των δημιουργικών βιομηχανιών στη διαχείριση των πάρκων και άλλων ανοιχτών χώρων
Διεύρυνση μυαλών και ζώων	Ανάπτυξη των τοπικών βιβλιοθηκών σε χώρους εκπαίδευσης, εκθέσεων, τεχνών και πολιτιστικών διοργανώσεων	Πραγματοποίηση μελετών για την κατασκευή αθλητικών, και εγκαταστάσεων τέχνης στις περιοχές των κολλεγίων (σχολές επαγγελματων υγείας)
Επικοινωνία και πληροφόρηση	Συνεργασία με τα τοπικά μέσα ενημέρωσης για την πληρέστερη πληροφόρηση του κοινού και για την τηλεοπτική κλπ κάλυψη των διαφόρων εκδηλώσεων	Συνεργασία με περιφερειακά πρακτορεία τουρισμού και υπηρεσιών για την προσέλκυση δημιουργικών βιομηχανιών
Πολιτική, δομές κι αξιολόγηση	Σύσταση αρμόδιου τμήματος για το συντονισμό και την αξιολόγηση των διαφόρων θεμάτων, που θα αποτελείται από καλλιτέχνες και μέλη του Συμβουλίου	Ανάπτυξη ρεαλιστικών σχεδίων και σχημάτων επενδύσεων, με αναλύσεις cost-benefit ξεχωριστά για κάθε project, παλαιό ή νέο
Μελλοντική διαβούλευση	Οργάνωση ετήσιου πολιτιστικού σεμιναρίου για την εφαρμογή της στρατηγικής και για την προώθηση συζητήσεων για μελλοντικές δράσεις στο χώρο του πολιτισμού	Διεξαγωγή τακτικών συζητήσεων για την πορεία των πολιτιστικών δράσεων

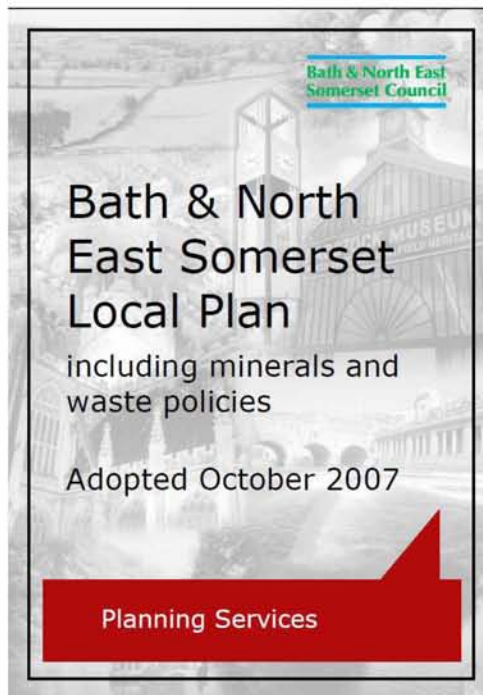
Πηγή: Συμβούλιο του Μπαθ και Νορθ Ιστ Σόμερσετ, *A Local Cultural Strategy for Bath and North East Somerset* [πρόσβαση 2010], Ιδία επεξεργασία

Το Συμβούλιο και οι μελετητές διαπιστώνουν ότι στους στόχους της πολιτιστικής στρατηγικής μπορούν να συμπεριληφθούν - και είναι μείζονος σημασίας - η οικονομική ανάπτυξη, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η βιωσιμότητα του

περιβάλλοντος, η δια βίου μάθηση και η ανάπτυξη ποιοτικών και προσβάσιμων υπηρεσιών.

2.2.2.3 Η πολιτιστική πολιτική στο Τοπικό Σχέδιο του Μπαθ

Εικόνα 2.20: Εξώφυλλο τεύχους του Τοπικού Σχεδίου του Μπαθ

Τα θέματα που αφορούν στο γενικό σχεδιασμό για την ανάπτυξη της πόλης του Μπαθ, για την κατάρτιση του σχεδίου χωρίζονται σε τέσσερα κεφάλαια: τη Συνολική Στρατηγική, τη Διαμονή κι Εργασία, τα Περιβαλλοντικά Θέματα, και την Πρόσβαση. Το κάθε κεφάλαιο έχει κάποιους στόχους – κλειδιά, ανάλογους με τη θεματική του (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010).

Πηγή: Συμβούλιο του Μπαθ, 2010

Η ανάπτυξη του πολιτισμού ως ευρύτερος στόχος, ενσωματώνεται σε κάθε ένα από τα τέσσερα κεφάλαια του Τοπικού Σχεδίου χωρίς να δηλώνεται ρητά, αλλά επίσης βλέπουμε να υιοθετούνται στόχοι ανά θεματικό κεφάλαιο που συνάδουν με αυτούς της πολιτιστικής πολιτικής (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010). Έτσι, ανάμεσα στους στόχους της Διαμονής κι Εργασίας είναι η διατήρηση και βελτίωση της ζωντανίας της πόλης, των κέντρων των γειτονιών σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Ακόμη, η πρόβλεψη για καλής ποιότητας και προσβάσιμες υποδομές αναψυχής, διασκέδασης, αθλητισμού κι ανοιχτών χώρων. Από τη μία μεριά, τα παραπάνω είναι στόχοι και της πολιτιστικής πολιτικής. Από την άλλη όμως, ο πολιτισμός θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μέσο για την επίτευξή τους. Με τον ίδιο διττό τρόπο, ο πολιτισμός και η ανάπτυξή του εμφανίζονται στα παρακάτω σημεία του Τοπικού Σχεδίου.

Στα Περιβαλλοντικά Θέματα, στους στόχους της διατήρησης – βελτίωσης και θετικής χρήσης του ιστορικού περιβάλλοντος, και της διατήρησης – βελτίωσης του

τοπικού χαρακτήρα και των ιδιοτήτων των οικισμών και της εξοχής της περιοχής του Μπαθ. Έπειτα, στη Μεταφορά και Πρόσβαση, με την προώθηση εναλλακτικών του αυτοκινήτου μέσω μεταφοράς, ειδικά προς δραστηριότητες αναψυχής στην εξοχή, ώστε να αρθούν τέτοιου είδους δυσκολίες, που είχαν ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση και περιθωριοποίηση ομάδων πληθυσμού.

Τέλος, ο πολιτισμός και η ανάπτυξή του εμφανίζονται στο κεφάλαιο της συνολικής Στρατηγικής, στο υποκεφάλαιο που αφορά στο Σχεδιασμό και Αστικό Σχεδιασμό και κυρίως στο place making. Οι διατάξεις που μπορεί να εκπληρωθούν από, ή και συνάδουν με την πολιτιστική ανάπτυξη, στοχεύουν πρώτον στην ενδυνάμωση του τοπικού χαρακτήρα των περιοχών μέσω τοπικά ιδιαίτερων σχημάτων ανάπτυξης, τοπίου και πολιτισμού. Δεύτερον, στοχεύουν στην ποιότητα του δημόσιου χώρου μέσω της δημιουργίας ελκυστικών, εύκολα προσβάσιμων και γενικώς επιτυχημένων ελεύθερων χώρων, συμπεριλαμβάνοντας τη δημόσια τέχνη, και τρίτον στη δημιουργία μεγάλης ποικιλίας τοπίων και επιλογών δραστηριοτήτων, που εντάσσονται ομαλά στο περιβάλλον και στη ζωή των κατοίκων (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010). Δίνεται λοιπόν μεγάλη βάση στα τοπία που εμφανίζονται μέσα στην πόλη, στις δραστηριότητες που μπορούν να τα πληρώνουν και στην εμπειρία που βιώνουν οι κάτοικοι στα τοπία αυτά. Η συγκεκριμένη τάση είναι αναμενόμενη, καθώς, όπως φαίνεται και στις εικόνες 2.16 και 2.17, το τοπίο στο Μπαθ και γύρω από αυτό είναι ειδυλλιακό.

Στο κείμενο του Τοπικού Σχεδίου του Μπαθ, φαίνεται ότι το Συμβούλιο της πόλης, που είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του, επιχειρεί να οργανώσει την όλη δράση του μετά από την κατάρτιση πολλών επιμέρους μελετών, όπως η Συμπληρωματική Οδηγία για το Σχεδιασμό (Supplementary Planning Guidance), η Στρατηγική για τη Δημόσια Ιδιοκτησία (Public Realm Strategy), οι Μελέτες για το Χαρακτήρα του Τοπίου (Landscape Character Assessments), η Στρατηγική για τη Δημόσια Τέχνη (Public Art Strategy), το Σχέδιο Διαχείρισης Τοπίου Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Site Management Plan), κ.λπ. Η πληθώρα αυτή των αναγκαίων μελετών θα μπορούσε να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα για την τελική εφαρμογή των σχεδίων, είτε αναφέρεται κανείς στο τοπικό σχέδιο ανάπτυξης είτε στην πολιτιστική πολιτική, καθώς σίγουρα απαιτούνται επιπλέον χρήματα, χρόνος κι εργασία. Επιπρόσθετα, όταν συμμετέχουν πολλοί διαφορετικοί φορείς στην μετατροπή ενός σχεδίου σε υλικά έργα και πραγματικές δράσεις, η εμπειρία της

Ελλάδας και διεθνώς, έχει δείξει πως υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να επικρατήσουν ασυνεννοησία, φαινόμενα ανταγωνιστικότητας, γραφειοκρατικές καθυστερήσεις κ.λπ.

Από την άλλη μεριά, έχοντας τη λεπτομερή ανάλυση των επιμέρους μελετών, οι επενδύσεις πιθανόν να είναι επιτυχέστερα στοχευμένες όσον αφορά το συνδυασμό περιοχών και δράσεων, και περισσότερο αποτελεσματικές. Τίθεται λοιπόν το θέμα της επιλογής, αφενός του λεπτομερούς σχεδιασμού και του απόλυτου καταμερισμού των δράσεων με τις πιθανές αρνητικές συνέπειες, και αφετέρου της ευελιξίας και ταχύτητας εφαρμογής αλλά και του κινδύνου αποτυχίας. Παρατηρείται επίσης ότι το σχέδιο αυτό, όπως και η πολιτιστική πολιτική του Μπαθ δεν έχουν χρονοδιάγραμμα, ούτε εκτίμηση κόστους, και αυτό μπορεί να τα καταστήσει ευάλωτα σε πολιτικά παιχνίδια εξουσίας και κέρδους (Friedrichs και Dangshat, 1994: 127).

Ίσως η καλύτερη επιλογή να διαφέρει ανάλογα με την περίπτωση, ανάλογα δηλαδή, με τα χαρακτηριστικά των αρχών και της οργάνωσής τους σε κάθε πόλη, τους πόρους που διαθέτει, τη σχέση του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα, την ιδιοσυγκρασία των πολιτών και άλλα στοιχεία. Έτσι λοιπόν, ο μελετητής, ο ειδικός του σχεδιασμού πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα στοιχεία αυτά, έτσι ώστε να είναι εύστοχες και οι δράσεις που προτείνει αλλά και ο τρόπος εφαρμογής.

Ξαναγυρνώντας στο θέμα της ενσωμάτωσης της Πολιτιστικής Πολιτικής στο Τοπικό Σχέδιο του Μπαθ, παρατηρούνται αλληλεπικαλύψεις σε πολλά σημεία. Το Τοπικό Σχέδιο αναλώνεται άσκοπα σε θέματα που αφορούν τον πολιτιστικό σχεδιασμό, χωρίς να τα ολοκληρώνει, ενώ το κείμενο της Πολιτιστικής Πολιτικής δεν ασχολείται με κάποια σημαντικά θέματα, όπως το αστικό σχέδιο. Επίσης, τα αντικείμενα των μελετών που προβλέπει το Τοπικό Σχέδιο, πιθανόν να συμπίπτουν σε πολλά σημεία.

2.3 ΒΑΛΤΙΜΟΡΗ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

2.3.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία της Βαλτιμόρης

Εικόνα 2.21: Δημοτική γιορτή του Μέριλαντ

Πηγή: Virtualtourist, 2011

Εικόνα 2.22: Μουσείο Τέχνης

Πηγή: Flickr, 2011

Το μέγεθος της πόλης της Βαλτιμόρης και της ευρύτερης περιοχής συνεπάγεται τη δραστηριοποίηση των αρχών της πόλης σε πολλούς τομείς που έχουν να κάνουν με την ευρύτερη έννοια του πολιτισμού, όπως η ποιότητα της καθημερινής ζωής των κατοίκων, με ό, τι συνεπάγεται αυτό – ασφάλεια, ελευθερία έκφρασης, ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης, υγιές περιβάλλον κατοικίας και εργασίας, κ.λπ. Έτσι, οι αρχές της πόλης, μέσω της μείωσης της εγκληματικότητας, της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της μείωσης της γραφειοκρατίας, δραστηριοποιούνται σε θέματα που αποτελούν κριτήρια επιλογής ενός τόπου για την εγκατάσταση μιας οικογένειας, μιας επιχείρησης, για την πραγματοποίηση μιας επίσκεψης ή ενός ταξιδιού (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010). Στοχεύουν δηλαδή στην εξυγίανση και στον εξωραϊσμό του περιβάλλοντος, και αυτό είναι μία σωστή κατεύθυνση όσον αφορά την προβολή της πόλης προς τον έξω κόσμο.

Σύμφωνα με το κείμενο του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Βαλτιμόρης (Comprehensive Master Plan of Baltimore) [στο οποίο θα γίνει εκτενέστερη αναφορά παρακάτω], η πόλη φιλοξενεί πολυάριθμους μουσικούς, καλλιτέχνες, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, ερευνητές, ενώ δρουν σε αυτή δύο από τα σημαντικότερα ιατρικά ερευνητικά κέντρα παγκοσμίως, το ίδρυμα Τζον Χόπκινς και το Πανεπιστήμιο του Μέριλαντ, προωθώντας την οικονομία της προς τις υπηρεσίες υγείας και βιοεπιστημών (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010). Σύμφωνα με τον Kunzmann (2004: 388),

στην Βαλτιμόρη, από τη δεκαετία του 1990, είχαν προωθηθεί συγκεντρώσεις πολιτιστικών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων, για να παρεμποδίσουν την κατάρρευση του κέντρου της πόλης.

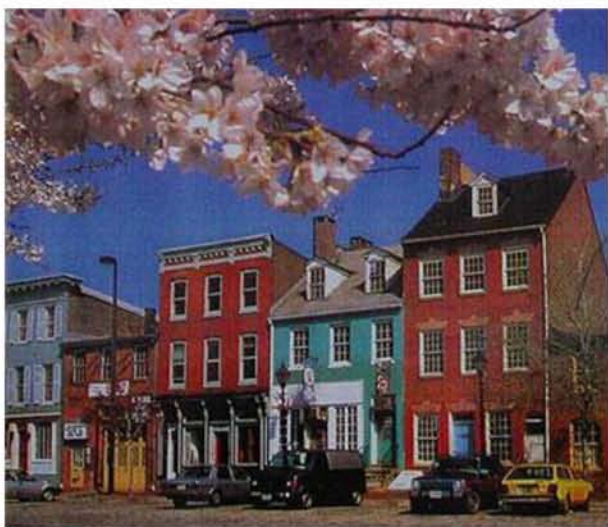
Εικόνα 2.23: Πανεπιστήμιο του Μέριλαντ

Πηγή: Freescholarships

Κάποια ποιοτικά χαρακτηριστικά στον αστικό ιστό της πόλης, όπως το φιλικό περιβάλλον προς τον πεζό, το τοπίο με ιστορικές αναφορές, η πληθώρα χώρων αναψυχής και τα πολιτιστικά ιδρύματα, προσελκύουν νέους κατοίκους σε αυτήν. Στον αστικό ιστό έχουν καθιερωθεί πολλές γειτονιές με συγκεκριμένα είδη διασκέδασης, με ξεχωριστή ατμόσφαιρα και δραστηριότητες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το Χάμπτεν, γνωστό για τα μοντέρνα εστιατόρια και τη φαντασμαγορική ατμόσφαιρα την περίοδο των Χριστουγέννων, το εσωτερικό λιμάνι, όπου βρίσκονται εμπορικά κέντρα και μουσεία, η Μικρή Ιταλία, όπου επικρατεί μία χαρούμενη ατμόσφαιρα με ποικίλα γεγονότα και καλό φαγητό, το Μάουντ Βέρνον στο κέντρο της Πολιτιστικής Γειτονιάς της Βαλτιμόρης, με ιστορικά κτίρια και διάσημα μουσεία, το Πάρκο Πάτερσον, όπου διεξάγονται φεστιβάλ, εκδρομές ψαρέματος και βόλτες με βάρκες, κ.ά. (Πολιτιστική – Τουριστική Πύλη Βαλτιμόρης, 2010).

Εικόνα 2.24: Φέντεαλ Χιλ

Πηγή: Cooltownstudios, 2011

Εικόνα 2.25: Βιβλιοθήκη George Peabody

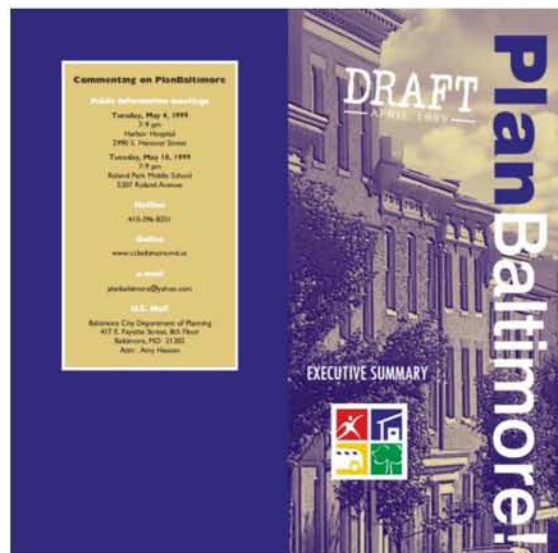
Πηγή: Notesonavisuallife, 2011

Εκτός από το μεγάλο αριθμό μουσείων που έχει, η Βαλτιμόρη διεξάγει και φιλοξενεί μία πληθώρα φεστιβάλ και γεγονότων, ανάμεσα στα οποία είναι το Φεστιβάλ Ιστορικών Τεχνών, το Φεστιβάλ Τεχνών του Στέισον Νορθ, η ετήσια «Βιτρίνα των Εθνών» όπου μειονότητες της πόλης ετοιμάζουν εορτασμούς όπου επιδεικνύουν τα ήθη και τα έθιμά τους, καθώς και το μεγαλύτερο φεστιβάλ τέχνης της Αμερικής, το Artscape (Πολιτιστική – Τουριστική Πύλη Βαλτιμόρης, 2010).

2.3.2 Ο Πολιτιστικός Σχεδιασμός για την πόλη της Βαλτιμόρης

2.3.2.1 Το PlanBaltimore

Εικόνα 2.26: Εξώφυλλο τεύχους PlanBaltimore

Το PlanBaltimore αποτελεί ένα μακροπρόθεσμο προγραμματικό κείμενο, που εκδόθηκε το 1999, και έχει υιοθετήσει ως χρόνο – στόχο το 2020. Οι άξονες με βάση τους οποίους δομείται το συγκεκριμένο κείμενο – σχέδιο, που διέπονται από ένα όραμα και οργανώνονται σε επιμέρους στόχους, είναι οι εξής:

Πηγή: Δήμος Βαλτιμόρης, 2010

- Ενδυνάμωση της κατοικίας και των γειτονιών
- Δημιουργία μίας δυναμικής και ζωντανής οικονομίας
- Προώθηση του αστικού σχεδιασμού και του δομημένου περιβάλλοντος
- Εκτίμηση της Κουλτούρας και της Κληρονομιάς της Βαλτιμόρης
- Υποστήριξη του περιβάλλοντος
- Βελτίωση του δικτύου μεταφορών

(Δήμος Βαλτιμόρης, 2010)

Όσον αφορά τον πολιτιστικό σχεδιασμό, ο σημαντικότερος άξονας του σχεδίου είναι η «Εκτίμηση της Κουλτούρας και της Κληρονομιάς της Βαλτιμόρης», και αναλύεται στους παρακάτω στόχους και επιμέρους δράσεις.

Πρώτον, η διατήρηση και ανανέωση του σημαντικού ιστορικού αστικού ιστού ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής, με κυριότερη δράση τη μεγιστοποίηση της δυναμικής της παρουσίας του ιστορικού αστικού ιστού της πόλης ως ένα δυνατό χαρακτηριστικό και πλεονέκτημα. Δεύτερον, η μεγιστοποίηση της οικονομικής δυναμικής του τουρισμού κληρονομιάς για τη Βαλτιμόρη και τους κατοίκους της και η διατήρηση των χαρακτηριστικών πολιτισμού και κληρονομιάς, με σημαντικότερη σειρά δράσεων τη στρατηγική επένδυση στην ανάπτυξη πολιτιστικών πόρων και

πόρων κληρονομιάς σε ολόκληρη την πόλη, ώστε να μεγιστοποιηθεί το οικονομικό κέρδος αλλά και να εμπλουτιστεί το καθημερινό περιβάλλον των κατοίκων.

Τρίτος στόχος είναι η επανεγκαθίδρυση της πόλης ως το περιφερειακό κέντρο τέχνης, ιστορίας και πολιτισμού και η παροχή των απαραίτητων πόρων ώστε να διατηρηθούν οι πολιτιστικοί θησαυροί της πόλης. Απαραίτητη δράση κρίνεται η συνεργασία με περιφερειακούς φορείς, από τους οποίους οι αρχές της Βαλτιμόρης θα μπορούσαν να αντλήσουν πόρους και γενικότερη υποστήριξη για ιδρύματα πολιτισμού και κληρονομιάς (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010). Οι στόχοι, όπως φαίνεται, προσανατολίζονται σε δύο βασικούς άξονες που συνδέονται. Την προστασία και ανάδειξη των υπαρχόντων πολιτιστικών πόρων, και τη μεγαλύτερη δυνατή ανάπτυξη του τουρισμού κληρονομιάς. Σύμφωνα ωστόσο με την περιορισμένη αναφορά που έγινε στα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της πόλης στο τμήμα 2.3.1, γίνεται αντιληπτό πως οι στόχοι και οι άξονες διαμόρφωσης του πολιτιστικού σχεδιασμού θα μπορούσαν να είναι σαφώς περισσότεροι αλλά και ευρύτεροι, και όχι να αφορούν αποκλειστικά στην κληρονομιά και στους υπάρχοντες πολιτιστικούς πόρους.

Το Συμβούλιο της πόλης (Baltimore Metropolitan Council), το οποίο και δημιούργησε το PlanBaltimore, οραματίζεται την περιοχή του κέντρου της ως εμπορικό, κυβερνητικό, εκπαιδευτικό, πολιτιστικό κέντρο και κέντρο υπηρεσιών της ευρύτερης περιοχής, και για το λόγο αυτό προσπαθεί να κατευθύνει αναπτυξιακές δραστηριότητες προς περιοχές με κενούς ή υπό-χρησιμοποιούμενους χώρους και διαθέσιμες υποδομές. Καίρια μπορεί να αποβεί η διαχείριση κενών ή υπό-χρησιμοποιούμενων ιδιοκτησιών, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατευθύνεται στρατηγικά η επιθυμητή ανάπτυξη (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Ένας από τους κύριους άξονες του PlanBaltimore ήταν να δημιουργηθεί μία ζωντανή και δυναμική οικονομία, και ο πρώτος στόχος του συγκεκριμένου άξονα να ενδυναμωθεί η θέση της πόλης σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, το σχέδιο περιλαμβάνει υπό του στόχου αυτού, μεταξύ άλλων και τις εξής δράσεις: την ανάπτυξη ενός νέου γηπέδου Baltimore Arena και υποδομών για μεγάλα γεγονότα (αγώνες, συναυλίες), την προσέλκυση των Ολυμπιακών Αγώνων για το 2012 (το 2003 όμως δεν είχε δηλώσει συμμετοχή ως υποψήφια πόλη για τη διοργάνωση), και την αξιοποίηση των ευκαιριών για εξάπλωση της νυχτερινής ζωής (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010). Κάποιες επενδύσεις λοιπόν κατευθύνονται στην αύξηση της δυνατότητας της πόλης να φιλοξενήσει σημαντικού μεγέθους γεγονότα, και ένα άλλο μέρος στον εμπλουτισμό ενός συγκεκριμένου είδους διασκέδασης – αναψυχής. Εξάλλου, σύμφωνα με την

Strom (2003: 248), πολλές πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν επενδύσει σε μεγάλου μεγέθους έργα πολιτιστικής, αθλητικής κ.λπ., υποδομής, με τον στόχο της αναγέννησης ή της εξισορρόπησης της ανάπτυξης των κέντρων τους.

Εξεχωριστό κεφάλαιο του PlanBaltimore αποτελεί η προώθηση του αστικού σχεδιασμού και του δομημένου περιβάλλοντος, όπου, ανάμεσα σε διάφορες δράσεις και κατευθύνσεις περιλαμβάνεται και η δημιουργία δημόσιων χώρων δεικαστικών για όλο το φάσμα ηλικιών (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Οι προσπάθειες του Συνεδρίου της Βαλτιμόρης μαζί με το Σύνδεσμο Επισκεπτών (Baltimore Area Convention and Visitors Association – BACVA) στοχεύουν στη διαφήμιση της περιοχής ως μίας τουριστικής «Μέκκας», προκαλώντας έτσι οικονομική ενίσχυση για όλη την Πολιτεία. Οι αρχές της πόλης προσπαθούν να αναπτύξουν μία περιφερειακή στρατηγική εύρεσης πόρων, για να στηρίζονται οι δημοτικές πολιτιστικές υποδομές, και ακόμη, ένα σχέδιο μάρκετινγκ, μέσω συνεργασιών, για την προώθηση των τεχνών και των τουριστικών προορισμών της περιοχής (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010). Θεωρείται λοιπόν δεδομένος από τις αρχές της Βαλτιμόρης ο θετικός αντίκτυπος της πολιτιστικής ανάπτυξης στην οικονομία.

2.3.2.2 Το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης

Ως κεντρική ιδέα που διέπει το όραμα των αρχών και των φορέων της πόλης θα μπορούσε να δοθεί το εξής απόσπασμα του κύριου πολιτιστικού σχεδιασμού: «Πόλεις που διαφέρουν, πόλεις που τρέφουν τη δημιουργικότητα, πόλεις που είναι πολιτιστικά ζωντανές και διατηρούν την ιστορία τους, είναι πόλεις που θριαμβεύουν – γιατί δημιουργούν καλύτερη ποιότητα ζωής, δημιουργούν νέες επιχειρήσεις, δημιουργούν ζωντανές γειτονιές, κρατούν και προσελκύουν μέλη μίας αυξανόμενης δημιουργικής τάξης» (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης).

Άξονες παρέμβασης – σχεδιασμού

Από τα σημαντικότερα κείμενα με σχεδιαστικό και προγραμματιστικό χαρακτήρα αυτή τη στιγμή στη Βαλτιμόρη, είναι το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης, που είναι της τάξης ρυθμιστικού σχεδίου, όπως αυτό ισχύει στις ελληνικές σχεδιαστικές πρακτικές. Αναλύεται σε τέσσερις άξονες δραστηριοτήτων – παρέμβασης, τους εξής: ΖΗΣΕ (LIVE), ΚΕΡΔΙΣΕ (EARN), ΠΑΙΞΕ (PLAY), ΜΑΘΕ (LEARN). Για τη συγκεκριμενοποίηση του κάθε άξονα, πραγματοποιείται μία ανάλυση του τομέα παρέμβασης, των προβλημάτων, των αναγκών, των δυνατοτήτων

και προοπτικών σε αυτόν, μία τομεακή Ανάλυση SWOT, δηλαδή, της πόλης ((Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης)).

Έτσι, περιληπτικά, διαμορφώνονται τα εξής:

ΖΗΣΕ: Επιδιώκει την οργάνωση των χρήσεων γης, και τον έλεγχο της αγοράς γης και ακινήτων, ώστε να δημιουργηθούν δυνατότητες για ποικίλα είδη επενδύσεων, να υπάρχει προσφορά για ποιοτική και βαθιά οικονομικά κατοικία και για να διατηρηθεί, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, το θαυμάσιο μείγμα ποικίλης αρχιτεκτονικής, διαφορετικών τρόπων ζωής, και ζωντανών γειτονιών.

ΚΕΡΔΙΣΕ: Θέτει τέσσερις στρατηγικές, για την ικανοποίηση των αναγκών εργασίας των κατοίκων και των τοπικών επιχειρήσεων, και στρέφει την οικονομική δραστηριότητα προς εφτά ζωτικούς τομείς ανάπτυξης (Βιοεπιστήμες, Υπηρεσίες επιχειρήσεων, Κατασκευές, Υπηρεσίες πληροφορικής – Διαδικτύου – Software, Κοινωνική Πρόνοια και Υγεία, Φιλόξενια και Τουρισμός, Υπηρεσίες λιμένα)

ΠΑΙΞΕ: Στοχεύει στην βελτίωση των πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών και αυτών της διασκέδασης – ψυχαγωγίας – αναψυχής – φυσικών πόρων, τόσο για τους κατοίκους της Βαλτιμόρης όσο και για τους τουρίστες κι επισκέπτες. Υιοθετεί επίσης δυναμικά στρατηγικές για την αύξηση των πόρων προς τα πάρκα και τους υπαίθριους χώρους αναψυχής, και κυρίως για την ταυτόχρονη και συνδεδεμένη ανάπτυξη του τουρισμού κληρονομιάς, της νυχτερινής ζωής, των πάρκων και των διαδρομών περιπάτων, ώστε η Βαλτιμόρη να πλησιάσει το όραμα της παγκόσμιας πόλης των είκοσι τεσσάρων ωρών. Με το συγκεκριμένο άξονα θα ασχοληθούμε εκτενέστερα, καθώς αποτελεί την ουσία του πολιτιστικού σχεδιασμού της Βαλτιμόρης.

ΜΑΘΕ: Εστιάζει στη βελτίωση των σχολείων, στην ενδυνάμωση της συνεργασίας όλων των εκπαιδευτικών φορέων μεταξύ τους και με όλους τους πολιτιστικούς οργανισμούς (βιβλιοθήκες, μουσεία, καλλιτεχνικά κέντρα, κ.λπ.). Επίσης επιδιώκει την εκμετάλλευση, στο έπακρο, του ανθρώπινου δυναμικού και της διάχυτης τεχνογνωσίας που συνεπάγονται τα δεκατέσσερα κολλέγια και Πανεπιστήμια της πόλης (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης).

Άξονας Παρέμβασης ΠΑΙΞΕ

Ακολούθως, θα αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται ο άξονας. Καταρχήν, πραγματοποιείται η ανάλυση της αγοράς, της προσφοράς δηλαδή και της ζήτησης για πολιτιστικές και υπηρεσίες και υποδομές αναψυχής, τόσο όσον αφορά τους κατοίκους της πόλης, όσο και τους επισκέπτες – τουρίστες. Ταυτοποιείται λοιπόν η αγορά της Βαλτιμόρης, για πολιτιστικά, και αγαθά – υποδομές διασκέδασης, ενώ δίδεται έμφαση στη βάση των πελατών – χρηστών, στο μέγεθος της αγοράς και στις τάσεις (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης). Έτσι, έχουμε τα εξής κεφάλαια:

- Ιστορικοί και Πολιτιστικοί Πόροι: Περιγραφή των πολιτιστικών και ιστορικών προϊόντων – δραστηριοτήτων – εμπειριών που παρέχονται, κατηγοριοποίηση των αξιοθέατων, περιγραφή της τάσης της πολιτιστικής βιομηχανίας της πόλης και γενικώς της ενασχόλησης των πολιτών με πολιτιστικά θέματα. Στο κείμενο συμπεραίνεται ότι αναπτύσσεται η πολιτιστική βιομηχανία και η αφύπνιση των πολιτών, ωστόσο υπάρχουν εξωτερικοί ανεξέλεγκτοι παράγοντες που επηρεάζουν τον τουρισμό
- Νυχτερινή ζωή, Διασκέδαση και Αθλητισμός: Αναφορά στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους συγκεκριμένους τομείς, κατηγοριοποίηση των ειδών αθλητικής δραστηριότητας, καταγραφή των υποδομών. Διαπίστωση ότι οι τομείς αυτοί μπορούν να υποστηρίξουν την τουριστική βιομηχανία, θα ικανοποιήσουν επιθυμίες για διασκέδαση των κατοίκων και θα συμβάλλουν στην προσφορά εργασίας της πόλης
- Φυσικοί Πόροι και Ελεύθεροι Χώροι: Περιγραφή των πάρκων και των ελεύθερων χώρων της Βαλτιμόρης, διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων που μπορούν να φιλοξενήσουν, και διαπίστωση της ανάγκης διαφύλαξης του όποιου φυσικού περιβάλλοντος περικλείεται στην πόλη
- Πελάτες – Χρήστες: Προσδιορισμός και υπολογισμός των πληθυσμών στόχων μεταξύ των κατοίκων αλλά και των τουριστών, για τις κατηγορίες πολιτισμός, νυχτερινή ζωή και ελεύθεροι χώροι, και εντοπισμός των αναγκών στο χώρο (π.χ. ανάπτυξη υψηλής ποιότητας υπηρεσιών εστίασης κοντά σε ξενοδοχεία που φιλοξενούν συνήθως επισκέπτες για εργασιακούς λόγους, ανάπτυξη κέντρων καλλιτεχνικής δημιουργίας κοντά σε σχολεία πυκνοκατοικημένων γειτονιών χαμηλών εισοδημάτων, όπου οι νέοι αποτελούν «ομάδες σε κίνδυνο», κ.λπ.)

- Μέγεθος της Αγοράς και Τάσεις: Υπολογισμός των επισκεπτών και διασαφήνιση της διάρκειας και του τύπου της επίσκεψης, προσπάθεια για αποσαφήνιση των τάσεων στη νυχτερινή ζωή, στον αθλητισμό, στο βαθμό της χρήσης των ανοιχτών χώρων
 - Τοποθεσία: Εντοπισμός των συγκεντρώσεων στο χώρο, εξέταση για την ευκολία ή δυσκολία της πρόσβασης με ιδιωτικά και κυρίως με μαζικά μέσα μεταφοράς
 - Ανταγωνισμός: Αναφορά στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της πόλης, και σύγκριση των υπηρεσιών που προσφέρει σε σχέση με τις γειτονικές της πόλεις. Εντοπισμός των σημείων που μπορούν να αποτελέσουν παράγοντα διαφοροποίησης από γειτονικούς πόλους έλξης
- (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης)

Συνεχίζοντας, γίνεται μία περιγραφή των προϊόντων, των υπηρεσιών και των ευκαιριών για επενδύσεις που προσφέρει η πόλη στην τρέχουσα φάση της, και συγκεκριμένα για τις κατηγορίες: οπτικές τέχνες, μουσική, ιστορία και κουλτούρα, θέατρο – χορός, νυχτερινή ζωή, διασκέδαση και αθλητισμός, φυσικοί πόροι κι ελεύθεροι χώροι. Στο επόμενο βήμα εντοπίζεται το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής σε σχέση με τις γειτονικές περιοχές, και προσδιορίζονται οι λόγοι που η Βαλτιμόρη επιλέγεται ήδη ως τόπος επίσκεψης από ομάδες τουριστών (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης).

Στόχοι του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Βαλτιμόρης

Η πόλη της Βαλτιμόρης αποτελεί ήδη έναν συνήθη τουριστικό προορισμό, κυρίως για την Αμερική, αλλά σε μεγάλο βαθμό και παγκοσμίως. Έτσι το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο, με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε περιληπτικά και τα στοιχεία που προέκυψαν από αυτήν, καταλήγει στη διαμόρφωση των εξής στόχων:

Στόχος 1: Βελτίωση της απόλαυσης, της εκτίμησης, και της διαχείρισης των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων της πόλης

Στόχος 2: Βελτίωση της νυχτερινής ζωής, της διασκέδασης και των εμπειριών αναψυχής για τους κατοίκους και τους επισκέπτες

Στόχος 3: Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών πόρων και των ανοιχτών χώρων της Βαλτιμόρης για αναψυχή, και βελτίωση της ποιότητας των υδάτων

(Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης)

Τέλος, την ανάλυση του Άξονα PLAY, όπως και αυτή των υπόλοιπων αξόνων του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου, ακολουθεί ένας πίνακας, ο οποίος παρουσιάζει αναλυτικά τις στρατηγικές δράσεις του κάθε υπό-στόχου, και τις εξετάζει βάσει κάποιων παραμέτρων. Εξετάζονται λοιπόν το αρχικό κεφάλαιο, δηλαδή οι υπάρχουσες υποδομές, οι καταρτισμένες μελέτες, κ.λπ., η αλληλεπίδραση της δράσης με τις χρήσεις γης (zoning), η ύπαρξη προγενέστερης πολιτικής ή δράσεων, τα πιθανά μετρήσιμα αποτελέσματα, τους υποψήφιους φορείς εφαρμογής, το χρονικό διάστημα ολοκλήρωσης της δράσης, η πηγή χρηματοδότησης και η επιστροφή της αξίας της επένδυσης στην πόλη (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης).

Ο πίνακας αυτός, και γενικώς η εργασία που έχει προηγηθεί για την κατάρτισή του, προσδίδει στο σχέδιο ένα χαρακτήρα προγραμματικό – αναπτυξιακό, πέρα από τη γενική μορφή του, αυτή των κατευθυντηρίων γραμμών. Θα μπορούσε η μορφή αυτή να αποτελέσει μία ολοκληρωμένη πολιτιστική πολιτική και πολιτιστικό σχεδιασμό για τη χωρική βαθμίδα της πόλης, χωρίς να υπάρχει ανάγκη για την ανάπτυξη κάποιου άλλου, αυτόνομου πολιτιστικού σχεδίου.

2.4 ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

2.4.1 Τα κύρια πολιτιστικά στοιχεία της Μελβούρνης

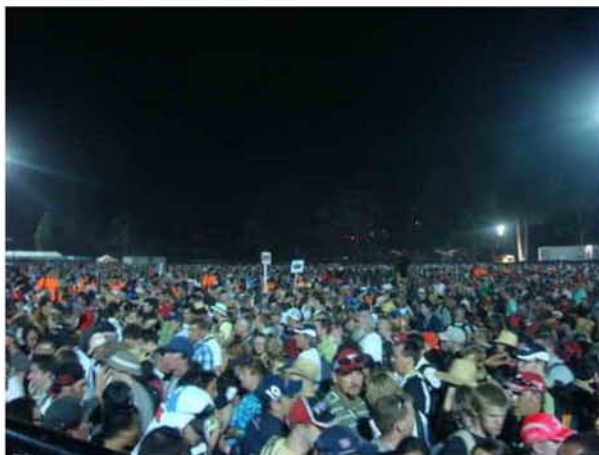
Μεγάλο μέρος της οικονομίας της καταλαμβάνει ο τουρισμός, καθώς απασχολούνται σε αυτόν τον τομέα 179.000 άτομα. Ιδιαίτερη αξία έχει ο πολιτιστικός τουρισμός, καθώς τα μουσεία και οι γκαλερί τέχνης, η πολιτιστική κληρονομιά, οι θεατρικές και μουσικές παραστάσεις και τα φεστιβάλ, προσελκύουν μεγάλους αριθμούς Αυστραλών επισκεπτών αλλά και τουριστών διαφορετικών εθνοτήτων, που διαμένουν στην πόλη και απολαμβάνουν το πολιτιστικό προϊόν της (Νικολακοπούλου, 2010: 42).

Εικόνα 2.27: Chinatown στη Μελβούρνη

Πηγή: Asianimages

Εικόνα 2.28: Συναυλία των kiss

Πηγή: Globenotes

Κατά μήκος του ποταμού Γιάρρα, από το 1845 εκτείνονται τρία πάρκα μεγάλης σπουδαιότητας για την πόλη (Εθνικό Πάρκο, Βικτωρίας και Αλεξάνδρας), και οι Βασιλικοί Βοτανικοί Κήποι. Οι χώροι αστικού πρασίνου αυτοί περιβάλλουν εντυπωσιακά την πόλη, ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν τις ευεργετικές επιδράσεις της φύσης στον αστικό χώρο (Μελβούρνη, 2010).

Το σκηνικό της πόλης συνθέτουν τόσο επιβλητικά οικοδομήματα βικτωριανού ρυθμού, όσο και σύγχρονοι ουρανοξύστες και γέφυρες, ενώ, από τα πιο αξιόλογα κτίρια της πόλης θεωρούνται η Εθνική Πινακοθήκη της Βικτώριας, το Νομισματοκοπείο, το Αστεροσκοπείο, το Πανεπιστήμιο, ο Αγγλικανικός Καθεδρικός Ναός και ο Ρωμαιοκαθολικός Καθεδρικός Ναός (Μελβούρνη, 2010).

Εικόνα 2.29: Το παλιό Νομισματοκοπείο

Πηγή: Goaustralia.about

Στον αστικό ιστό παρατηρούνται υψηλές πυκνότητες συγκέντρωσης εμπορικών γκαλερί, ενώ πόλους έλξης αποτελούν τα μεγάλα δημόσια ιδρύματα, καλλιτεχνικοί συνεταιρισμοί, και υπαίθριες αγορές τέχνης. Οι τοπικές αρχές της Μελβούρνης υποστηρίζουν τις εκδηλώσεις της Ομοσπονδιακής Πλατείας (Federation Square), ενός ανοικτού δημόσιου χώρου στον οποίο προσφέρονται διάφορες μορφές ψυχαγωγίας και γεγονότων (Νικολακοπούλου, 2010: 40-41).

Εικόνα 2.30: Ομοσπονδιακή Πλατεία

Πηγή: Bugbog

Εικόνα 2.31: Εθνικό ενυδρείο

Πηγή: Planetware

Η Μελβούρνη φιλοξενεί μία πληθώρα φεστιβάλ και πολιτιστικών γεγονότων, όπως το Φεστιβάλ Κωμωδία και το Φεστιβάλ Φαγητού και Κρασιού, που προβάλλονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Επίσημη ιστοσελίδα της Μελβούρνης, 2010). Η αναγέννηση και αναβάθμιση της πόλης στηρίζεται στις τέχνες, στην ανάπτυξη νέων ιδεών, στην επιστήμη, στην τεχνολογία και στη φιλοξενία μεγάλων γεγονότων (Νικολακοπούλου, 2010: 35).

Εικόνα 2.32: Χώροι αναψυχής

Πηγή: Flickr

Εικόνα 2.33: Ποδηλατικό πάρκο

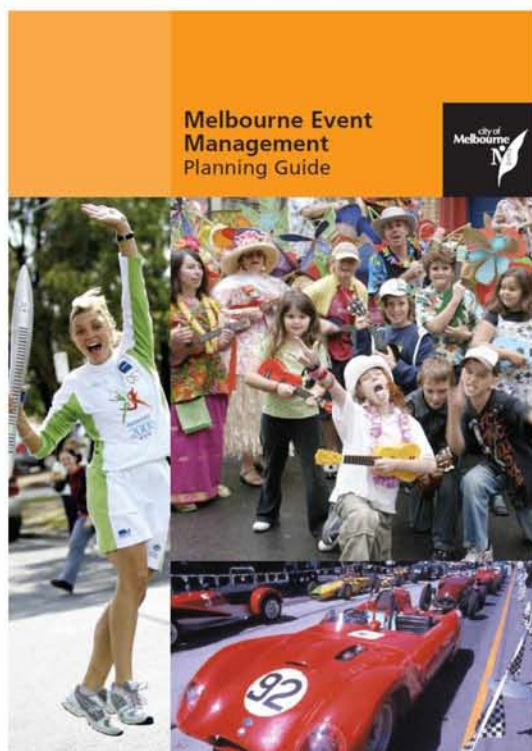

Πηγή: Wikimedia

Ένα χαρακτηριστικό που εντοπίζεται στη Μελβούρνη είναι η ποικιλία των εθνοτήτων και των μειονοτήτων των κατοίκων της. Θεωρώντας ως πλεονέκτημα τη διαφοροποίηση αυτή, επεδίωξε και κατάφερε να χαρακτηριστεί ως η πολυπολιτισμική πρωτεύουσα της Αυστραλίας. Επιδιώκει την ανάπτυξη του πολιτισμού, ενθαρρύνει την έκφραση όλων των κατοίκων, και επενδύει στην ποικιλομορφία και στη διαφορετικότητά τους. Δεν είναι μόνο η εθνική προέλευση που δίνει ποικιλία στο πολιτιστικό προϊόν, αλλά και η συνύπαρξη ομάδων διαφορετικών επιλογών σεξουαλικής ζωής (Νικολακοπούλου, 2010: 41).

Μέσω της πρωτοβουλίας της UNESCO για τη δημιουργία Δικτύου Δημιουργικών Πόλεων, η Μελβούρνη ορίστηκε η δεύτερη πόλη της λογοτεχνίας, μετά το Εδιμβούργο, και φιλοξενεί πολλές εκδηλώσεις που έχουν να κάνουν με τη λογοτεχνία, όπως Φεστιβάλ Συγγραφέων Μελβούρνης, το Φεστιβάλ Ποίησης, τα Συνέδρια καινοτομίας Alfred Deakin και το Φεστιβάλ για ανερχόμενους συγγραφείς (Νικολακοπούλου, 2010: 37).

Εικόνα 2.34: Εξώφυλλο Οδηγού Σχεδιασμού
και Διαχείρισης Γεγονότων

Πρέπει να σημειωθεί ακόμη, ότι η διοίκηση της πόλης έχει δημιουργήσει μία υποστηρικτική υποδομή για τη διοργάνωση τέτοιου είδους δραστηριοτήτων, που δίνει ευκαιρίες σε ιδιώτες, διάφορους οργανισμούς, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Το κείμενο που εξηγεί τη διαδικασία που μπορεί να ακολουθήσει κάποιος που ενδιαφέρεται να διοργανώσει ένα γεγονός είναι ο Οδηγός Σχεδιασμού και Διαχείρισης Γεγονότων (Melbourne Event Management Planning Guide).

Πηγή: Δήμος Μελβούρνης, 2010

Το συγκεκριμένο τμήμα της διοίκησης της Μελβούρνης παρέχει συμβούλευση σχετικά με τα θέματα χώρου, ασφάλειας του κοινού, διαχείρισης απορριμμάτων, διαφήμισης – κοινοποίησης, πρόσβασης – διαχείρισης κυκλοφορίας, διαχείρισης επειγόντων περιστατικών, υποδομών (φωτισμός, προσωρινές κατασκευές, κ.λπ.) κ.ά. (Δήμος Μελβούρνης, 2010). Η υπηρεσία αυτή, όπως είναι κατανοητό, προσδίδει κατά πολύ στην εικόνα της Μελβούρνης όταν κάποιος οργανισμός, εταιρία ή φυσικό πρόσωπο επιθυμεί να διοργανώσει ένα πολιτιστικό γεγονός, αλλά η πόλη κερδίζει και ουσιαστικά, καθώς οι ιδέες μπορούν να γίνουν πραγματικότητα και οι εμπνευστές τους ενθαρρύνονται και στηρίζονται στην προσπάθειά τους.

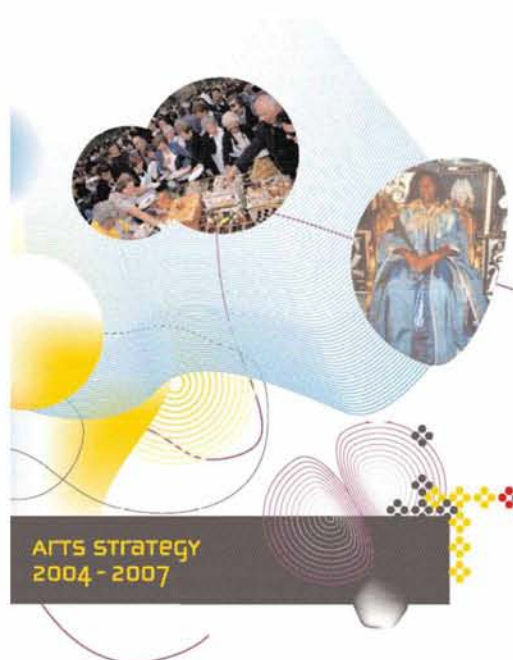
Σύμφωνα με τον Landry (2000: 139), η Μελβούρνη ανήκει σε ένα νέο κύμα δημιουργικών και καινοτομικών πόλεων, που εστιάζουν στην παραγωγή και υποστήριξη υψηλής ποιότητας ζωής. Προσπαθεί η πόλη να συνδέσει θέματα οικονομικής εφευρετικότητας με τη βιωσιμότητα και την κοινωνική συμμετοχή και έμπνευση, συνδυασμένα με αυστηρά προγράμματα σημείων αναφοράς (bench - marking), που οδηγούν την αστική ανάπτυξη. Η υψηλή ποιότητα ζωής

χρησιμοποιείται ως εργαλείο ανταγωνισμού, που στηρίζει την κοινωνική και οικονομική δυναμική της πόλης.

Συνολικά, η Μελβούρνη αναγνωρίζεται ευρέως ως η πολιτιστική πρωτεύουσα της χώρας και ανταγωνιστική πόλη ενάντια στις αντίστοιχες δυναμικές πόλεις της Ασίας, όπως το Τόκιο και η Γιοκοχάμα, στον τομέα του πολιτισμού (Νικολακοπούλου, 2010: 37).

2.4.2 Η Στρατηγική για τις Τέχνες για την πόλη της Μελβούρνης 2004 – 2007

Εικόνα 2.35: Εξώφυλλο τεύχους Στρατηγικής
για τις Τέχνες

Η Στρατηγική για τις Τέχνες δίνει έμφαση στη σημασία της δημιουργικής ατζέντας για το μέλλον της Μελβούρνης – κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά.

Το κείμενο της Στρατηγικής για τις Τέχνες διαμορφώνεται ανάλογα με σχεδιαστικά, αλλά κυρίως με κείμενα κατευθυντηρίων γραμμών. Αρχικά, θέτει ένα όραμα για την πόλη, το να μετατραπεί αυτή σε ένα κρίσιμο μέρος για τις τέχνες. Να έχουν δηλαδή οι κάτοικοί της ευκαιρίες να παρακολουθήσουν και να συμμετέχουν στις τέχνες και στις δημιουργικές δραστηριότητες. Επίσης, να γίνεται παραδεκτό από τους αυτόχθονες ιδιοκτήτες και καλλιτέχνες ότι ο πολιτισμός και η τέχνη τους είναι σεβαστή και αναγνωρισμένη. Τέλος, να ενθαρρύνονται οι καλλιτέχνες και η δημιουργική βιομηχανία, ώστε να θριαμβεύουν σε μία ζωντανή ατμόσφαιρα με προκλήσεις (Στρατηγική για τις τέχνες, 2011).

Εντοπίζονται στη συνέχεια επτά θέματα, των οποίων η ανάπτυξη θα επέλθει μέσω της εκπλήρωσης των οδηγιών και των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί για κάθε ένα από αυτά. Ακόμη, η Στρατηγική για τις Τέχνες διέπεται από συγκεκριμένες αρχές, που εφαρμόζονται σε όλα τα θέματα και εξασφαλίζουν τη συνοχή, κατά τις φάσεις της κατάρτισης και της εφαρμογής της Στρατηγικής (Στρατηγική για τις τέχνες, 2011).

Οι αρχές αυτές υποστηρίζουν:

- Η συμμετοχή και η πρόσβαση στις τέχνες ολοκληρώνει το ευ ζην, τη δημιουργικότητα, τη διαφορετικότητα και την καινοτομία των κατοίκων της Μεμβούρνης αλλά και ολόκληρης της Κοινότητας της Βικτώριας
- Όλες οι κοινότητες, οι πολιτισμοί και τα άτομα θα πρέπει να ενθαρρύνονται ώστε να νιώθουν ευπρόσδεκτοι, σεβαστοί και ασφαλείς
- Η καλλιτεχνική έκφραση είναι μια σημαντική ελευθερία των ατόμων και των κοινοτήτων, ενώ περιλαμβάνει την καλλιτεχνική έκφραση που προκαλεί τις δημοφιλείς αντιλήψεις
- Η ισότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη εφαρμόζεται και στις τέχνες. Τα άτομα που έχουν λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής και πρόσβασης στις τέχνες, πρέπει να εμπλέκονται ενεργά σε διαδικασίες αποφάσεων, στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή της Στρατηγικής για τις τέχνες
- Οι πρωτοβουλίες της τέχνης μπορούν να είναι χρήσιμες στην εκπλήρωση ποικίλων στόχων. Όχι μόνο στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού, στην ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και στην επικοινωνία, αλλά και στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και στην οικονομική ανάπτυξη
- Συνεργασίες μεταξύ ατόμων, κοινοτήτων, ιδρυμάτων, επιχειρήσεων, αρχών, πόλεων και εθνών, βελτιώνουν τη δημιουργική ικανότητα και φήμη της πόλης

Είναι σημαντικό, κατά την κατάρτιση ενός σχεδίου και οπωσδήποτε πριν την έναρξη της εφαρμογής του προγράμματός του, να εντοπίζουμε τα όργανα – τις αρχές – τις ομάδες εν γένει που θα είναι υπεύθυνες για τις δράσεις και τα έργα. Στο κείμενο της Στρατηγικής για τις Τέχνες, βλέπουμε πως το Συμβούλιο της Μεμβούρνης είναι το όργανο που επιλέχθηκε να επιφορτιστεί με το συντονισμό και τη διοργάνωση των δράσεων, επειδή αποτελεί ένα διοικητικό σώμα περισσότερο καθολικό, αφού η δράση του δεν επικεντρώνεται στις τέχνες και τον πολιτισμό. Έτσι, υπολογίζοντας αφ' ενός

ότι η στρατηγική απευθύνεται στη Μελβούρνη, όχι μόνο στο επίπεδο της πόλης, αλλά και θεωρώντας τη ως διοικητικό κέντρο, και αφ' ετέρου ότι μέσω της πολιτιστικής ανάπτυξης επιδιώκει γενικότερη ανάπτυξη, μπορεί να ειπωθεί ότι η επιλογή του Συμβουλίου της Μελβούρνης είναι λογική. Βέβαια, γίνεται παραδεκτό από τους συντάκτες της Στρατηγικής για τις Τέχνες, πως το νομοθετικό πλαίσιο γύρω από τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου και των περιπτώσεων που αυτές εμπλέκονται με αρμοδιότητες άλλων σωμάτων, είναι ασαφές και ελλιπές, γεγονός που συνήθως προκαλεί προβλήματα στην εφαρμογή και διεκπεραίωση των δράσεων.

Επίσης, στο κείμενο επισημαίνεται η εστίαση που έχει δείξει το Συμβούλιο σε συγκεκριμένες δράσεις στο παρελθόν, από τη στιγμή που οι πόροι κατευθύνονταν από αυτό. Την κατάσταση αυτή προσπαθεί να εξισορροπήσει η υιοθέτηση, από την Στρατηγική για τις Τέχνες, ενός ευρέος πεδίου παρεμβάσεων και μέσω της ανάπτυξης συνεργιών με άλλα, επιχειρησιακά προγράμματα και πηγές πόρων (Στρατηγική για τις τέχνες, 2011).

Ένα ακόμη στοιχείο που θα μπορούσε να συμβάλλει καθοριστικά στην επιτυχία της Στρατηγικής για τις Τέχνες (και οποιουδήποτε σχεδίου ή αναπτυξιακού προγράμματος) είναι ο εντοπισμός μελλοντικών, προγραμματισμένων ή αναμενόμενων, γεγονότων που μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την εφαρμογή της, ή/και να επηρεαστούν από αυτή. Βλέπουμε λοιπόν τους σχεδιαστές να λαμβάνουν υπόψη τα Commonwealth Games και τα πολιτιστικά δρώμενα που τα συνοδεύουν, την αύξηση του πληθυσμού και ειδικά των σπουδαστών, τη συνεχιζόμενη διαδικασία αναβάθμισης των Ντόκλαντς, κ.λπ.

Θεματικοί άξονες της Στρατηγικής για τις Τέχνες

Στο σημείο αυτό θα παρουσιαστούν τα επτά θέματα από τα οποία δομείται η στρατηγική. Για το καθένα τίθενται κάποιοι βασικοί στόχοι, νέες κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007, και γίνεται αναφορά στις δεσμεύσεις και προτεραιότητες που ισχύουν και πριν από την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου - στρατηγικής. Τα αναλυτικά στοιχεία αυτά που συνθέτουν τα επτά θέματα φαίνονται αναλυτικά στο παράρτημα Γ, κεφάλαιο Γ.4.2 (Στρατηγική για τις τέχνες, 2011). Τα θέματα της Στρατηγικής έχουν ως εξής:

Ενδογενείς τέχνες και πολιτισμός

Ο αυτόχθον πληθυσμός της Μελβούρνης αποτελείται από το έθνος Κάλιν, από τους Αβοριγίνες της ευρύτερης περιοχής της Βικτόρια, και από τον πληθυσμό του Τόρες Στρέιτ Άιλαντερ (Torres Strait Islander). Οι πληθυσμοί αυτοί εμπλουτίζουν την πολιτιστική δραστηριότητα και την κουλτούρα της πόλης της Μελβούρνης και της ευρύτερης περιοχής. Το Συμβούλιο της πόλης λοιπόν επιδιώκει την αναγνώριση της προσφοράς των αυτοχθόνων στον πολιτισμό. Οι πρωταρχικοί στόχοι είναι η εξέλιξη της υπάρχουσας κατάστασης όσον αφορά τις ενδογενείς τέχνες, η σύνδεση των δεσμεύσεων άλλων πολιτικών στις αυτόχθονες κοινότητες, η δημιουργία ενός νέου προφίλ για την ενδογενή κληρονομιά και κοινωνία, η πρόοδος και ενδυνάμωση των ιθαγενών κοινοτήτων και η απευθείας διαχείριση προγραμμάτων κλειδιών από αυτούς.

Περιφερειακές, Εθνικές και Διεθνείς Προοπτικές

Σύμφωνα με το κείμενο της Στρατηγικής για τις Τέχνες, η Μελβούρνη αναγνωρίζεται για την επιρροή της και την προσφορά της στην πολιτιστική ταυτότητα της Αυστραλίας. Οι πρωταρχικοί στόχοι είναι η ανάδειξη των δυνατοτήτων της Μελβούρνης στις τέχνες στο ρόλο της πρωτεύουσας πόλης και η ενδυνάμωση των σχέσεών της με περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς κοινότητες

Σύνδεση των κοινοτήτων με τις τέχνες και την πολιτιστική ανάπτυξη

Η Μελβούρνη θεωρεί ως δυνατό της σημείο τη διαφορετικότητα των κοινοτήτων που την απαρτίζουν, καθώς η ταυτότητά της διαμορφώνεται από το συνδυασμό των διαφορετικών κουλτούρων. Ο πρωταρχικός στόχος που τίθεται στο πλαίσιο αυτό είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής ένταξης των περιθωριοποιημένων ομάδων και ατόμων μέσω της πρακτικής της τέχνης και της πολιτιστικής ανάπτυξης. Αυτό σημαίνει γενικότερη ενδυνάμωση των δεσμών των κοινοτήτων της Μελβούρνης, ενώ δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη σχέση της πολιτιστικής ανάπτυξης μιας κοινότητας και των αναγκών περιθωριοποιημένων ομάδων και ομάδων με ιδιαίτερες ανάγκες.

Χώροι τέχνης και τοπότητα

Σύμφωνα με το κείμενο της Στρατηγικής για τις Τέχνες, ο δημόσιος χώρος της Μελβούρνης, τα πάρκα, οι δρόμοι, οι λεωφόροι, τα κτίρια κ.λπ. μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους τους ανθρώπους για έκφραση της τέχνης τους. Το

Συμβούλιο της πόλης στοχεύει στην παροχή της υποδομής για την διευκόλυνση και υποστήριξη της ανάπτυξης προγραμμάτων τέχνης σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης, και στην ενθάρρυνση των κατοίκων, των εργαζομένων και των επισκεπτών να εξερευνησουν και να νιώσουν μέρος της πόλης τους.

Τέχνη, κληρονομιά και ιστορία

Η ιστορική ταυτότητα της Μελβούρνης βελτιώνεται και εκφράζεται μέσω της διατήρησης, συλλογής και παρουσίασης των σημαντικών έργων τέχνης και τεχνουργημάτων. Καίριος στόχος είναι η διατήρηση και προσβασιμότητα των συλλογών και των κύριων πολιτιστικών αποκτημάτων της πόλης

Επενδύοντας στις τέχνες

Σύμφωνα με τη γνώμη του Συμβουλίου της Μελβούρνης, η επένδυση στις τέχνες είναι καίρια για τη ζωντάνια, τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη μίας πόλης. Έτσι, επιδιώκει να παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην προστασία και ανάπτυξη της δημιουργικής δραστηριότητας. Έτσι, ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται οι πολιτιστικές δραστηριότητες που συμφωνούν με τις προτεραιότητες του Συμβουλίου, ειδικά με τη δημιουργική ζωή της πόλης. Επίσης παρέχονται κίνητρα για νέες ιδέες και επίτευξη της μέγιστης αξίας από πολιτιστικές δραστηριότητες μέσω της συνετής χρήσης δημοσίων κεφαλαίων.

Ιδέες, συζήτηση και κριτικός δημόσιος διάλογος – Προώθηση της πολιτιστικής καινοτομίας και δύναμης

Η Μελβούρνη συνδέεται με τους ανθρώπους της μέσω της φιλοσοφίας, των ιδεών, των γνωμών που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη μίας κοινωνίας πολύ-πολιτισμικής. Ένα μέτρο της ωριμότητας και του βάθους μιας πόλης συχνά βρίσκεται στη δημιουργική έκφραση των ανθρώπων της. Πρωταρχικός στόχος λοιπόν είναι η ανάπτυξη μίας ανεκτικής κουλτούρας βαθιάς γνώσης μέσω της έκφρασης ιδεών, της συζήτησης και του κριτικού δημοσίου διαλόγου

Τα θέματα που επιχειρεί να αγγίξει η Στρατηγική για τις Τέχνες της Μελβούρνης είναι ως επί το πλείστον κοινωνικά, για την ίση πρόσβαση, την ομαλή κοινωνικοποίηση των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, την ελεύθερη έκφραση όλων των πολιτών, κ.λπ. Τα υπόλοιπα θέματα μπορούν να αποτελέσουν μία δέσμη, που

αφορά στην ποιότητα και ποικιλία του πολιτιστικού προϊόντος που προσφέρεται στη Μεμβούρνη, στην ιστορική της κληρονομιά και στο ρόλο που αυτά τα δύο χαρακτηριστικά μπορούν να της δώσουν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Παρόλο λοιπόν το μέγεθος και τις δυνατότητες της πόλης, οι αρχές της δίνουν μεγαλύτερη σημασία σε κοινωνικά και αμιγώς πολιτιστικά θέματα, ίσως αναγνωρίζοντας ότι μέσα από αυτά μπορεί να στηριχτεί και η οικονομική ανάπτυξη.

2.5 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ - ΣΥΓΚΡΙΣΗ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό, έχοντας προηγουμένως μελετήσει τα γενικά στοιχεία των τεσσάρων πόλεων, καθώς και την Πολιτιστική Πολιτική και τα Πολιτιστικά τους Σχέδια, θα γίνει σύγκριση και θα παρατεθούν κάποιες παρατηρήσεις όσον αφορά α) στη θέση σχετικά με τα υπερκείμενα και υποκείμενα σχέδια, προγράμματα και πολιτικές, β) στο περιεχόμενο, και γ) στη δομή τους.

2.5.1 Η θέση των πολιτιστικών σχεδίων μεταξύ άλλων

Ξεκινώντας από την πόλη του Λέστερ, βλέπει κανείς πως το Σχέδιο Δράσης Πολιτιστικής Πολιτικής είναι καθαρά ένα πολιτιστικό σχέδιο – πρόγραμμα. Το σχέδιο, στο πρώτο μέρος του, περιλαμβάνει την ανάλυση της περιοχής μελέτης. Η ανάλυση καταλήγει σε κάποιες διαπιστώσεις που αφορούν στην κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική πραγματικότητα της πόλης, οι οποίες παρουσιάζονται πολύ συνοπτικά στο κείμενο του Σχεδίου Δράσης, και φυσικά για πεδία που μπορούν να επηρεάσουν και να επηρεαστούν από τον πολιτισμό. Εν ολίγοις, οι καταφάσεις αυτές διατυπώνονται για κάθε θεματικό άξονα (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010).

Σημαντικό στοιχείο είναι το ότι για τις δράσεις του κάθε άξονα έχει καταρτιστεί ο αναλυτικός πίνακας, που περιλαμβάνει στοιχεία όπως το περιεχόμενο της κάθε δράσης, ο τρόπος της εκπόνησής της και οι φορείς που θα συμμετέχουν, τα αποτελέσματα που επιδιώκονται, κ.λπ. (βλ. πίνακα 3.1). Έτσι λοιπόν, δε θα είναι αναγκαία η κατάρτιση επιμέρους μελετών και σχεδίων για να εξειδικευτούν και να γίνουν περισσότερο συγκεκριμένες οι δράσεις. Οι φορείς εκπόνησης και συμμετοχής, η πηγή των κεφαλαίων, η προθεσμία παράδοσης είναι έτοιμα για να προχωρήσει η ανάληψη της δράσης (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010). Σχετικά με τα υποκείμενα σχέδια του Πολιτιστικού Σχεδίου του Λέστερ, είναι αυτά που προβλέπονται από τις επιμέρους δράσεις, και αφορούν κυρίως μελέτες που θα ήταν θεμιτό να γίνουν και

σχέδια ανάπλασης – αναγέννησης συγκεκριμένων περιοχών (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010).

Στη συνέχεια, περνάμε στην πολιτιστική πολιτική της πόλης του Μπαθ, όπου έχουμε δύο κείμενα στρατηγικών που έχουν σχέση με τον πολιτισμό, την Τοπική Πολιτιστική Στρατηγική για το Μπαθ και το Νορθ Ιστ Σόμερσετ και το Τοπικό Σχέδιο. Για τις πόλεις της Αγγλίας, είναι υποχρεωτικό να καταρτιστούν και οι δύο στρατηγικές. Όπως αναλύθηκε και στο ιδιαίτερο κεφάλαιο για το Μπαθ, η Πολιτιστική Στρατηγική αποτελεί ξεχωριστό και ανεξάρτητα επεξεργασμένο κείμενο από το Τοπικό σχέδιο. Αυτό που έχει σημασία να δει κανείς είναι το ότι η Πολιτιστική Στρατηγική, σε αντίθεση με το Πολιτιστικό Σχέδιο του Λέστερ, δεν αποκτά προγραμματικό χαρακτήρα σε κανένα σημείο της, και μένει σε αρκετά θεωρητικό επίπεδο. Γι' αυτό το λόγο, ενσωματώνεται στο Τοπικό Σχέδιο, διασπασμένη στα διάφορα κεφάλαια του σχεδίου, όπως και αναλύθηκε στο επιμέρους κεφάλαιο για το Μπαθ, παραπάνω. Έτσι λοιπόν, οι διατάξεις της πολιτιστικής πολιτικής κατευθύνονται από το Τοπικό Σχέδιο, ενώ το τελευταίο, προγραμματίζει συγκεκριμένες μελέτες που πρέπει να γίνουν, πριν φτάσουμε στο στάδιο της εφαρμογής του (Δήμος Μπαθ, 2010).

Καταλαβαίνει κανείς λοιπόν πως τα δύο στρατηγικά κείμενα δεν έχουν ξεκάθαρη ιεραρχική σειρά, είναι παράλληλα, όμως το ένα (η Πολιτιστική Στρατηγική), για να μετουσιωθεί σε σχέδιο, πρέπει να ενσωματωθεί στο άλλο (στο Τοπικό Σχέδιο). Ο τρόπος που συνυπάρχουν οι συγκεκριμένες δύο στρατηγικές, κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να είναι ιδιαίτερα επιτυχημένος, για τους εξής λόγους:

- Καταρχήν, η Πολιτιστική Στρατηγική δεν είναι δομημένη με τρόπο, που να παρουσιάζει εν τέλει στο Τοπικό Σχέδιο τις προτεραιότητές της, τις δράσεις – κλειδιά της φιλοσοφίας της, που πρέπει οπωσδήποτε να οδηγηθούν σε πραγματοποίηση.
- Επίσης, δεν έχουν ανάλογους θεματικούς κύκλους, και η δομή ιεράρχησης που υιοθετούν διαφέρει. Εν ολίγοις, μελετώντας κανείς τα δύο κείμενα, δεν βλέπει τη λογική σειρά με την οποία το ένα περιέρχεται στο άλλο.

Συνεπώς, πιστεύω πως η πολιτιστική πολιτική δεν επηρεάζει επαρκώς και με σαφή τρόπο το τοπικό σχέδιο, και πιθανόν πολλές από τις ανάγκες που εντοπίζει να μην αντικατοπτρίζονται στις δράσεις που προβλέπει το τελευταίο.

Προχωρώντας στη Βαλτιμόρη, υπάρχουν δύο σχέδια – προγράμματα, το PlanBaltimore και το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης. Πρόκειται για δύο

ανεξάρτητα μεταξύ τους σχέδια, που κανένα από τα δύο δεν έχει ως αποκλειστικό αντικείμενό του τον πολιτισμό και την ανάπτυξή του, ο χαρακτήρας τους είναι ρυθμιστικού σχεδίου και έχουν μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Συγκριτικά, το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης, είναι πολύ περισσότερο αναλυτικό και στοχευμένο.

Γενικώς, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως η ύπαρξη ενός μόνο προγραμματικού σχεδιαστικού κειμένου, και μάλιστα σε επίπεδο ρυθμιστικού σχεδίου, θα ήταν ελλιπής. Όμως, και ιδιαίτερα λόγω του αναλυτικού πίνακα που έχει καταρτιστεί ανά άξονα, το κείμενο μπορεί να αποτελέσει από μόνο του το πολιτιστικό σχέδιο της Βαλτιμόρης. Ακόμη, και σε αντίθεση με το Τοπικό Σχέδιο του Μπαθ, με την πολιτιστική, τουριστική, δημιουργική κ.λπ., ανάπτυξη ασχολείται εξ ολοκλήρου και αναλυτικά ο άξονας ΠΑΙΕΕ. Συνεπώς, όλη η ουσία του πολιτιστικού σχεδιασμού συγκεντρώνεται σε αυτό το τμήμα, κι έτσι παρουσιάζεται συγκροτημένη ανάλυση, κατευθυντήριες γραμμές και προγραμματισμός (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Η τέταρτη πόλη που παρουσιάστηκε στη διεθνή εμπειρία είναι η Μελβούρνη, και ο πολιτιστικός της σχεδιασμός καθορίζεται από τη Στρατηγική για τις Τέχνες. Το κείμενο αυτό πλησιάζει περισσότερο στο μοντέλο των κατευθυντηρίων γραμμών, παρά στα σχεδιαστικά κείμενα. Είναι αρκετά γενικόλογο, και για την εφαρμογή των διατάξεών του θα πρέπει να καταρτιστούν πολλές επιμέρους μελέτες, και να διασαφηνιστούν αρκετά θέματα σχετικά με τον φορέα ανάληψης της κάθε δράσης, τα χρηματικά κεφάλαια, το χρόνο παράδοσής της, κ.λπ. (Δήμος Μελβούρνης, 2010).

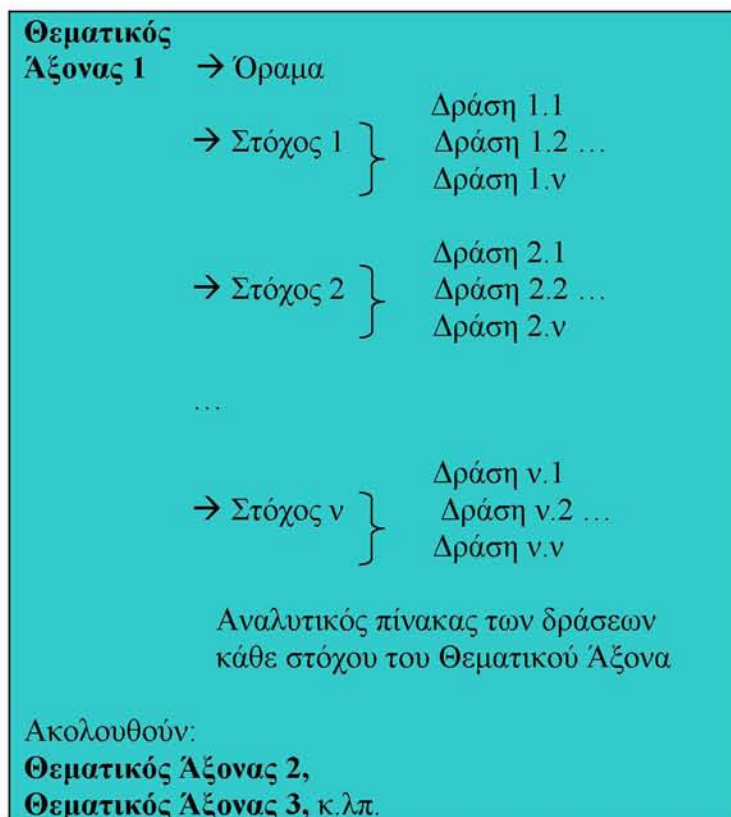
Συμπερασματικά, ο πολιτιστικός σχεδιασμός της πόλης του Μπαθ είναι αυτός που θα συναντήσει τα περισσότερα προβλήματα κατά την εφαρμογή του, καθώς υπάρχουν αναντιστοιχίες και ασάφειες σχετικά με την ιεραρχία των στρατηγικών και των σχεδίων. Στις υπόλοιπες τρεις πόλεις, είτε ο πολιτιστικός σχεδιασμός εντάσσεται σε ένα υπερκείμενο ρυθμιστικό σχέδιο ανάπτυξης όπως στην περίπτωση της Βαλτιμόρης, είτε αποτελεί ξεχωριστό σχέδιο – στρατηγική όπως στο Λέστερ και τη Μελβούρνη, η ιεραρχία ή η αυτονομία είναι σαφείς.

2.5.2 Η δομή

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, στις περιπτώσεις του Μπαθ και της Βαλτιμόρης, το πολιτιστικό σχέδιο – πολιτιστική πολιτική αποτελεί μέρος ενός γενικότερου αναπτυξιακού – ρυθμιστικού κειμένου, κι έτσι η δομή που περιγράφεται είναι αυτή του υπερκείμενου σχεδιαστικού – προγραμματιστικού επιπέδου.

Αρχικά, θα γίνει αναφορά στη δομή του Πολιτιστικού Σχεδίου του Λέστερ, το οποίο αποτελεί ένα αμιγές πολιτιστικό σχέδιο – πρόγραμμα. Η δομή του κειμένου του σχεδίου είναι η εξής:

Πίνακας 2.3: Δομή του Πολιτιστικού Σχεδίου του Λέστερ

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Για το Μπαθ μελετήθηκαν δύο φάσεις σχεδιασμού σχετικά με τον πολιτισμό. Η δομή θα εξεταστεί όσον αφορά στη δεύτερη φάση, για το σύγχρονο δηλαδή πολιτιστικό σχεδιασμό. Οι λόγοι για τη μη ενασχόληση με το σχέδιο του 1945 είναι η παλαιότητά του, η έλλειψη στοιχείων (του ακριβούς κειμένου), και το γεγονός ότι οι διατάξεις για την πολιτιστική ανάπτυξη είναι μέρος μελέτης για την κυκλοφοριακή ρύθμιση, και προέκυψαν εκ παραδρομής στους μελετητές. Λοιπόν, αμέσως παρακάτω φαίνεται η δομή της Τοπικής Πολιτιστικής Στρατηγικής του Μπαθ.

Πίνακας 2.4: Δομή της Τοπικής Πολιτιστικής Στρατηγικής του Μπαθ

Προκλήσεις – Κλειδιά				
Κεντρικές Αξίες	Θέμα – Στόχος 1	Θέμα – Στόχος 2	...	Θέμα – Στόχος ν
	Δράση 1.1	Δράση 2.1		Δράση ν.1
	Δράση 1.2	Δράση 2.2		Δράση ν.2

	Δράση 1.ν	Δράση 2.ν		Δράση ν.ν

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Για την πόλη της Βαλτιμόρης εξετάστηκαν δύο κείμενα, το PlanBaltimore και το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης. Στο PlanBaltimore, η δομή του κειμένου της πολιτικής έχει ως εξής (ο πολιτιστικός σχεδιασμός αποτελεί έναν από τους άξονες):

Πίνακας 2.5: Δομή του PlanBaltimore

Άξονας 1	→ Όραμα	
	→ Στόχος 1	Δράση 1.1 Δράση 1.2 ... Δράση 1.ν
	→ Στόχος 2	Δράση 2.1 Δράση 2.2 ... Δράση 2.ν
	...	
	→ Στόχος ν	Δράση ν.1 Δράση ν.2 ... Δράση ν.ν
Ακολουθούν:		
Άξονας 2		
Άξονας 3, κ.λπ.		

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Στο Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης το κείμενο της στρατηγικής δομείται όπως φαίνεται παρακάτω (ο πολιτιστικός σχεδιασμός αποτελεί έναν από τους άξονες παρέμβασης):

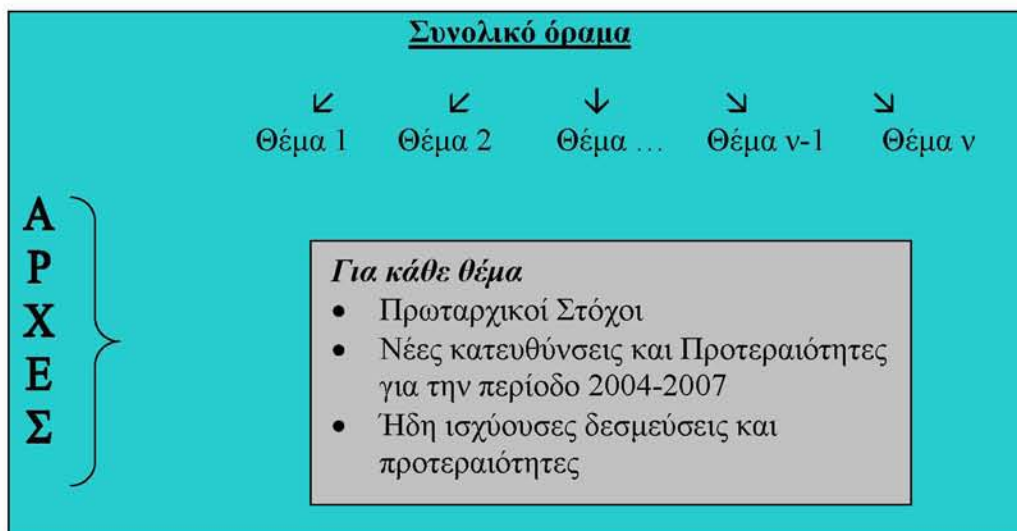
Πίνακας 2.6: Δομή του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Βαλτιμόρης

<u>Άξονας Παρέμβασης 1</u>	↗ Κεφάλαιο Ανάλυσης 1.1 Κεφάλαιο Ανάλυσης 1.2 ... Κεφάλαιο Ανάλυσης 1.v
↘ Στόχος 1	} Υπό-στόχος 1.1 Υπό-στόχος 1.2 ... Υπό-στόχος 1.v
	Πίνακας στρατηγικών δράσεων κάθε υπό-στόχου του Άξονα Παρέμβασης 1
<u>Άξονας Παρέμβασης 2</u>	↗ Κεφάλαιο Ανάλυσης 2.1 Κεφάλαιο Ανάλυσης 2.2 ... Κεφάλαιο Ανάλυσης 2.v
↘ Στόχος 2	} Υπό-στόχος 2.1 Υπό-στόχος 2.2 ... Υπό-στόχος 2.v
	Πίνακας στρατηγικών δράσεων κάθε υπό-στόχου του Άξονα Παρέμβασης 2
...	
<u>Άξονας Παρέμβασης v</u>	↗ Κεφάλαιο Ανάλυσης v.1 Κεφάλαιο Ανάλυσης v.2 ... Κεφάλαιο Ανάλυσης v.v
↘ Στόχος v	} Υπό-στόχος v.1 Υπό-στόχος v.2 ... Υπό-στόχος v.v
	Πίνακας στρατηγικών δράσεων κάθε υπό-στόχου του Άξονα Παρέμβασης v

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Περνώντας τέλος στα στοιχεία που αφορούν την πόλη της Μελβούρνης, μελετήθηκε το κείμενο της Στρατηγικής για τις Τέχνες, του οποίου η δομή διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 2.7: Δομή της Στρατηγικής για τις Τέχνες για τη Μελβούρνη

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Το μεγαλύτερο βαθμό ανάλυσης έχει το Πολιτιστικό Σχέδιο του Λέστερ, και ακολουθεί ο άξονας ΠΑΙΞΕ του Γενικού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Βαλτιμόρης, που αφορά τον πολιτισμό. Το σημαντικότερο στοιχείο είναι ο αναλυτικός πίνακας των δράσεων του κάθε στόχου που καταρτίζεται στο σχέδιο του Λέστερ, και αντίστοιχα ο αναλυτικός πίνακας των δράσεων του κάθε υπό-στόχου του σχεδίου της Βαλτιμόρης. Οι πίνακες αυτοί δίνουν προγραμματικό χαρακτήρα στα δύο κείμενα, ξεφεύγοντας από τις απλές κατευθύνσεις και τοποθετούν τους υπεύθυνους εφαρμογής του σχεδίου μπροστά σε ένα έτοιμο πλάνο εργασίας, συντελώντας έτσι στην αποφυγή τυχόν καθυστερήσεων.

Ένα ενδιαφέρον στοιχείο της δομής των κειμένων των πολιτιστικών πολιτικών του Μπαθ και της Μελβούρνης είναι ότι όλα τα θέματα διέπονται από κάποιες κεντρικές αξίες και αρχές, πράγμα που δίνει στην πολιτική συνοχή και συνέχεια.

2.5.3 Το περιεχόμενο

Όσον αφορά το περιεχόμενο των πολιτιστικών σχεδίων και στρατηγικών των τεσσάρων πόλεων, πρέπει καταρχήν να επισημανθεί ότι δεν έχει νόημα να γίνει προσπάθεια για την κριτική της ποιότητας των στόχων και της πιθανότητας επιτυχίας

των προβλεπόμενων δράσεων με βάση το περιεχόμενό τους. Έτσι, το περιεχόμενο των κειμένων των σχεδίων και των στρατηγικών θα σχολιαστεί σχετικά με κάποια στοιχεία – κλειδιά που, με βάση όσα έχουν συζητηθεί έως το σημείο αυτό, θα έπρεπε να διέπουν ένα σχεδιαστικό – στρατηγικό κείμενο, με αντικείμενο τον πολιτισμό στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως τα παρακάτω:

1. Ο εντοπισμός του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης και η προβολή και ανάπτυξή του
2. Ο χωρικός προσδιορισμός των δράσεων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν
3. Η επιδίωξη πολιτιστικής ανάπτυξης για την επίτευξη στόχων οικονομικής ανάπτυξης
4. Η επιδίωξη πολιτιστικής ανάπτυξης για την επίτευξη στόχων κοινωνικής ανάπτυξης
5. Στοιχεία – Συμπεράσματα από τη φάση της ανάλυσης που δείχνουν την ομαλή μετάβαση από την ανάλυση της περιοχής μελέτης στην πρόταση για αυτήν

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται σε ποιο βαθμό το πολιτιστικό σχέδιο – στρατηγική της κάθε πόλης, εμπεριέχει τα στοιχεία που αριθμήθηκαν παραπάνω.

Πίνακας 2.8: Περιεχόμενο των πολιτιστικών σχεδίων - στρατηγικών

Πόλεις Στοιχεία - Κλειδιά	Λέστερ	Μπαθ	Βαλτιμόρη ³	Μελβούρνη
1. Συγκριτικό πλεονέκτημα	Σε μεγάλο βαθμό	Σε μικρό βαθμό	α. Σε μέτριο βαθμό β. Σε μεγάλο βαθμό	Σε μέτριο βαθμό
2. Χωρικός προσδιορισμός	Σε μεγάλο βαθμό	Σε μικρό βαθμό	α. Σε μεγάλο βαθμό β. Σε μεγάλο βαθμό	Σε μικρό βαθμό
3. Οικονομ. ανάπτυξη	Σε μεγάλο βαθμό	Σε μικρό βαθμό	α. Σε μεγάλο βαθμό β. Σε μεγάλο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό
4. Κοινων. ανάπτυξη	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	α. Σε μικρό βαθμό β. Σε μικρό βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό
5. Στοιχεία ανάλυσης	Σε μικρό βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	α. Σε μικρό βαθμό β. Σε μεγάλο βαθμό	Σε μικρό βαθμό

Πηγή: ίδια επεξεργασία

³ Για την Βαλτιμόρη έχουν μελετηθεί δύο κείμενα, το PlanBaltimore (α.) και το Comprehensive Master Plan(β.)

Έτσι λοιπόν, παρατηρούνται για τις τέσσερις πόλεις τα εξής:

Λέστερ: Το συγκριτικό πλεονέκτημα της πόλης εντοπίζεται στην πολύ-πολιτισμικότητά της, και το πολιτιστικό σχέδιο υιοθετεί στόχους για την προστασία αυτού του χαρακτηριστικού και για την προβολή του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών. Ο χωρικός προσδιορισμός των δράσεων είναι πολύ συγκεκριμένος, αφορά κυρίως το κέντρο (για το οποίο υπάρχει ένα πολύ ανεπτυγμένο κεφάλαιο στο σχέδιο, η Στρατηγική για τη δημόσια ιδιοκτησία), αλλά και τις επιμέρους γειτονιές. Το πολιτιστικό σχέδιο επίσης, κυρίως στους άξονες «Οικονομική αναγέννηση – Δημιουργώντας πλούτο από τον πολιτισμό» και «Ανάπτυξη των πόρων – Αυξάνοντας την υποστήριξη για τον πολιτισμό», αναγνωρίζει την ώθηση που μπορεί να δώσει η ανάπτυξη του πολιτισμού στην οικονομία, και θέτει συγκεκριμένους στόχους προς αυτήν την κατεύθυνση. Όσον αφορά όμως τον κοινωνικό τομέα, οι άξονες «Πρόσβαση στον πολιτισμό – Οι βασικές ανάγκες και δικαιώματα των ατόμων» και «Λέστερ: Μία πόλη διαφορετικών πολιτισμών», θα μπορούσαν να περιέχουν περισσότερες και πιο μεγαλόπνοες διατάξεις για την επίλυση προβλημάτων των τοπικών κοινωνιών μέσω του πολιτισμού. Τέλος, αναφέρονται σε πολύ περιορισμένο βαθμό στοιχεία της ανάλυσης που προηγήθηκε της κατάρτισης του σχεδίου, με αποτέλεσμα να μην μπορεί κανείς να δει την αντιστοιχία μεταξύ αναγκών και λύσεων (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010).

Μπαθ: Η πολιτιστική στρατηγική του Μπαθ αντιλαμβάνεται ως συγκριτικό πλεονέκτημα της πόλης το τοπίο, το οποίο έχει αναγνωριστεί και από το χαρακτηρισμό της ως Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ωστόσο, δε φαίνονται σε πολλά σημεία ιδέες και πολιτικές για την προώθησή του. Επίσης, αρκετά σημαντικό πρόβλημα είναι το ότι δεν προσδιορίζονται χώροι για την πραγματοποίηση των δράσεων, παρά μόνο σε λίγες περιπτώσεις. Επιπλέον, το θέμα την οικονομικής ανάπτυξης που μπορεί να επέλθει μέσω του πολιτισμού, φαίνεται να μην έχει γίνει πλήρως αντιληπτό από τους μελετητές, αφού δεν παρουσιάζονται ιδέες για τη δημιουργική βιομηχανία, για την προώθηση του τουρισμού, κ.λπ. Το επόμενο στοιχείο – κλειδί είναι ότι η στρατηγική του Μπαθ ασχολείται σε πολλά σημεία με την κοινωνική ανάπτυξη, και μάλιστα μέσω κάποιων δημιουργικών δρόμων (με την κοινωνική πρόοδο, την ένταξη των κοινωνικών ομάδων, το σεβασμό της διαφορετικότητας, την ψυχική και σωματική υγεία). Τέλος, κάποιος ενδιαφερόμενος, διαβάζοντας το κείμενο της πολιτιστικής στρατηγικής, θα μπορούσε να σχηματίσει

μία κάποια εικόνα για την πόλη του Μπαθ, από τις ελλείψεις και τα δυνατά σημεία της οποίας, φυσιολογικά προκύπτει η στρατηγική. Γενικώς όμως, θα μπορούσε να ειπωθεί πως οι στόχοι και οι δράσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού διέπονται από μία μετριοπάθεια και θεωρητικότητα (Δήμος Μπαθ, 2010).

Βαλτιμόρη: Τα δύο σχέδια – προγράμματα που εξετάστηκαν για τη Βαλτιμόρη, έχουν κοινά στοιχεία όσον αφορά στο περιεχόμενο, όπως θα εξηγηθεί αμέσως. Όσον αφορά στο στοιχείο του συγκριτικού πλεονεκτήματος, αυτό εντοπίζεται και στα δύο προγράμματα, ωστόσο, στο Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο, αναφέρεται πιο συγκεκριμένα. Πρόκειται για το γεγονός ότι στην περιφέρειά της, η Βαλτιμόρη είναι το οικονομικό, κυβερνητικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό κέντρο, και το ρόλο αυτό, του πόλου δραστηριοτήτων, επιδιώκει να ενισχύσει ακόμη περισσότερο. Συνεχίζοντας, τα δύο σχέδια σημειώνουν ως υποδοχείς των σημαντικότερων επεμβάσεων τις ιστορικές γειτονιές, τους ανοιχτούς – ελεύθερους χώρους και κάποιες περιοχές νέων προγραμμάτων κατοικίας και αναπλάσεων. Όσον αφορά στην προσφορά του πολιτισμού στην οικονομία, δίνεται μεγάλη έμφαση στην περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, της νυχτερινής ζωής, της διασκέδασης και της αναψυχής. Από την άλλη μεριά, σε αντίθεση με την περίπτωση του Μπαθ, ο πολιτιστικός σχεδιασμός της Βαλτιμόρης ασχολείται σε μικρό βαθμό με τα κοινωνικά προβλήματα στην επίλυση των οποίων θα μπορούσε να βοηθήσει, και πλησιάζει τις ανάγκες των κατοίκων μόνο στα σημεία της ασφάλειας σε χώρους πάρκων και νυχτερινής διασκέδασης και στην πρόσβαση με δημόσια μέσα σε χώρους ενδιαφέροντος. Τέλος, τα δύο σχέδια παρουσιάζουν διαφορά όσον αφορά την παράθεση στοιχείων της ανάλυσης, όπου το PlanBaltimore έχει πολύ λιγότερα στοιχεία από το Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο. Το μέρος του τελευταίου που αφιερώνεται στην ανάλυση, αποτελεί μία πολύ αξιόλογη εργασία, επειδή εκτός από την περιγραφή, προχωρά και σε πραγματιστικές αναλύσεις μεγεθών, αριθμητικών και ποιοτικών, ενώ καταλήγει και στη θεμελιώδη Ανάλυση SWOT (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Μελβούρνη: Οι διατάξεις της στρατηγικής της Μελβούρνης, παρόλο το μέγεθος και τις φοβερές δυνατότητες της πόλης, παρουσιάζονται αρκετά θεωρητικές και γενικόλογες, και θυμίζουν τη στρατηγική του Μπαθ. Όσον αφορά στο συγκριτικό της πλεονέκτημα, αυτό δε διατυπώνεται ρητά, αλλά μεγαλύτερη σημασία δίνεται στην

ενίσχυση του κύρους της πόλης ως πολιτιστικού πόλου και στην αναγνώριση και το σεβασμό της αυτόχθονης τέχνης και καλλιτεχνών. Όσον αφορά στο χωρικό προσδιορισμό των δράσεων, αναπτύσσεται σε πολύ μικρό βαθμό μέσα στο κείμενο. Μεγάλη σημασία δίνεται στα θέματα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, με έμφαση στην καινοτομία και στις επενδύσεις, και στην ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και την ενασχόληση των κατοίκων με τις τέχνες. Τέλος, δεν παρουσιάζονται παρά ελάχιστα στοιχεία σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση στην πόλη. Βέβαια, για τον κάθε άξονα βλέπουμε τις προηγούμενες ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες, και αυτό μας δίνει κάποια στοιχεία σχετικά με τον προηγούμενο πολιτιστικό σχεδιασμό (Δήμος Μελβούρνης, 2010).

Τελικά, προκύπτει το συμπέρασμα ότι το πληρέστερο σχέδιο είναι αυτό της Βαλτιμόρης, καθώς καλύπτει σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο τα στοιχεία κλειδιά που επισημάνθηκαν παραπάνω. Αυτό βέβαια δε σημαίνει πως δεν έχει μειονεκτήματα κι ελλείψεις σε κάποια σημεία.

Σε αυτό το σημείο, μπορεί να σχολιαστεί η φιλοσοφία των πολιτιστικών σχεδίων των τεσσάρων πόλεων, με έναν ακόμη τρόπο, βάσει των τριών προσεγγίσεων που εισαγάγει ο Smidt-Jensen S. (2007: 10-16), δηλαδή τα μοντέλα του πολιτιστικού σχεδιασμού, των ταλέντων και των πολιτιστικών θυλάκων (κεφάλαιο 1.2). Το Λέστερ, βλέπουμε να αγγίζει πολλές πτυχές της πόλης μέσω του πολιτιστικού σχεδιασμού, και συμπεραίνουμε πως ακολουθεί ως επί το πλείστον την πρώτη προσέγγιση, ενώ έχει και στοιχεία από την τρίτη προσέγγιση, καθώς προβλέπει την ανάπτυξη πόλων πολιτισμού. Σε γενικές γραμμές, τον ίδιο χαρακτήρα υιοθετούν το Μπαθ και η Μελβούρνη, το πρώτο με μετριοπαθέστερες επιδιώξεις, ενώ η Μελβούρνη δίνοντας μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του πολιτισμού με τη στενή έννοια.

Από την άλλη μεριά, στον πολιτιστικό σχεδιασμό της Βαλτιμόρης κυριαρχεί το μοντέλο των ταλέντων, καθώς προωθείται η πόλη ως κέντρο πολιτισμού, αναψυχής, διασκέδασης, με έμφαση ίση στους κατοίκους και τους επισκέπτες. Επιπλέον, ένα κύριο χαρακτηριστικό που επιδιώκει είναι η έκφραση της διαφορετικότητας, που αποτελεί κύριο σημείο της συγκεκριμένης προσέγγισης. Βλέπουμε επίσης, σε μικρότερο βαθμό, τις προβλέψεις δημιουργίας θυλάκων πολιτισμού και διασκέδασης, όπως αυτοί περιγράφονται στην προσέγγιση των πολιτιστικών συγκεντρώσεων.

Οι παρατηρήσεις που έγιναν σχετικά με τη θέση των σχεδίων σχετικά με τα υπερκείμενα και υποκείμενα σχέδια, προγράμματα και πολιτικές, το περιεχόμενο, και τη δομή τους, θα φανούν χρήσιμες για τη διαμόρφωση των κατευθυντηρίων γραμμών για τον πολιτιστικό σχεδιασμό στο Δήμο Χαλανδρίου. Είναι λοιπόν σημαντικό το ότι εξετάστηκαν αντικείμενα όπως η αυτονομία του πολιτιστικού σχεδιασμού ή η εξάρτησή του από υπερκείμενα σχέδια, ή η ένταξή του σε κάποιο από αυτά, όπως βασικά στοιχεία του περιεχομένου πολιτιστικών σχεδίων και η δομή τους, καθώς είναι θέματα ουσιαστικά κατά την κατάρτιση ενός πολιτιστικού σχεδίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Η χρησιμοποίηση της πολιτιστικής πολιτικής και του πολιτιστικού σχεδιασμού ως στοιχείου των στρατηγικών για την αναζωογόνηση και τη γενικότερη ανάπτυξη των πόλεων αποτελεί μία μη αμφισβητήσιμη πραγματικότητα. Φτάνοντας όμως όντως στο επίπεδο του σχεδιασμού, η παραπάνω διαπίστωση συγκαλύπτει σοβαρά διλήμματα σχετικά με στρατηγικές επιλογές επάνω στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη.

3.1 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η αναγκαιότητα του πολιτιστικού σχεδίου για την πόλη έγκειται σε διάφορα σημεία, ξεκινώντας από τη διαφύλαξη των ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων κάθε περιοχής της. Επίσης η ανάπτυξη του πολιτισμού μπορεί να ωθήσει τη δημιουργία και την ενασχόληση με τον πολιτισμό, να ενθαρρύνει διάφορες μορφές δημόσιου βίου και τη διαπροσωπική αλληλεπίδραση και να προωθεί την ανασυγκρότηση της κοινότητας (Bianchini, 1994:25. Sacco και Blessi, 2007: 3). Επίσης, είναι βασικός ο περιορισμός των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν διάφορες κοινωνικές ομάδες ως προς την πρόσβαση σε πολιτιστικές δραστηριότητες και την έκφραση μέσω του πολιτισμού (Evans, 2001). Για την πόλη, τα παραπάνω είναι αναγκαία, καθώς στην ουσία, σημαίνει ότι οι άνθρωποι βοηθούνται στην αξιοποίηση των ιδεών τους, στη δημιουργία ομαλών σχέσεων, στην ελευθερία της έκφρασής τους.

Οι πόλεις κατά τη διάρκεια της ιστορίας τους, πολλές φορές έχουν ανάγκη την ανανέωση της εικόνας τους. Μετά από περιόδους οικονομικών δυσκολιών, όπως παρατηρήθηκε κυρίως κατά τις δεκαετίες της αποβιομηχανοποίησης, η ανάπτυξη ποικίλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων συνετέλεσε στη βελτίωση της εικόνας των πόλεων, με διάφορους τρόπους. Παράλληλα με αυτές, είναι βασικό να γίνουν κάποιες ενέργειες, που έχουν γενικότερες θετικές επιπτώσεις στην πόλη. Αυτές μπορεί να αφορούν στην προστασία και προώθηση της δημόσιας χρήσης του χώρου, στην εξασφάλιση της πολλαπλότητας των χρήσεων των κτιρίων και περιοχών, στην επέμβαση στις αξιολογήσεις γης και ιδιοκτησίας, στη χρήση περιβαλλοντικού σχεδιασμού υπέρ της εικόνας της πόλης (Evans, 2001: 272).

3.2 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η αποτελεσματικότητα ενός πολιτιστικού σχεδίου μπορεί να εντοπίζεται σε τρεις τομείς, τον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα, αλλά δεν θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένη. Σύμφωνα με τον Scott (2004: 465), κάποιες από τις πόλεις, που, κατά τις πρώτες δεκαετίες της εμφάνισης του συνδυασμού οικονομική ανάπτυξη και πολιτιστική ανάπτυξη και προβολή, επεδίωξαν να επιτύχουν το συνδυασμό αυτό, εμφάνισαν αξιοσημείωτη επιτυχία. Όμως, όπως επισημαίνει ο ίδιος συγγραφέας, σίγουρα η επιτυχία δεν παρατηρήθηκε σε όλες τις περιπτώσεις, παρατηρώντας τις πολιτιστικές εφαρμογές και τα οικονομικά αποτελέσματά τους.

Αρχίζοντας με την ώθηση που μπορεί να δώσει η πολιτιστική ανάπτυξη στην οικονομική ζωή, πρέπει να συμπεριληφθεί η συμμετοχή των δημιουργικών βιομηχανιών στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, σύμφωνα με μελέτες περιπτώσεων που έχουν αναφερθεί παραπάνω. Σύμφωνα με τον Scott (2004: 461), σε κάποιες πόλεις, η πολιτιστική οικονομία είναι τώρα ένα από τα κυριότερα μέτωπα εξάπλωσης παραγωγής και απασχόλησης. Οι πολιτιστικοί παράγοντες όντως προωθούν τη ζήτηση εργασίας και την ανάπτυξη της τοπικής βιομηχανίας (Νεγκριέ, 1994:151, Wansborough και Mageean, 2000), ενώ σύμφωνα με μελέτες που αναφέρει ο Kunzmann (2004: 393), που έγιναν στη Βαλτιμόρη, στη Μινεάπολις, στο Άμστερνταμ, στο Λίβερπουλ, και αλλού, τα ποσά που έχουν επενδυθεί στις τέχνες και στον πολιτισμό, έχουν αποφέρει κέρδος, τόσο σε οικονομικούς όρους, όσο και σε όρους δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Πρέπει να συνυπολογιστεί και το όφελος της βελτίωσης της εικόνας της πόλης, που περιλαμβάνεται τόσο στον ευρύ οικονομικό, όσο και στον κοινωνικό τομέα, αλλά αποτελεί και θέμα συμβολικής αξίας. Οι άμεσες επιπτώσεις των πολιτιστικών πολιτικών της δεκαετίας του 1980 ήταν πολύ έντονες όσον αφορά στην διαμόρφωση θετικής εικόνας για την πόλη, στην προσέλκυση επενδύσεων και τουρισμού και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αλλά όχι τόσο στα πεδία της δημιουργίας απασχόλησης και πλούτου (Bianchini, 1994: 18).

Ο πολιτιστικός σχεδιασμός είναι πιθανόν να μην αποτελέσει καταλύτη για την αναζωογόνηση της πόλης, αλλά μπορεί να βελτιώσει ραγδαία την εικόνα της και να εκτοξεύσει την ανταγωνιστικότητά της όσον αφορά την προσέλκυση πληθυσμού και επενδύσεων (Νεγκριέ, 1994: 134). Η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, συμβάλει στη βελτίωση δημόσιων χώρων, στην «επένδυσή τους με περιεχόμενο» και

στη δημιουργία ζωντανών αστικών περιοχών (Yelinek, 2009: 29). Όπως επισημαίνει η Garcia (2007: 9-11), κατά τη διάρκεια των χρόνων προετοιμασίας και διεξαγωγής του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, η Γλασκόβη άλλαξε την εικόνα της προς τον έξω κόσμο, και ακόμη διατηρεί την αλλαγή αυτή. Ωστόσο, οι υψηλής αξίας πολιτιστικές παραδόσεις που έχουν διατηρηθεί έως σήμερα στην πόλη, αλληλεπιδρούν με στοιχεία πέραν των επενδύσεων του θεσμού, δείχνοντας έτσι πως η σύνθετη φύση του αντικειμένου αυτού καθιστά δύσκολη τη διεξαγωγή συμπερασμάτων για το αν αυτές οι πολιτιστικές παραδόσεις είναι απευθείας αποτέλεσμα του συγκεκριμένου γεγονότος ή στρατηγικής (Garcia, 2007: 22). Στη συνέχεια αυτού, υποστηρίζεται ότι σε μία πόλη, η πολιτιστική βιομηχανία μπορεί να μην είναι επικερδής αν εξεταστεί ξεχωριστά από τους υπόλοιπους οικονομικούς τομείς, αλλά μπορεί κάλλιστα να αποτελεί κρίσιμο προωθητικό παράγοντα για την γενικότερη τοπική ανάπτυξη (Sacco κ.ά., 2008: 11, Λουκαΐτου- Σιδέρη, 2006: 62).

Όταν στην πολιτιστική βιομηχανία μιας περιοχής, επικρατούν σε μεγάλο βαθμό άυλα χαρακτηριστικά της κουλτούρας και χρησιμοποιούνται ιδέες της τοπικής ιδιοσυγκρασίας και παράδοσης, τότε η οικονομική δραστηριότητα της παραγωγής πολιτιστικών προϊόντων, γίνεται περισσότερο τοπικοποιημένη και χαρακτηριστική της περιοχής (Santagata, 2004: 4). Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η ανάπτυξη πολιτιστικών βιομηχανιών θα μπορούσε να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να αντιμετωπίσουν τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, που, πλέον, βασίζεται περισσότερο στην επιλογή καλύτερων και ποιοτικότερων ιδεών, παρά στην εύρεση φθηνού εργασιακού κόστους. Τέλος, ενθαρρυντική είναι η πεποίθηση του Νεγκριέ (1994: 134), ότι η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να επέλθει, ακόμη και χωρίς να υπάρξει σαφής διαμορφωμένη πολιτιστική πολιτική και πολυέξοδα προγράμματα επενδύσεων στον πολιτισμό.

Εάν αναζητήσει κανείς την αποτελεσματικότητα και στο πεδίο της κοινωνικής ανάπτυξης, μπορούν να εντοπιστούν κάποιες μελέτες που αφορούν στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες οι μελετητές διαμορφώνουν τους τρόπους με τους οποίους οι πολιτιστικές επενδύσεις εδραιώνουν την ταυτότητα συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων, κτίζουν κοινωνική συνοχή μέσω της γεφύρωσης των διαφορετικών πολιτισμών, παρέχουν πεδία για κοινωνική και πολιτική κριτική, τρέφουν την αυτοεκτίμηση των ατόμων στις κοινότητες, καταπολεμούν το φόβο και την ανασφάλεια, και προσφέρουν, ευχαρίστηση, ομορφιά και τροφή για την ψυχή (Markusen και Gadwa, 2009). Επίσης, η κατανάλωση πολιτιστικών προϊόντων, από

τη μία, μπορεί να παρέχει ευκαιρίες για τη βελτίωση των προσωπικών ικανοτήτων των ατόμων, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα προσωπικά και κοινωνικά εμπόδια, κι έτσι το ανθρώπινο και κοινωνικό δυναμικό της περιοχής να εξελίσσεται. Η παραγωγή πολιτισμού, από την άλλη, καθιστά τα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα περισσότερο ανταγωνιστικά, καθώς απαιτεί την παραγωγή νέων ιδεών, τον πειραματισμό σε νέες διαδικασίες, την υιοθέτηση νέων σχημάτων συμπεριφοράς και οργάνωσης. Περισσότερο σημαντικά από τα αποτελέσματα στην οικονομία, είναι τα θετικά αποτελέσματα στο κοινωνικό και ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής (Arvanitaki, 2007· Sacco και Blessi, 2007: 14).

Πολύ σημαντικός είναι κι ένας ρόλος που μπορεί να παίξει ο πολιτισμός, όσον αφορά τη σχέση του κοινωνικού συνόλου με το χώρο και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους (Wansborough και Mageean, 2000). Με το σκεπτικό αυτό, η συνεκτική, προωθητική δύναμη του πολιτισμού, μπορεί να βοηθήσει τη φυσική και κοινωνική ανακαίνιση κτιρίων και περιοχών, όπως επίσης και έναν εκ βάθρων επαναπροσδιορισμό της κοινωνικής λογικής της χρήσης του χώρου. Η δημιουργία πολιτιστικών πόλων σε περιοχές που προορίζονται για αμφιλεγόμενης συμβατότητας χρήσεις γης, θεωρείται ευρέως ως μία στρατηγική κίνηση για τη μη θεώρηση, ατομική και συλλογική, της περιοχής αυτής ως επικίνδυνης ή δυσάρεστης.

Συνολικά, ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει μία εξελιγμένη πολιτική, που παρέχει ένα πεδίο για συλλογική συνείδηση και συζήτηση, έτσι ώστε ο χώρος να επαναπροσδιοριστεί δημιουργικά και εποικοδομητικά, ιδωμένος μέσα από το πλαίσιο του πολιτισμού (Sacco κ.ά., 2008: 5). Γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, πως η πολιτιστική ανάπτυξη δύναται να δράσει εξομαλύνοντας τις συγκρουσιακές σχέσεις των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων με το χώρο, καθιστώντας μία νέα διάσταση στις αλληλεπιδράσεις αυτές, κάνοντας το χώρο περισσότερο βιωματικό για τους ανθρώπους αλλά και ευμετάβλητο στις επιλογές τους.

Οι πόλεις θέλουν όλο και περισσότερο να κερδίσουν και τα πολιτιστικά αποτελέσματα, πέρα από τα οικονομικά και τα κοινωνικά, μέσω του πολιτιστικού σχεδιασμού. Ως πολιτιστικά αποτελέσματα εννοούνται α) ο αντίκτυπος στην πολιτιστική ζωή της πόλης, στην αύξηση δηλαδή των δραστηριοτήτων και των υποδομών που σχετίζονται με τον πολιτισμό, και β) ο αντίκτυπος στην κουλτούρα εντός τόπου ή μίας κοινότητας, στην ταυτότητα και την κληρονομιά του, και στην πολιτιστική διακυβέρνησή του (συμμετοχή, αντιπροσώπευση, διαφοροποίηση των πολιτών) (García, 2007: 2). Σύμφωνα με μαρτυρίες ανθρώπων από οργανισμούς

τέχνης, που δούλεψαν το 1990, στη Γλασκόβη, στα πλαίσια του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, η εμπειρία εκείνη τους έδωσε ώθηση, όχι τόσο από άποψη οικονομική (καθώς το ύψος των κονδυλίων όλο και μειωνόταν), όσο από άποψη επιχειρηματικότητας, οργάνωσης κι εμπειρίας στη διαχείριση και προσέλκυση κεφαλαίων (García, 2007: 17). Είναι λοιπόν αυτή μία αντιπροσωπευτική περίπτωση του μακροπρόθεσμου θετικού αντίκτυπου στην κουλτούρα μίας κοινότητας, από μία διαδικασία αναγέννησης μέσω του πολιτισμού.

Όσον αφορά κάποιες ειδικές μορφές επένδυσης στην πολιτιστική δραστηριότητα, όπως ένα έργο – ναυαρχίδα ή ένα μεγάλο γεγονός παγκόσμιας προβολής, αυτές σίγουρα αποτελούν μία παρακινδυνευμένη ενέργεια για την πόλη. Τέτοιου είδους επενδύσεις μπορεί να μην καταφέρουν να συνδεθούν με την τοπική πολιτιστική κοινότητα και να μην συνδράμουν στην προώθησή της (π.χ. μουσείο Γκουγκενχάιμ στο Μπιλμπάο). Σύμφωνα με τον Kunzmann (2004: 387) όμως, αν αποδειχθούν επιτυχημένες, τουλάχιστον για κάποια περίοδο, και προσελκύσουν τουρισμό και γενικότερη κίνηση, θα δώσουν το μήνυμα στις τοπικές αρχές πως η επένδυση στον πολιτισμό μπορεί να προσφέρει στην αναζωογόνηση της πόλης και της οικονομίας της.

3.3 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Σαφώς, το εγχείρημα του πολιτιστικού σχεδιασμού συνεπάγεται κινδύνους, και πιθανά προβλήματα. Κάποια από αυτά παρατηρούνται συχνά, σε διαφορετικές πόλεις και περιπτώσεις, και συνεπώς είναι καταγεγραμμένα στη διεθνή εμπειρία.

Έτσι λοιπόν, οι πόλεις πολλές φορές αποτυγχάνουν να διασαφηνίσουν τους στόχους, στηρίζονται σε συγκεκριμένες θεωρίες, δεν αναπτύσσουν ικανοποιητικά τη δημόσια συμμετοχή, δείχνουν απροθυμία στο να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα εφαρμογής ενός πολιτιστικού σχεδίου, κι όλα τα παραπάνω αποτελούν στοιχεία που καθιστούν δύσκολη την πορεία του φορέα σχεδιασμού. Τα περισσότερα εγχειρήματα πολιτιστικού σχεδιασμού μέχρι σήμερα αποτυγχάνουν να διατυπώσουν καθαρά τους κανόνες που τα διέπουν και τους σχετικούς στόχους τους, με τρόπους που να μπορούν να εντοπιστούν και να ελεγχθούν. Έτσι, καθιστούν πολύ δύσκολη για τους μελετητές την αξιολόγηση πρωτοβουλιών πολιτιστικού σχεδιασμού (Markusen και Gadwa, 2009).

Υπάρχουν αμφιβολίες για τη βιωσιμότητα των πολιτιστικών σχεδίων τύπου μεγάλου προγράμματος, του οποίου το κόστος ευκαιρίας είναι πολύ υψηλό (Evans, 2006: 213). Σύμφωνα και με τον Yelinek (2009: 30), η χωροθέτηση μίας μεγάλης επένδυσης για τον πολιτισμό (πολιτιστικές περιοχές – πόλοι και μεγάλα πολιτιστικά ιδρύματα και εγκαταστάσεις) απαιτεί υψηλά ποσά δημόσιου χρήματος, τα οποία θα μπορούσαν να επενδυθούν σε άλλους τομείς, με μεγαλύτερο άμεσο κέρδος για τους κατοίκους της πόλης (π.χ. υγεία, μετακινήσεις). Αποτελούν λοιπόν ρίσκο, επειδή δεν παράγουν πολλές θέσεις εργασίας και συνήθως δεν φορολογούνται τόσο αυστηρά όσο άλλες πιθανές επενδύσεις. Έτσι, με μία απλή ανάλυση κόστους – κέρδους η επένδυση είναι δύσκολο να επιλεγθεί.

Πολλές φορές, οι σχεδιαστές και οι φορείς της πολιτιστικής πολιτικής στρέφονται και στοχεύουν αποκλειστικά στα αποτελέσματα αστικής και οικονομικής αναγέννησης. Χωρίς να υπονομεύεται η σημασία των αποτελεσμάτων αυτών, επισημαίνεται ότι ο πολιτισμός πρέπει να επανέλθει στο κέντρο της συζήτησης. Αλλιώς, τα προγράμματα πολιτιστικού περιεχομένου θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από συνέδρια μεγάλων εταιριών, ή από παγκόσμιους αθλητικούς διαγωνισμούς, χωρίς να εξετάζεται εάν τέτοια γεγονότα είναι ευαίσθητα ή μη, απέναντι στον χαρακτήρα και τις πολιτιστικές ρίζες της περιοχής της διοργάνωσης (Garcia, 2007: 23).

Η ένσταση αυτή, έχει εκφραστεί όχι μόνο από μελετητές, αλλά και από τους καλλιτέχνες και τους κατοίκους περιοχών [στο Κορκ της Ιρλανδίας, στο Μπιλμπάο της Ισπανίας, στην περιοχή Μίτε (Mitte) του Βερολίνου, κ.α.], όπου τα προγράμματα που προωθήθηκαν χρησιμοποίησαν τον πολιτισμό μόνο ως οικονομικό εργαλείο, δεν είχαν πραγματική πολιτιστική διάσταση, περιθωριοποίησαν την αυθεντική πολιτιστική έκφραση των περιοχών και δεν ανταποκρίθηκαν στις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων. Υπάρχουν κίνδυνοι λοιπόν, σε περίπτωση που ο πολιτισμός δε συνδέεται με την τοπική κοινωνία – για να είναι βιώσιμη η ανάπτυξη του πολιτισμού, πρέπει να πηγάζει από αυτήν (Booth και Boyle, 1994: 54-57. Allmendinger, 2002: 68. Miles S., 2007: 74). Προβληματικές καταστάσεις δημιουργούνται, εάν η παρέμβαση γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να θίγεται ασυνείδητα η καλλιτεχνική ελευθερία και το αδέσμευτο της δημιουργίας (Κόνσολα, 2006: 46).

Μία ενδιαφέρουσα και αυθεντική αστική κουλτούρα θα μπορούσε σαφώς να συνεισφέρει σε μία μεγάλη επένδυση σε πολιτιστικές υποδομές, που να απευθύνεται

σε νέους καταναλωτές και επενδυτές. Από την άλλη μεριά όμως, στις περιοχές όπου έχουν πραγματοποιηθεί τέτοιες επενδύσεις και επιδιώκεται αμιγής αστικός και κοσμοπολίτικος χαρακτήρας, τα ενοίκια, και γενικώς οι τιμές των ακινήτων ανεβαίνουν σε υψηλότερα επίπεδα, και οι καλλιτέχνες της εναλλακτικής κουλτούρας περιθωριοποιούνται. Ο εναλλακτικός πολιτισμός χαρακτηρίζεται από την καινοτομία, την αυθεντικότητα, την απόκλιση από την επικρατούσα κουλτούρα και από το γεγονός ότι την προκαλεί, προσπαθώντας να επαναπροσδιορίσει τα όριά της. Έτσι, οι πόλεις με έναν ανεπτυγμένο εναλλακτικό πολιτισμό έχουν πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες πόλεις, καθώς δε χρειάζεται να αντιγράψουν τις επικρατούσες τάσεις στον πολιτισμό, αλλά να επενδύσουν και να παρέχουν κίνητρα στην ανάπτυξη της υπάρχουσας αυθεντικής κουλτούρας (Yelinek, 2009: 27-28).

3.4 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου μπορεί να παρεμποδιστεί ή να καταστεί προβληματική και αναποτελεσματική εξαιτίας κάποιων καταστάσεων. Έτσι, πρέπει να προσέξει η αρχή του πολιτιστικού σχεδιασμού, κατά τη χρονική περίοδο εφαρμογής του σχεδίου, τα παρακάτω σημεία.

Καταρχάς, είναι πολύ αρνητική η έλλειψη ικανότητας μάρκετινγκ και διαχείρισης των τεχνών, εκ μέρους των φορέων της εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής καθώς και των πολιτιστικών ιδρυμάτων (Markusen και Gadwa, 2009). Οι υπεύθυνοι για την πραγματοποίηση των δράσεων πρέπει να έχουν την ευαισθησία που απαιτείται όταν ασχολείται κανείς με τον πολιτισμό, αλλά και να έχουν αντιληφθεί πλήρως τις δυνατότητες της πολιτιστικής και γενικότερης ανάπτυξης για την πόλη, ώστε να μπορέσουν να την προωθήσουν.

Όταν ο φορέας εφαρμογής είναι δημόσιος, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, πράγμα που μπορεί να σημαίνει την ευελιξία μεταφοράς δημοτικών υπαλλήλων σε διαφορετική υπηρεσία (Markusen και Gadwa, 2009), καθώς και η πραγματοποίηση εξωτερικών συνεργασιών. Είναι κατανοητή η σημασία που πρέπει να δοθεί στις ικανότητες και στην εργασία των ανθρώπων που θα ασχοληθούν με την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου.

Ένα άλλο θέμα αποτελεί η τάση των μεγάλων και σημαντικών πολιτιστικών ιδρυμάτων να δρουν εσωστρεφώς και να είναι αποκομμένα από άλλα τοπικά πολιτιστικά ιδρύματα, καθώς και η ύπαρξη πολλών κρατικών πολιτιστικών

ιδρυμάτων μικρού μεγέθους που συνεισφέρουν λίγα στην πολιτιστική ζωή της πόλης. Όπως στην περίπτωση του Νιου Τζέρσεϋ και του Κέντρου Παραστατικών Τεχνών του (Strom, 2003: 252), που αναφέρθηκε παραπάνω, ένα μεγάλο ίδρυμα τέχνης μπορεί να προωθήσει την πολιτιστική ανάπτυξη, και να δώσει πολύ μεγάλη ώθηση στο πολιτιστικό πρόγραμμα. Όταν όμως ένας οργανισμός τέτοιας δυναμικής δε συνεργάζεται με το περιβάλλον του, χάνονται ευκαιρίες τόσο για την πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης, όσο και για την ανάπτυξη του ίδιου του ιδρύματος.

Για τη δεύτερη περίπτωση, η χρηματοδότηση με κρατικά ή και δημοτικά κονδύλια μεγάλου αριθμού μικρών πολιτιστικών ιδρυμάτων έχει ως αποτέλεσμα τη διαφυγή σημαντικών χρηματικών πόρων, χωρίς να υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο αποτέλεσμα. Οι πόροι αυτοί θα μπορούσαν να διατεθούν σε περισσότερο προσοδοφόρες ενέργειες για την πολιτιστική ανάπτυξη.

Τέλος, πρέπει να εξασφαλιστεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ότι δε θα υπάρχουν νομικά, γραφειοκρατικά και οικονομικά εμπόδια στις νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες που πιθανόν να ενεργοποιήσει η εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου.

B' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

4.1 Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Σύμφωνα με τις Markusen και Gadwa (2009), όλες οι προσπάθειες των πόλεων για πολιτιστικό σχεδιασμό, πρέπει να αρχίζουν με μία ξεκάθαρη διατύπωση των κανόνων που διέπουν τη λογική τους και τους σχετικούς στόχους. Για παράδειγμα, η πρόταση για την ανάπτυξη πολιτιστικής δραστηριότητας στις συνοικίες μίας πόλης, θα πρέπει να περιλαμβάνει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο και σε επίπεδο γειτονιάς, θέτοντας για αυτά όρους απτούς και περιεκτικούς. Η δημιουργία θέσεων εργασίας, η αύξηση της αξίας της γης, τα έσοδα μικρών επιχειρήσεων, ο οπτικός χαρακτήρας της γειτονιάς και η βελτίωση της πολιτιστικής εμπειρίας, η μείωση της τοπικής εγκληματικότητας θα μπορούσαν να είναι μερικοί από τους όρους αυτούς. Θα πρέπει επίσης να αναφέρει πιθανές αρνητικές επιδράσεις σε άλλες γειτονίες και κοινότητες, και βάσει όλων αυτών να φαίνεται αν η πόλη τελικά ωφελείται από την επένδυση στον πολιτισμό. Είναι σημαντικό οι ειδικοί του σχεδιασμού και οι μελετητές να κρίνουν και να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα του πολιτιστικού σχεδίου, σε σχέση με τους όρους αυτούς που προτίθενται του σχεδίου.

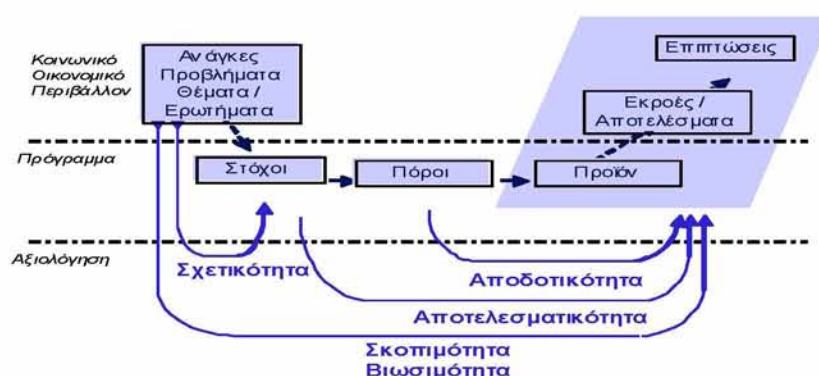
Προχωρώντας στο σχεδιασμό, και υιοθετώντας το σκεπτικό που περιγράφηκε μόλις παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να δανειστεί διαδικασίες από την πορεία αξιολόγησης ενός προγράμματος, και συγκεκριμένα από την εκ των προτέρων αξιολόγηση⁴. Σύμφωνα με το διάγραμμα 4.1, η διαδικασία ξεκινά από τη μελέτη του κοινωνικού – οικονομικού περιβάλλοντος, όπου εντοπίζονται οι ανάγκες και τα προβλήματα που υπάρχουν. Με βάση τα συμπεράσματα αυτού του πρώτου σταδίου, διατυπώνονται οι στόχοι του προγράμματος, βρίσκονται (θεωρητικά) οι πόροι που θα χρηματοδοτήσουν τις δράσεις, και αναλύονται τα προϊόντα των δράσεων. Ύστερα, υπολογίζεται ο αντίκτυπος των προϊόντων αυτών στο περιβάλλον, από το οποίο προέκυψαν καταρχήν τα προβλήματα προς επίλυση, η αναγκαιότητα δηλαδή του

⁴ Η αξιολόγηση ενός προγράμματος περιλαμβάνει τις ex ante, on going και ex post evaluation (εκ των προτέρων, ενδιάμεση και εκ των υστέρων αξιολόγηση).

προγράμματος. Καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών αυτών, η ομάδα αξιολόγησης ελέγχει:

- τη σχετικότητα των εντοπισμένων αναγκών με τους διατυπωμένους στόχους,
- την αποτελεσματικότητα, δηλαδή τη μετατροπή των στόχων σε προϊόντα,
- την αποδοτικότητα των πόρων ως προς την παραγωγή των προϊόντων, και,
- τη σκοπιμότητα του όλου πράγματος, συγκρίνοντας τα αναμενόμενα αποτελέσματα με τις αρχικές ανάγκες του περιβάλλοντος μελέτης.

Διάγραμμα 4.1: Βασικά κριτήρια της εκ των προτέρων αξιολόγησης ενός προγράμματος

Πηγή: Γεν. Δ/ση XVI, Ε.Ε.

Ακολούθως, θα προσαρμοστεί το σχήμα της εκ των προτέρων αξιολόγησης, έτσι ώστε να διαγράψει αφαιρετικά τον πολιτιστικό σχεδιασμό μίας πόλης.

Προηγείται χρονικά η διαδικασία της ανάλυσης της περιοχής μελέτης, φυσικά όσον αφορά τα πολιτιστικά στοιχεία και τα στοιχεία της κουλτούρας της, αλλά και την οικονομική της κατάσταση, κοινωνικά – δημογραφικά δεδομένα, και στοιχεία του οικιστικού και φυσικού της περιβάλλοντος (πολεοδομικά, γεωγραφικά, φυσικά). Η μελέτη των στοιχείων αυτών, μεμονωμένα αλλά και καθολικά – σε συνέργεια, θα πρέπει να καταλήγει σε μία Ανάλυση SWOT για την περιοχή, να εντοπίζονται δηλαδή τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά της, και οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι που διαφαίνονται. Την ολοκλήρωση της φάσης της ανάλυσης, ακολουθεί η φάση της διαμόρφωσης των στόχων και των δράσεων, τόσο ως προς το περιεχόμενο, όσο και ως προς τη δομή. Το περιεχόμενο καθορίζεται με βάση τις εντοπισμένες πια ανάγκες της περιοχής μελέτης, ενώ με τη δομή του σχεδίου γίνεται προσπάθεια για την καλύτερη οργάνωση του περιεχομένου, ενώ σημασία δίνεται στις προτεραιότητες, στην ιεράρχηση των δράσεων κ.λπ.

Έτσι λοιπόν, στο περιβάλλον μελέτης προστίθενται το πολιτιστικό, το φυσικό και το οικιστικό πεδίο προς έρευνα, ώστε οι ανάγκες και τα προβλήματα που θα εντοπιστούν να αφορούν όλες τις πτυχές της ζωής στην πόλη. Επιπλέον, εξειδικεύεται το στάδιο της Ανάλυσης SWOT, και επισημαίνεται η δομή με την οποία οργανώνεται το πολιτιστικό σχέδιο.

Στη συνέχεια, ενσωματώνονται κάποια χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν στη μελέτη των πολιτιστικών σχεδίων των τεσσάρων πόλεων στο κεφάλαιο της διεθνούς εμπειρίας, και πιο συγκεκριμένα, η θέση τους σχετικά με τα υπερκείμενα και υποκείμενα σχέδια, προγράμματα και πολιτικές.

Όταν μία πόλη επιθυμεί να υιοθετήσει κάποια πολιτιστική πολιτική, και από αυτή να προκύψει ένα πολιτιστικό σχέδιο, θα πρέπει να εξετάσει πώς το σχέδιο αυτό θα μπορέσει να λειτουργήσει καλύτερα γι' αυτήν, λαμβάνοντας υπόψη ότι την ανάπτυξή της επηρεάζουν και άλλα σχέδια και προγράμματα (χωροταξικά, πολεοδομικά, αναπτυξιακά, επιχειρησιακά, κ.λπ.). Έτσι, λοιπόν, παραδείγματος χάριν, το πολεοδομικό σχέδιο μίας πόλης, ίσως να είναι αρκετά γενικόλογο, και να προβλέπει την εκπόνηση επί μέρους μελετών, για διάφορα αντικείμενα (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, δημιουργία υποδοχέων νέων επιχειρήσεων, ανάδειξη χαρακτηριστικών τοπίων της πόλης, κ.ά.). Σε μία τέτοια περίπτωση, ευνοείται η δημιουργία ενός ξεχωριστού πολιτιστικού σχεδίου για την πόλη, που θα εναρμονίζεται βέβαια προς το ανώτερο επίπεδο σχεδιασμού. Μία άλλη κατάσταση θα ήταν η κατάρτιση ενός ρυθμιστικού σχεδίου, το οποίο θα περιελάμβανε τον πολιτισμό ως κύριο άξονα ανάπτυξης, και ως εκ τούτου, η ανάλυση και ο σχεδιασμός γι' αυτόν να είναι αρκετός. Σε αυτή την περίπτωση, αυτό που πιθανόν να χρειαζόταν, είναι η κατάρτιση τελικών, επιμέρους μελετών στα καθορισμένα σημεία των παρεμβάσεων. Επομένως, οι επιλογές μίας πόλης όσον αφορά στη θέση του πολιτιστικού σχεδίου της, δε θα έπρεπε να είναι με κανένα τρόπο περιορισμένες και υποχρεωτικές, αλλά να γίνονται βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της.

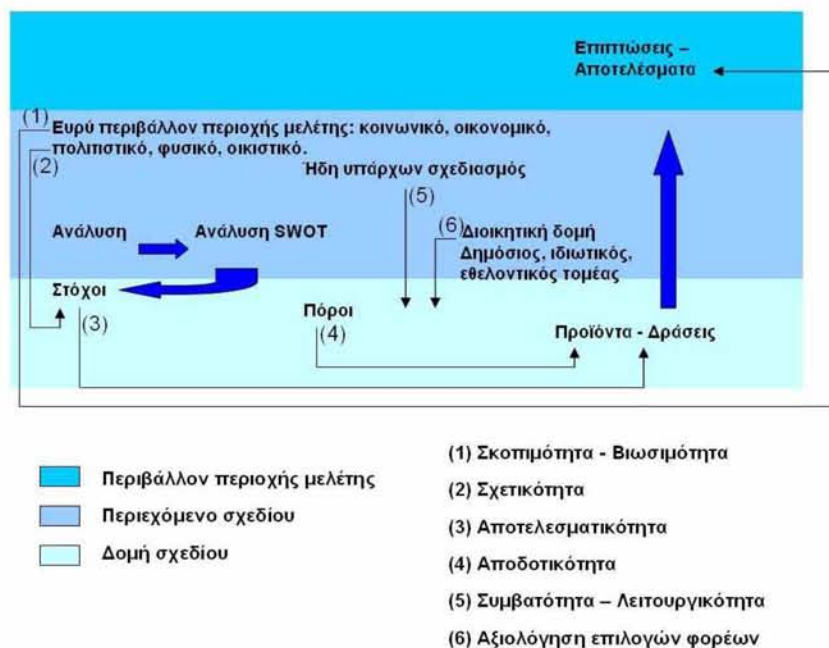
Φυσικά, θα πρέπει να μελετηθούν και θέματα αποτελεσματικότητας, όσον αφορά το χρόνο ολοκλήρωσης της εκπόνησης και της έναρξης της εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδιασμού. Αυτό επειδή, κάποιο σχέδιο πολεοδομικού επιπέδου, για παράδειγμα, θα μπορούσε να καθυστερήσει στη φάση της εκπόνησης ή και της έγκρισής του, και κατά συνέπεια να καθυστερήσει και η εφαρμογή του πολιτιστικού μέρους. Ακόμη, σημασία πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι, στην Ελλάδα, δεν υπάρχει

θεσμοθετημένος αυτοτελής πολιτιστικός σχεδιασμός, και σε περίπτωση που μία πόλη επιλέξει αυτό το είδος σχεδίου, θα πρέπει να το υιοθετήσει άτυπα.

Έτσι, τροποποιείται ακόμη λίγο το Διάγραμμα 4.1 της εκ των προτέρων αξιολόγησης, καθώς προστίθενται στο περιβάλλον μελέτης τα υπάρχοντα ή τα προς εκπόνηση σχέδια, χωροταξικού, πολεοδομικού, αναπτυξιακού κ.λπ. επιπέδου. Αναλόγως λοιπόν τι συμφέρει στην κάθε περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη και τα παραπάνω θέματα, η πόλη θα πρέπει να κάνει αυτή την επιλογή. Στο σχεδιάγραμμα προστίθεται επίσης, στη φάση της αξιολόγησης, α) ο έλεγχος της συμβατότητας μεταξύ των προϋπαρχόντων σχεδίων και του πολιτιστικού, και β) της λειτουργικότητας όσον αφορά τις διαδικασίες εφαρμογής του.

Η επόμενη φάση είναι πολύ σημαντική, καθώς πρέπει να αποφασιστεί ποιος φορέας θα είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου. Στο σημείο αυτό, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, έχει διαπιστωθεί ότι αντιμετωπίζουν κώλυμα πολλά σχέδια, διαφόρων ειδών κι επιπέδων. Στα αντικείμενα του περιβάλλοντος μελέτης προστίθεται η διοικητική δομή της πόλης, τα χαρακτηριστικά του δημόσιου, ιδιωτικού και εθελοντικού φορέα, ενώ η ανάλυση θα επικεντρώνεται στην οικονομική ευρωστία τους, στις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού τους, στο είδος του αντικειμένου τους, κ.ά. Στη φάση της αξιολόγησης, επιπλέον, εισάγεται και ο έλεγχος του φορέα ή των φορέων που επιλέχθηκαν για την εφαρμογή του σχεδίου. Έτσι λοιπόν, το διάγραμμα αποκτά την εξής μορφή:

Διάγραμμα 4.2: Στάδια πολιτιστικού σχεδιασμού

4.2 Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Θα ήταν χρήσιμο σε αυτή τη φάση, να εντοπιστούν και να σχολιαστούν κάποια βασικά ζητήματα που θα αντιμετωπίσει μία πόλη, σχετικά με τη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής και του σχεδίου της. Θα διαπιστωθεί πως οι απαντήσεις στα θέματα αυτά δεν είναι δυνατό να δοθούν συνολικά και για όλες τις περιπτώσεις, πόσο μάλλον στα πλαίσια αυτής της εργασίας, αλλά είναι καίριο, ένας σχεδιαστής να έχει μία σειρά θεμάτων υπόψη, κατά κάποιο τρόπο ως θεωρητικό υπόβαθρο, κατά τη διαδικασία της κατάρτισης πολιτιστικής πολιτικής.

Η κριτική ανάλυση της πολιτιστικής πολιτικής υπερβαίνει τα άμεσα και συνηθισμένα πρακτικά προβλήματα διαμόρφωσης πολιτικών και διαχείρισης στους τομείς της τέχνης και των μέσων ενημέρωσης. Όσον αφορά στην πολιτιστική ανάλυση υπάρχουν αναρίθμητα προβλήματα και ποικίλες διαφορετικές μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν, και οι μελετητές – σχεδιαστές πρέπει να τα λαμβάνουν υπόψη (McGuigan, 2004: 32).

Οι Bianchini και Parkinson, ενασχολούμενοι με τις εμπειρίες διαφόρων πόλεων της δυτικής Ευρώπης στον πολιτιστικό σχεδιασμό, καταλήγουν σε τρία διλλήματα, που αντιμετωπίζουν οι πόλεις, και αφορούν το αναπτυξιακό πρότυπο που θα διέπει τη σχέση του πολιτισμού και της αστικής διαχείρισης. Πρόκειται λοιπόν για τα εξής:

- Χωρικά διλλήματα – ένταση μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας, κίνδυνος για τη διαδικασία του κοινωνικής αναβάθμισης – εξυγίανσης περιοχών⁵,
- Διλλήματα οικονομικής ανάπτυξης – ενθάρρυνση της κατανάλωσης αντί της παραγωγής ή το αντίστροφο,
- Διλλήματα χρηματοδότησης πολιτιστικών θεμάτων – υποστήριξη εφήμερων δραστηριοτήτων όπως φεστιβάλ κ.ά. ή μόνιμων επενδύσεων όπως οι φυσικές υποδομές

(Bianchini και Parkinson, 1994: 195-198)

Σύμφωνα με την Garcia (2004: 324), η αποτυχία των πόλεων να ξεπεράσουν επιτυχώς τα διλλήματα αυτά, και να έχουν βιώσιμη πολιτιστική – οικονομική

⁵ Η διαδικασία κατά την οποία το κέντρο της πόλης, υποβαθμισμένο και εν μέρει εγκαταλελειμμένο εξαιτίας της αποβιομηχάνισης, αναπαλαιώνεται, επανακατοικείται από καλλιτέχνες και εργαζόμενους στην βιομηχανία της γνώσης και της πληροφορίας, και επαναξιολογείται στην αγορά ακινήτων, με αποτέλεσμα, να μεν την αναζωογονήσει, αλλά και την περιθωριοποίηση κοινωνικών στρωμάτων, την αύξηση των ανισοτήτων, την πίεση για μετακινήσεις πληθυσμών και δημιουργία φτωχών προαστίων, κ.λπ.

ανάπτυξη, πηγάζει από αντιφάσεις στις σύγχρονες προσεγγίσεις της αστικής πολιτιστικής πολιτικής. Συνήθως, οι πόλεις λαθεύουν σε δυο σημεία. Πρώτον, υιοθετείται η πεποίθηση ότι η ανάπτυξη του πολιτισμού έχει ως αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις περιπτώσεις. Δεύτερον, είναι πιο εύκολο γι' αυτές να χειριστούν τις στρατηγικές οικονομικής ανάπτυξης με το υπάρχον επιστημονικό δυναμικό, κι έτσι, η πολιτιστική πολιτική έρχεται σε δεύτερη σειρά, και διαμορφώνεται με το αιτιολογικό των φιλόδοξων οικονομικών στρατηγικών.

Όσον αφορά το δεύτερο δίλλημα, αυτό ανάμεσα στην κατανάλωση και στην παραγωγή, μία πόλη θα μπορούσε να στραφεί και σε μία τρίτη εναλλακτική στρατηγικής αναζωογόνησης μέσω του πολιτισμού, στην αναζωογόνηση μέσω πολιτιστικών συμμετοχικών προγραμμάτων. Η στρατηγική αυτή εστιάζει στην ανανέωση «από κάτω προς τα πάνω» (bottom up), καθώς βλέπει τα μέλη της κοινότητας ως ενεργούς συμμετέχοντες στη διαδικασία του σχεδιασμού, και όχι ως παθητικούς καταναλωτές πολιτιστικών προϊόντων που προωθούνται σε αυτά από τους «από πάνω». Τα οφέλη από μία τέτοια προσέγγιση θα ήταν δυνατότερα σε σημεία όπως η ανάπτυξη κοινής τοπικής – κοινωνικής ταυτότητας, η μείωση της παραβατικής συμπεριφοράς, η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, κ.ά. Επίσης, εάν όντως η πόλη δραστηριοποιηθεί με αυτόν τον τρόπο απέναντι στον πολιτισμό, υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να διαρκέσει η ανάπτυξη, σε αντίθεση με ένα πλήρως χρηματοδοτούμενο και κεντρικά σχεδιασμένο πρόγραμμα, το οποίο μπορεί να μην μπορέσει ποτέ να ενσωματωθεί στην παράδοση της πόλης, και τα οφέλη του να κρατήσουν για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Από την άλλη, θα ήταν πιο δύσκολη η αντιμετώπιση μεγαλύτερων προβλημάτων, όπως η έλλειψη πολιτιστικών υποδομών, η υποβάθμιση ολόκληρων περιοχών κ.λπ., προβλήματα στα οποία θα χρησίμευαν οι πόροι και οι προοπτικές χρηματοδοτούμενων και κεντρικά σχεδιασμένων project (Binns, 2004). Ωστόσο, μπορεί κανείς να δει πως τα πιο επιτυχή μοντέλα βασίζονται σε μία στενή αλληλεπίδραση μεταξύ των αυτό-οργανωμένων και των σχεδιασμένων διαστάσεων, κι έτσι εκεί το δίλλημα αυτό δεν έχει ουσία (Sacco κ.ά., 2008: 12).

Υπάρχει ακόμη ο κίνδυνος, εξαιτίας της φιλοδοξίας και της ευρύτητας του πολιτιστικού σχεδιασμού, οι πόλεις να τείνουν να έχουν ως κύριο διακύβευμα την «εκμετάλλευση» του πολιτισμού προς την κατεύθυνση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ θα μπορούσε να επιτραπεί, θα πρόσθετε κανείς και να ενθαρρυνθεί, η ανάπτυξη

κοινωνικών – πολιτιστικών δικτύων, αναγνωρίζοντας την εγγενή τους αξία στην αστική αναγέννηση (Garcia, 2004: 314).

Η Garcia (2004: 325) προτείνει κάποια σημεία σκέψης και προβληματισμού για τους σχεδιαστές – μελετητές, ιδίως όταν τα προγράμματα που αναλαμβάνουν αφορούν μεγάλες παρεμβάσεις στην πόλη, είτε αυτές είναι άυλες (π.χ. διοργάνωση φεστιβάλ), είτε αποτελούν υποδομές (π.χ. θέατρο). Οι κατευθύνσεις αυτές έχουν ως εξής:

- Οι επενδύσεις σε κεφάλαιο και οι κατασκευές πρέπει να είναι βιώσιμες και τα μακροπρόθεσμα κόστη τους να έχουν υπολογιστεί εκ των προτέρων.
- Όλα τα μέλη της κοινωνίας πρέπει να συμμετέχουν στη συμβούλευση πριν το σχεδιασμό, ώστε αυτός να μην είναι μία μονόπλευρη διαδικασία
- Η επένδυση στον πολιτισμό δεν πρέπει να προσβλέπει μόνο στην εισαγωγή παγκόσμιων προϊόντων στην τοπική αγορά, αλλά να έχει ως στόχο να διευκολύνει τη δημιουργία και τη βιώσιμη παραγωγή τοπικής κουλτούρας για τοπική παραγωγή, και ύστερα εξαγωγή
- Ο τρόπος πολιτιστικής ανάπτυξης είναι αναγκαίο να δίνει ώθηση στους ανθρώπους και στις κοινωνίες να αναπτύσσονται παράλληλα με αυτόν, επενδύοντας ταυτόχρονα σε αυτούς και στο περιβάλλον τους, παρά να κινδυνεύει να τους αφήσει πίσω, σε ένα αποξενωμένο περιβάλλον
- Η επένδυση στον πολιτισμό πρέπει να εξετάζεται και να μετράται τόσο για τον πολιτιστικό, όσο και για τον οικονομικό αντίκτυπο και τα αναζωογονητικά της αποτελέσματα. Όσον αφορά την αναγέννηση της πόλης, χρειάζεται ιδιαίτερη στήριξη στην ανάπτυξη μακροπρόθεσμων μελετών επιπτώσεων.

Οι Sacco κ.ά., παραθέτουν μία δέσμη δώδεκα συνθηκών που θα επιτρέψει τη βιώσιμη ανάπτυξη ενός δυναμικού, με μορφή συστήματος, πολιτιστικού τομέα (2008: 13-14), που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Επισημαίνουν ότι ο συνδυασμός των συνθηκών αυτών θα είναι ξεχωριστός για κάθε περίπτωση πόλης.

Πίνακας 4.1: Συνθήκες για τη βιώσιμη ανάπτυξη του πολιτιστικού τομέα

1.	Ποιότητα της Πολιτιστικής Προσφοράς (Quality of Cultural Supply)	η ύπαρξη ενός πολιτιστικού περιβάλλοντος με οργανισμούς και ιδρύματα που αντιπροσωπεύουν και οργανώνουν την τοπική βάση δημιουργικότητας, ενώ την ίδια στιγμή παρέχουν ανταγωνιστικά πολιτιστικά standards, καθιστώντας ελκυστικά τα τοπικά παρεχόμενα πολιτιστικά αγαθά σε πλατύτερο, αλλά εξειδικευμένο παγκόσμιο κοινό
2.	Ποιότητα της Τοπικής Διακυβέρνησης (Quality of Local Governance)	ένας ή περισσότεροι τοπικοί φορείς διακυβέρνησης πιστά αφοσιωμένοι στη βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας των τοπικών φορέων γύρω από ένα αποκεντρωμένο, κοινωνικά δίκαιο όραμα ανάπτυξης και γνώσης
3.	Ποιότητα της Παραγωγής της Γνώσης (Quality of the Production of Knowledge)	η ύπαρξη μίας δυνατής βάσης εκπαιδευτικών, ερευνητικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων μεταφοράς γνώσης που έχουν να παρουσιάσουν τουλάχιστον κάποια πεδία αριστείας
4.	Ανάπτυξη της Τοπικής Επιχειρηματικότητας (Development of Local Entrepreneurship)	η διαθεσιμότητα ευκαιριών και υποδομών για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών προγραμμάτων από τους κατοίκους σε τομείς σχετικούς με τη γνώση
5.	Ανάπτυξη του Τοπικού Ταλέντου (Development of Local Talent)	η ύπαρξη ενός πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που ωθεί, δίνει κίνητρο, ενθαρρύνει και επιβραβεύει τα ικανά και δημιουργικά νέα μέλη της κοινότητας, ώστε να αναδυθούν, παρέχει δυνατότητες για την προβολή και έκθεση της εργασίας τους, ειδικά σε ενδιαφερόμενους φορείς
6.	Προσέλκυση Εταιριών και Επενδύσεων από τον Εξωτερικό χώρο (Attraction of External Firms and Investments)	δημιουργία των νομικών, οικονομικών, λογιστικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικο-πολιτιστικών συνθηκών για την εγκατάσταση και την επένδυση εξωτερικών, σχετικών με τη βιομηχανία της γνώσης εταιριών και κεφαλαίων
7.	Προσέλκυση Ταλέντων από τον Εξωτερικό Χώρο (Attraction of External Talent)	δημιουργία των υλικότεχνικών και κοινωνικο-πολιτιστικών συνθηκών ώστε να υπάρχουν ευκαιρίες για καριέρα και ανάπτυξη επαγγελματικών σχέσεων, ώστε να προσελκυσθούν ταλέντα
8.	Διαχείριση των Κοινωνικών Εντάσεων (Management of Social Criticalities)	αντιμέτωπιση του πολιτισμού και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με αυτόν ως βασικά, ευρέως χρησιμοποιούμενα εργαλεία για την άμβλυνση και αποκατάσταση κοινωνικά κρίσιμων καταστάσεων
9.	Δυνατότητα Στήριξης και Εκπαίδευσης της Τοπικής Κοινότητας (Capability Building and Education of the Local Community)	εφαρμογή πρωτοβουλιών για την κοινότητα, που στοχεύουν στην ενθάρρυνση συστηματικής και ευρείας συσσώρευσης άλλων αποκτημάτων, ειδικά σε όρους προσβασιμότητας σε εμπειρίες και δραστηριότητες γνώσης
10.	Τοπική Συμμετοχή της Κοινότητας (Local community involvement)	προώθηση μίας εκτενούς και γενικευμένης συμμετοχής και παρακολούθησης όλων των τοπικών κοινωνικών ομάδων σε πρωτοβουλίες και πρακτικές σχετικές με τη γνώση
11.	Εσωτερικό Δίκτυο (Internal Networking)	παροχή ενός δυνατού δικτύου συνεργασίας μεταξύ όλων των τοπικών φορέων με συμπληρωματικά στρατηγικά ενδιαφέροντα και κέρδη, που να ενθαρρύνει στενή, τακτική συνεργασία και συντονισμό στις δραστηριότητές τους
12.	Εξωτερικό Δίκτυο (External Networking)	εγκατάσταση ενός πυκνού, σταθερού δικτύου σχέσεων με έναν αριθμό ξένων τοπικών φορέων που χαρακτηρίζονται από παρόμοιες τάσεις προς την ανάπτυξη πολιτιστικού, κοινωνικού και οικονομικού προσανατολισμού με μορφή συστήματος

Πηγή: Sacco κ.ά., 2008: 13-14· Ιδία επεξεργασία

Οι δώδεκα συνθήκες που παρουσιάστηκαν παραπάνω, αλληλεπιδρούν με τα απτά και τα άυλα αγαθά – χαρακτηριστικά της πόλης, επηρεάζοντας με θετικό ή αρνητικό τρόπο τη δυναμική και το επίπεδό τους. Στα απτά χαρακτηριστικά ταξινομούμε το Φυσικό Κεφάλαιο (Natural Capital), δηλαδή αγαθά που δεν παράγονται από ανθρώπινες δραστηριότητες (φυσικοί πόροι, ανανεώσιμοι ή όχι), και το Ανθρωπογενές Κεφάλαιο (Physical capital), δηλαδή υποδομές και υλικά αγαθά που δημιουργούνται από ανθρώπινες δραστηριότητες (Sacco κ.ά., 2008: 46).

Στα άυλα χαρακτηριστικά – αγαθά περιλαμβάνονται το Ανθρώπινο και Πληροφοριακό Κεφάλαιο (Human and informational capital), δηλαδή η ατομική γνώση και ικανότητα, ενσωματωμένα στο κάθε άτομο και στην καριέρα του – το απόθεμα της διαβιβάσιμης γνώσης, το Κοινωνικό Κεφάλαιο (Social capital), δηλαδή τα ιδρύματα, οι άτυποι κανόνες συμπεριφοράς και τα σχεσιακά δίκτυα που επιτρέπουν στο άτομο και στην κοινότητα να οργανώσουν μία σωστά δομημένη κοινωνική συνεργασία, και να επιδιώξουν κοινούς στόχους ευημερίας και κοινωνικής ποιότητας, και τέλος, το Συμβολικό και Πολιτιστικό Κεφάλαιο (Symbolic and cultural capital), το απόθεμα δηλαδή των νοημάτων, των παραδόσεων και των συνηθειών που επιτρέπουν στα άτομα και στις ομάδες να φτιάξουν και να εκφράσουν την ταυτότητά τους σε ένα ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο (Sacco κ.ά., 2008: 46).

Επιδιώκοντας την τοπική ανάπτυξη, είναι αναγκαίο να ανιχνευθούν οι ακριβείς διαδράσεις που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των δράσεων συγκεκριμένων στρατηγικών και των, επιδιωκόμενων ή μη, αποτελεσμάτων που αυτές έχουν. Η αξιολόγηση των διαδράσεων αυτών μπορεί να διεξαχθεί μέσω ποσοτικών ή ποιοτικών δεικτών, και να ταξινομηθούν όπως φαίνεται στην μήτρα, αμέσως παρακάτω:

Πίνακας 4.2: Μήτρα αλληλεπίδρασης Διαστάσεων και Κεφαλαίων της πόλης

<i>ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ</i>	<i>ΣΥΝΘΗΚΕΣ</i>	<i>ΑΞΟΝΕΣ</i>				
Ποιότητα	Της Πολιτιστικής Προσφοράς					
	Της Τοπικής Διακυβέρνησης					
	Της Παραγωγής της Γνώσης					
Ανάπτυξη	Της Τοπικής Επιχειρηματικότητας					
	Του Τοπικού Ταλέντου					
Προσέλκυση	Εταιριών και Επενδύσεων από τον εξωτερικό χώρο					
	Ταλέντων από τον Εξωτερικό Χώρο					
Κοινωνική Διάσταση	Διαχείριση των Κοινωνικών Εντάσεων					
	Στήριξη & Εκπαίδευση της Τοπικής Κοινότητας					
	Τοπική Συμμετοχή της Κοινότητας					
Ανάπτυξη Δικτύου	Εσωτερικό Δίκτυο					
	Εξωτερικό Δίκτυο					
ΚΕΦΑΛΑΙΑ		Φυσικό Κεφάλαιο	Ανθρωπογενές Κεφάλαιο	Ανθρώπινο & Πληροφοριακό Κεφάλαιο	Κοινωνικό Κεφάλαιο	Συμβολικό & Πολιτιστικό Κεφάλαιο

Πηγή: Sacco κ.ά., 2008: 47. Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η ανάπτυξη της παραπάνω μήτρας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πλαίσιο ανάλυσης και αξιολόγησης, για έρευνα και συστηματοποίηση των διαδικασιών τοπικής ανάπτυξης, όσον αφορά την εφαρμογή τους σε στρατηγικές διαστάσεις και δυναμικές. Επομένως, οι πόλεις που θέλουν να ακολουθήσουν μοντέλα ανάπτυξης ενός δυναμικού, με μορφή συστήματος, πολιτιστικού τομέα, θα ασχολούνται με την εκπλήρωση και των δώδεκα διαστάσεων που αναλύθηκαν παραπάνω. Άλλες πόλεις, θα καταφέρουν να προωθήσουν κάποιες μόνο από τις διαστάσεις αυτές, κι έτσι η μήτρα θα αποτελεί γι' αυτές ένα στρατηγικό

οδηγό για τη μελλοντική εξέλιξη του συστήματος. Ήδη, σε πρώτο βαθμό, έχει πραγματοποιηθεί μία δοκιμή για τη μεθοδολογία αυτή, μέσω της σύγκρισης των πολιτικών που είχαν υιοθετήσει οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης Γένοβα και Λιλ (Sacco κ.ά., 2008: 48).

Για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, πέρα από τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τους πολίτες, πρέπει να βοηθηθεί ο σχηματισμός χρήσιμων αποτελεσμάτων εξωτερικών οικονομιών, που χωρίς τη βοήθεια αυτή, δε θα τροφοδοτούνταν επαρκώς και θα διαλύονταν μέσα στην τοπική οικονομία. Επίσης, θα πρέπει να εξασφαλισθεί ότι οι υπάρχουσες εξωτερικές οικονομίες δεν εκτίθενται σε εσφαλμένη κατανομή ως αποτέλεσμα αποτυχίας της αγοράς (Power και Scott, 2004: 9).

Για την επίτευξη των συνθηκών της ανάπτυξης της τοπικής επιχειρηματικότητας, του τοπικού ταλέντου και του εσωτερικού δικτύου, οι μελετητές και οι υπεύθυνοι για την κατάρτιση της πολιτιστικής πολιτικής πρέπει να δώσουν προσοχή σε δράσεις, που μπορεί να διαφέρουν ανά περίπτωση, αλλά σίγουρα θα περιλαμβάνουν καταρχήν τη βασική δομή αρχών ώστε να εσωτερικοποιηθούν, σε ανταγωνιστικές εταιρίες, οι λανθάνουσες και οι παρατηρούμενες εξωτερικές οικονομίες, και να συντονιστούν διάσπαρτες ομάδες εμπλεκόμενων. Συμπληρωματικές γραμμές πολιτικής συμπεριλαμβάνουν τη λειτουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού, την ίδρυση κέντρων συμβούλευσης για την ενθάρρυνση τεχνολογικής αναβάθμισης, την οργάνωση οδηγών εκθέσεων και εξαγωγών, τη διαχείριση προστασίας της φήμης τοπικών προϊόντων, της κοινοτικής πνευματικής ιδιοκτησίας, κ.ά. (Power και Scott, 2004: 10).

4.3 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

4.3.1 Ο φορέας εφαρμογής

Το θέμα «πολιτισμός ως ανάπτυξη» ποικίλει από πόλη σε πόλη, και εξαρτάται από διαφορετικούς οργανισμούς. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι υπάρχοντες οργανισμοί μπορούν εύκολα να εισέρθουν σε αυτό το πεδίο σχεδιασμού. Σε άλλες περιπτώσεις, έχουν δημιουργηθεί νέοι συνδυασμοί οργανισμών για να σφυρηλατήσουν συνδέσμους μεταξύ παραγόντων του πολιτιστικού, του επιχειρηματικού και του πολιτικού τομέα, ικανούς να φέρουν εις πέρας πολιτιστικά προγράμματα που στοχεύουν στην ανάπτυξη. Το χαρακτηριστικό ενδιαφέρον πίσω από τα προγράμματα ανάπτυξης των τεχνών, σχηματίζεται από τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες σε

κάθε πόλη, όπως επίσης και από τα μοτίβα της πολιτικής, οικονομικής, επιχειρηματικής κ.λπ. ηγεσίας που χαρακτηρίζουν κάθε μέρος (Strom, 2003:248).

Το πρόβλημα στην επιλογή του κατάλληλου φορέα εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου μπορεί να έγκειται στη διάσπαση των αρμοδιοτήτων μεταξύ πολλών υπηρεσιών, στην απροθυμία των εμπλεκόμενων φορέων να συνεργαστούν και να κάνουν υποχωρήσεις, στην απειρία και έλλειψη κατάρτισης του υπεύθυνου προσωπικού, κ.ά. Στο κεφάλαιο της διεθνούς εμπειρίας, περιγράφηκαν ποικίλοι συνδυασμοί φορέων για την εφαρμογή των πολιτιστικών σχεδίων των τεσσάρων πόλεων. Στο Λέστερ, για παράδειγμα, έχει ιδρυθεί μία συνεργασία πενήντα φορέων, από το δημόσιο, τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα, που οργανώνεται από το Συμβούλιο της πόλης. Υπάρχει λοιπόν μεγάλη ευελιξία, καθώς για την εφαρμογή της κάθε δράσης, μπορεί να επιλεγεί ο καταλληλότερος φορέας, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια (π.χ. οικονομική ευχέρεια, σχέση με το περιεχόμενο της δράσεις, δύναμη δημοσίων σχέσεων, κ.λπ.). Ένα ακόμη πλεονέκτημα αυτής της τακτικής είναι η συμμετοχή μεγάλου μέρους του πληθυσμού της πόλης στην προώθηση πολιτιστικών θεμάτων.

Κάτι ανάλογο, όμως με μικρότερο εύρος, συμβαίνει και στην περίπτωση της Βαλτιμόρης, όπου το Συμβούλιο της πόλης είναι ο ειδικός του σχεδιασμού και ο κεντρικός φορέας εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου, κι ένας λόγος γι' αυτό είναι το ότι η πολιτιστική πολιτική αποτελεί τμήμα του σχεδίου της, που είναι στο επίπεδο του ρυθμιστικού. Η εφαρμογή των δράσεων λοιπόν κατανέμεται στις διάφορες υπηρεσίες της Βαλτιμόρης. Βέβαια, στο χώρο δρα δυναμικά και ο Σύνδεσμος Επισκεπτών (BACVA), για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.

Επομένως, κατά τη διαδικασία επιλογής φορέα ή φορέων εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου, είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή στα εξής σημεία, που πρέπει να ισχύουν για την εσωτερική λειτουργία τους και για τη συνεργασία τους:

- Η μη ύπαρξη πελατειακού συστήματος όσον αφορά τη σχέση των φορέων με πολιτιστικούς οργανισμούς και ιδιώτες.
- Η ξεκάθαρη οργανωτική δομή των αρμοδιοτήτων για τον τουρισμό, τον πολιτισμό και την ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων.
- Η κατανόηση των οικονομικών και κοινωνικών διαστάσεων και της δυναμικής του πολιτιστικού τομέα, που φαίνεται από τη δράση των φορέων και από τις απόψεις του ανθρώπινου δυναμικού τους.

- Η εξασφάλιση της επαγγελματικής επάρκειας και του μεγάλου βαθμού ευαισθητοποίησης σχετικά με πολιτιστικά θέματα, που παρουσιάζει το ανθρώπινο δυναμικό των φορέων.

Στο Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης, ένα κεφάλαιο του κειμένου του σχεδιασμού αφορά στην περιγραφή των αρμοδιοτήτων των επιλεγμένων φορέων εφαρμογής (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης). Καθώς το σχέδιο αυτό αφορά το στρατηγικό σχεδιασμό για την τοπική ανάπτυξη της Βαλτιμόρης, οι αρμοδιότητες των φορέων είναι λιγότερο διακριτές από ότι θα ήταν εάν το θέμα του σχεδιασμού αφορούσε ένα μόνο πεδίο (π.χ. πολιτισμός). Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι πιθανόν να προκύψουν δυσκολίες στον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων σχετικά με την πολιτιστική ανάπτυξη σε περισσότερους από έναν φορείς. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή είναι καίρια, ιδιαίτερα στην ελληνική πραγματικότητα, όπου πολλά έργα βρίσκουν εμπόδιο ακριβώς σε αυτό το σημείο.

Η εφαρμογή του σχεδίου επηρεάζεται πάντως σε μεγάλο βαθμό από τα αποτελέσματα της ανάλυσης και από την τελική μορφή στην οποία έχει διαμορφωθεί το πολιτιστικό σχέδιο. Είναι σημαντικό λοιπόν να υπάρχει μία ισορροπία ανάμεσα στους μακροπρόθεσμους στόχους που μπορεί να θέτει ο πολιτιστικός σχεδιασμός, και στη λίστα των φορέων εφαρμογής και των δράσεων που αυτοί αναλαμβάνουν. Θα βοηθούσε στην κινητοποίηση των διαφόρων φορέων, να δημιουργείται ένας καταστατικός χάρτης του πολιτιστικού σχεδίου, που να περιλαμβάνει τη φύση των φορέων εφαρμογής του σχεδίου, την περιγραφή των προβλεπόμενων δράσεων, τα αναμενόμενα αποτελέσματα, τα εκτιμώμενα κόστη, το πλάνο χρηματοδότησης και το χρονοδιάγραμμα (Κάβουρας, 2006: 90).

4.3.2 Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του πολιτιστικού σχεδίου

Καταρχάς, η ύπαρξη ενός καταστατικού χάρτη, όπως αυτός που περιγράφηκε αμέσως παραπάνω (κεφ. 4.3.1), μπορεί να προτείνει μία λογική παρακολούθησης και αξιολόγησης, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε δράσης ή της κάθε ομάδας δράσεων (Κάβουρας, 2006: 90). Θεμιτό είναι να καθοριστεί και ο φορέας ελέγχου και αξιολόγησης, ο οποίος μπορεί να είναι ο ίδιος ο φορέας εφαρμογής της δράσης, ή κάποια ανεξάρτητη αρχή, ή ακόμη και κάποιος ιδιώτης ειδικός.

Από τη στιγμή που θα επιλεγεί μία φιλοσοφία ανάπτυξης πάνω στην οποία θα βασίζεται το πολιτιστικό σχέδιο της πόλης, το ίδιο αυτό σκεπτικό θα μπορεί να

χρησιμοποιηθεί και για την αξιολόγηση των επενδύσεων που προτείνονται. Τα σημεία κλειδιά που πρέπει να παρατηρηθούν είναι η εισροή στο σύστημα και η εκροή, όπου φυσικά η εισροή είναι η εξεταζόμενη επένδυση – δράση, και η εκροή το αποτέλεσμα που ενδεχομένως θα προκύψει. Εξετάζουμε λοιπόν τη συμβατότητα του αναμενόμενου αποτελέσματος με τις επιδιώξεις του πολιτιστικού σχεδίου (Allmendinger, 2002: 46). Η διαδικασία αυτή φαίνεται σχηματικά αμέσως παρακάτω.

Διάγραμμα 4.3: Μεθοδολογία για την αξιολόγηση προτάσεων

Πηγή: Allmendinger, 2002: 46

4.3.3 Ο συμμετοχικός σχεδιασμός

Ο συμμετοχικός σχεδιασμός αποτελεί ένα θεμελιώδες πεδίο, το οποίο πρέπει να είναι ενεργό τόσο κατά τη διαδικασία της ανάλυσης, όσο και κατά τη διαδικασία της εφαρμογής του πολιτιστικού (και όχι μόνο) σχεδίου. Ακόμη και αν δεν υπάρχουν νομοθετικές διατάξεις που να επιβάλουν τη συμμετοχή ομάδων πολιτών και άλλων φορέων, σίγουρα οι φορείς κατάρτισης και εφαρμογής έχουν τη δυνατότητα να φτιάξουν δομές που θα επιτρέπουν και θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων.

Κάποιες ομάδες που πιθανότατα θα θελήσουν να εμπλακούν στις διαδικασίες σχεδιασμού κι εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου και των περαιτέρω επενδύσεων, και να συνεργαστούν με τους μελετητές και τους ειδικούς του σχεδιασμού, είναι οι πολιτικές ομάδες, οι ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος και οι ad hoc οργανισμοί

(Allmendinger, 2002: 140). Οι υποστηρικτές πολιτικών παρατάξεων μπορούν να προτείνουν παρεμβάσεις που θα συνάδουν με τη γραμμή της παράταξης. Τις ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος αποτελούν τα σωματεία των εμπόρων, των ιδιοκτητών κέντρων διασκέδασης, των μικροπωλητών κ.λπ., τα οποία πολύ συχνά έχουν άμεσα οφέλη ή αρνητικές συνέπειες από τις διάφορες επενδύσεις στο χώρο. Οι ad hoc ομάδες μπορεί να δημιουργηθούν απέναντι σε μία συγκεκριμένη δράση, όπως για παράδειγμα τη χωροθέτηση κάποιου πολυχώρου διασκέδασης, ή να συγκροτηθούν για την προώθηση δράσεων που κρίνουν ότι τους ωφελούν άμεσα, όπως τη δημιουργία πολιτιστικού κέντρου γειτονιάς.

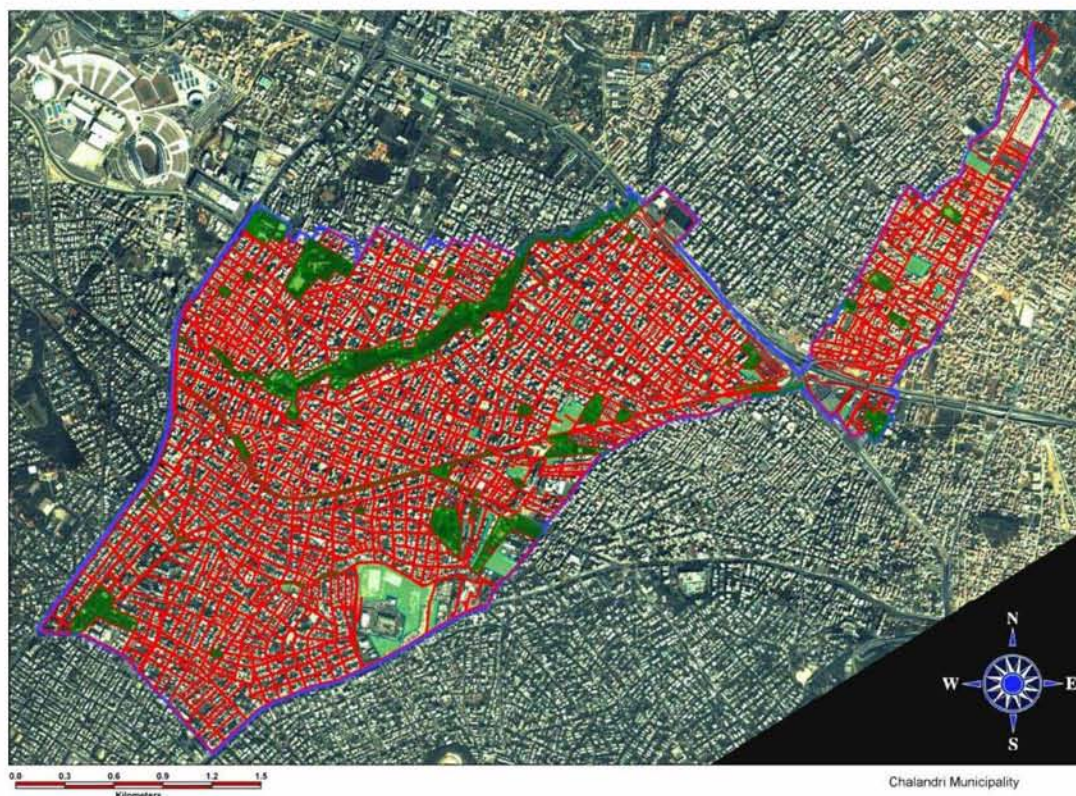
Επειδή, όπως έχει αναλυθεί παραπάνω, οι ίδιοι οι πολίτες γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες τους, είναι αναγκαίο να υπάρχει κάποιος μηχανισμός συμμετοχής, νομικά θεσμοθετημένος ή άτυπος, που να διαχειρίζεται τόσο τις ενστάσεις όσο και τις προτάσεις των διαφόρων ενδιαφερομένων, και να τους φέρνει σε επαφή με τους υπεύθυνους φορείς για τον πολιτιστικό σχεδιασμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

5.1 ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

Χάρτης 5.1: Δήμος Χαλανδρίου

Πηγή: Δήμος Χαλανδρίου, 2010

Στον ιστό της πόλης του Χαλανδρίου συναντώνται διάσπαρτα αρχαιοελληνικά, ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά μνημεία, που μπορούν να χαρακτηριστούν τοπόσημα, ενώ χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς των κατοίκων είναι το ρέμα Χαλανδρίου, και πιο συγκεκριμένα το Θέατρο της Ρεματιάς, που έχει αναδειχθεί σε μεγάλο βαθμό από τους πολιτιστικούς φορείς και τους κατοίκους του Χαλανδρίου, αφού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φιλοξενεί πολλές και ποικίλες εκδηλώσεις πολιτισμού, και προσελκύσει επισκέπτες από όλη την Αθήνα (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Από την απογραφή πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε. του 2001, φαίνεται ότι ο μόνιμος πληθυσμός του Χαλανδρίου έχει αυξηθεί κατά 20%, και σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2001 ανέρχεται στους 71.684 κατοίκους (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Χαλανδρίου 2007-2010). Έχει επέλθει γρήγορη και ως ένα βαθμό ανεξέλεγκτη δόμηση, κοινωνική αλλοίωση αλλά επίσης έχει δημιουργηθεί ένα εύρωστο εμπορικό και επιχειρηματικό κέντρο (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Στο χώρο του Δήμου Χαλανδρίου δραστηριοποιείται μία σειρά δημοτικών οργανισμών, επιχειρήσεων, πολιτιστικών ιδρυμάτων και αθλητικών συλλόγων. Η διοργάνωση μικρών και μεγαλύτερων γεγονότων είναι πολύ συχνή, ενώ γενικώς υπάρχει και μία διάθεση των κατοίκων να ασχολούνται με την ανάπτυξη της πόλης τους και τη βελτίωση των καθημερινών συνθηκών ζωής. Κάτι τέτοιο αποτελεί πολύ μεγάλο πλεονέκτημα για μία πόλη που επιθυμεί να προάγει την πολιτιστική, αλλά και τη γενικότερη ανάπτυξη, καθώς συνεπάγεται τη διευκόλυνση του συμμετοχικού σχεδιασμού, τη διάθεση για συνεργασία, τον εθελοντισμό. Παρακάτω φαίνονται διάφοροι φορείς του Χαλανδρίου, και κάποιες από τις δραστηριότητες που οργανώνουν, και αφορούν τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την ανάπτυξη γενικότερα.

Πίνακας 5.1: Νομικά πρόσωπα με πολιτιστική δράση του Δήμου Χαλανδρίου και δραστηριότητες που διοργανώνουν

Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Χαλανδρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Ετήσιες εκδηλώσεις θεάτρου ρεματιάς – Καλοκαιρινό Φεστιβάλ ρεματιάς • Μαραθώνιος παιδικής ανάγνωσης • Συναυλίες (κυρίως κλασικής μουσικής) • Συνεργασία με το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας – προβολή των βραβευμένων και διακεκριμένων ταινιών
Φιλαρμονική Δ. Χαλανδρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Συναυλίες • Διοργάνωση σεμιναρίων • Παροχή δωρεάν μαθημάτων • Παροχή μαθημάτων σε δημοτικά σχολεία
Οργανισμός Νεολαίας και Αθλησης Δ. Χαλανδρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση δωρεάν αθλητικών προγραμμάτων (ποδόσφαιρο, αντισφαίριση, κ.ά.) • Διαδημοτικοί μαθητικοί αγώνες στίβου • Αθλητικές κατασκηνώσεις • Προγράμματα για Α.Μ.Ε.Α.
Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Δ. Χαλανδρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα δραστηριοτήτων για ενήλικες και παιδιά • Χριστουγεννιάτικο Παζάρι • Συναυλίες • Εκθέσεις
ΦΛΥΑ Αναπτυξιακή	<ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή δημοτικών χώρων στάθμευσης • Πρόγραμμα καθορισμού δημοσίων χώρων • Έκδοση δημοτικού περιοδικού • Ανάδειξη και βελτίωση παιδικών χαρών – πάρκων – δημόσιων χώρων • Συντήρηση αθλητικών χώρων • Συνεργασία με το Αετοπούλειο ίδρυμα για προβολή των δράσεών του • Πρόγραμμα απασχόλησης ανέργων κοντά στο όριο συνταξιοδότησης
ΚΑΠΗ	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού χαρακτήρα
Θέατρο ρεματιάς	<ul style="list-style-type: none"> • Θεατρικές παραστάσεις
Ίδρυμα Ζήση	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού χαρακτήρα

Πηγή: Δήμος Χαλανδρίου, 2010· Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χαλανδρίου 2007-2010· ίδια επεξεργασία

Στο Δήμο Χαλανδρίου γίνεται προσπάθεια να παραμείνει το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο, και να συγχωνευτούν σε αυτό οι φορείς που παρουσιάστηκαν παραπάνω, εκτός βέβαια από τη ΦΛΥΑ Αναπτυξιακή Εταιρία, σε εναρμόνιση με το νόμο Καλλικράτη. Επίσης, σημαντική δράση έχει αναλάβει το Σώμα Εθελοντών Δήμου Χαλανδρίου, με δράσεις ανακύκλωσης και προστασίας του περιβάλλοντος, με προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, μαθήματα πληροφορικής, κ.ά.

Το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, λειτουργεί δεκαετίες στο Δήμο του Χαλανδρίου, ενώ η δράση του ήταν πάντα αξιόλογη και αναγνωρίσιμη, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο. Οι διευθυντές που είχαν πολυετή εργασία στο Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, έχουν ενεργή ζωή στο χώρο της τέχνης, και μέσω του πολιτιστικού κέντρου έχουν διοργανώσει αξιόλογες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ενώ έχουν δώσει ευκαιρίες σε πολλούς ανθρώπους να εκφράσουν τις καλλιτεχνικές τους ανησυχίες και πρωτοβουλίες (συνέντευξη με τον κ. Καραγιώργο, 2010· συνέντευξη με τον κ. Βαρβέρη, 2011).

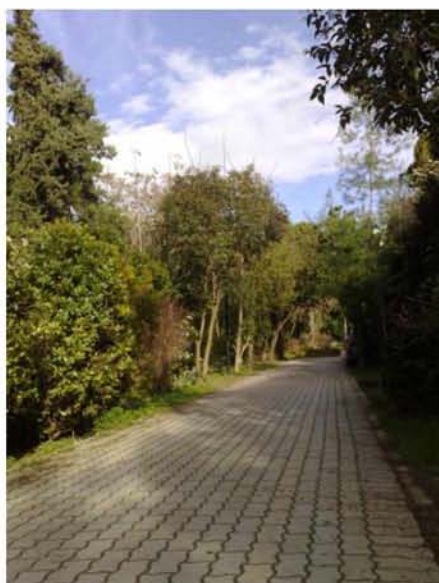
Εικόνα 5.1: Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο

Πηγή: Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, 2011

Κατά το 2009 είχε ξεκινήσει μία προσπάθεια από το Δήμο Χαλανδρίου να συγκεντρωθούν όλες οι αρμοδιότητες σχετικά με τον πολιτισμό σε έναν φορέα, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την κατάρτιση ενός μακροπρόθεσμου πολιτιστικού σχεδίου, και για την εφαρμογή του. Ο φορέας που φαίνεται ότι θα αναλάμβανε τον τομέα του πολιτισμού είναι το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, το οποίο, όπως αναφέρθηκε, είναι ο πιο ενεργός φορέας στη διοργάνωση διαφόρων δραστηριοτήτων στην περιοχή του Χαλανδρίου. Μάλιστα, αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Δήμου ένα ερωτηματολόγιο για να σκιαγραφηθεί η γνώμη του κοινού για το νέο εγχείρημα. Ωστόσο, η προσπάθεια αυτή φαίνεται να εγκαταλείφθηκε, τουλάχιστον με το χαρακτήρα που αρχικά προώθησε προς τα έξω, του νέου δηλαδή συγκεντρωτικού φορέα που θα προσφέρει σύγχρονο πολιτιστικό σχεδιασμό, εμπλουτισμένο με τεχνογνωσία και καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Εικόνα 5.2: Ποδηλατόδρομος δάσους - ρεματιάς

Πηγή: Δήμος Χαλανδρίου, 2010

Εικόνα 5.3: Κατασκευή Σαρζανέτ στο Ρέμα Χαλανδρίου

Πηγή: Δήμος Χαλανδρίου, 2010

Εικόνα 5.4: Σταθμός ΜΕΤΡΟ «ΧΑΛΑΝΔΡΙ»

Πηγή: Δήμος Χαλανδρίου, 2010

Ο Δήμος Χαλανδρίου έχει πραγματοποιήσει συνεργασίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο:

- Greenkeys (Urban Green as a Key for Sustainable Cities), μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Interreg III B
- TranPower, με στόχο την εφαρμογή μέσω μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον
- Euripidis.gr, που αφορά την εφαρμογή ηλεκτρονικής διακυβέρνησης
- e-topos, ανάπτυξη Γεωγραφικού Πληροφοριακού Συστήματος Δήμου Χαλανδρίου

- Συνεργασία με το Σώμα Εθελοντών και το Συμβούλιο Νέων του Δήμου Χαλανδρίου

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χαλανδρίου 2007-2010).

Βλέποντας τα παραπάνω στοιχεία, ένας ειδικός του σχεδιασμού θα αισθανόταν αισιόδοξος για την υπάρχουσα κατάσταση, καθώς, ακόμη και με την πρώτη ματιά, φαίνεται ότι υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη του πολιτισμού, και για τη γενικότερη πρόοδο που μπορεί αυτή να συνεπάγεται. Πράγματι, ήδη στο χώρο δραστηριοποιούνται ενεργά πολλοί φορείς, ενώ σημαντικό ρόλο παίζει και η ύπαρξη δυναμικού εμπορικού τομέα, η ποικιλία του αστικού τοπίου, κ.α. Αλλά, θα έπρεπε να σημειωθεί πως δεν είναι όλες οι περιπτώσεις έτσι, και πολλές φορές η είσοδος του πολιτισμού σε μία κοινότητα μπορεί να είναι μία μεγάλη πρόκληση.

5.2 Η ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ

Για τη διατύπωση των κατευθυντηρίων γραμμών για το Χαλάνδρι, εκτός από μία συνοπτική ανάλυση του πολιτιστικού τομέα, τα στοιχεία της οποίας παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο 5.1, θεωρήθηκε αναγκαία και μία επαφή με τους εργαζόμενους στο Δήμο Χαλανδρίου και στα διάφορα νομικά πρόσωπα. Από τη μία μεριά, η επαφή αυτή είναι σημαντική για να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο οι εργαζόμενοι σε θέσεις ισχύος (αλλά και διαδικαστικές) έχουν αντιληφθεί τις διάφορες εκφάνσεις που μπορεί να έχει η πολιτιστική ανάπτυξη. Από την άλλη, οι δικές τους απόψεις όσον αφορά στις ανάγκες και στις δυνατότητες του Δήμου έχουν βαρύνουσα σημασία, αφού γνωρίζουν σε επαρκέστερο βαθμό τα συγκεκριμένα πεδία. Επίσης, πρέπει να φανεί και η αντιμετώπιση των ανθρώπων αυτών απέναντι στον πολιτισμό, η εμπλοκή τους στα πολιτιστικά δρώμενα και η διάθεσή τους απέναντι στην οργανωμένη προσπάθεια για πολιτιστική ανάπτυξη.

Έτσι, δομήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που, όπως φαίνεται αναλυτικά στο παράρτημα Δ, αποτελείται από τρία μέρη: πρώτον, τις ερωτήσεις σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση, δεύτερον, τις σχετικές με τις προοπτικές του πολιτισμού και του πολιτιστικού σχεδιασμού, και τρίτον, τις ερωτήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα ενός πολιτιστικού σχεδίου για το Δήμο. Το πρώτο μέρος έχει σκοπό αφενός τη συλλογή στοιχείων για την τρέχουσα κατάσταση σχετικά με τη δράση του Δήμου στον πολιτιστικό τομέα, τη μελλοντική, για τα επόμενα τέσσερα χρόνια δράση του,

και αφετέρου τον προσδιορισμό του βαθμού ενημέρωσης των ερωτηθέντων σχετικά με τα παραπάνω.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου έχει ως στόχο να φέρει στην επιφάνεια τη γνώμη και τη διάθεση των εργαζομένων στο Δήμο και στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, για πιθανές μελλοντικές συνεργασίες με τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα, με την Ευρωπαϊκή Ένωση, κ.λπ. Επίσης, φαίνεται μέσα από τις απαντήσεις πώς συνδέουν τον πολιτισμό με διάφορα πεδία δραστηριότητας της πόλης και με διάφορες εκφάνσεις της ανάπτυξής της. Το τρίτο μέρος θέτει τους ερωτηθέντες να αποφασίσουν τελικά πόσο αναγκαίο κρίνουν τον πολιτιστικό σχεδιασμό, να διατυπώσουν τις απόψεις τους πάνω στο περιεχόμενο, στην εναρμόνιση με τα συνήθη σχέδια και προγράμματα (Γ.Π.Σ., Επιχειρησιακό Πρόγραμμα κ.ά.), και να προτείνουν άξονες ανάπτυξης, στόχους και συγκεκριμένες δράσεις.

Συνολικά συμπληρώθηκαν δεκαπέντε ερωτηματολόγια, από εργαζόμενους του Δήμου και κάποιων νομικών προσώπων του, ενώ πραγματοποιήθηκαν και τρεις συνεντεύξεις. Παρακάτω θα σχολιαστούν οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, θα εντοπιστούν κάποια αδύνατα σημεία, αλλά, περισσότερο σημαντικό, θα επισημανθεί η ατμόσφαιρα και οι πιο ενδιαφέρουσες γνώμες που ειπώθηκαν.

Όσον αφορά το φορέα εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής, οι ερωτηθέντες έχουν μία ασαφή εικόνα, καθώς δεν έχει διατυπωθεί ή υιοθετηθεί μία συγκεκριμένη πολιτιστική πολιτική, και επίσης, έως τώρα, υπάρχουν πάνω από τρία Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου στο Χαλάνδρι που ασχολούνται με τον πολιτισμό⁶. Ωστόσο, γίνεται ευρέως παραδεκτό ότι το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο είναι ο κυριότερος φορέας πολιτισμού. Οι υπάλληλοι του Αετοπούλειου κέντρου είναι κυρίως καλλιτέχνες και εκπαιδευτικοί, ενώ εργάζονται και κοινωνιολόγοι σε αυτό. Από τα υπόλοιπα τμήματα του Δήμου, μόνο οι υπάλληλοι της Τεχνικής Υπηρεσίας, και συγκεκριμένα αρχιτέκτονες και χωροτάκτες, συνεργάζονται σε ικανοποιητικό βαθμό με το Αετοπούλειο κέντρο, κυρίως σε θέματα αναπλάσεων τμημάτων της πόλης.

Δικαιολογημένα το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο αναγνωρίζεται ως ο κυριότερος φορέας πολιτισμού. Έχει ως ένα βαθμό υιοθετήσει μία πολιτιστική πολιτική, που λειτουργεί περισσότερο ως η φιλοσοφία λειτουργίας του. Έχει ως

⁶ Ο νόμος του Καλλικράτη επιβάλλει την ύπαρξη μέχρι δύο νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου σε κάθε δήμο.

επίκεντρο της δράσης του τον άνθρωπο, την έμπνευση και τις ιδέες του καθενός ατόμου ξεχωριστά (συνέντευξη με τον κ. Καραγιώργο, 2010), ενώ οι δύο βασικοί του στόχοι είναι η δημιουργία στερεής πολιτιστικής πολιτικής, και η προσφορά ψυχαγωγικών εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου στους πολίτες (Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, 2011). Οι βασικές και σημαντικότερες δραστηριότητες που έχει αναπτύξει και συνεχίζει να υποστηρίζει είναι α) οι εκδόσεις ερευνών, εργασιών, πρακτικών διαλέξεων πάνω σε θέματα πολιτισμού, και σε συνεργασία με αξιόλογους καλλιτέχνες και ανθρώπους του πνεύματος, β) η δισκογραφία κλασικών έργων και η πραγματοποίηση συναυλιών κλασικής μουσικής σε συνεργασία με τη Φιλαρμονική Ορχήστρα Χαλανδρίου, και γ) η λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης και δανειστικής βιβλιοθήκης για παιδιά (συνέντευξη με τον κ. Καραγιώργο, 2010).

Επίσης, τη δυναμικότητα του Αετοπουλείου Πολιτιστικού Κέντρου δείχνει το γεγονός ότι έχει χρηματοδοτήσει αρκετές φορές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ατόμων που δεν είχαν τα οικονομικά μέσα για τις πραγματοποιήσουν. Η εμπιστοσύνη στους νέους ανθρώπους, η ευαισθησία απέναντι στις ανησυχίες τους και η στήριξη της έκφρασής τους ήταν πάντα ένα χαρακτηριστικό των διευθυντών και των προέδρων του κέντρου. Τέλος, το Φεστιβάλ της Ρεματιάς οργανώνεται κάθε χρόνο, και οι εκδηλώσεις που περιλαμβάνει προσελκύουν επισκέπτες από όλη την Αττική (συνέντευξη με τον κ. Καραγιώργο, 2010). Οι δράσεις αυτές αποτελούν σημαντικές ενδείξεις για την αφοσίωση των ανθρώπων του Κέντρου στον πολιτισμό, αλλά και για το κύρος και τις δυνατότητες που παρουσιάζει, σε ένα εγχείρημα του μεγέθους του πολιτιστικού σχεδιασμού και της εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου.

Στη συνέχεια, ελλιπής γνώση των ερωτηθέντων παρατηρείται όσον αφορά στις δράσεις που έχουν συγχρηματοδοτηθεί από ευρωπαϊκά προγράμματα σχετικά με τον πολιτισμό. Ακόμη, δεν γίνεται αντιληπτή η σχέση ευρωπαϊκών προγραμμάτων διαφόρων αντικειμένων με την πολιτιστική ανάπτυξη. Για παράδειγμα, τα Προγράμματα Greenkeys και Transpower (αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 5.1), σχετίζονται με τον πολιτισμό, καθώς η ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης είναι σε μεγάλο βαθμό θέμα κουλτούρας, και μπορεί να βοηθηθεί μέσω πολιτιστικών δράσεων με θέμα το περιβάλλον. Η σημασία της ενστάλαξης του οικολογικού ενδιαφέροντος στους πολίτες, και ειδικά στα παιδιά, έχει γίνει αντιληπτή από το Δήμο, κι έτσι θα μπορούσαν να οργανωθούν εκδηλώσεις και δραστηριότητες, που να αναδεικνύουν τη δράση του στο πεδίο αυτό, και να προσκαλούν και την κινητοποίηση των πολιτών.

Τα μέσα πολιτιστικής πολιτικής που χρησιμοποιούνται είναι η ανάπτυξη υποδομών για τον πολιτισμό, οι επιχορηγήσεις και η καθιέρωση βραβείων, όλα τα παραπάνω όμως σε περιορισμένο βαθμό. Η πολιτιστική πολιτική ωστόσο θα μπορούσε να προωθηθεί και με άλλους, ανέξοδους ως επί το πλείστον τρόπους, όπως η ύπαρξη ενός συμβουλευτικού σώματος, που θα αναλάμβανε την επαφή με τους φορείς που επιθυμούν την ενασχόληση με τον πολιτισμό. Είναι αναγκαία λοιπόν μια δομή, μία υπηρεσία όπου οποιοσδήποτε θα μπορεί να αιτείται βοήθειας για την πραγματοποίηση κάποιας πολιτιστικής δραστηριότητας, να ζητά τη χρήση κάποιου χώρου, και να πληροφορείται για τις δυνατότητες που έχει και για τη στήριξη που μπορεί να του παρέχει ο Δήμος (συνέντευξη με τον κ. Βάσιο).

Τα ποσά που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων προέρχονται στο μεγαλύτερο μέρος τους από το δημοτικό προϋπολογισμό, ενώ συμπληρώνονται από επιχορηγήσεις ιδιωτών, από κρατικά κονδύλια, και από το αντίτιμο συμμετοχής σε κάποιες δραστηριότητες (δίδακτρα μαθημάτων χορού, αγγειοπλαστικής, κ.λπ.). Από το 2011, το μερίδιο του πολιτιστικού τομέα από το δημοτικό προϋπολογισμό πιθανότατα θα σμικρυνθεί, καθώς ο Δήμος Χαλανδρίου αντιμετωπίζει οικονομική στενότητα. Για το λόγο αυτό αναμένεται η προώθηση της πολιτιστικής ανάπτυξης κυρίως από την αξιοποίηση των πρωτοβουλιών των κατοίκων, ενώ πρέπει και να επιτευχθεί η βέλτιστη και αποτελεσματικότερη χρήση των υπαρχόντων πόρων (χώρων, ανθρώπινου δυναμικού, καθιερωμένων θεσμών, κ.λπ.) [συνέντευξη με τον κ. Βάσιο]. Είναι σημαντικό να εντοπιστούν τρόποι προσέλκυσης κεφαλαίων, ίσως μέσω μίας πολιτικής μάρκετινγκ από τη μεριά του Δήμου, κι επίσης να προωθηθούν δράσεις πολιτιστικού χαρακτήρα που θα κοστίζουν ελάχιστα ή καθόλου, π.χ. διοργάνωση ημερίδας με θέμα τους φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης της περιοχής του Χαλανδρίου και τις ευκαιρίες εργασιακής αποκατάστασης των αποφοίτων τους, που θα διοργανώνεται με συνεργασία των σχολείων κάθε πολεοδομικής ενότητας, με εθελοντική εργασία των μαθητών, και δωρεάν ενημερώσεις και παρουσιάσεις από στελέχη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Στην ομάδα ερωτήσεων που αφορούν την επόμενη τετραετία για το Δήμο Χαλανδρίου, φαίνεται πως δεν έχει προγραμματιστεί επίσημως κάποια επένδυση, κι έτσι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλουν. Έτσι λοιπόν, φαίνεται να δίνεται η ίδια προτεραιότητα σε έργα υποδομής αθλητισμού, πολιτισμού και αναψυχής, με κάποια διαφοροποίηση ως προς τον πολιτισμό. Δεν αναφέρεται ότι έχει

προγραμματίζεται όντως κάποια επένδυση σε σταθερή υποδομή, ωστόσο, σε κάποιο μέτριο βαθμό, αναμένεται από τους ερωτηθέντες ότι κάτι τέτοιο θα γίνει. Συνολικά, εντοπίζουν την ανάγκη δημιουργίας ενός μεγάλου συνεδριακού – εκθεσιακού κέντρου σύγχρονων προδιαγραφών, που θα προσφέρει τη δυνατότητα φιλοξενίας πολλών ατόμων και διαφόρων εκδηλώσεων.

Οι πολιτικές που έχουν προσδιοριστεί για την επόμενη τετραετία, αφορούν στο μεγαλύτερο βαθμό στη συμμετοχή σε προγράμματα ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου, ενώ, σε μικρή έκταση, έχει προβλεφτεί και η εκπαίδευση δημοτικών υπαλλήλων πάνω σε θέματα πολιτισμού. Τέλος, για την επόμενη τετραετία προγραμματίζονται πολιτιστικές δραστηριότητες του συνήθη χαρακτήρα, όπως εποχιακοί εορτασμοί, εκπαιδευτικά σεμινάρια, διάφορα καλλιτεχνικά μαθήματα, κ.λπ.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά στις προοπτικές της πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης, και σ' αυτό διαφαίνεται το κλίμα που επικρατεί στους εργαζόμενους στο Δήμο και στους πολιτιστικούς οργανισμούς, όσον αφορά στην πολιτιστική ανάπτυξη. Καταρχάς, η συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αντιμετωπίζεται επιφυλακτικά, και περιορίζεται στις περιπτώσεις των χορηγιών και της εκμετάλλευσης χώρων από ιδιώτες. Όμως, εάν ξεκινούσε μία πρωτοβουλία από τον ιδιωτικό τομέα ή από ομάδες πολιτών και εθελοντών, θα υπήρχε μεγάλη ανταπόκριση από το Δήμο για συνεργασία. Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ο Δήμος και τα διάφορα πολιτιστικά κέντρα και αθλητικοί οργανισμοί είναι αυτοί που πρέπει να γνωστοποιήσουν την πρόθεση τους για τη στήριξη πρωτοβουλιών ιδιωτών, και να προσκαλέσουν τους πολίτες να μοιραστούν τις ιδέες τους.

Τα θέματα που προκαλούν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στους ερωτηθέντες είναι αυτά της προστασίας του περιβάλλοντος, της προστασίας απέναντι στα ναρκωτικά και της ομαλής κοινωνικής ένταξης των νέων. Είναι όλα θέματα κοινωνικής ευαισθησίας, που απαντούν στις ανάγκες της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, και δικαίως τους δίνεται μεγάλη σημασία. Γενικώς παρατηρήθηκε, και είναι θετικό, πως οι άνθρωποι που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια, και ειδικά αυτοί που ιεραρχικά κατείχαν τις υψηλότερες θέσεις, ήταν ευαίσθητοι απέναντι σε ζητήματα κοινωνικής συνοχής, προστασίας και προόδου της νέας γενιάς.

Όσον αφορά στα επιθυμητά χαρακτηριστικά του φορέα εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής, δίνεται από τους ερωτηθέντες μεγάλη σημασία στις διασυνδέσεις με καλλιτεχνικούς – πολιτιστικούς οργανισμούς, τόσο σε τοπικό, όσο

και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τέτοιου είδους σχέσεις, πέρα από τα διάφορα πλεονεκτήματα που προσφέρουν, όπως η διάχυση πληροφοριών και τεχνογνωσίας, ανεβάζουν το κύρος του οργανισμού. Το υψηλό κύρος, ως επιθυμητό χαρακτηριστικό του πολιτιστικού φορέα, επιλέχθηκε στο μεγαλύτερο μέρος των ερωτηματολογίων. Επίσης, στην πλειοψηφία των ερωτηματολογίων, αλλά και στις συνεντεύξεις, δόθηκε μεγάλο βάρος στην επάρκεια των υπαλλήλων και του διευθυντή του φορέα εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής, και τονίστηκε η σημασία της εντοπιότητας του διευθυντή και της προηγούμενης έντονης δραστηριότητάς του σε πολιτιστικά θέματα.

Μεγάλη διασπορά των γνώμων παρουσιάστηκε στην ερώτηση για τη σύνδεση του πολιτισμού με τη διασκέδαση, την τοπικότητα και την παραγωγή τοπικών προϊόντων, τον τουρισμό και τον αθλητισμό. Συνολικά, σημαντικότερη κρίθηκε η σύνδεση με τον αθλητισμό, ενώ οι περισσότεροι είχαν τη γνώμη πως το Χαλάνδρι δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα, ώστε να δοθεί βάρος στην ανάδειξη της τοπικότητας και των τοπικών προϊόντων. Από τη συνέντευξη με τον κ. Βάσιο, προέκυψε πως η μόνη δράση που σχετίζεται με τοπικά χαρακτηριστικά του Χαλανδρίου είναι η ανάδειξη και η ενοποίηση των μνημείων και των εκκλησιών της περιοχής μέσω πεζοδρομών ή και ποδηλατοδρόμων, κι έχει ήδη ξεκινήσει από το δήμο, κυρίως μέσω της τεχνικής υπηρεσίας.

Όπως προαναφέρθηκε, υπήρξε μεγάλη διασπορά στις επιλογές των ερωτηθέντων στα ερωτηματολόγια. Έτσι λοιπόν, άλλοι υποστήριξαν πως ο πολιτισμός συνδέεται σε μεγαλύτερο βαθμό με την τοπική ταυτότητα και σε πολύ μικρό βαθμό με τη διασκέδαση, ενώ άλλοι σε μεγαλύτερο βαθμό με τη διασκέδαση, τον τουρισμό και τον αθλητισμό. Οι απαντήσεις εξαρτώνται από τις προσωπικές εμπειρίες του καθενός μέσα στην πόλη, και από τις εμπειρίες του από πόλεις του εξωτερικού, που πιθανόν να έχουν μία πιο καθολική προσέγγιση στον πολιτισμό και στη διασύνδεσή του με τις παραπάνω ομάδες δραστηριοτήτων. Η συνειδητοποίηση από τους ερωτηθέντες του γεγονότος ότι ο πολιτισμός ενυπάρχει σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, και σε όλες τις δραστηριότητες του ανθρώπου και των κοινωνιών, θα φαινόταν εάν οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση κατέληγαν στο συμπέρασμα πως θα πρέπει ο πολιτισμός να συνδέεται στο μέγιστο δυνατό βαθμό με τη διασκέδαση, την τοπική ταυτότητα, την παραγωγή τοπικών προϊόντων, τον τουρισμό και τον αθλητισμό.

Αναφέρθηκε προηγουμένως πως ένας στόχος του ερωτηματολογίου ήταν να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο οι εργαζόμενοι έχουν συνειδητοποιήσει τι μπορεί να συνεπάγεται η πολιτιστική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τις απαντήσεις λοιπόν, τα αποτελέσματα που μπορεί να αποφέρει σε μεγαλύτερο βαθμό η πολιτιστική ανάπτυξη είναι η αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, η βελτίωση της εικόνας της πόλης, η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και η προσωπική ανάπτυξη, ενώ οι γνώμες δίστανται όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη και στην αύξηση της επιχειρηματικότητας, στην αύξηση του αριθμού των μόνιμων κατοίκων και στη μείωση των κοινωνικών εντάσεων. Παρατηρείται πως οι ερωτηθέντες δεν αποκλείουν κανένα από τα θετικά αποτελέσματα που αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο, αλλά ίσως χρειάζονται περισσότερη ενημέρωση πάνω στα παραδείγματα πολιτιστικού σχεδιασμού από χώρες του εξωτερικού, για να αποκτήσουν μία πληρέστερη εικόνα των πιθανών αποτελεσμάτων ενός σχεδίου πολιτιστικής ανάπτυξης.

Στη συνέντευξη με το Διευθυντή του Αετοπουλείου Πολιτιστικού Κέντρου κ. Καραγιώργο διαπιστώθηκε πως, τουλάχιστον μία μικρή ομάδα ανθρώπων που εργάζονται στο Δήμο, έχουν γνώσεις πάνω στον πολιτιστικό σχεδιασμό που έχει πραγματοποιηθεί σε πόλεις του εξωτερικού (Λέστερ). Το γεγονός αυτό είναι πολύ θετικό, ωστόσο, δεν έχει γίνει κάποια προσπάθεια ανταλλαγής γνώσεων κι εμπειριών, ή έστω κάποια ενημέρωση – παρουσίαση στο Δήμο.

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου έχει ως θέμα την αναγκαιότητα ενός πολιτιστικού σχεδίου για την πόλη, η οποία, από όλες τις απαντήσεις, κρίνεται πολύ μεγάλη. Όσον αφορά στο περιεχόμενο του πολιτιστικού σχεδίου, οι διατάξεις του πρέπει να σχετίζονται οπωσδήποτε με την κοινωνική ανάπτυξη, ενώ σε μικρότερο βαθμό να περιλαμβάνουν δράσεις οικονομικής ανάπτυξης και προβολής του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης. Οι δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα λοιπόν, όπως παρατηρήθηκε και παραπάνω, αντιμετωπίζονται πολύ σοβαρά. Η σχετική αδιαφορία στην προβολή του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης είναι αναμενόμενη, καθώς οι ερωτηθέντες δεν εντοπίζουν κάποιο ιδιαίτερο τοπικό χαρακτηριστικό.

Επίσης, δεν κρίνεται από όλους σημαντική η ομαλή μετάβαση από την ανάλυση του περιβάλλοντος του Χαλανδρίου στην πρόταση του πολιτιστικού σχεδίου, ίσως γιατί δε γίνεται αντιληπτός ο χαρακτήρας του πολιτιστικού σχεδιασμού. Από τις συνομιλίες που πραγματοποιήθηκαν πάνω από τα ερωτηματολόγια, συμπεραίνεται πως οι ερωτηθέντες έχουν στο νου τους πως το

πολιτιστικό σχέδιο θα είναι μόνο προτάσεις για πολιτιστικές δραστηριότητες, χωρίς να προηγείται κάποιου είδους έρευνα, ανάλυση, χρήση σχεδιαστικών εργαλείων κ.λπ.

Όσον αφορά τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, ο πολιτιστικός σχεδιασμός κρίνεται ότι πρέπει να εναρμονίζεται περισσότερο με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου, το οποίο, ούτως ή άλλως, πρέπει να είναι εναρμονισμένο με το Χωροταξικό Πλαίσιο, το Ρυθμιστικό Σχέδιο και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Στην ανάλυση που έχει προηγηθεί φαίνεται πως σε περίπτωση που ο πολιτιστικός σχεδιασμός είναι τμήμα ενός άλλου σχεδίου ή προγράμματος, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του δήμου είναι μία καλή περίπτωση. Έτσι, στις απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση, οι ερωτηθέντες αντιλαμβάνονται την ποικιλία των αντικειμένων που μπορεί να συμπεριλάβει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, και τοποθετούν την ανάπτυξη του πολιτισμού ανάμεσα σε αυτά.

Οι τρεις τελευταίες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ζητούν τη διατύπωση των αξόνων ανάπτυξης, των βασικών στόχων και των εξειδικευμένων δράσεων που θεωρούν οι ερωτηθέντες ότι θα έπρεπε να υιοθετήσει το πολιτιστικό σχέδιο του Δήμου. Από τη μία μεριά, από την ανάλυση των απαντήσεων, μπορεί κανείς να δει τις ιδέες των ανθρώπων που εργάζονται στο Δήμο, αλλά και να διαπιστώσει κάποιες ανάγκες που δεν κατέστη δυνατόν να εντοπιστούν από τη συνοπτική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε για την εργασία. Από την άλλη, το θετικό στοιχείο που αποκομίζουν οι ίδιοι οι ερωτηθέντες, από αυτή τη διαδικασία στην οποία μπαίνουν, είναι η οργάνωση των προτάσεών τους σε άξονες ανάπτυξης, μετά σε στόχους και μετά σε επιμέρους δράσεις. Να σημειωθεί, πως στα περισσότερα ερωτηματολόγια δε δόθηκε απάντηση σε αυτές τις ερωτήσεις, οπότε τα παρακάτω προκύπτουν από αυτά που συμπληρώθηκαν και από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν.

Ο βασικότερος άξονας ανάπτυξης σύμφωνα με τις απαντήσεις των ατόμων και τις συνεντεύξεις είναι η αναβίωση της γειτονιάς μέσω του πολιτισμού. Αποτελεί όραμα η ύπαρξη ζωντανών γειτονιών, όπου ο κόσμος θα επιθυμεί να κάνει περιπάτους, και όπου θα διαδραματίζονται δραστηριότητες διαφόρων ειδών, ακόμα και σε καθημερινή βάση. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να είναι η λειτουργία μίας ποικιλόχρωμης λαϊκής αγοράς, οι καθημερινοί άτυποι αγώνες και οι επιδείξεις με πατίνια και σκέιτμπορντ, οι εκδρομές σχολείων, οι προβολές ντοκιμαντέρ από ομάδες πολιτών, ο εθελούσιος εξωραϊσμός των παρτεριών από κατοίκους της γειτονιάς, οι συναυλίες από ορχήστρες και συγκροτήματα, κ.λπ.

Επίσης, ως άξονας ανάπτυξης αναφέρθηκε η ανάπτυξη καινοτόμου και ποιοτικού πολιτιστικού προϊόντος, η παραγωγή του δηλαδή και η προσφορά του από τοπικά ταλέντα. Φαίνεται η επιθυμία λοιπόν για αμιγή πολιτιστική ανάπτυξη, ο πολιτισμός για τον πολιτισμό. Σίγουρα αποτελεί θετικό στοιχείο, γιατί στοχεύει περισσότερο στην πρόοδο και την εξέλιξη, και λιγότερο στην επένδυση σε ήδη επιτυχημένα μοντέλα. Ακόμη, μέσω της ανάπτυξης αυτού του άξονα μπορούν να εκφραστούν νέα ταλέντα της περιοχής, προωθώντας τις καινοτόμες ιδέες τους.

Καταγράφηκαν ακόμα η ενίσχυση της εκπαίδευσης και της απασχόλησης, και η ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών στοιχείων. Η καλύτερη και επαρκέστερη εκπαίδευση είναι ανάγκη για τον πληθυσμό μίας πόλης, καθώς αυξάνει τα προσόντα του για απασχόληση, και δίνει ώθηση στην επιχειρηματικότητα. Η ανάγκη αυτή καταγράφηκε ως άξονας ανάπτυξης, μέσω πολιτιστικών δράσεων, όπως είναι τα σεμινάρια επιμόρφωσης, οι ημέρες καριέρας, ο εμπλουτισμός της σχολικής διδακτέας ύλης με ποικίλες δραστηριότητες, κ.λπ. Η ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών στοιχείων προτάθηκε ως άξονας ανάπτυξης, όχι τόσο ως προβολή του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης, όσο ως τρόπος βελτίωσης κι εμπλουτισμού της καθημερινότητας των κατοίκων της πόλης.

Από τον άξονα για την αναβίωση της γειτονιάς προέκυψαν οι στόχοι της αναβάθμισης της ποιότητας της καθημερινής ζωής, της ενίσχυσης της ανθρώπινης επαφής και συνεργασίας, και της δημιουργικής διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου. Η αναβίωση της γειτονιάς έχει ως χώρο – στόχο τις καθημερινές διαδρομές του πολίτη από και προς το σπίτι του, το σπίτι του γείτονα, τις στάσεις στο καφενείο και στο πάρκο της γειτονιάς, στο κοντινότερο στάδιο, κ.λπ.

Γενικότερα, ως περαιτέρω στόχοι καταγράφηκαν η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών και η προστασία της κληρονομιάς και των παραδόσεων. Παρατηρείται στο σημείο αυτό πως οι ερωτηθέντες δε συνδύαζαν σε όλες τις περιπτώσεις τους στόχους που έθεσαν με τους άξονες ανάπτυξης που είχαν προτείνει στην προηγούμενη ερώτηση.

Τέλος, οι εξειδικευμένες δράσεις που προτείνονται αφορούν εν πρώτοις σε ανάπτυξη υποδομών, και κυρίως σε έναν χώρο – κέντρο πολιτισμού, το οποίο θα έχει τη δυνατότητα να φιλοξενεί συνέδρια και διάφορες εκδηλώσεις τέχνης. Ένας τέτοιος χώρος θα ήταν η απάντηση στην ανάγκη που υπάρχει για έναν χώρο δημοτικής ιδιοκτησίας, με χωρητικότητα εκατοντάδων ατόμων, για συνέδρια, και με υποδομές για τη φιλοξενία εκθέσεων. Πολύ σημαντική κρίνεται και η ενοποίηση των μνημείων,

των χώρων πρασίνου και των διαδρομών περιπάτου, κι αυτό απαντά σε πάνω από έναν στόχους. Καταρχάς, βοηθά στην αναβίωση των γειτονιών, καθώς η διαδρομή αυτή περνά από περισσότερες από μία γειτονιές. Δεύτερον, παρέχει χώρους για τη συνάντηση των πολιτών για επικοινωνία και ποικίλες δραστηριότητες, και τρίτον, βοηθά στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης αλλά και του σεβασμού προς την ιστορία του τόπου.

Επίσης, μία άυλη υποδομή που θεωρήθηκε πολύ σημαντική είναι η δημιουργία μίας δομής – υπηρεσίας για την υποστήριξη των πρωτοβουλιών των πολιτών, η οποία θα παρέχει κάποια βοήθεια στη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, μέσω παροχής συμβουλών, εύρεσης χώρου, διαφήμισης, κ.λπ. (συνέντευξη με τον κ. Βάσιο). Η δράση αυτή απαντά στο στόχο της ανθρώπινης συνεργασίας και της δημιουργικής διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου. Αποτελεί όμως κι ένα χρήσιμο εργαλείο συνεργασίας του δήμου με τους ιδιώτες, ειδικά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όπου, όπως προαναφέρθηκε, οι χρηματικοί πόροι του Δήμου Χαλανδρίου είναι περιορισμένοι, και οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες θεωρούνται ως διέξοδος.

Προτείνεται ακόμη η διοργάνωση εκδηλώσεων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Οι εκδηλώσεις μπορούν να περιλαμβάνουν μουσική, κινηματογράφο, θέατρο, φωτογραφία, βιβλίο, και να διεξάγονται ακόμη και σε χώρους σχολείων. Οι μαθητικοί διαγωνισμοί και τα φεστιβάλ είναι ακόμη μία δράση που κρίνεται ότι πρέπει να συνεχιστεί και να ενταθεί.

Συνολικά, από τη μελέτη των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια, καθώς και από τις συνεντεύξεις προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Όσον αφορά στο κλίμα που επικρατεί για τον πολιτιστικό σχεδιασμό: Στο Δήμο Χαλανδρίου η πολιτιστική δραστηριότητα αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πεδίο. Υπάρχει μεγάλη αποδοχή για την αναγκαιότητα ενός πολιτιστικού σχεδίου, χωρίς όμως να υπάρχει μία σαφής ιδέα των διαδικασιών που απαιτούνται για την κατάρτισή του. Η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα του πολιτιστικού σχεδιασμού δεν έχουν παρουσιαστεί στους ανθρώπους που ασχολούνται με το σχεδιασμό της πόλης, παρόλο που υπάρχει η γνώση για το αντικείμενο αυτό, όπως εξελίσσεται στο εξωτερικό. Συμπεραίνεται λοιπόν πως είναι απαραίτητη η ενημέρωση των ειδικών για το σχεδιασμό στο Δήμο Χαλανδρίου, πάνω στο αντικείμενο του πολιτιστικού

σχεδιασμού, και η επιδίωξη ανταλλαγής εμπειρίας με πόλεις που έχουν υιοθετήσει τον ανάλογο σχεδιασμό.

- Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες παρουσίασαν μία μεγάλη εμπλοκή ή τουλάχιστον διάθεση για εμπλοκή σε πολιτιστικά δρώμενα. Αντιμετώπισαν με ενδιαφέρον τη διαδικασία της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και της συζήτησης για τα θέματα του πολιτισμού, ενώ κάποιοι από αυτούς είχαν ενδιαφέρουσες απόψεις και ιδέες για την πολιτιστική ανάπτυξη. Συμπεραίνεται λοιπόν πως το ανθρώπινο δυναμικό του Δήμου είναι σε μεγάλο βαθμό πρόθυμο να εργαστεί για την προώθηση ενός πολιτιστικού σχεδίου, με ενθουσιασμό και διάθεση για συνεργασία.
- Στο περιεχόμενο, στα θέματα που αγγίζει ο πολιτιστικός σχεδιασμός, δίνεται μεγάλο βάρος στα κοινωνικά και ατομικά οφέλη που μπορεί να έχει η πολιτιστική ανάπτυξη, και σε κάποιο μέτριο βαθμό αγνοούνται τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν στην οικονομική και επιχειρηματική ζωή της πόλης. Κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητα λάθος, αλλά θα πρέπει να προκύπτει έπειτα από ανάλυση και σύσκεψη για τη φιλοσοφία του πολιτιστικού σχεδίου, να πηγάζει από τη γνώση για την πόλη, και να μην αποτελεί απόφαση άγνοιας των δυνατοτήτων, και προκαταλήψεων σχετικά με την ιερότητα του πολιτισμού.
- Η κύρια τάση δραστηριοποίησης από τη μεριά του Δήμου είναι η στήριξη και η ανάδειξη των πρωτοβουλιών των πολιτών και ιδιαίτερα των νέων, τόσο εξαιτίας της αδυναμίας διάθεσης μεγάλων χρηματικών ποσών, όσο και για να επιτευχθεί ο βασικότερος στόχος που εντοπίζεται, η αναβίωση των γειτονιών. Υποστηρίζεται δηλαδή πως εάν οι δραστηριότητες οργανώνονται από τους πολίτες, η συμμετοχή και η σύνδεση θα είναι μεγαλύτερες. Βέβαια, γίνεται παραδεκτή η ανάγκη για κάποιες υποδομές, η δημιουργία της μίας εκ των οποίων έχει ξεκινήσει (ενοποίηση χώρων μνημείων και διαδρομών περιπάτου).
- Η υπάρχουσα πολιτιστική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στο Χαλάνδρι είναι αρκετά ανεπτυγμένη. Υπάρχουν όμως η διάθεση και οι δυνατότητες να ανέβει σε ένα υψηλότερο επίπεδο, όπου η ενασχόληση με τον πολιτισμό θα είναι ποιοτική, σε καθημερινό επίπεδο και θα καλύπτει όλη την έκταση του Δήμου, και το πολιτιστικό προϊόν που θα παρέχεται θα διαφοροποιείται από τα συνηθισμένα και θα προσελκύει επισκέπτες από την ευρύτερη περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

6.1 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

Στο κεφάλαιο των γενικών κατευθύνσεων αναφέρθηκαν, σε γενικές γραμμές, τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει και να εξετάζει η ανάλυση της περιοχής στην οποία πρόκειται τελικά να εφαρμοσθεί το πολιτιστικό σχέδιο. Περνώντας στη συγκεκριμένη περιοχή μελέτης, μπορεί να συνταχθεί ένας πίνακας με τις κατηγορίες αντικειμένων εξέτασης, ανάλυσης και αξιολόγησης της φάσης της ανάλυσης. Να σημειωθεί, πως η κάθε ομάδα στοιχείων θα εξεταστεί με ότι θα μπορούσε να έχει σχέση με τον πολιτισμό και την οικονομία του πολιτισμού, επειδή μία εκτενής ανάλυση των θεμάτων θα χρησίμευε σε ένα πολεοδομικό σχέδιο.

Πίνακας 6.1: Ανάλυση περιβάλλοντος περιοχής μελέτης

ΑΝΑΛΥΣΗ								
Πολιτιστικά στοιχεία	Οικονομικά στοιχεία	Κοινωνικά στοιχεία	Δημογραφικά στοιχεία	Οικιστικό και Φυσικό περιβάλλον	Υπερκείμενος – υποκείμενος σχεδιασμός	Διοικητική δομή της πόλης – Χαρακτηριστικά δημόσιου τομέα	Χαρακτηριστικά Ιδιωτικού τομέα	Χαρακτηριστικά εθελοντικού τομέα
Πολιτιστικοί οργανισμοί και δράσεις τους	Προσδιορισμός πελατών - χρηστών	Εισοδηματικά στοιχεία νοικοκυριών – Πιθανές ταξικές ανισότητες	Ηλικιακή σύσταση πληθυσμού	Ιδιαίτερες περιοχές της πόλης	Χωροταξικό σχέδιο	Υπαρξη ή μη αμιγούς πολιτιστικού φορέα	Πολιτιστική βιομηχανία	Υπαρξη ή μη εθελ. ομάδων
Νυχτερινή ζωή - διασκέδαση	Επισκέπτες – τουρίστες, χαρακτηριστικά επίσκεψης	Επίπεδα εγκληματικότητας	Σύσταση νοικοκυριών	Οργάνωση των λειτουργιών της	Ρυθμιστικό σχέδιο	Βαθμός διάσπασης των πιθανών σχετικών αρμοδιοτήτων	Ενασχόληση ή μη επιχειρήσεων με πολιτιστ. δραστηριότητες	Σχέση τους με τον πολιτισμό
Φεστιβάλ, σημαντικές τακτικές εκδηλώσεις	Τάσεις σε διάφορους τομείς (αθλητισμός, νυχτ. ζωή)	Ποιότητα και προσιτότητα της εκπαίδευσης	Ομάδες μεταναστών	Χώροι πρασίνου – Πάρκα	Πολεοδομικό σχέδιο	Κλίμα συνεργασίας μεταξύ των φορέων σε παλαιότερες καταστάσεις	Συμμετοχή ιδιωτών σε χορηγίες, χρηματοδοτήσεις	Χαρακτηριστικά, όπως πηγές χρηματοδότησης, κύρος, υπερτοπική δράση, κ.λπ.
Ιστορικοί πόροι	Επίπεδο οικονομικής ευρωστίας πολιτιστ. ιδρυμάτων, οργανισμών, πολιτιστ. βιομηχανίας	Επαγγελματική Απασχόληση	Συνδυασμός με χωρικά στοιχεία	Φυσικές περιοχές κοντά ή μέσα στην πόλη	Μελέτες επιμέρους έργων	Υπάρχον ανθρ. δυναμικό		
Αθλητισμός		Επίπεδα ανεργίας		Σχέση με το χώρο		Πιθανές ελλείψεις σε ανθρ. δυναμικό		
Χωρική κατανομή τους		Διαφορετικές θρησκείες, εθνικότητες						
		Συμμετοχή σε πολιτιστ. δραστηριότητες						

Για την καλύτερη κατανόηση του παραπάνω πίνακα, αναλύονται εκτενέστερα τα στοιχεία προς ανάλυση και αξιολόγηση. Αρχικά, αναφέρονται τα αμιγώς πολιτιστικά στοιχεία, που αφορούν καταρχήν τα πολιτιστικά ιδρύματα (δημοτικοί ή ιδιωτικοί οργανισμοί, βιβλιοθήκες, γκαλερί, πινακοθήκες, ωδεία, κ.λπ.) και τη δράση τους, όσο εκτενής ή περιορισμένη είναι αυτή. Θα πρέπει να αναφερθεί και η προσπάθεια του Δήμου και του Αετοπούλειου κέντρου, που ξεκίνησε το 2009, για έναν ενιαίο φορέα, όπως περιγράφηκε παραπάνω (σελ.109). Ακόμη, δεν παραλείπονται τα κέντρα διασκέδασης και αναψυχής, καθώς και τις περιόδους της ημέρας και της εβδομάδας κατά τις οποίες αυτά λειτουργούν. Πολύ σημαντικό είναι να καταγραφούν και τα διάφορα φεστιβάλ που διοργανώνονται στο Χαλάνδρι, καθώς και οι μικρότερου μεγέθους τακτικές εκδηλώσεις (Ευριπίδεια, Συναυλίες χορωδιών, κ.λπ.). Ένα αδιάσπαστο στοιχείο του αστικού ιστού, όπως προαναφέρθηκε, είναι τα αρχαιοελληνικά, ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά μνημεία, τα οποία σαφώς και πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προσοχής από τους μελετητές. Τέλος, καταγράφονται και οι υπάρχουσες αθλητικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τους πολίτες, ανεξάρτητα από τον ιδιοκτήτη (δημόσιο ή ιδιώτης). Αφού λοιπόν γίνει η συλλογή όλων αυτών των στοιχείων, πρέπει να εντοπιστούν στο χάρτη του αστικού ιστού, να σκιαγραφούν οι συγκεντρώσεις τους, οι περιοχές επιρροής τους, οι περιοχές που παρουσιάζουν έλλειψη (ενώ υπάρχει ανάγκη), κ.λπ.

Στη δεύτερη στήλη υπάρχουν τα οικονομικά δεδομένα που αφορούν τους μελετητές – ειδικούς του σχεδιασμού κατά τον πολιτιστικό σχεδιασμό. Έτσι λοιπόν, πρέπει να υπολογιστεί η τάξη μεγέθους των «πελατών», των χρηστών δηλαδή των πολιτιστικών προϊόντων και αγαθών της πόλης. Για παράδειγμα, ο μεγάλος αριθμός εργαζομένων στις εταιρίες επί της οδού Κηφισίας, θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν από πρωτοποριακά, εστιατόρια επαγγελματικών γευμάτων. Επίσης, σημαντικό είναι να εντοπιστούν οι ροές των επισκεπτών και των τουριστών, καθώς και η διάρκεια και ο χαρακτήρας της επίσκεψης (εργασία, αγορές, αναψυχή, παρακολούθηση γεγονότων). Συνδεδεμένες με τα παραπάνω είναι οι τάσεις που επικρατούν όσον αφορά την επιθυμία των πολιτών και των επισκεπτών για κάποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες. Προτιμώνται, για παράδειγμα, οι εκδηλώσεις εναλλακτικής κουλτούρας από ότι κλασικής; Η νυχτερινή ζωή είναι επαρκής; Επιλέγουν πολλοί κάτοικοι έναν τρόπο ζωής

που περιλαμβάνει άθληση, κι επομένως χρειάζονται περισσότερους ανοικτούς χώρους; Θέματα όπως τα παραπάνω δεν είναι αμιγώς οικονομικά, αλλά μπορούν να δώσουν τα μεγέθη και τις κατευθύνσεις όσον αφορά στη ζήτηση σε συγκεκριμένα αγαθά. Ένα στοιχείο ακόμη είναι τα οικονομικά μεγέθη των εταιριών που ανήκουν στην πολιτιστική βιομηχανία, το κέρδος που έχουν, το προσωπικό που απασχολούν, οι επενδύσεις που πιθανόν κάνουν, κ.λπ.

Ακολουθούν τα δεδομένα κοινωνικού χαρακτήρα, και αρχικά οι εισοδηματικές τάξεις των νοικοκυριών. Γίνεται με αυτόν τον τρόπο δυνατός ο υπολογισμός του κατά πόσο δύνανται οι πολίτες να διαθέσουν χρήματα για κατανάλωση πολιτιστικών αγαθών ή όχι, κι επομένως να στραφεί η πόλη σε δράσεις που θα προάγουν την κατανάλωση ή την παραγωγή, τη διάθεση δωρεάν δραστηριοτήτων ή επί πληρωμή.

Δεύτερον, εξετάζονται τα στοιχεία που αφορούν την εγκληματικότητα. Βέβαια, συγκεκριμένα για το Χαλάνδρι, που αποτελεί συνεχή αστικό ιστό με τις γύρω περιοχές, η εγκληματικότητα μπορεί να μην πηγάζει από τους δικούς του κατοίκους, ή να μην εκδηλώνεται στους δικούς του κατοίκους. Παρόλο το γεγονός αυτό, σίγουρα μπορούν να εντοπιστούν κάποιες περιοχές που θεωρούνται κακόφημες ή επικίνδυνες, και να προσπαθήσει η πόλη, για παράδειγμα, να τις καταστήσει περισσότερο φιλικές, κατευθύνοντας εκεί δραστηριότητες αναψυχής που λαμβάνουν χώρα νυχτερινές ώρες, αυξάνοντας τον φωτισμό, τονώνοντας τη δημόσια συγκοινωνία, κ.λπ.

Ένα ακόμη σημαντικό κοινωνικό στοιχείο, είναι η εκπαίδευση, και κατά κύριο λόγο, η ποιότητα και η προσιτότητά της, τόσο σε χωρικούς, όσο και σε οικονομικούς όρους. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, εάν μέσα σε μία περιοχή υπάρχουν εκπαιδευτικοί οργανισμοί (ιδιωτικοί ή δημόσιοι) που αριστεύουν σε κάποιο τομέα, διοργανώνουν γεγονότα, διαγωνισμούς, κ.λπ., τότε προωθείται η καινοτομία, η κατάρτιση, ακόμη και η προσέλκυση ενδιαφερομένων, ενώ βελτιώνεται και η εικόνα της πόλης προς εξωτερικούς επενδυτές.

Τέταρτο, καλό είναι να εξεταστούν τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της ανεργίας, κυρίως αυτά που αφορούν τις ηλικίες των εργαζόμενων και των ανέργων. Επίσης, οι ώρες και οι γενικοί τομείς που απασχολούνται οι πρώτοι, και γενικώς, τα στοιχεία που θα φανερώσουν πόσοι είναι οι άνθρωποι που πιθανόν να θελήσουν να απασχοληθούν με τον πολιτισμό ή να διασκεδάσουν, και ποιες ώρες θα το θελήσουν.

Συνεχίζοντας, και ιδιαίτερα εφόσον η περιοχή μελέτης αποτελεί κεντρικό τμήμα της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας, πρέπει να ενταχθούν στην ανάλυση του σχεδίου τα στοιχεία πληθυσμών διαφορετικής εθνικότητας ή θρησκείας, ώστε να συμμετάσχουν στο σχεδιασμό και οι κοινότητες αυτές, για να καταρτιστεί ένα πολιτιστικό σχέδιο που δε θα περιθωριοποιεί, και θα συγκροτείται με πολυφωνία. Εκτός όμως από όλα αυτά τα στοιχεία, που στην ουσία βοηθούν στη διεξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων και στη διαμόρφωση κάποιων προτάσεων, οι πολίτες πρέπει να ερωτηθούν απευθείας για τις ανάγκες τους σχετικά με τον πολιτισμό, για την επιθυμία τους να ασχοληθούν ενεργά με αυτόν, για τις προτιμήσεις τους, κ.λπ.

Τέλος, τα περισσότερα από τα παραπάνω δεδομένα πρέπει να εντοπιστούν στο χάρτη της πόλης, να μελετηθούν και οπτικά, επειδή κάτι τέτοιο θα βοηθούσε στον χωρικό προσδιορισμό των δράσεων (π.χ. περιοχές χαμηλών εισοδημάτων → εγκατάσταση δημοτικών πολιτιστικών κέντρων, περιοχή γραφείων, εκπαιδευτηρίων → εξασφάλιση χώρων για παρουσιάσεις, σεμινάρια, κ.ο.κ.).

Στην τέταρτη στήλη γίνεται αναφορά στα δημογραφικά στοιχεία που χρειάζονται στη φάση της ανάλυσης του πολιτιστικού στοιχείου. Αυτά αφορούν κυρίως την ηλικιακή σύσταση του πληθυσμού, και τα είδη των νοικοκυριών που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης. Οι πληροφορίες αυτές καθοδηγούν το σχεδιαστή σχετικά με το είδος των δραστηριοτήτων που μπορεί να έχουν μεγαλύτερη απήχηση στους κατοίκους της πόλης. Για παράδειγμα, ανάλογα με το αν ο πληθυσμός του Χαλανδρίου, στην προκειμένη περίπτωση, περιλαμβάνει μία μεγάλη ομάδα ηλικιωμένων ατόμων, θα προτιμηθεί η προσέλκυση θεατρικών παραστάσεων παρά ενός φεστιβάλ γκράφιτι. Εάν τα περισσότερα νοικοκυριά ακολουθούν το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας, θα προωθηθούν περισσότερο παιδικές εκδηλώσεις παρά μία παρουσίαση αγωνιστικών αυτοκινήτων, κ.ο.κ. Επίσης, ένα στοιχείο που θα αναζητηθεί κι εδώ, όπως και στα κοινωνικά δεδομένα, παραπάνω, είναι οι κοινότητες των μεταναστών, των οποίων οι ανάγκες και οι προοπτικές είναι καλό να συμπεριληφθούν στον πολιτιστικό σχεδιασμό. Φυσικά, τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να αποτυπωθούν και σε χάρτες, ώστε να υπάρχει και η αναγκαία οπτική ανάλυση.

Ακολουθεί η ανάλυση του οικιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος της πόλης, όπου εντοπίζονται περιοχές με ιδιαίτερο χαρακτήρα από άποψη τοπίου ή ιστορίας, όπως

για παράδειγμα τμήματα του ιστού που επικρατούν παλιά αρχοντικά κτίρια, ή περιοχές με εγκαταλελειμμένα εργοστάσια, κ.ά. Παρατηρείται επίσης η οργάνωση των λειτουργιών της πόλης, που διαμορφώνονται από τις χρήσεις γης και τις ροές των ανθρώπων. Το φυσικό περιβάλλον δε, όταν ασχολείται μία πόλη με την ανάπτυξη του πολιτισμού, μπορεί να αποτελέσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα γι' αυτήν. Οι χώροι πρασίνου και τα πάρκα μπορούν να φιλοξενήσουν ποικίλες δραστηριότητες, όλες τις εποχές του χρόνου, από υπαίθρια παζάρια έως διαδραστικές χορευτικές εκδηλώσεις. Το ίδιο ισχύει και για τα φυσικά οικοσυστήματα μέσα ή κοντά στην πόλη, όπως είναι η προστατευόμενη ρεματιά του Χαλανδρίου, όπου μπορούν να λάβουν χώρα δραστηριότητες επαφής με τη φύση.

Μέχρι αυτό το σημείο, έχουν παρουσιαστεί τα στοιχεία που θα βοηθήσουν το σχεδιαστή – μελετητή στη διαμόρφωση του περιεχομένου της πολιτιστικής πολιτικής, αμιγώς δηλαδή των δράσεων. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν τα στοιχεία που οδηγούν στην επιλογή της μορφής του σχεδίου, στην επιλογή φορέα εφαρμογής και διαχείρισης και στις δυνατότητες συνεργασίας με τρίτους φορείς και οργανισμούς.

Αρχικά, πρέπει να εξεταστεί ο υπάρχον σχεδιασμός, ξεκινώντας από το χωροταξικό και το ρυθμιστικό σχέδιο (εάν έχει καταρτιστεί τέτοιο), και από τις κατευθύνσεις αυτών σχετικά με τον πολιτισμό. Πιο καίριο είναι το επίπεδο του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, το οποίο πιθανόν και να περιλαμβάνει διατάξεις σχετικές με την πολιτιστική ανάπτυξη, ή και να προβλέπει την εκπόνηση μελετών ειδικά για κάποιες περιοχές ή τομείς σχετικά με τον πολιτισμό. Εφόσον στην Ελλάδα δεν υπάρχει θεσμοθετημένος πολιτιστικός σχεδιασμός, είναι προτιμότερο σε κάθε περίπτωση η πόλη να αποφασίζει τι θα έχει το πολιτιστικό της σχέδιο. Για την περίπτωση του Χαλανδρίου ισχύει ότι το Γ.Π.Σ. τέθηκε σε ισχύ την 01-06-1995, με το Φ.Ε.Κ. 376Δ', και σύμφωνα με το Ν. 2742/1999, τα Γ.Π.Σ. που είναι εγκεκριμένα μέχρι και την 07-10-1999, χρήζουν αναθεώρησης, ώστε να εναρμονιστούν με τα υπερκείμενα χωροταξικά πλαίσια. Έτσι, θα έλεγε κανείς, πως ο Δήμος Χαλανδρίου, αφού είναι υποχρεωμένος να αναθεωρήσει το Γ.Π.Σ., θα μπορούσε να καταρτίσει νέο, και να εντάξει έναν εκτενή και αναλυτικό πολιτιστικό σχεδιασμό μέσα σε αυτό. Κατά τη γνώμη μου, κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ χρονοβόρο λαμβανομένης υπόψη της ελληνικής πραγματικότητας, ωστόσο, τα εργαλεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι ισχυρά και νομικά κατοχυρωμένα.

Στη διάθεση των ειδικών του σχεδιασμού και των αρχών της πόλης υπάρχουν επίσης και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Ο.Τ.Α., τα οποία, εκτός από τα θετικά αποτελέσματα που μπορούν να επιφέρουν στον εξορθολογισμό των δημοτικών υπηρεσιών και στην οργάνωση της γενικότερης προόδου, δύνανται να συμπεριλάβουν τον πολιτισμό ως θεματικό τομέα ανάπτυξης.

Περνώντας τώρα στο θέμα του φορέα ή των φορέων εφαρμογής, πρέπει να εξεταστούν ο δημόσιος, ο ιδιωτικός και ο εθελοντικός τομέας. Η ανάλυση του πρώτου περιλαμβάνει τη δομή του δήμου, όπου εξετάζεται η δράση ενός αποκλειστικού πολιτιστικού φορέα, που να έχει αναλάβει τη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής και τη διοργάνωση των ανάλογων δημοτικών δραστηριοτήτων. Εάν δεν υπάρχει τέτοιος φορέας, η προσοχή στρέφεται προς τη διάσπαση των σχετικών με τον πολιτισμό αρμοδιοτήτων στις διάφορες υπηρεσίες του δήμου, καθώς και στο κλίμα συνεργασίας μεταξύ τους, όπως αυτό έχει παρατηρηθεί κατά καιρούς. Όπως καταλαβαίνει κανείς, η διάθεση για συνεργασία και πρόοδο, από ανθρώπους με ευρείς ορίζοντες, αποτελεί καταλυτικό παράγοντα για την ανάπτυξη ενός πλάνου και τη διεξαγωγή του. Τέλος, πρέπει να εντοπιστούν τυχόν ελλείψεις στο ανθρώπινο δυναμικό των δημοτικών υπηρεσιών που θα ασχολούνται με την πολιτιστική ανάπτυξη, και φυσικά, αν οι ελλείψεις αυτές μπορούν να πληρωθούν από εθελοντές ή ιδιώτες, εξασφαλίζοντας έτσι μία κατάσταση πολυφωνίας στη διαδικασία του σχεδιασμού.

Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα της περιοχής μελέτης, είναι καλό να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά που αφορούν το μέγεθος και το είδος της πολιτιστικής βιομηχανίας που υπάρχει, την ενασχόληση των διαφόρων επιχειρήσεων με τον πολιτισμό γενικά και τη συμμετοχή ιδιωτών σε χορηγίες και γενικότερη στήριξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Θα πρέπει να τονιστεί πως μία επιχείρηση μπορεί να τονώνει την πολιτιστική δραστηριότητα της πόλης με διάφορους τρόπους, από τη χρηματοδότηση σεμιναρίων επιμόρφωσης για τους υπαλλήλους της, έως τη διοργάνωση παζαριών με φιλανθρωπικό χαρακτήρα.

Τρίτον, χρήσιμη είναι και μία βάση δεδομένων για τον εθελοντικό τομέα, όπου θα φαίνονται οι διάφορες οργανώσεις και ομάδες των πολιτών που δρουν στην περιοχή μελέτης, η σχέση τους με τον πολιτισμό, στην ευρεία έννοιά του, όπως και παραπάνω, και διάφορα χαρακτηριστικά του, όπως φαίνεται στον πίνακα 6.1. Έτσι λοιπόν, έχοντας

δει τα στοιχεία του δημόσιου, του ιδιωτικού και του εθελοντικού φορέα, μπορεί να γίνει η επιλογή του είδους του φορέα για την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου. Ένας δημοτικός πολιτιστικός οργανισμός μεγάλου κύρους, που θα διευρύνει τη δραστηριότητά του σε όλους τους χώρους της τέχνης και της εκπαίδευσης; Μία συνεργασία φορέων και από τις τρεις ομάδες, που θα συντονίζονται από το δημοτικό συμβούλιο; Ο συνεταιρισμός όλων των επιχειρήσεων της πολιτιστικής βιομηχανίας, σε συνεργασία με μελετητές εργαζόμενους στο δήμο; Οι επιλογές σε καμία περίπτωση δεν είναι μονόπλευρες, αρκεί να υπάρξει, από την πρώτη στιγμή, επαρκής ενημέρωση και διαπίστωση των δυνατοτήτων που μπορεί να προσφέρει η ανάπτυξη του πολιτισμού στην πόλη και τους ανθρώπους της.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως η συλλογή τέτοιου όγκου δεδομένων θα αποτελούσε μία χρονοβόρα και πολυέξοδη διαδικασία, εμποδίζοντας τελικά την ομαλή ροή του πολιτιστικού σχεδιασμού. Το θετικό σημείο όμως είναι, ότι τουλάχιστον στις περισσότερες πόλεις, έχουν καταρτισθεί και εγκριθεί τα Γ.Π.Σ., κι έτσι, τα περισσότερα από τα δεδομένα αυτά υπάρχουν συγκεντρωμένα και επεξεργασμένα. Φυσικά, η χρησιμοποίησή τους θα πρέπει να γίνει προσέχοντας την εγκυρότητά τους, αλλά, ακόμη κι έτσι, θα επιταχυνθεί η διαδικασία ανάλυσης.

6.2 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η φάση αυτή του πολιτιστικού σχεδιασμού θα βασιστεί στο σύστημα των δώδεκα διαστάσεων που αλληλεπιδρούν με τα κεφάλαια της πόλης, όπως παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 4.2. Έτσι λοιπόν, θα χρησιμοποιηθεί η μήτρα αλληλεπίδρασης των δώδεκα διαστάσεων με τα απτά και τα άυλα χαρακτηριστικά της πόλης, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.2.

Μέσω της μήτρας αυτής μπορούν να συστηματοποιηθούν οι διαδικασίες ανάπτυξης μέσω του πολιτισμού στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα. Ο Δήμος Χαλανδρίου, με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματά του, τις ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες που έχουν διαπιστωθεί και τις γενικότερες σύγχρονες ή μελλοντικές τάσεις στην οικονομία και τον πολιτισμό, θα επιλέξει τα πεδία της μήτρας στα οποία θα δραστηριοποιηθεί. Βέβαια, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δυνατότητες της πόλης όσον

αφορά στα οικονομικά ποσά που θα διαθέσει, ώστε οι στόχοι που θα θέσει να είναι βατοί και πραγματοποιήσιμοι. Καθώς η παρούσα εργασία επιχειρεί να παρέχει κάποιες κατευθύνσεις για τον πολιτιστικό σχεδιασμό, θα επιλεγούν στο σημείο αυτό τα πεδία της μήτρας στα οποία προτείνεται η επένδυση.

Λαμβάνονται υπόψη οι στόχοι που θέτει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου, όσον αφορά στενά τον πολιτισμό, αλλά επίσης την ποιότητα ζωής των κατοίκων και την τοπική οικονομία και απασχόληση. Επίσης, στη διαμόρφωση των αξόνων παρέμβασης, συνετέλεσαν και οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν, καθώς και οι απαντήσεις των εργαζομένων στο Δήμο Χαλανδρίου στα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν.

Όπως έχουμε δει και στο κεφάλαιο της διεθνούς εμπειρίας, η πολιτιστική πολιτική, μέσα από την οποία διαγράφεται το πολιτιστικό σχέδιο, ξεκινά διατυπώνοντας ένα όραμα για την πόλη, όσον αφορά το χαρακτήρα που θέλει η πόλη να αποκτήσει. Για το Χαλάνδρι, με βάση τα στοιχεία της σύντομης περιγραφής – ανάλυσης που έχει προηγηθεί, των καίριων ζητημάτων που έχουν παρατηρηθεί σε πολλά σημεία των παραπάνω κεφαλαίων και των στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματός του, θα τεθούν στο σημείο αυτό πέντε βασικοί άξονες, που στο σύνολό τους αποτελούν το όραμα:

- **Βασικός Άξονας 1:** Τόνωση της επιχειρηματικότητας και προώθηση της ατομικής και συλλογικής δημιουργικότητας. Μέσω αυτού του στόχου, ευνοείται η ανάπτυξη του τοπικού ταλέντου, της δημιουργικότητας και της επιχειρηματικότητας, πράγμα που μπορεί να καταλήξει σε οικονομική διαφοροποίηση και παραγωγή πλούτου.
- **Βασικός άξονας 2:** Πρόσβαση στον πολιτισμό όλων των κοινωνικών ομάδων. Ο άξονας αυτός επικεντρώνεται σε κοινωνικούς στόχους και στην ανάπτυξη του τοπικού ταλέντου.
- **Βασικός άξονας 3:** Ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας. Επιδιώκεται η ενδυνάμωση των σχέσεων των ανθρώπων με το χώρο τους και τον πολιτισμό τους. Η αμφίδρομη επιρροή ανάμεσα στο χώρο και τους κατοίκους γίνεται πιο δυνατή, καθώς η πόλη δέχεται τις επιρροές από τους κατοίκους, και αυτοί ενεργοποιούνται για τη διαμόρφωση της χρήσης, της εικόνας και της συμβολικής της αξίας.

- **Βασικός άξονας 4:** Το Χαλάνδρι ως Υπερτοπικό Κέντρο Πολιτισμού. Ο άξονας αυτός εστιάζει στην ύπαρξη πολιτιστικών δρώμενων πέραν των συνηθισμένων, για προσέλκυση επισκεπτών και βελτίωση του συμβολικού κεφαλαίου της πόλης.
- **Βασικός άξονας 5:** Αναβίωση της γειτονιάς. Μέσω του άξονα αυτού τίθενται στόχοι που αφορούν την κοινωνική συνοχή, και τοποθετείται κυρίως στην κοινωνική διάσταση. Μπορεί ωστόσο να συνδυαστεί με τη βελτίωση όλων των κεφαλαίων της πόλης, τόσο στη συμμετοχή τους, όσο και στη βελτίωσή τους από τις δράσεις του άξονα.

Με βάση λοιπόν τα πεδία που εντοπίζονται αυτοί οι βασικοί άξονες (χρωματισμένα με ανοικτό πράσινο), η μήτρα διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 6.2: Πεδία που περιλαμβάνονται στους βασικούς άξονες του πολιτιστικού σχεδίου του Δήμου Χαλανδρίου.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΘΗΚΕΣ	ΑΞΟΝΕΣ				
Ποιότητα	Της Πολιτιστικής Προσφοράς	1	1, 4	1, 4	1	1, 4
	Της Τοπικής Διακυβέρνησης					
	Της Παραγωγής της Γνώσης					
Ανάπτυξη	Της Τοπικής Επιχειρηματικότητας	1	1	1	1	1
	Του Τοπικού Ταλέντου	1	1	2	1	1
Προσέλκυση	Εταιριών και Επενδύσεων από τον εξωτερικό χώρο	1	1,4	1,4	1	1,4
	Ταλέντων από τον Εξωτερικό Χώρο	1	1,4	1,4	1	1,4
Κοινωνική Διάσταση	Διαχείριση των Κοινωνικών Εντάσεων			2, 5	5	
	Στήριξη & Εκπαίδευση της Τοπικής Κοινότητας			2, 5	5	
	Τοπική Συμμετοχή της Κοινότητας	3, 5	5	2, 5	5	3, 5
Ανάπτυξη Δικτύου	Εσωτερικό Δίκτυο					
	Εξωτερικό Δίκτυο		4	4		4
ΚΕΦΑΛΑΙΑ		Φυσικό Κεφάλαιο	Ανθρωπογενές Κεφάλαιο	Ανθρώπινο & Πληροφοριακό Κεφάλαιο	Κοινωνικό Κεφάλαιο	Συμβολικό & Πολιτιστικό Κεφάλαιο

Πηγή: Sacco κ.ά., 2008: 47. Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται στον πίνακα 6.2, η θεματική των πέντε αξόνων αξιοποιεί όλα τα είδη κεφαλαίων που απαντώνται στην πόλη, τόσο τα άυλα, όσο και τα απτά. Καλύπτει ένα μεγάλο μέρος των δώδεκα διαστάσεων, αφήνοντας την αύξηση της ποιότητας της τοπικής διακυβέρνησης και της παραγωγής της γνώσης, και την ανάπτυξη του εσωτερικού δικτύου. Επισημαίνεται ξανά ότι τα πεδία που δεν έχει η πόλη τη δυνατότητα να ενισχύσει, ή δεν επιλέγονται στη συγκεκριμένη περίοδο, μπορεί να αποτελέσουν τους στόχους σε επόμενο πολιτιστικό σχέδιο. Γενικώς, η μήτρα αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρέως στη διαδικασία του σχεδιασμού, ως σημείο αναφοράς, από τη στιγμή που θα συμπληρωθεί, μέχρι την αξιολόγηση του σχεδίου και την εκκίνηση των διαδικασιών για την κατάρτιση του επόμενου.

Ο κάθε βασικός άξονας μπορεί να αναλύεται σε στόχους, και αυτοί περαιτέρω σε δράσεις, ή κατευθείαν να μεταφράζεται σε δράσεις, κάποιες γενικευμένες και άλλες περισσότερο συγκεκριμένες. Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας θα διατυπωθούν κάποιοι στόχοι και δράσεις, ενδεικτικά. Διαμορφώνονται λοιπόν, ως εξής:

- **Βασικός Άξονας 1:** Τόνωση της επιχειρηματικότητας και προώθηση της ατομικής και συλλογικής δημιουργικότητας
 - **Στόχος 1α:** Ενημέρωση των κατοίκων και αύξηση των δυνατοτήτων επιχειρηματικότητάς τους
 - **Δράση 1α.1:** Ημερίδες επιχειρηματικότητας σχετικής με τον πολιτισμό, παρουσίαση των διεθνών τάσεων και των δυνατοτήτων στους ενδιαφερόμενους. Συμμετοχή εταιριών που λειτουργούν με το σύστημα προνομίων (franchise), όπως και ομάδων πειραματικής τέχνης που αναζητούν επενδυτές
 - **Δράση 1α.2:** Διάθεση οπτικοακουστικού εξοπλισμού και στούντιο ηχογράφησης σε χαμηλές τιμές, για τη διευκόλυνση τοπικών μουσικών και σκηνοθετών
 - **Στόχος 1β:** Προσέλκυση επενδύσεων στην περιοχή
 - **Δράση 1β.1:** Δημιουργία υποδομής μεγάλης κλίμακας, για φιλοξενία σεμιναρίων, συνεδρίων αλλά και συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, ενός σύγχρονου θεάτρου – συνεδριακού κέντρου

- **Δράση 1β.2:** Μείωση της φορολογίας για εγκατάσταση επιχειρήσεων πολιτιστικής βιομηχανίας
- **Στόχος 1γ:** ...
- **Βασικός Άξονας 2:** Πρόσβαση στον πολιτισμό όλων των κοινωνικών ομάδων
 - **Στόχος 2α:** Συνεχής επαφή των παιδιών με πολιτιστικές δραστηριότητες
 - **Δράση 2α.1:** Στενή συνεργασία του δήμου και των πολιτιστικών ιδρυμάτων με τα σχολεία, για οργάνωση τακτικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων, σχετικών με τα διδακτέα μαθήματα, κατά τις ώρες του σχολείου
 - **Δράση 2α.2:** Οργανωμένο παιχνίδι στα πάρκα και στους δρόμους, συγκεκριμένες μέρες το χρόνο, με διάφορες δραστηριότητες
 - **Στόχος 2β:** Ενθάρρυνση των πρωτοβουλιών των κατοίκων σχετικά με δημιουργικές ενασχολήσεις
 - **Δράση 2β.1:** Παραχώρηση κτιρίων που ανήκουν στο Δήμο Χαλανδρίου σε αυτό-οργανωμένες ομάδες πολιτών, με ελάχιστο ενοίκιο
 - **Δράση 2β.2:** Δημιουργία μίας δομής – υπηρεσίας συμβούλευσης κι εξυπηρέτησης των πολιτών, όσον αφορά τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, ίσως ενσωματωμένης σε μία υπάρχουσα υπηρεσία, χωρίς να προσληφθεί επιπλέον προσωπικό
 - **Στόχος 2γ:** ...
- **Βασικός Άξονας 3:** Ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας
 - **Στόχος 3α:** Σύνδεση των κατοίκων με το φυσικό περιβάλλον
 - **Δράση 3α.1:** Διοργάνωση ημερών εθελοντισμού για το περιβάλλον στην περιοχή της ρεματιάς
 - **Δράση 3α.2:** Διαγωνισμός για την πιο πράσινη αυλή, βεράντα και αυλή σχολείου
 - **Στόχος 3β:** Επαφή των κατοίκων με το παρελθόν της πόλης

- **Δράση 3β.1:** Πρωτοποριακές – καινοτομικές εκδηλώσεις τέχνης μέσα ή δίπλα στα κοιτάσματα του αρχαιοελληνικού, ρωμαϊκού και παλαιοχριστιανικού πολιτισμού
- **Δράση 3β.2:** Διαγωνισμός ντοκιμαντέρ ή ταινίας με θέμα ή φόντο τα ιστορικά σημεία της πόλης
- **Στόχος 3γ:** ...

- **Βασικός άξονας 4:** Το Χαλάνδρι ως Υπερτοπικό Κέντρο Πολιτισμού
 - **Στόχος 4α:** Υιοθέτηση πρωτότυπων και μοναδικών πολιτιστικών θεσμών
 - **Δράση 4α.1:** Διεξαγωγή ετήσιου φεστιβάλ εναλλακτικού σχεδίου μόδας
 - **Δράση 4α.2:** Φεστιβάλ παρκούρ στον αστικό ιστό αλλά και με πίστες στις αθλητικές εγκαταστάσεις της πόλης
 - **Στόχος 4β:** Διοργάνωση εκδηλώσεων σε συνεργασία με διεθνείς φορείς και φορείς του εξωτερικού
 - **Δράση 4β.1:** Φιλοξενία συνεδρίων σε συνεργασία με τα κολλέγια της περιοχής και τα αντίστοιχα κολλέγια του εξωτερικού
 - **Δράση 4β.2:** Εκδηλώσεις εκπαίδευσης και ανταλλαγής εμπειριών με διοικήσεις πόλεων του εξωτερικού στο θέμα του πολιτιστικού σχεδιασμού, για τους υπαλλήλους του δήμου και των πολιτιστικών οργανισμών, ή με πανεπιστημιακές σχολές όπως το Τμήμα Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Queen Mary, το Τμήμα Κοινωνικών Επιστημών του King' s College, κ.λπ.
 - **Στόχος 4γ:** ...

- **Βασικός Άξονας 5:** Αναβίωση της γειτονιάς
 - **Στόχος 5α:** Ασφάλεια των πεζών στις γειτονιές της πόλης
 - **Δράση 5α.1:** Εξασφάλιση επαρκούς φωτισμού
 - **Δράση 5α.2:** Φροντίδα εγκαταλελειμμένων κτιρίων και οικοπέδων
 - **Στόχος 5β:** Σύνδεση των πολιτών με τη γειτονιά τους
 - **Δράση 5β.1:** Διαγωνισμός της ομορφότερης γειτονιάς, μετά από φροντίδα των κατοίκων

- **Δράση 5β.2:** Υπαίθριες προβολές ταινιών, σε μηνιαία βάση, σε κάθε γειτονιά της πόλης
- **Στόχος 5γ:** ...

Όπως μπορεί να δει κανείς, η κάθε δράση που προτείνεται χρησιμοποιεί κάποια κεφάλαια της πόλης (π.χ. φυσικό κεφάλαιο, ανθρώπινο κεφάλαιο, κ.λπ.) και διασταυρώνεται με τις διαστάσεις που φαίνονται στη μήτρα (π.χ. ανάπτυξη τοπικής επιχειρηματικότητας, διαχείριση κοινωνικών εντάσεων, κ.λπ.), με περισσότερους από έναν συνδυασμούς. Η κάθε προτεινόμενη δράση δηλαδή, συμβάλει έμμεσα σε πολλούς τομείς. Για παράδειγμα, η Δράση 1β.1: Δημιουργία υποδομής μεγάλης κλίμακας, αξιοποιεί το ανθρωπογενές κεφάλαιο, και τα αποτελέσματά της αφορούν άμεσα στην προσέλκυση επενδύσεων στην περιοχή. Έμμεσα όμως, μπορούν να αφορούν στην ανάπτυξη του τοπικού ταλέντου, στην προσέλκυση ταλέντων από τον εξωτερικό χώρο, επομένως και στην αύξηση της ποιότητας της πολιτιστικής προσφοράς, ενώ η ύπαρξη σύγχρονων εγκαταστάσεων για τη διεξαγωγή σεμιναρίων και επαγγελματικών εκπαιδεύσεων βοηθά και στην ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας.

Αφού διατυπωθούν οι μεμονωμένες δράσεις, είναι πολύ εξυπηρετικό να διαμορφωθεί ένας πίνακας για κάθε μία από αυτές, όπως αυτός που αναφέρθηκε στο Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης στο Κεφάλαιο 2.3.2.2 (σελ. 60). Ο πίνακας μπορεί να διαμορφωθεί ως εξής:

Πίνακας 6.3: Αναλυτική παρουσίαση δράσεων του πολιτιστικού σχεδίου

ΔΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ							
		Αρχικό Κεφάλαιο	Χρήσεις γης	Προγενέστερη πολιτική - δράσεις	Μετρήσιμα αποτελέσματα	Φορείς εφαρμογής	Χρόνος	Πηγή χρηματοδότησης	Επιστροφή αξίας επένδυσης
Βασικός Άξονας 1 – Τόνωση επιχειρηματικότητας & Προώθηση δημιουργικότητας									
Στόχος 1α – Ενημέρωση & Αύξηση δυνατοτήτων επιχειρηματικότητας των πολιτών									
1α.1	Ημερίδες επιχειρηματικότητας	Ναι/Όχι Αναφορά	Έλεγχος για εύκολη πρόσβαση	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή πολιτών & επιχειρηματιών, προκείμενες συνεργασίες	Εμπορικός σύλλογος, ΟΝΑ, Τοπικός τύπος	11/2011 έως 05/2012	Εμπ. σύλλογος, ΟΝΑ, έσοδα εισιτηρίων, χορηγοί	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
1α.2	Εξοπλισμός βιντεοσκόπησης και ηχογράφησης	Ναι/Όχι Αναφορά	Πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Εγγραφές ερασιτεχνικών δίσκων και ταινιών	ΟΝΑ, πολιτιστ. κέντρα	Συνεχώς	Χορηγοί, φορείς εφαρμογής	Ενοικίαση του εξοπλισμού
Στόχος 1β – Προσέλκυση επενδύσεων στην περιοχή									
1β.1	Υποδομή μεγάλης κλίμακας	Ναι/Όχι Αναφορά	Πιθανές συγκρούσεις, ελεύθερα οικοπέδα	Όχι	Προσέλκυση εκδηλώσεων, αναβάθμιση περιοχής	Δήμος Χαλανδρίου	Έως 12/2015	Κρατικά & δημοτικά κονδύλια, ειδική φορολογία	Ενοικίαση από διοργανωτές εκδηλώσεων
1β.2	Μείωση φορολογίας για επιχειρήσεις πολιτιστ. βιομηχανίας	Όχι	Πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Ανταπόκριση επενδυτών	Δήμος Χαλανδρίου	Συνεχώς	-	Δεν υπάρχει επιστροφή χρηματικής αξίας
Βασικός Άξονας 2 – Πρόσβαση όλων των κοινωνικών ομάδων στον πολιτισμό									
Στόχος 2α – Επαφή των παιδιών με τον πολιτισμό									
2α.1	Πολιτιστ. δραστηριότητες στα σχολεία	Αίθουσες σχολείων, καλλ. ομάδες	Ασφαλής πρόσβαση στις ώρες εκτός σχολείου	Μαθητικοί αγώνες	Συμμετοχή παιδιών και γονέων	Δ.Σ. σχολείων, σύλλογοι γονέων, πολιτιστ. οργανισμοί	Συνεχώς	Ταμεία μαθητών & συλλόγων γονέων	Συνήθως δε θα υπάρχει επιστροφή χρηματικής αξίας
2α.2	Παιχνίδι στους δρόμους & στα πάρκα	Χώροι των εκδηλώσεων	Ασφαλής πρόσβαση, πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή παιδιών και γονέων	Πολιτιστ. Οργανισμοί, ΟΝΑ	Άνοιξη ή φθινόπωρο	Φορείς εφαρμογής	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών

ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	Αρχικό Κεφάλαιο	Χρήσεις γης	Προγενέστερη πολιτική - δράσεις	Μετρήσιμα αποτελέσματα	Φορείς εφαρμογής	Χρόνος	Πηγή χρηματοδότησης	Επιστροφή αξίας επένδυσης
Στόχος 2β – Ενθάρρυνση των πολιτών για πρωτοβουλία									
2β.1	Παραχώρηση – Ενοικίαση δημ. κτιρίων σε ομάδες πολιτών	Ναι/Όχι Αναφορά	Πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Συντήρηση κτιρίων, διοργάνωση εκδηλώσεων	Δ/ση Προσόδων – Τμήμα δημ. περιουσίας	Συνεχώς	Κεφάλαια ομάδων πολιτών	Είσπραξη ενοικίων
2β.2	Δημιουργία συμβουλευτικής δομής	Όχι	Χωροθέτηση σε κεντρική περιοχή	Όχι	Επικοινωνία πολιτών κι επιχειρηματιών	Νέα δημοτική υπηρεσία - γραφείο	Συνεχώς	Δημοτικός προϋπολογισμός	Δεν υπάρχει επιστροφή χρηματικής αξίας
Βασικός Άξονας 3 – Ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας									
Στόχος 3α – Σύνδεση με το φυσικό περιβάλλον									
3α.1	Ημέρες εθελοντισμού στη ρεματιά	Ναι/Όχι Αναφορά	Προστασία ευαίσθητων περιοχών	Εκδηλώσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης	Συμμετοχή πολιτών, κατάσταση περιβάλλοντος	ΟΝΑ, Τμήμα περιβάλλοντος, ομάδες εθελοντών	Απρίλιος έως Οκτώβριος	Τμήμα περιβάλλοντος, χορηγοί	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
3α.2	Διαγωνισμός για την πιο πράσινη αυλή, βεράντα ή αυλή σχολείου	Ναι/Όχι Αναφορά	-	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή πολιτών & σχολείων	Τμήμα περιβάλλοντος, Τοπικός Τύπος	Απρίλιος έως Ιούνιος	Κεφάλαια πολιτών, χορηγοί, ταμεία σχολείων	Δεν υπάρχει κέρδος
Στόχος 3β – Επαφή με το παρελθόν της πόλης									
3β.1	Εκδηλώσεις τέχνης σε μνημειακούς χώρους	Ναι/Όχι Αναφορά	Πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Αριθμός θεατών	Γραφείο πολιτιστικών, Καλλ/κός οργ., Τοπικός τύπος	Θερινοί μήνες	Χορηγοί, έσοδα εισιτηρίων	Κέρδος από εισιτήρια, κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
3β.2	Διαγωνισμός ταινίας για τα ιστορικά σημεία της πόλης	Ναι/Όχι Αναφορά	-	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή πολιτών, θεατών	Γραφείο πολιτιστικών, Καλλ/κός οργ., Τοπικός τύπος	Έως τον Ιανουάριο 2012	Κεφάλαια πολιτών, χορηγοί	Κέρδος από εισιτήρια, κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
Βασικός Άξονας 4 – Υπερτοπικό κέντρο πολιτισμού									
Στόχος 4α – Πρωτότυποι και μοναδικοί πολιτιστικοί θεσμοί									
4α.1	Ετήσιο φεστιβάλ εναλλακτικής μόδας	Εργασίες σχολών σχεδίου μόδας	Κεντρικά σημεία της εμπ. αγοράς	Όχι	Συμμετοχή πολιτών και σχεδιαστών	Γραφείο πολιτιστικών, Σχολές μόδας, πολιτιστ. Οργανισμοί	Θερινοί μήνες	Ταμεία διοργανωτών, έσοδα εισιτηρίων και παζαριού	Ενοικίαση χώρου και εξοπλισμού

ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	Αρχικό Κεφάλαιο	Χρήσεις γης	Προγενέστερη πολιτική - δράσεις	Μετρήσιμα αποτελέσματα	Φορείς εφαρμογής	Χρόνος	Πηγή χρηματοδότησης	Επιστροφή αξίας επένδυσης
4α.2	Ετήσιο φεστιβάλ παρκούρ	Ναι/Όχι Αναφορά	Αθλητικές εγκαταστάσεις, πάρκα & δρόμοι	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή αθλητών, αριθμός θεατών	ΟΝΑ & λοιποί οργανισμοί νεολαίας, Τοπικός Τύπος	1 εβδομ. μεταξύ Απρίλιο & Οκτώβριο	Έσοδα εισιτηρίων, χορηγοί	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
Στόχος 4β – Συνεργασία με φορείς του εξωτερικού									
4β.1	Συνέδρια σε συνεργασία με κολλέγια του εξωτερικού	Ναι/Όχι Αναφορά	Έλεγχος για στάθμευση οχημάτων, κ.λπ.	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή νέων, εκπαιδευτικών & επιχειρηματιών	Γραφείο πολιτιστικών, Εκπαιδευτικά ιδρύματα	Οποτεδήποτε	Έσοδα εισιτηρίων, χορηγοί, ταμεία διοργανωτών	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
4β.2	Εκπαιδεύσεις & ανταλλαγή εμπειριών με φορείς του εξωτερικού	Ναι/Όχι Αναφορά	-	Ναι/Όχι Αναφορά	-	Γραφείο πολιτιστικών	Οποτεδήποτε	Δημοτικά και κρατικά κονδύλια	Δεν υπάρχει επιστροφή χρηματικής αξίας
Βασικός Άξονας 5 – Αναβίωση τα γειτονιάς									
Στόχος 5α – Ασφάλεια των πεζών									
5α.1	Επαρκής φωτισμός δρόμων & πάρκων	Υπάρχων φωτισμός	Έλεγχος σε περιοχές με μειωμένη κίνηση πεζών	Ναι/Όχι Αναφορά	Περιοχές επαρκώς φωτισμένες	Δ/ση Τεχνικών υπηρεσιών	Συνεχώς	Δημοτικός προϋπολογισμός, προαπ. συμμετοχή πολιτών	Δεν υπάρχει επιστροφή χρηματικής αξίας
5α.2	Φροντίδα εγκαταλελειμμένων κτιρίων & οικοπέδων	Ναι/Όχι Αναφορά	Προτεραιότητα κοντά σε σχολεία, παιδικές χαρές, κ.λπ.	Ναι/Όχι Αναφορά	Αριθμός κτιρίων & οικοπέδων που καθαρίστηκαν	Δ/ση Τεχνικών υπηρεσιών, Τμήμα περιβάλλοντος	Χειμερινοί μήνες	Δημοτικός προϋπολογισμός, προαπ. συμμετοχή πολιτών	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
Στόχος 5β – Σύνδεση με τη γειτονιά									
5β.1	Διαγωνισμός ομορφότερης γειτονιάς	Ναι/Όχι Αναφορά	-	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή πολιτών	Τμήμα περιβάλλοντος, Τοπικός Τύπος, ομάδες εθελοντών	Εαρινοί-καλοκαρινοί μήνες	Κεφάλαια πολιτών, χορηγοί	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών
5β.2	Υπαιθριες προβολές ταινιών	Προσφερόμενοι χώροι	Πιθανές συγκρούσεις	Ναι/Όχι Αναφορά	Συμμετοχή πολιτών, επιχειρηματιών	Γραφείο πολιτιστικών, Πολιτιστ. οργανισμοί, ομάδες εθελοντών	Καλοκαρινοί μήνες	Χορηγοί, Προαπ. συμμετοχή πολιτών	Κέρδη συμπλ. υπηρεσιών

Πηγή: Comprehensive Plan of Baltimore· Ίδια επεξεργασία

Η επεξήγηση του Πίνακα 6.3 θα γίνει παράλληλα με ένα παράδειγμα χρήσης του, για τη Δράση 3β.1: Πρωτοποριακές – καινοτομικές εκδηλώσεις τέχνης μέσα ή δίπλα στα κοιτάσματα του αρχαιοελληνικού, ρωμαϊκού και παλαιοχριστιανικού πολιτισμού. Σημειώνεται πως η διαδικασία αυτή θα πρέπει να γίνεται για όλες τις δράσεις που καθορίζονται στο πολιτιστικό σχέδιο, μία προς μία. Έτσι λοιπόν, στην πρώτη στήλη, αναφέρουμε το αρχικό κεφάλαιο σχετικά με τη συγκεκριμένη δράση, εάν αυτό υπάρχει φυσικά. Ως αρχικό κεφάλαιο εννοούμε τις υπάρχουσες υποδομές που μπορούν να υποστηρίξουν εκδηλώσεις μέσα ή κοντά στους χώρους αυτούς, μελέτες που αφορούν σε πρωτοποριακές μορφές τέχνης, κ.λπ. Εάν έχουμε έλλειψη τέτοιου κεφαλαίου, η έλλειψη υπογραμμίζεται και η πραγματοποίησή τους μπορεί να προωθηθεί.

Στη δεύτερη στήλη αναφέρονται οι αλληλεπιδράσεις της Δράσης 3β.1 με τις επιτόπιες ή γειτονικές χρήσεις γης, καθώς είναι πιθανόν να έρθει σε σύγκρουση με το καθεστώς προστασίας των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς. Επισημαίνεται έτσι ένα σημείο προσοχής κατά την επιλογή των εκδηλώσεων αυτών από τον αρμόδιο φορέα. Σε περίπτωση που η δράση δεν έχει χωρικό προσδιορισμό, αναφέρουμε σε ποιες περιπτώσεις και περιοχές της πόλης μπορεί να υπάρξει σύγκρουση χρήσεων γης ή θετικές συνεργίες με τις υπάρχουσες χρήσεις, από την εφαρμογή της δράσης.

Τρίτον, εξετάζεται η ύπαρξη προγενέστερης πολιτικής ή δράσεων στο ίδιο αντικείμενο, καθώς και ο βαθμός επιτυχίας τους, εάν αυτό είναι δυνατό. Τέταρτο, αναφέρονται τα πιθανά μετρήσιμα αποτελέσματα στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, άμεσα μετρήσιμα αποτελέσματα μπορεί να είναι τα κέρδη από τα εισιτήρια των εκδηλώσεων, και έμμεσα, η αύξηση επισκεπτών από άλλες περιοχές.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι φορείς που θα επωμισθούν τη διοργάνωση της δράσης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μπορεί να ανατεθεί σε έναν καλλιτεχνικό οργανισμό, σε συνεργασία με τον τοπικό τύπο, που θα γνωστοποιήσουν τη δράση αυτή, για να προσελκύσουν τη συμμετοχή των καλλιτεχνών. Έπειτα καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της δράσης, το οποίο, όσον αφορά στη Δράση 3β.1 είναι όλη η χρονική διάρκεια εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου, τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στην έβδομη στήλη, περιγράφεται η πηγή ή οι πηγές χρηματοδότησης της δράσης. Για τις καινοτομικές εκδηλώσεις τέχνης σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς, η

χρηματοδότηση μπορεί να προέρχεται από τους χορηγούς της εκδήλωσης και από τα προπωλημένα εισιτήρια. Στις πηγές χρηματοδότησης μπορεί να περιλαμβάνονται και τα δημόσια και δημοτικά κονδύλια, τα κεφάλαια πολιτιστικών οργανισμών, εταιριών και ιδιωτών που έχουν εκφράσει ενδιαφέρον, τα έσοδα από επιλεγμένες υπηρεσίες του δήμου, κ.λπ.

Τέλος, εξετάζεται εάν επιστρέφεται η αξία επένδυσης στην πόλη. Στη συγκεκριμένη δράση η επιστροφή θα είναι το πιθανό κέρδος από την πώληση εισιτηρίων, και τα κέρδη που θα έχουν συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. γειτονικά καταστήματα εστίασης, διασκέδασης, χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων, κ.λπ.). Μία δράση μπορεί να αποφέρει οικονομικό κέρδος στο δήμο, στη διοργανώτρια αρχή, είτε αυτή είναι του ιδιωτικού είτε του δημόσιου τομέα, στις γειτονικές επιχειρήσεις, κ.λπ. Στον πίνακα 6.2 φαίνεται η επιστροφή της αξίας επένδυσης στην πόλη, ακόμη κι αν δεν είναι ο Δήμος που επενδύει τα κεφάλαια. Στις περιπτώσεις αυτές, ο φορέας εφαρμογής πρέπει να βρίσκει τρόπους να πείθει τους επενδυτές ότι τους συμφέρει να δραστηριοποιηθούν στο συγκεκριμένο τομέα. Να σημειωθεί ακόμη, ότι μετά την πραγματοποίηση των δράσεων, πρέπει να σημειώνεται από το φορέα παρακολούθησης εάν επιτεύχθηκε η επιστροφή της αξίας επένδυσης.

Η συμπλήρωση του Πίνακα 6.3 αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τη βέλτιστη οργάνωση της εφαρμογής και της παρακολούθησης του πολιτιστικού σχεδίου. Θα μπορούσε κάλλιστα να συνδυαστεί με την κατάρτιση ενός χρονοδιαγράμματος, όπου θα φαίνονται συγκεντρωτικά, ανά χρονική μονάδα, οι δράσεις προς εφαρμογή, ώστε η αρχή εφαρμογής να κατορθώνει να συντονίζει τις ενέργειές της. Επίσης, για την κάθε δράση θα ήταν χρήσιμο να αναφέρονται σε μεμονωμένο κείμενο κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως το αν θα υπάρξουν βραβεύσεις, προϊόντα (CD, DVD, πρακτικά συνεδρίων, φωτογραφικό υλικό, κ.λπ.), και αν θα δημοσιευτούν τα αποτελέσματα της δράσης στο διαδίκτυο και στα τοπικά και ευρύτερα μέσα ενημέρωσης.

Είναι αναγκαίο να διατυπωθούν σαφείς προτεραιότητες για τις διάφορες σφαίρες ή δραστηριότητες και να καθοριστούν από την αρχή τα ζητήματα του χρόνου ολοκλήρωσης των δράσεων, των πηγών χρηματοδότησης και του βαθμού της επιστροφής της αξίας της επένδυσης της πόλης. Σε αντίθετη περίπτωση, το σχέδιο και οι επιδιώξεις

του είναι αόριστες και ευάλωτες σε δυνατά πολιτικά ή και οικονομικά συμφέροντα (Friedrichs και Dangshat, 1994: 127).

6.3 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, στις γενικές κατευθύνσεις για τον πολιτιστικό σχεδιασμό, πρέπει η πόλη, και στη συγκεκριμένη περίπτωση το Χαλάνδρι, να επιλέξει έναν ή περισσότερους φορείς για την εφαρμογή και την παρακολούθηση του πολιτιστικού σχεδίου.

Στο κεφάλαιο 4.3.1. επισημαίνονται κάποιες προϋποθέσεις που είναι αναγκαίο να εκπληρώνουν οι φορείς εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου, και αφορούν στην ύπαρξη σαφούς πολιτιστικής στρατηγικής, στην εξάλειψη των πελατειακών σχέσεων μεταξύ του φορέα και των πολιτιστικών οργανισμών, στην κατανόηση από τους υπαλλήλους και τους συνεργάτες των οικονομικών και κοινωνικών διαστάσεων και της δυναμικής του πολιτιστικού τομέα, και στην ξεκάθαρη κατανομή των αρμοδιοτήτων για τον τουρισμό, τον πολιτισμό και την ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων.

Κάποιες προτάσεις που μπορούν να γίνουν για την επιλογή του φορέα εφαρμογής και παρακολούθησης είναι:

- Το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο
- Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Χαλανδρίου (ΔΕΠΑΧ)
- Η ΦΛΥΑ Αναπτυξιακή
- Η Δ/ση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δήμου Χαλανδρίου
- Η Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Χαλανδρίου
- Το Γραφείο Αντιδημάρχου Τοπικής Ανάπτυξης
- Το Γραφείο Αντιδημάρχου Πολιτισμού, Νεότητας, Παιδείας και Αθλητισμού

Πρέπει να εξεταστούν λοιπόν οι φορείς αυτοί με βάση τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω, και να γίνει η καταλληλότερη επιλογή. Πολύ σημαντικό είναι να γνωμοδοτήσουν σχετικά με την απόφαση αυτή οι καλλιτεχνικοί οργανισμοί, οι εθελοντικοί πολιτιστικοί σύλλογοι που δρουν στην περιοχή, καθώς και τα μεγάλα

εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι κυριότεροι εκπρόσωποι της πολιτιστικής βιομηχανίας της περιοχής.

Στις ελληνικές πόλεις είναι πλέον ανάγκη η ομαλή και αποτελεσματική συνεργασία πολλών φορέων, για να φέρουν εις πέρας ένα πρόγραμμα. Πολλές φορές στο παρελθόν έχουν χαθεί πόροι, και προγράμματα έχουν μπλοκαριστεί, εξαιτίας της αδυναμίας συνεργασίας των υπεύθυνων αρχών. Κατά την προσωπική μου άποψη, στη συγκυρία που βρίσκεται σήμερα η Ελλάδα, και όσον αφορά στον πολιτιστικό σχεδιασμό, όπως μελετήθηκε και μέσα από τις περιπτώσεις των τεσσάρων πόλεων, είναι προτιμότερο, στη εφαρμογή του σχεδίου να εμπλέκεται ένας αριθμός φορέων, παρά να την αναλαμβάνει ένας μόνο φορέας. Έτσι λοιπόν, για το Δήμο Χαλανδρίου, προτείνεται η εμπλοκή όλων των παραπάνω φορέων, με συντονιστή το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο, μέσα στο οποίο θα δημιουργηθεί και η δομή υποστήριξης πολιτών στα θέματα του πολιτισμού, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω (Δράση 2β.2). Θα υπάρχει λοιπόν συντονισμός όλων των φορέων που θα αναλαμβάνουν πολιτιστικές δράσεις, είτε προέρχονται από το δημόσιο τομέα, είτε από τον ιδιωτικό, είτε είναι εθελοντικές.

Στην πραγματικότητα, ένα τέτοιο εγχείρημα μπορεί να αποτελέσει την αρχή μίας νέας μορφής συνεργασίας και δουλειάς μέσα στις πόλεις, πράγμα που είναι αναγκαίο, δεδομένων των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών προβλημάτων της εποχής μας. Βέβαια, είναι καίριο να υποστηριχθεί η προσπάθεια αυτή χωρίς ιδιοτελείς συμπεριφορές, και με βαθιά αφοσίωση στο εγχείρημα της πολιτιστικής ανάπτυξης. Στο Δήμο Χαλανδρίου, όπως φάνηκε από την έρευνα και τις επαφές που υπήρξαν με τους ανθρώπους, η διάθεση αυτή υπάρχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο πολιτιστικός σχεδιασμός των πόλεων έχει περάσει από πολλά στάδια, όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο 1.2. Η εξέλιξή του στιγματίστηκε από την ανάπτυξη των διαφόρων κινήματων στις πόλεις, όταν οι άνθρωποι άρχισαν να διεκδικούν δικαιώματα για τον ελεύθερο χρόνο τους, για την προσωπική και ομαδική τους έκφραση, για τον τρόπο ζωής και το χώρο κατοικίας και εργασίας τους. Επηρεάστηκε επίσης από την ένταξη των προγραμμάτων αστικής ανάπτυξης στη χρονική ατζέντα των αρχών των πόλεων, όταν δηλαδή οι πόλεις άρχισαν να ψάχνουν τρόπους να προοδεύσουν, με εργαλείο το σχεδιασμό.

Με το πέρασμα των δεκαετιών, ουσιαστικά από τη δεκαετία του 1940 έως σήμερα, ο χαρακτήρας του πολιτιστικού σχεδιασμού έχει αλλάξει πολλές φορές για τις πόλεις. Στη σύγχρονη περίοδο, οι στόχοι του πολιτιστικού σχεδιασμού ξεφεύγουν από οτιδήποτε στενό και μονόπλευρο, και διεκδικούν ανάπτυξη στον κοινωνικό και στον οικονομικό τομέα, αλλά και στο φυσικό περιβάλλον και στις τέχνες. Πιο σημαντικό απ' όλα όμως, μπορεί και στοχεύει ο πολιτιστικός σχεδιασμός στη δημιουργικότητα, στην πρόοδο, στην επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων, και επενδύει στους ανθρώπους.

Βέβαια, η φιλοσοφία του πολιτιστικού σχεδιασμού που υιοθετεί κάθε πόλη συμπίπτει με το πλάνο και το σκεπτικό ανάπτυξης που οι αρχές της έχουν θέσει γι αυτήν. Προσεγγίσεις όπως αυτές της Επιχειρηματικής – Δημιουργικής – Προοδευτικής πόλης και του Πολιτιστικού Σχεδιασμού – Μοντέλου των ταλέντων – Χωρικών θυλάκων πολιτισμού, απλώς μπορούν να χρησιμεύσουν για να συνοψίσουν τις εμπειρίες των πόλεων έως σήμερα, και να δώσουν κάποιες κατευθύνσεις στους μελετητές και τους ειδικούς του σχεδιασμού, περισσότερο ως προς το τι να αποφύγουν, και λιγότερο για το τι να ακολουθήσουν.

Είναι καίριο, πριν επιλεγθεί από την πόλη η φιλοσοφία της πολιτιστικής της ανάπτυξης, να ληφθούν υπόψη θέματα όπως η πληθυσμιακή, χωρική, οικονομική, κοινωνική δυνατότητα της πόλης, η φιλοσοφία που προσφέρει τα περισσότερα στην ανάπτυξη όλων των τομέων της, η βέλτιστη οργάνωση των λειτουργιών της, κ.λπ. Με τη λέξη φιλοσοφία εννοείται ουσιαστικά το περιεχόμενο του πολιτιστικού σχεδίου, η σύνδεση των διατάξεών του με τα διάφορα πεδία πολιτικής και δραστηριότητας στην

πόλη, και από εκεί και πέρα η αλληλεπίδραση των πολιτιστικών δράσεων που προγραμματίζονται με τις δράσεις των άλλων στρατηγικών. Η εκτενής ανάλυση του περιβάλλοντος της πόλης που καταλήγει στη διατύπωση των θετικών και των αρνητικών στοιχείων, των ευκαιριών και των κινδύνων, στον εντοπισμό των αναγκών, και οι συνεχείς διαδικασίες διαλόγου και συμβούλευσης με τους κατοίκους, τους καλλιτέχνες, τους επιχειρηματίες, τους επενδυτές, κ.λπ., μπορούν να παράγουν τις σωστές κατευθύνσεις για τη διαμόρφωση του περιεχομένου του πολιτιστικού σχεδίου.

Από τη στιγμή που θα επιλεγθεί η φιλοσοφία του πολιτιστικού σχεδιασμού, οι αρχές της πόλης και οι ειδικοί του σχεδιασμού έχουν στη διάθεση τους διάφορα εργαλεία – μέσα πολιτιστικής πολιτικής, για τα οποία μπορούν να πληροφορηθούν από τη μελέτη παραδειγμάτων επιτυχημένης πολιτιστικής πολιτικής, από τη διεθνή βιβλιογραφία. Ακόμη πιο σημαντικό είναι όμως να μπορούν να εφεύρουν νέα εργαλεία, ή και να προσαρμόσουν τα ήδη γνωστά στις ανάγκες της δικής τους περίπτωσης, μετά από εργασία με τοπικές ομάδες παραγόντων που επηρεάζουν και επηρεάζονται από την πολιτιστική ζωή.

Στο κεφάλαιο της διεθνούς εμπειρίας, αλλά και στις περιπτώσεις που περιγράφονται στη διεθνή βιβλιογραφία και αναφέρονται παραπάνω, υπάρχουν ποικίλοι συνδυασμοί φορέων για την κατάρτιση και την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου. Υπάρχει η περίπτωση λοιπόν να είναι υπεύθυνοι οι υπάλληλοι πολλών και διαφορετικών υπηρεσιών μέσα σε μία διοικητική βαθμίδα (δήμος, νομαρχία, κ.λπ.). Ακόμη μπορεί να επιφορτίζεται με την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου ένας μόνο δημοτικός οργανισμός, ή να την αναλαμβάνει μία συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, ή επίσης να υιοθετηθεί άτυπα μία πολιτιστική πολιτική από έναν σημαντικό πολιτιστικό οργανισμό σε συνεργασία με την τοπική κοινότητα. Οι επιλογές είναι απεριόριστες, κι έτσι η απόφαση πρέπει να λαμβάνεται με βάση τις δυνατότητες της πόλης και τα χαρακτηριστικά των υποψήφιων φορέων. Ωστόσο, εξαιρετική σημασία πρέπει να δοθεί στο συντονισμό των διαδικασιών εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου, και στην ομάδα του, για τους οποίους απαιτούνται αφοσίωση στον πολιτισμό, οργανωτική ικανότητα, δημιουργικότητα και εφευρετικότητα.

Από τη μελέτη του πολιτιστικού σχεδιασμού του Λέστερ, του Μπαθ, της Βαλτιμόρης και της Μελβούρνης μπορούν να προκύψουν κάποια χρήσιμα στοιχεία για

τους επίδοξους μελετητές και ειδικούς του σχεδιασμού. Καταρχάς, μεγάλης χρηστικότητας είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στο Πολιτιστικό Σχέδιο του Λέστερ (Πίνακας 2.1) και στο Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης (Πίνακας 6.3). Ο Πίνακας 2.1 – Αναλυτικός Πίνακας δράσεων του Πολιτιστικού Σχεδίου του Λέστερ περιγράφει τους φορείς εφαρμογής, τα αναμενόμενα αποτελέσματα, τα χρονικά ορόσημα και συνδέει την κάθε δράση με τους στόχους και τις προκλήσεις του σχεδίου, δικαιολογεί δηλαδή ακριβώς την πρότασή της. Ο Πίνακας 6.3, όπου γίνεται αναλυτική παρουσίαση των δράσεων του πολιτιστικού σχεδίου, παρουσιάζει πολλά στοιχεία για την κάθε δράση, ενώ φαίνονται για πρώτη φορά στοιχεία όπως τα μετρήσιμα αποτελέσματα, η πηγή χρηματοδότησης και η επιστροφή της αξίας επένδυσης στην πόλη.

Από τη μελέτη της περίπτωσης του Μπαθ, ένα σημείο ενδιαφέροντος είναι η κατάρτιση πολλών επιμέρους μελετών, για συγκεκριμένο αντικείμενο (που έγκειται στον πολιτιστικό σχεδιασμό) ή για συγκεκριμένη περιοχή (που έχει πολιτιστικό ενδιαφέρον). Το σημείο αυτό αποτελεί κόμβο κατά την κατάρτιση ενός πολιτιστικού σχεδίου, καθώς πρέπει να γίνει η επιλογή ενός λεπτομερούς και εκτενούς σχεδίου ή ενός γενικόλογου σχεδίου που προβλέπει την εκπόνηση πολλών μελετών. Κατά την άποψή μου, η καλύτερη λύση είναι να συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο εξαρχής όλα τα αντικείμενα παρέμβασης και οι περιοχές – στόχοι του πολιτιστικού σχεδιασμού, έτσι ώστε να αποφεύγονται καθυστερήσεις και το κλίμα αναβλητικότητας που επικρατεί πριν από την ανάληψη μη επειγόντων εγχειρημάτων.

Σχετικό με το παραπάνω είναι και το θέμα της ενσωμάτωσης ή μη του πολιτιστικού σχεδίου σε ένα γενικότερο τοπικό σχέδιο (π.χ. Γ.Π.Σ. ή Επιχειρησιακό Πρόγραμμα). Εάν ενσωματωθεί ο πολιτιστικός σχεδιασμός, τότε είναι περισσότερο αναμενόμενο να μην είναι πολύ λεπτομερείς οι δράσεις που προτείνονται γι' αυτόν, και να προβλέπεται η κατάρτιση επιμέρους μελετών. Βέβαια, έχει παρουσιαστεί και η περίπτωση της Βαλτιμόρης, που δείχνει ότι αυτό δεν είναι απαραίτητο. Έτσι λοιπόν, συμπεραίνεται πως ένας επιτυχής πολιτιστικός σχεδιασμός, σε περίπτωση που δεν είναι αυτόνομος, στην ελληνική σχεδιαστική εργαλειοθήκη, είναι προτιμότερο να ενσωματώνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ενός δήμου, ως ξεχωριστός θεματικός τομέας ανάπτυξης.

Τρίτον, ένα σημείο όπου φαίνεται χαρακτηριστικά η σχέση του χώρου με τον πολιτισμό, την οποία πρέπει πρώτα να αντιληφθεί κι έπειτα να αναδείξει ο ειδικός του σχεδιασμού, είναι το όραμα της Βαλτιμόρης για το κέντρο της, και οι χωρικά εντοπισμένες δράσεις που προωθεί για την επίτευξη του οράματος αυτού (κεφ. 2.3.2.1, σελ. 55). Η κατεύθυνση επενδύσεων και δράσεων σε συγκεκριμένους χώρους μέσα στην πόλη, ανάλογα με τους στόχους που υιοθετεί το πολιτιστικό σχέδιο, μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο, καθώς α) γίνεται εκμετάλλευση των υπαρχόντων πόρων (κενή, υπό-χρησιμοποιούμενη, μη-χρησιμοποιούμενη δημόσια ιδιοκτησία, εγκαταλελειμμένη ιδιωτική ιδιοκτησία, κ.λπ.), και β) η πολιτιστική ανάπτυξη εντοπίζεται χωρικά, ανάλογα με τους στόχους του σχεδίου. Για τους λόγους αυτούς προτάθηκαν και οι δράσεις 2.β.1 και 3.β.1 (κεφ. 6.2, σελ. 132-133) για το Δήμο Χαλανδρίου .

Οι αρχές της Βαλτιμόρης δραστηριοποιούνται επίσης στην ανεύρεση χρηματικών πόρων, κι αυτό είναι ένα στοιχείο που, ειδικά στην Ελλάδα, πρέπει να αναπτυχθεί, εξαιτίας της αδυναμίας διάθεσης μεγάλων μεριδίων του δημοτικού προϋπολογισμού για τον πολιτισμό. Έτσι λοιπόν, είναι αναγκαίος ένας προγραμματισμός ανεύρεσης πόρων, μέσω συνεργασιών με τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα. Οι πόροι μπορούν, εκτός από χρηματικά ποσά, να αφορούν στη δωρεάν διάθεση χώρων, οπτικοακουστικών μέσων, αθλητικών εγκαταστάσεων, ρουχισμού, διαφημιστικών μηνυμάτων και αφισών κ.λπ., στην εθελοντική εργασία και διοργάνωση εκδηλώσεων, κ.λπ.

Ακόμη, από την ανάλυση της δομής των σχεδίων των τεσσάρων πόλεων συμπεραίνεται ότι το πολιτιστικό σχέδιο μπορεί να διαρθρώνεται σε λιγότερα ή περισσότερα επίπεδα βάθους, αυτό που έχει σημασία όμως είναι να καταλήγει σε συγκεκριμένες δράσεις και να υπάρχει συνοχή και συνέχεια, ανάμεσα στην ανάλυση, τους στόχους και τις δράσεις που τίθενται. Όσον αφορά στο περιεχόμενο ενός πολιτιστικού σχεδίου, έχουν αναφερθεί στο κεφ. 2.5.3 τα αναγκαία στοιχεία που πρέπει να συμπεριλαμβάνει, και είναι η προβολή του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης, και αν αυτό δεν υπάρχει, η δημιουργία ενός από τους ειδικούς του σχεδιασμού, ο χωρικός προσδιορισμός των δράσεων, και η υιοθέτηση στόχων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Είναι ενδιαφέρουσα η παρακολούθηση των επιλογών των πόλεων όσον αφορά στον προσανατολισμό του πολιτιστικού σχεδιασμού τους, και φαίνεται ότι δεν

επηρεάζεται απαραίτητα από το μέγεθός τους, την επιρροή τους στην παγκόσμια ή εθνική οικονομία, το πλήθος των ιστορικών πόρων, των ιδιαίτερων τοπίων κ.λπ. Καθορίζεται από, και καθορίζει ταυτόχρονα, κατά κάποιο τρόπο, την όλη αντιμετώπιση της πόλης σε ζητήματα κουλτούρας, φιλοδοξίας για το μέλλον, καινοτομίας και ενστερνισμού νέων τάσεων και ιδεών.

Τα γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας (κεφ. 3), κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούν επιγραμματικά και στο παρόν κεφάλαιο, καθώς υποστηρίζουν την αναγκαιότητα και την αποτελεσματικότητα του πολιτιστικού σχεδιασμού, και δικαιολογούν την επιλογή του θέματος της διπλωματικής εργασίας. Οι ανάγκες που μπορούν να εκπληρωθούν από τον πολιτιστικό σχεδιασμό είναι η διαφύλαξη των ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων μίας περιοχής, η κοινωνική ενότητα και πρόοδος, η προσωπική ανάπτυξη των ατόμων μίας κοινωνίας και η ανανέωση της εικόνας της πόλης. Περαιτέρω, ο πολιτιστικός σχεδιασμός μπορεί, ανάλογα με τους στόχους που καλείται να εκπληρώσει, να επιφέρει ανάπτυξη στους διάφορους τομείς της πολιτιστικής ζωής της πόλης (εκδηλώσεις, διαμόρφωση και προβολή ταυτότητας, πολιτιστική διακυβέρνηση κ.λπ.), να δυναμώσει τους κοινωνικούς δεσμούς των ατόμων, να βοηθήσει στην εξέλιξη των ανθρώπων, να βελτιώσει τη σχέση των κατοίκων με τους χώρους της πόλης και να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη. Τέλος, το βασικότερο πρόβλημα που μπορεί να προκύψει από την εφαρμογή ενός πολιτιστικού σχεδίου, είναι εάν αυτό δε συνδέεται με την τοπική κοινωνία, δεν πηγάζει από τις ανάγκες και τις επιθυμίες των κατοίκων της πόλης.

Στο Β' Μέρος της εργασίας, και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 4, δόθηκαν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση ενός πολιτιστικού σχεδίου. Συνολικά, στις φάσεις της ανάλυσης, της διαμόρφωσης, της εφαρμογής και της παρακολούθησης και αξιολόγησης του πολιτιστικού σχεδίου, είναι κρίσιμη η χρήση εργαλείων από τους μελετητές και τους ειδικούς του σχεδιασμού. Προτεινόμενα εργαλεία είναι το Διάγραμμα 4.2 – Στάδια πολιτιστικού σχεδιασμού, και το Διάγραμμα 4.3 – Μεθοδολογία για την αξιολόγηση προτάσεων, και οι Πίνακες 4.2 – Μήτρα αλληλεπίδρασης Διαστάσεων και Κεφαλαίων της πόλης, 6.1 – Ανάλυση περιβάλλοντος περιοχής μελέτης, και 6.4 – Αναλυτική παρουσίαση δράσεων του πολιτιστικού σχεδίου. Βέβαια, στην πράξη, είναι θεμιτό οι εκάστοτε μελετητές και ειδικοί του σχεδιασμού να αναπτύσσουν διάφορα

εργαλεία, να χρησιμοποιούν λογισμικά που διευκολύνουν τη χωρική, χρονική ή στατιστική παρακολούθηση του προγράμματος, δομές διαχείρισης ενστάσεων ή και προτάσεων, συμβούλια συμμετοχής πολιτών, κ.λπ.

Ο Δήμος Χαλανδρίου φιλοξενεί έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, ειδικά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Το κλίμα στους εργαζόμενους στο Δήμο είναι ευνοϊκό για την ανάπτυξη του πολιτισμού, ενώ υπάρχει η διάθεση συμμετοχής και διοργάνωσης πολιτιστικών δρώμενων. Ένα τέτοιο περιβάλλον αποτελεί πρόσφορο έδαφος για έναν ειδικό του σχεδιασμού, παρόλο το ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, και σημεία που χρειάζονται προσοχή από όλους τους εμπλεκόμενους.

Μέσω της διπλωματικής εργασίας προτείνονται οι κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του πολιτιστικού σχεδίου του Δήμου Χαλανδρίου, και κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν πολύ συνοπτικά και σε αυτό το σημείο. Καίρια κρίνεται λοιπόν η χρήση εργαλείων σε όλα τα στάδια της κατάρτισης και της εφαρμογής του πολιτιστικού σχεδίου. Αυτά μπορούν να είναι πίνακες, διαγράμματα, βάσεις δεδομένων, δομές και υπηρεσίες. Όσον αφορά στη συμβατότητα του σχεδίου με άλλα σχέδια ή προγράμματα, προτείνεται το πολιτιστικό σχέδιο να ενσωματώνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του δήμου, ή να υιοθετείται από το δήμο ως ανεξάρτητο σχέδιο, χωρίς θεσμική ισχύ. Επίσης, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στο φορέα εφαρμογής του σχεδίου, που στο συγκεκριμένο σχέδιο προτείνεται να αποτελείται από έναν συνδυασμό ιδρυμάτων και υπηρεσιών, με έναν κεντρικό συντονιστή.

Στο περιεχόμενο του πολιτιστικού σχεδίου προτείνεται η προώθηση της επιχειρηματικότητας στον πολιτισμό με την ευρεία έννοια και της καινοτομίας στις εκδηλώσεις και στην τέχνη, κι επίσης η προώθηση του συνδυασμού της κοινωνικής συνοχής και της ανάπτυξης των συνδέσεων των ανθρώπων με το χώρο της πόλης. Τέλος, προτείνεται η εκπαίδευση και η ενημέρωση των ανθρώπων που θα εμπλακούν με την κατάρτιση και την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου, μέσω βιβλιογραφίας, συνεργασίας με πανεπιστημιακές σχολές (π.χ. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης) και ανταλλαγής εμπειριών με πόλεις του εξωτερικού.

Μία πολιτική πολιτιστικού σχεδιασμού με βάση την κατανόηση ότι οι τοπικοί πολιτιστικοί πόροι και οι πόλεις είναι «πολιτιστικές οντότητες» - τόποι όπου οι άνθρωποι

συναντώνται, συνομιλούν, συμμερίζονται ιδέες και επιθυμίες, και όπου διαμορφώνονται οι ανάγκες και οι τρόποι ζωής – μπορούν να βοηθήσουν τους προγραμματιστές να αξιολογήσουν τις ανάγκες της κοινότητας, να διασφαλίσουν την πολιτιστική πολυφωνία και να συλλάβουν τα βασικά στρατηγικά ζητήματα για το μέλλον της πόλης. Σύμφωνα με αυτήν την προοπτική, θα πρέπει να προηγηθεί μία ρητή δέσμευση για να αναζωογονηθεί η πολιτιστική, κοινωνική και πολιτική ζωή των κατοίκων και να υποστηριχθεί η χάραξη στρατηγικών για τη φυσική και οικονομική αναζωογόνηση (Bianchini, 1994: 204-205).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α
ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Είναι ανάγκη, στο ξεκίνημα μιας μελέτης, να υιοθετηθούν ορισμοί των κυριότερων εννοιών με τις οποίες αυτή ασχολείται. Στη συγκεκριμένη εργασία, το πρώτο και κύριο αντικείμενο είναι ο πολιτισμός, που διέπει τα σχέδια και τις στρατηγικές που θα παρατηρηθούν. Αντιμετωπίζοντάς τον λοιπόν από μία καθολική σκοπιά, πρέπει να προσπεραστεί η στενή έννοια του (αν μπορεί να έχει τέτοια), και να υιοθετηθεί η ευρεία έννοιά του, που περιλαμβάνει τη μουσική, τις εικαστικές τέχνες, τη λογοτεχνία, το θέατρο, τις επιστήμες, αλλά και τον τρόπο και τη φιλοσοφία ζωής των σημερινών κοινωνιών και κοινοτήτων, καθώς και τα μέσα με τα οποία εκφράζονται αυτές οι πολιτιστικές μορφές (εφημερίδες, δίσκοι, ταινίες, αρχιτεκτονική, αστικό τοπίο, τηλεόραση, διαδίκτυο, μόδα, εκδηλώσεις οργανώσεων, κ.λπ.).

Σύμφωνα με την Garcia (2004: 314), οι πολιτιστικοί πόροι περιλαμβάνουν τις τέχνες και τα μέσα ενημέρωσης, την κουλτούρα διαφόρων μειονοτήτων, την κληρονομιά (συμπεριλαμβανομένης της γαστρονομίας, των διαλέκτων), τις τοπικές και εξωτερικές αντιλήψεις ενός τόπου, το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, την ποικιλία και ποιότητα των δραστηριοτήτων αναψυχής, την ποικιλία τοπικών προϊόντων και χειροτεχνών, κ.λπ.

Οι ορισμοί, ή πιο ελεύθερα, οι περιγραφές των εννοιών άλλων αντικειμένων, με τα οποία θα ασχοληθούμε σε μεγάλο βαθμό, και σχετίζονται με τον πολιτιστικό σχεδιασμό, είναι οι εξής:

- Πολιτιστική πολιτική: είναι ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων, που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να επιτευχθεί η ενίσχυση και η διάδοση του πολιτιστικού φαινομένου μιας κοινότητας για μια δεδομένη χρονική περίοδο (Κόνσολα, 2006:28).
- Πολιτιστικός σχεδιασμός: είναι η διαδικασία της ταυτοποίησης προγραμμάτων, η επιλογή σχεδίων και η διαχείριση στρατηγικών εφαρμογής, με βάση τους πολιτιστικούς πόρους (Landry, 2000: 173)
- Σχεδιασμός (planning): ο όρος, μαζί με τα επίθετα που τον συνοδεύουν (town, urban και city planning), εμφανίστηκε περίπου κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα για να καταδείξει τη δραστηριότητα που γίνεται προς έλεγχο της αστικής ανάπτυξης (Monclus and Guardia, 2006, εισαγωγή).

- Αστικότητα (urbanism): χρησιμοποιείται συνήθως σε ευρεία έννοια ως «η μελέτη των πόλεων – οι οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις» (Monclus και Guardia, 2006, εισαγωγή).
- Ανασυγκρότηση – Αναζωογόνηση των πόλεων (regeneration): έχει ορισθεί ως «η μεταμόρφωση ενός τόπου – οικιστικού, εμπορικού ή ανοιχτού χώρου – που έχει εμφανίσει τα συμπτώματα φυσικής, κοινωνικής, ή/και οικονομικής παρακμής» (Evans, 2005: 967), και «είναι μια σύνθετη έννοια που περιλαμβάνει οικονομική, περιβαλλοντική, κοινωνική, πολιτιστική, συμβολική και πολιτική διάσταση» (Bianchini και Parkinson, 1994:203).
- Πολιτιστικό διαμέρισμα (cultural quarter): ορίζεται ως
 - «Μία ευρέως αναγνωριζόμενη, χαρακτηριστική, και με πολλές χρήσεις, περιοχή της πόλης, στην οποία μία συγκέντρωση πολιτιστικών υποδομών λειτουργεί ως η βάση της προσέλκυσης». (Markusen και Gadwa, 2009).
 - Μία χωρικά περιορισμένη και διακριτή περιοχή που περιέχει υψηλή συγκέντρωση πολιτιστικών υποδομών σε σύγκριση με άλλες περιοχές, ενώ μπορεί να περιλαμβάνει και παιδικές χαρές, βιβλιοθήκες, ανοιχτούς χώρους και χώρους αναψυχής (McCarthy, 2005:1).
- Τοπική οικονομική ανάπτυξη: είναι η ενεργοποίηση αχρησιμοποίητων πόρων που βρίσκονται μέσα στον κοινωνικό οργανισμό της πόλης ώστε να προωθηθεί η οικονομική οικονομία (Νεγκριέ, 1994:145).
- Πολιτιστική βιομηχανία: μπορεί να οριστεί ως ένα σύνολο τομέων που προσφέρουν:
 - α) υπηρεσίες που εστιάζονται στη διασκέδαση, στην ψυχαγωγία και στην πληροφόρηση (π.χ. ταινίες, ηχογραφημένη μουσική, τυπωμένα μέσα ενημέρωσης, ή μουσεία) και β) προϊόντα μέσω των οποίων οι καταναλωτές κατασκευάζουν διακριτές μορφές ατομικότητας, αναγνώρισης του εαυτού τους, και κοινωνικής επίδειξης (π.χ. μοντέρνα ένδυση, κοσμήματα, κ.λπ.) (Scott, 2004: 462). Ωστόσο, ο όρος αυτός, σύμφωνα με τον Kunzmann (2004: 394), είναι επικίνδυνος, καθώς ο πολιτισμός μπορεί να σημαίνει κάτι πολύ περιορισμένο ή κάτι πολύ ευρύ, ανάλογα με

τις αντιλήψεις και την ιδιοσυγκρασία της κοινωνίας στην οποία αναφερόμαστε, και για την οποία καλούμαστε να σχεδιάσουμε.

Παρόλα αυτά, το 1998, το Υπουργείο Πολιτισμού, Μέσων Ενημέρωσης και Αθλητισμού του Ηνωμένου Βασιλείου, υιοθέτησε έναν ορισμό, σταθμό για τις πολιτιστικές βιομηχανίες: οι δραστηριότητες που προέρχονται από την ατομική δημιουργικότητα, ικανότητα και ταλέντο, και που έχουν τη δυναμική για παραγωγή πλούτου και θέσεων εργασίας μέσω της δημιουργίας και εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αποτέλεσε καινοτομία στην αντίληψη ο ορισμός αυτός, καθώς ξέφυγε από τις καθιερωμένες μορφές τέχνης και έστρεψε την προσοχή των μελετητών και των σχεδιαστών των πολιτικών προς το μοντέρνο κλίμα και τη ρηξικέλευθη δημιουργικότητα, συμπεριλαμβάνοντας μεγαλύτερες κοινωνικές ομάδες (O' Connor, 2004: 39).

- Πολιτιστικά προσόντα (cultural assets): το σύνολο, που αποτελείται από τους συμμετέχοντες σε πολιτιστικές δραστηριότητες, τους μη κερδοσκοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς, τους δια-συνεργατικούς πολιτιστικούς οργανισμούς, τις εμπορικές εταιρίες πολιτιστικού προϊόντος και τους ανεξάρτητους καλλιτέχνες. Χρησιμοποιώντας τα παραπάνω ως δείκτες, μπορούμε να υπολογίσουμε και την ένταση της πολιτιστικής ζωής σε μία περιοχή (Stern και Seifert, 2007: 1-3).
- Αστικοί πολιτιστικοί πόροι: είναι μία ιστορική, βιομηχανική και καλλιτεχνική κληρονομιά, που αντιπροσωπεύει προσόντα συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής, του αστικού τοπίου ή των τοποσήμων. Τοπικές και ενδογενείς παραδόσεις δημόσιας ζωής, φεστιβάλ, εθιμοτυπίες ή ιστορίες, όπως και απασχολήσεις ελεύθερου χρόνου, ερασιτεχνικές πολιτιστικές δραστηριότητες, που μπορούν να δημιουργήσουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, πόροι όπως το φαγητό και η μαγειρική, δραστηριότητες αναψυχής, ένδυση και υπό-κουλτούρες που υπάρχουν παντού, και φυσικά η ποικιλία και η ποιότητα των ικανοτήτων στις παραστατικές και οπτικές τέχνες και στις πολιτιστικές βιομηχανίες (Landry, 2000: 8).
- Ποιότητα ζωής: δεν είναι το εμπόρευμα που πρέπει να προωθηθεί στην αγορά ως στοιχείο της ανταγωνιστικότητας της πόλης, αλλά το πώς συνδέονται οι κάτοικοι με

την πόλη τους ως συλλογική οντότητα, και πώς συμμετέχουν στην ποιότητα ζωής της» (Bianchini, 1994: 203).

Ένας πολύ ενδιαφέρον ορισμός, μαζί με μία ακόμη πιο ενδιαφέρουσα, για την εργασία, προσθήκη, είναι αυτός για τη δημιουργικότητα:

- Δημιουργικότητα: είναι κάθε πράξη, ιδέα ή προϊόν που αλλάζει μία υπάρχουσα κατάσταση, ή που μεταμορφώνει μία υπάρχουσα κατάσταση σε μία νέα. Ο συγγραφέας όμως, προσθέτει ακόμη, ότι ο δημιουργικός σχεδιαστής πολλές φορές θα χρειαστεί να καταφύγει σε αντισυμβατικές, «αντάρτικες» μεθόδους για να υπονομεύσει καθιερωμένες γραφειοκρατικές και πολιτικές διαδικασίες, όσον αφορά τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό (Kunzmann, 2004: 385). Όπως αναφέρει ο Landry (2000: 6), η πολιτιστική κληρονομιά είναι το σύνολο της περασμένης δημιουργικότητας, και τα αποτελέσματα της δημιουργικότητας είναι αυτά που ωθούν την κοινωνία να προοδεύει.
- Δημιουργική πόλη – περιβάλλον: είναι ένας τόπος – είτε ένας θύλακας κτιρίων, ένα μέρος της πόλης, μία ολόκληρη πόλη ή μεγαλύτερη περιοχή – που περιλαμβάνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις σε όρους υλικής και άυλης υποδομής ώστε να παραχθεί ένα κύμα ιδεών και ανακαλύψεων. Ένα τέτοιου είδους περιβάλλον είναι μία φυσική περιοχή όπου μία κριτική μάζα επιχειρηματιών, διανοσόμενων, κοινωνικών ακτιβιστών, καλλιτεχνών, διαχειριστών και επενδυτών μπορούν να λειτουργήσουν σε ένα κοσμοπολίτικο, με ανοικτούς ορίζοντες πλαίσιο, όπου η αλληλεπίδραση προσώπου με πρόσωπο δημιουργεί νέες ιδέες, τεχνουργήματα, προϊόντα, υπηρεσίες και θεσμούς, και ως συνέπεια, συνεισφέρει στην οικονομική επιτυχία (Landry, 2000: 133).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

Ο Δήμος Χαλανδρίου αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους δήμους της Αττικής, με πληθυσμό άνω των 70.000 ατόμων. Το τοπίο αποτελείται από φαρδείς κεντρικούς δρόμους και πιο μικρούς συνοικιακούς, μικρές και μεγάλες πλατείες, και ένα πολυσύχναστο εμπορικό κέντρο. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της εικόνας της πόλης είναι τα διάσπαρτα στον ιστό της αρχαιοελληνικά, ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά μνημεία. Χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς ήταν για μεγάλη περίοδο το μεγάλο εργοστάσιο κοπής μαρμάρων «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ», που επωφελούνταν από τα υπόγεια ποτάμια της περιοχής του Χαλανδρίου (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Στις αρχές του 20ού αιώνα, το Χαλάνδρι βρίσκεται σε μια σχετικά περιθωριακή και αδύναμη κατάσταση, με λίγο πληθυσμό και φτωχή οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, δεν παύει να έχει μακρά ιστορική διαδρομή, από την προϊστορική εποχή, γνωστό ως ο οικισμός ΦΛΥΑ, και να αποτελεί προάστιο της Αθήνας και κομβικό κυκλοφοριακό πέρασμα για τις μετακινήσεις από και προς το κέντρο της πόλης. Μέχρι το 1925, ανήκε διοικητικά στην Αθήνα (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Κατά την πρώτη δεκαετία του αιώνα ξεκινά η πρώτη οργανωμένη εκπαιδευτική προσπάθεια με τη δημιουργία δυο δημοτικών σχολείων – Αρρένων και Θηλέων. Το 1909 τίθεται για πρώτη φορά σε εφαρμογή το σχέδιο πόλης και διαμορφώνεται σε βασικό άξονα η Κηφισίας, ενώ ως τότε ήταν η σημερινή οδός Αποστολοπούλου. Εμφανίζεται έντονα βιοτεχνική και εμπορική δραστηριότητα, χωρίς όμως να εκτοπιστεί η γεωργική οικονομία, που ακόμη παρέμενε βασική. Το 1910 με ιδιωτική χρηματοδότηση χτίζονται στην κεντρική πλατεία, κάτω από τον Άγιο Νικόλαο και στη θέση που βρίσκεται σήμερα το Ηρώο, τέσσερις μεγάλοι θάλαμοι για λογαριασμό της Γεωργικής και Μελισσοκομικής Σχολής (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Με την βελτίωση του οδικού άξονα, το Χαλάνδρι αποκτά και την ιδιότητα του θερέτρου, της εξοχής για τους Αθηναίους των κεντρικών περιοχών. Πληθαίνουν τα καφενεία και οι εξοχικές ταβέρνες και ονόματα όπως ο Αδάμ, ο Γκίνης, το Μποέμ, το Ηραίο, η Ήβη, η Ρέμβη, η Φαρίντα γίνονται γνωστά σε όλη την Αθήνα (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Η Μικρασιατική καταστροφή στέλνει αρκετούς πρόσφυγες στο Χαλάνδρι, που αφομοιώνονται άμεσα και προσφέρουν με την κουλτούρα και την εργατικότητά τους, νέα δυναμική στην εξέλιξη του Χαλανδρίου (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Το 1925 το Χαλάνδρι αποκτά τη διοικητική του αυτονομία και γίνεται κοινότητα. Την περίοδο 1925-1940 το Χαλάνδρι αποκτά μια στοιχειώδη διοικητική οργάνωση και διενεργούνται κάποια βασικά έργα υποδομής, όπως διάνοιξη δρόμων, απαλλοτρίωση χώρων, υποτυπώδης ηλεκτρισμός και έργα ύδρευσης. Όμως, η ανάπτυξη σταματά στις αρχές του 1940, όταν το Χαλάνδρι, όπως και όλη η Ελλάδα, βρίσκεται υπό της γερμανικής κατοχής και αποσαθρώνεται διοικητικά και οικονομικά. Στα πλαίσια της ρευστής αυτής περιόδου, στα τέλη του 1944, το Χαλάνδρι ανακηρύσσεται Δήμος, αλλά μόλις στις αρχές του 1945 γίνεται πραγματικότητα (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Οι επόμενες δεκαετίες που ακολουθούν, έως και σήμερα, έχουν ως κοινά χαρακτηριστικά τη ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση, τη γρήγορη και ως ένα βαθμό ανεξέλεγκτη δόμηση, την κοινωνική αλλοίωση αλλά και τη δημιουργία ενός εύρωστου εμπορικού και επιχειρηματικού κέντρου (Δήμος Χαλανδρίου, 2010).

Έτσι λοιπόν, το Χαλάνδρι αποτελεί εμπορικό κέντρο που συγκεντρώνει αγοραστικό κοινό από ολόκληρη την περιοχή των βορείων προαστίων, εστία έντονης επιχειρηματικής δράσης με πληθώρα επιχειρήσεων, ενώ λειτουργεί και ως πόλος έλξης στελεχειακού δυναμικού, μαζί με το γειτονικό Μαρούσι. Στην πόλη εδρεύουν πολλές από τις μεγάλες εταιρείες, κυρίως σε δυο δρόμους, την Εθνικής Αντιστάσεως και την Κηφισίας. Παραδείγματα τέτοιων εταιριών στο χώρο των υπηρεσιών επικοινωνίας είναι η Vodafone Hellas, IBM Hellas, Vivodi. Η περιοχή προσφέρει και πληθώρα επιλογών στον ιδιωτικό χώρο της Υγείας με υπερσύγχρονες κλινικές όπως ο Εγκέφαλος, η Μαγνητική Τομογραφία, ενώ, όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα, εδρεύουν στην περιοχή ιδιωτικά κολλέγια και σχολεία (Ελληνογερμανική Σχολή) [Δήμος Χαλανδρίου, 2010].

Το φυσικό περιβάλλον της πόλης είναι πλούσιο σχετικά με άλλες αστικές περιοχές, και το πιο ιδιαίτερο στοιχείο του είναι η περιοχή του ρέματος Πεντέλης – Χαλανδρίου. Το ρέμα και η παράχθια περιοχή αποτελούν αντικείμενο προστασίας⁷, ενώ εκεί έχουν γίνει κάποια έργα πρόσβασης του κοινού για περίπατο και γενικώς ήπιες δραστηριότητες αναψυχής (μονοπάτια, γέφυρες, χώροι πικ-νικ), και κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φιλοξενούνται συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις κ.ά. (συνέντευξη με τον κ. Καραγιώργο, 2010· Χαλάνδρι, 2011).

⁷ Η προστασία του ρέματος θεσμοθετείται με το Π.Δ. 09-08-1995 (Φ.Ε.Κ. 659Δ'/06-09-1995)

Όσον αφορά την κυκλοφοριακή σύνδεση της περιοχής, αυτή γίνεται οδικώς σε μεγάλο βαθμό από τις λεωφόρους Κηφισίας και Μεσογείων, και μέσω μαζικών συγκοινωνιών με λεωφορειακές γραμμές που εξυπηρετούν την περιοχή των βορείων προαστίων, με μετρό από τους σταθμούς «Χαλάνδρι» και «Δουκίσσης Πλακεντίας» και με τον προαστιακό σιδηρόδρομο από το σταθμό Πεντέλης. Έως το 2013 προβλέπεται να εξυπηρετείται ο Δήμος Χαλανδρίου από περισσότερους σταθμούς μετρό, με την ολοκλήρωση της γραμμής 4 (Χαλάνδρι, 2011).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Γ.1. ΛΕΣΤΕΡ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Γ.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΛΕΣΤΕΡ

Το Λέστερ βρίσκεται στην περιοχή των Ιστ Μίντλαντς της Αγγλίας, στην όχθη του ποταμού Σορ (Soar) και γειτνιάζει με το Εθνικό Δάσος, ενώ έχει πληθυσμό 294.700 κατοίκους, σύμφωνα με μέτρηση του 2008. Με τον πληθυσμό των 772.400 κατοίκων της ευρύτερης περιοχής του Λέστερ, η Eurostat τοποθετεί την πόλη στην 10^η θέση των πολυπληθέστερων πόλεων του Ηνωμένου Βασιλείου (Λέστερ, 2009).

Η πόλη δημιουργήθηκε ως οχυρό του Ρωμαϊκού στρατού, και το γεγονός αυτό μαρτυρούν τα αρχαία ρωμαϊκά πεζοδρόμια, λουτρά, κ.λπ., ενώ ενδυναμώθηκε όταν πέρασε στην κατοχή των Δανών. Το Λέστερ συνέχισε να αναπτύσσεται κατά το 15^ο έως το 17^ο αιώνα μ.Χ., ως μία εμπορική πόλη, αλλά ήταν η βιομηχανική επανάσταση που προκάλεσε την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του αστικού ιστού στην περιοχή. Κατά το 19^ο αιώνα, λοιπόν, η δημιουργία σιδηροδρομικών συνδέσεων και ενός δικτύου καναλιών ενδυνάμωσαν τη βιομηχανική ανάπτυξη, καθιστώντας το Λέστερ ένα σημαντικό οικονομικό κέντρο, με μία ποικιλία βιομηχανιών, στα πεδία της μηχανολογίας, της υπόδησης και της παραγωγής σωληνών κ.λπ. Η ανάπτυξη των βιομηχανιών και των συμπληρωματικών σε αυτές υπηρεσιών είχαν ως αποτέλεσμα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, την εκτενή αστική εξάπλωση στην ύπαιθρο γύρω από την πόλη (Λέστερ, 2009).

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της πληθυσμιακής σύστασης του Λέστερ είναι η μεγάλη συγκέντρωση εθνικών μειονοτήτων, προερχόμενων κυρίως από τη Νότια Ασία, εξαιτίας κυμάτων μετανάστευσης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η περιοχή αποτελεί τόπο συνάντησης για διαφορετικές φυλές και πολιτισμούς, και η συνύπαρξη τους έχει δημιουργήσει μια πλούσια και μοναδική κληρονομιά. Η διαφορετικότητα αυτή υπάρχει ακόμη και σήμερα, καθώς οι εθνικές μειονότητες αποτελούν το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού του Λέστερ, και συνεχίζουν να εμπλουτίζουν την πολιτιστική ζωή του (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010). Τόσο από χωρικής άποψης, όσο και από κοινωνικής, υπάρχει μέριμνα για την ομαλή συμβίωση και ανάπτυξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία, όπως φαίνεται από την ύπαρξη τόπων λατρείας γι' αυτούς, την ύπαρξη μίας περιοχής στην πόλη όπου έχουν αναπτύξει νόμιμα

τις επιχειρήσεις τους, το φόρουμ της πολυ-πολιτισμικής Ομάδας Συμβούλευσης (Leicester Multicultural Advisory Group) [Λέστερ, 2009], καθώς και από τον πολιτιστικό σχεδιασμό, που αναλύεται στο κεφάλαιο 2.1.2.

Σήμερα, η οικονομία του Λέστερ στηρίζεται εν μέρει στη μηχανολογία, με τις κυριότερες εταιρίες να είναι οι Jones & Shipman (μηχανολογικά εργαλεία και συστήματα ελέγχου), Richards Engineering (εξοπλισμοί χυτηρίων), Transmon Engineering (εξοπλισμοί επεξεργασίας πρώτων υλών, κ.λπ.). Εξαιρετικά σημαντικό είναι και το ότι για την στήριξη και ανάδειξη των Βρετανών μηχανικών, οργανώνονται, από τους τοπικούς φορείς, σχήματα εκπαίδευσης – μάθησης με τοπικές εταιρίες, συνδέσεις ακαδημαϊκού χαρακτήρα των τμημάτων μηχανικών του Πανεπιστημίου του Λέστερ, του Πανεπιστημίου De Montfort, και του Πανεπιστημίου Loughborough, με την τοπική βιομηχανία. Ακόμη, μεγάλο μερίδιο στην οικονομία κατέχει το λιανικό εμπόριο, με πρωταγωνιστές τα δύο μεγάλα εμπορικά κέντρα της πόλης, το Haymarket Centre και το Highcross Leicester. Ωστόσο, μεγάλο αριθμό καταναλωτών προσελκύουν και οι πιο χαρακτηριστικές περιοχές λιανικού εμπορίου, όπως η πλατεία St. Martin's, η στοά Silver Arcade, οι Leicester Lanes, το Golden Mile που είναι γνωστό για τα αυθεντικά ινδικά του εστιατόρια και καταστήματα, κ.ά. (Λέστερ, 2009). Η επιτυχία της εμπορικής αγοράς της πόλης βασίζεται στο γεγονός ότι δε βασίζεται σε κάποιο μεμονωμένο προϊόν, αλλά σε ποικιλία προϊόντων, κι έτσι είναι περισσότερο σταθερή (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010). Χαρακτηριστικό στοιχείο έλξης του Λέστερ είναι η υπαίθρια αγορά του, που μοιάζει με τη λαϊκή αγορά των ελληνικών πόλεων, ενώ οι ρίζες της φτάνουν εφτά αιώνες πριν. Τα προϊόντα που πωλούνται είναι ποικίλα, από τρόφιμα έως οικιακά είδη και ενδύματα. Καθώς η επισκεψιμότητα της δραστηριότητας αυτής ήταν πάντα μεγάλη, το Συμβούλιο της πόλης αποφάσισε να επενδύσει σε αυτήν, κι έτσι διαμόρφωσε έναν χώρο – υποδοχή των πάγκων των μικροπωλητών, με σκέπαστρα, διαδρόμους και χώρους για διάφορες εκδηλώσεις, όπως φαίνεται και στις φωτογραφίες. Σημαντικό είναι να πούμε και ότι τα προϊόντα που πωλούνται στην αγορά αυτή είναι υποχρεωτικό να προέρχονται από την περιοχή γύρω από το Λέστερ, και οι έμποροι να συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής τους. Η υπαίθρια αυτή αγορά αποτελεί μία από τις αγαπημένες των Βρετανών, όπως και ψηφίστηκε το 2009, ελκύοντας επισκέπτες από τις γύρω περιοχές, παρέχοντας υπηρεσίες εμπορίου αλλά και αναψυχής στους κατοίκους της πόλης. Φαίνεται σε αυτό το σημείο

μία επιτυχημένη προσπάθεια της πόλης να εκμεταλλευτεί κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία της για την προσέλκυση επισκεπτών και την χρησιμοποίηση του δημόσιου χώρου της αποτελεσματικότερα (Εμπορική αγορά του Λέστερ, 2010).

Τέλος, στην πόλη δραστηριοποιούνται, κι έχουν γραφεία, εταιρίες, μεταξύ των οποίων είναι και οι Alliance & Λέστερ, Royal Bank of Scotland, Barclays Bank, State Bank of India, Bank of India, ICICI Bank, Bank of Baroda, HSBC και KPMG. Την επιχειρηματικότητα της περιοχής προωθούν τα βραβεία που έχουν θεσμοθετηθεί, και περιλαμβάνουν τις κατηγορίες Επένδυση στο Λέστερ (Investing in Leicestershire), Προσφορά στην Κοινότητα (Contribution to the Community), και Επιχειρηματίας της Χρονιάς (Entrepreneur of the Year) (Λέστερ, 2009).

Οι σύνδεση της πόλης σε εθνικό και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι πλήρως ανεπτυγμένη, με σιδηροδρομικές υπηρεσίες, αυτοκινητοδρόμους, και αεροδρόμιο. Ακόμη, το Εθνικό Δίκτυο Ποδηλασίας (National Cycle Network) περνάει μέσα από το Λέστερ, στο κέντρο του οποίου είναι χωροθετημένο και το Πάρκο ποδηλάτων (Λέστερ, 2009).

Κάποια από τα ιδρύματα ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης (κολλέγια, πανεπιστήμια) που λειτουργούν στο Λέστερ είναι τα εξής:

- Gateway College
- Leicester College
- Regent College
- Wyggeston & Queen Elizabeth I
- Leicester Adult Education College
- Loughborough College
- University of Leicester
- De Montfort University
- Loughborough University

(Συμβούλιο του Λέστερ, 2010)

Εντυπωσιακό στοιχείο του Λέστερ είναι τα «ιστορικά» πάρκα και κήποι, τα οποία προστατεύονται από νομικό καθεστώς, όπως αυτό των διατηρητέων κτιρίων (όχι όμως με τόσο μεγάλη ισχύ). Αυτά είναι:

- Abbey Park
- Belgrave Hall Gardens
- New Walk
- Saffron Hill Cemetery
- Victoria Park
- Welford Road Cemetery

(Συμβούλιο του Λέστερ, 2010)

Γενικώς, το Συμβούλιο έχει αναλάβει την εκπόνηση σχεδίων δράσης και έχει καταρτίσει οδηγίες για την προστασία και το σχεδιασμό του τοπίου. Το οικιστικό πλέγμα της πόλης αναπτύσσεται προγραμματισμένα στις περιοχές Ashton Green και Hamilton, όπου εκτός από τις κατοικίες, προβλέπονται εκτεταμένες πολιτιστικές υποδομές, αθλητικές εγκαταστάσεις – εγκαταστάσεις αναψυχής, συγκροτήματα κτιρίων εκπαίδευσης και διοίκησης, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των νέων περιοχών όσο και αυτών της ευρύτερης περιοχής (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010).

Η ανασυγκρότηση της πόλης έχει προχωρήσει πολύ από τη δημιουργία της Εταιρίας Ανασυγκρότησης του Λέστερ το 2002, ενώ την ευθύνη αυτή έχει αναλάβει τώρα η Προοπτική του Λέστερ. Σκοπός της εταιρίας αυτής είναι να ελέγχει και να κατευθύνει τις αναπλάσεις, να προωθή την καινοτομία και να παρέχει στήριξη στις επιχειρήσεις, και να προσελκύει επενδύσεις στο Λέστερ και στη γύρω περιοχή. Επιπλέον, για την προσέλκυση κεφαλαίου και γενικότερου ενδιαφέροντος από επενδυτές, έχει δημοσιοποιηθεί η πρωτοβουλία «Ένα Λέστερ», που παρέχει, σε παγκόσμιο επίπεδο, πληροφόρηση σχετικά με τις ευκαιρίες επένδυσης στην πόλη (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010),

Κάποια προγράμματα ανάπλασης είναι τα εξής:

- Ανάπλαση της κεντρικής Πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου De Montfort
- Επένδυση της τάξης των 300 εκατ. \$, με επέκταση της βιβλιοθήκης, του Πανεπιστημίου του Λέστερ
- Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Leicester NHS Trust

- Πέντε προγράμματα δημιουργίας συγκροτημάτων πολυτελών κατοικιών, στο κέντρο της πόλης και κατά μήκος του ποταμού (το ένα περιλαμβάνει «έξυπνες» οικολογικά κατασκευές)
- Δύο προγράμματα ανάπλασης του μετώπου κατά μήκος του ποταμού (Συμβούλιο του Λέστερ, 2010).

Γ.1.2 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΕΣΤΕΡ

Λέστερ: Μία πόλη διαφορετικών πολιτισμών (a culturally diverse city)

Στόχοι

- Εγκατάσταση πολιτιστικών υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στη δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού και στις ανάγκες των παιδιών και νέων
- Προσδιορισμός των εμποδίων στην πρόσβαση του πολιτισμού, που αντιμετωπίζουν οι μειονότητες και εφαρμογή στρατηγικών και πρωτοβουλιών για την εξάλειψη των εμποδίων αυτών
- Ανάπτυξη του τουρισμού, προωθώντας την εικόνα της πόλης ως μία από τις περισσότερο πολύ-πολιτισμικές πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου
- Ανάπτυξη πιλοτικών προγραμμάτων που θα δείχνουν πώς η αρχιτεκτονική της πόλης θα μπορούσε να αντικατοπτρίσει τις διαφορετικές πολιτιστικές ταυτότητες των κατοίκων της
- Λοιποί στόχοι, που αφορούν την κατανόηση μεταξύ εθνικών μειονοτήτων και περιθωριοποιημένων ομάδων, και που δίνουν έμφαση στη συμμετοχή των παιδιών σε ανάλογες δραστηριότητες

Χαρακτηριστικές Δράσεις

- Πολιτιστικό εργαστήριο για τους νέους: Επαφή των νέων με τη νότιο-ασιατική κουλτούρα, μέσω του χορού, του θεάτρου, της μαγειρικής κ.λπ. Στο τέλος του workshop θα πραγματοποιηθεί μια εκδήλωση – έκθεση από τους συμμετέχοντες και θα δημιουργηθεί ένα DVD

- Φεστιβάλ Λέστερ Belgrave Mela: διήμερο φεστιβάλ εκθέσεων τέχνης και πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην καρδιά της Ασιατικής Κοινότητας, στο Belgrave. Τα τελευταία χρόνια το φεστιβάλ έχει ξεπεράσει τον τοπικό του χαρακτήρα και προσελκύει επισκέπτες από όλη το ηνωμένο Βασίλειο
- Προγράμματα προφορικής παράδοσης, που επικεντρώνουν στους μετανάστες και στις ιστορίες τους για τις πατρίδες τους και για τη ζωή τους στο Λέστερ
- Αθλητικό φεστιβάλ. Να σημειωθεί ότι τα νούμερα-στόχοι για το αθλητικό φεστιβάλ ήταν 800 συμμετέχοντες και 200 θεατές, πράγμα που σημαίνει πως η επιτυχία εξαρτιόταν από τη συμμετοχή, και αυτή καθαυτή ήταν και ο στόχος
- Make me Happy: Χωρική και χρονική εξάπλωση του ετήσιου φεστιβάλ κωμωδίας του Λέστερ, πρόσληψη με σύμβαση πενήντα τουλάχιστον καλλιτεχνών, συμμετοχή πάνω από είκοσι πολιτιστικών και κοινοτικών φορέων, εκδηλώσεις σε όλη την πόλη
- Λειτουργία υπηρεσίας συμβούλευσης προς τους ιδιώτες για τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους ανοικτούς χώρους της πόλης
- Πολιτιστικά προγράμματα για ανθρώπους με αναπηρία
- Pride Parade: Ετήσια παρέλαση των κοινοτήτων ομοφυλοφίλων κ.λπ., που προσελκύει επισκέπτες και αυξάνει την κίνηση της πόλης κατά τη διάρκεια ολόκληρης της ημέρας της παρέλασης

Πρόσβαση στον πολιτισμό – Οι βασικές ανάγκες και δικαιώματα των ατόμων Στόχοι

- Κάλυψη των αναγκών για παιχνίδι, για αναψυχή, για κοινωνικότητα και δημιουργικότητα όλων των γενεών
- Δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος στους διάφορους χώρους πολιτιστικής δραστηριότητας
- Δημιουργία και εφαρμογή στρατηγικών για τη διεύρυνση του ρόλου των κέντρων γειτονιάς, των βιβλιοθηκών, των σχολείων και των παρκών ως κοντινότεροι πόλοι πολιτισμού στις γειτονιές
- Ενδυνάμωση του εθελοντικού τομέα

- Χρήση διαδικτυακών εργαλείων για την ευκολότερη ενημέρωση, οργάνωση και συμμετοχή των πολιτών στις δραστηριότητες
- Ολοκλήρωση του Local Transport Plan, για τη διευκόλυνση της μετακίνησης των πολιτών σε ολόκληρη την πόλη

Χαρακτηριστικές δράσεις

- The Peepul Centre: πρόκειται για μία νέα κοινωνικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος επιχείρηση που εδρεύει στην περιοχή του Belgrove, και στοχεύει στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναγέννηση μέσω των τομέων του αθλητισμού, της υγείας, της εκπαίδευσης, της τέχνης, των επιχειρήσεων και της φροντίδας των παιδιών
- Creative Partnerships: πρόκειται για ένα πρόγραμμα διαχειριζόμενο από το Συμβούλιο των Τεχνών της Αγγλίας (Arts Council England), που δίνει την ευκαιρία σε νέους 36 υποβαθμισμένων περιοχών να συνεργαστούν σε δημιουργικά project, με σχολεία, δημιουργικούς οργανισμούς, επιχειρήσεις και γενικώς ιδιώτες
- OFFSITE – Φεστιβάλ Σύγχρονης Τέχνης: περιλαμβάνει 10 εκθέσεις και δρώμενα σε εναλλακτικούς χώρους και με σύγχρονη θεματική, ενώ δίνει την ευκαιρία σε νέους καλλιτέχνες να προβληθούν σε εθνικό επίπεδο και στο κοινό να παρακολουθήσει νέες τάσεις στις τέχνες
- «Μετανάστες στις βιβλιοθήκες – Refugees into Libraries»: σειρά δράσεων, που περιλαμβάνει την εργασία μεταναστών στις βιβλιοθήκες, την ανάπτυξη βιβλίων συνταγών, παραμυθιών κ.λπ. των πατρίδων τους, τη συγκρότηση ομάδων αυτοβοήθειας κ.α.
- Προγράμματα δωρεάν άθλησης για την τρίτη ηλικία
- Βραβείο Τεχνών για Νέους: αναγνώριση της εξέλιξης των καλλιτεχνών ηλικίας 11 έως 25 χρόνων, ευκαιρία σε κάθε οργανισμό να αποτελέσει το κέντρο του Βραβείου Τεχνών
- Εκδήλωση «Καριέρα στη δημιουργική βιομηχανία», που απευθύνεται σε παιδιά από 10 χρονών και άνω

Κτίζοντας κοινότητες μέσω του πολιτισμού – Ανακαίνιση γειτονιών

Στόχοι

- Ανάπτυξη τοπικοποιημένων στρατηγικών πολιτιστικής οικονομίας, που υποστηρίζουν τη δημιουργία συγκροτημάτων πολιτιστικών βιομηχανιών
- Αναγνώριση και επένδυση στις ξεχωριστές ταυτότητες των κοινοτήτων, μέσω της δημόσιας τέχνης, του αστικού σχεδιασμού, του σχεδιασμού του τοπίου, της επίπλωσης δημόσιων χώρων κ.α.
- Εξεύρεση τρόπων για την ανάπτυξη του πολιτιστικού ρόλου υπαρχόντων δημόσιων κτιρίων και ανοικτών χώρων, στα πλαίσια της ανάπλασης των γειτονιών
- Έρευνα της δυνατότητας για προγράμματα ανάπλασης μέσω του πολιτισμού (culturally led regeneration)
- Εφαρμογή μηχανισμών για τη διασφάλιση της συνεργασίας των φορέων σε χαμηλό τοπικό επίπεδο με το φορέα εφαρμογής της Πολιτιστικής Στρατηγικής

Χαρακτηριστικές Δράσεις

- Εθελοντική δράση για τη φροντίδα των παρκών και των χώρων πρασίνου της πόλης, μέσω συμφωνίας του Συμβουλίου με την Environ
- Μείωση της εγκληματικότητας στα πάρκα και χώρους πρασίνου
- Συνεργασία τοπικών τηλεοπτικών μέσων με κινηματογραφικές ομάδες των γειτονιών, με σκοπό τη δημιουργία και προβολή ταινιών μικρού μήκους για κάθε μία γειτονιά
- Συζήτηση με τους νέους και καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με τα προγράμματα ανάπλασης – αναγέννησης της πόλης

Το κέντρο της πόλης – Το δημόσιο πρόσωπο του πολιτισμού του Λέστερ

Στόχοι

- Διασφάλιση ότι οι κύριοι χώροι, το εμπορικό κέντρο, οι εισερχόμενες στην αγορά επιχειρήσεις, η αίσθηση και η εικόνα της πόλης αντικατοπτρίζουν και δίνουν έμφαση στο Λέστερ ως ένα τόπο, όπου άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών ζουν, δουλεύουν και διασκεδάζουν μαζί

- «Άνοιγμα» σε πιο τολμηρά προγράμματα ανάπλασης, αρχιτεκτονικής και σχεδιασμού τοπίου, με περισσότερο δημόσιο χώρο, περισσότερη τέχνη, χώρους πρασίνου και γενικώς καλύτερης ποιότητας περιβάλλον
- Ανάπτυξη βιώσιμων και καινοτόμων λύσεων για την επαναχρησιμοποίηση κτιρίων στο κέντρο της πόλης
- Δράσεις marketing της περιοχής
- Δημιουργία Πολιτιστικής Συνοικίας και Συνοικίας Κληρονομιάς για προσέλκυση επισκεπτών, και ανάδειξη της κληρονομιάς σε όποια σημεία έχει παραγκωνιστεί από τις νέες κατασκευές και χρήσεις
- Προσδιορισμός των πολιτιστικών υπηρεσιών που εξυπηρετούν καλύτερα στο κέντρο, εγκατάστασή τους στην περιοχή αυτή και σύνδεσή τους με πολιτιστικές υπηρεσίες των γειτονιών
- Εξασφάλιση της ποικιλίας του προσφερόμενου πολιτιστικού προϊόντος στο κέντρο της πόλης
- Εξασφάλιση ότι κάθε διάσταση του χώρου και της ανάπτυξης του κέντρου έχει πολιτιστικές διαστάσεις

Χαρακτηριστικές δράσεις

- Μελέτη σκοπιμότητας για τη δημιουργία ενός κέντρου ψηφιακών μέσων στην Πολιτιστική Συνοικία
- Ανάπτυξη του Κέντρου Παραστατικών Τεχνών, το κύριο αντικείμενο της πρώτης φάσης της Πολιτιστικής Συνοικίας, που θα καθοδηγήσει την ανάπλαση της νότιας πλευράς της πόλης, και θα στεγάσει το Θέατρο Haymarket
- Διεθνές Φεστιβάλ Χορού για το 2007, στο οποίο οι εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα σε ανοικτούς δημόσιους χώρους στο κέντρο της πόλης
- Σχήμα ασφαλών διαδρομών: είναι μία πρωτοβουλία που προβλέπει αστυνόμευση κατά τις βραδινές ώρες, ώστε η κυκλοφορία των ανθρώπων που απολαμβάνουν τη νυχτερινή ζωή να είναι άνετη

Οικονομική αναγέννηση – Δημιουργώντας πλούτο από τον πολιτισμό

Στόχοι

- Πραγματοποίηση έρευνας βάσης που θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος, τη φύση και τον αντίκτυπο της πολιτιστικής/δημιουργικής βιομηχανίας της πόλης, την πολιτιστική οικονομία, την οικονομία της νυχτερινής ζώνης και τα μοτίβα της πολιτιστικής κατανάλωσης.
- Εκμετάλλευση των δυνατοτήτων αναγέννησης – ανάπλασης περιοχών μέσω υψηλού κεφαλαίου πολιτιστικών σχημάτων, και εξ' αυτού δημιουργία επένδυσης εκ των έσω
- Τοποθέτηση της πολιτιστικής οικονομίας στον πυρήνα της στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης
- Προώθηση της πόλης ως προορισμό επίσκεψης τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και διεθνώς, στηριζόμενοι στο μοναδικό συνδυασμό θρησκευτικών και άλλων, ποικίλων φεστιβάλ, στο Εθνικό Διαστημικό Κέντρο, στην αγορά, κ.λπ.
- Γεφύρωση της δραστηριότητας των πανεπιστημίων και των ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τη δραστηριότητα της πολιτιστικής/ δημιουργικής βιομηχανίας (π.χ. σχεδιασμός μόδας)

Χαρακτηριστικές δράσεις

- Δεξαμενή Δημιουργικών Επιχειρήσεων του Λέστερ (Creative Business Depot LCB Depot): Πρόκειται για έναν οργανισμό, που παρέχει σε προνομιακές τιμές, και με υψηλή δικτύωση, υπηρεσίες, χώρους εργασίας, συνεδριάσεων, εκθέσεων κ.λπ., σε οποιαδήποτε επιχείρηση πολιτιστικής/ δημιουργικής βιομηχανίας, κι αυτό στην περιοχή του St. George's, από τις κυριότερες προς ανάπτυξη περιοχές του κέντρου.
- Διεθνές μουσικό φεστιβάλ: Περιλαμβάνει συναυλίες δωματίου, από καλλιτέχνες Ευρωπαϊκής κλασικής και σύγχρονης μουσικής δωματίου, Jazz, κλασικής Νότιο-ασιατικής και Παγκόσμιας μουσικής, ενώ κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ δίνεται μεγάλη σημασία στην επαφή των νεαρών ηλικιών με αυτού του τύπου ενασχολήσεις, και στη συμμετοχή νέων καλλιτεχνών

- Δημιουργία ιστοσελίδας καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και δικτύωσης, για τη χρησιμοποίησή της από ιδιώτες και επαγγελματίες

Αναπτύσσοντας πολιτιστική δραστηριότητα – Επενδύοντας στην πολιτιστική υπεροχή και ανάπτυξη

Στόχοι

- Έρευνα στον πολιτιστικό χώρο του Λέστερ, εντοπισμός του κοινωνικού και οικονομικού αντίκτυπου, των συγκεντρώσεων πολιτιστικής δραστηριότητας, της αριστείας και καινοτομίας, έτσι ώστε οι στρατηγικές να μπορούν να είναι εύστοχες
- Πλήρης εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πόλης να αυξήσει το κοινό και τους συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δραστηριότητες
- Διασφάλιση ότι οι πολιτιστικοί οργανισμοί έχουν βιώσιμα σχέδια ανάπτυξης που προσδιορίζουν την προσφορά τους στην πολιτιστική ζωή της πόλης

Χαρακτηριστικές δράσεις

- Anima dance: Community programming: Πρόκειται για μία εταιρία σύγχρονου χορού, που διοργανώνει παραστάσεις και διδάσκει σε τμήματα ειδικών ομάδων (ηλικιωμένοι, επαγγελματίες, κ.λπ.), και εξετάζεται η πιθανότητα εξέλιξής της σε μία εθνικού επιπέδου σχολή χορού με κρατική πιστοποίηση
- Εγκαθίδρυση του Λέστερ ως το καταλληλότερο μέρος στο Ηνωμένο Βασίλειο για την ανάπτυξη των Νότιο-ασιατικών μέσων ενημέρωσης και του Νότιο-ασιατικού πολιτισμού

Ανάπτυξη των πόρων – Αυξάνοντας την υποστήριξη για τον πολιτισμό

Στόχοι

- Παροχή υπηρεσιών συμβούλευσης σε επενδυτές εκτός του Συμβουλίου της πόλης, ώστε να διευκολύνεται η διοχέτευση των πόρων προς τον Πολιτιστικό τομέα

- Ανανέωση των συμβολαίων εργασίας μεταξύ του δημόσιου και του εθελοντικού τομέα, για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότερης εκμετάλλευσης των εισερχόμενων κεφαλαίων
- Δημιουργία σχημάτων εκπαίδευσης, καθοδήγησης και διάχυσης ικανοτήτων σε όλους τους τομείς του πολιτισμού
- Αναθεώρηση της λειτουργίας υπηρεσιών, σχετικά με την αποτελεσματικότητα εφαρμογής τους από το δημόσιο, τον ιδιωτικό ή τον εθελοντικό τομέα
- Επιτάχυνση της ολοκλήρωσης σημαντικών project, όπως ενός νέου αθλητικού κέντρου στο Braunstone, του Cultural Quarter στη ζώνη ανάπτυξης του St. George's, του Heritage Quarter στην Old Town Area κ.λπ.

Χαρακτηριστικές δράσεις

- Συνεργασίες μεταξύ των τοπικών αρχών και οργανισμών αθλητισμού και πολιτισμού
- Τοπική συμφωνία (Local area agreement LAA): Πρόκειται για μία συμφωνία τριών χρόνων μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των τοπικών αρχών του Λέστερ, που αφορά στη διοχέτευση πόρων σε κοινούς στόχους. Η πόλη του Λέστερ επιδιώκει τη διοχέτευση αυτών των πόρων και προς πολιτιστικά θέματα

Γ.2 ΜΠΑΘ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Γ.2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΠΑΘ

Το Μπαθ βρίσκεται στην κομητεία του Σόμερσετ, στο νότιο-δυτικό τμήμα της Αγγλίας. Ο πληθυσμός της πόλης είναι 83.992 κάτοικοι. Από το 1996, το Μπαθ είναι το κύριο κέντρο της ενωτικής διοίκησης του Μπαθ και του βόρειο-ανατολικού Σόμερσετ (Μπαθ, 2010).

Όσον αφορά την παραδοσιακή βιομηχανία, ενώ στο παρελθόν ανθούσε στην πόλη του Μπαθ, σήμερα έχει παρακμάσει κατά πολύ. Ωστόσο, οι τομείς που παρουσιάζουν μεγάλη ανάπτυξη και δημιουργούν πολλές θέσεις εργασίας είναι οι εξής:

- Βιομηχανίες λογισμικών
- Εκδόσεις (Future Publishing)

- Προσφορά υπηρεσιών (London & Country mortgage brokers – κτηματομεσιτικό γραφείο)
- Τουριστική βιομηχανία και βιομηχανία αναψυχής
- Υγεία
- Εκπαίδευση

(Μπαθ, 2010)

Αναπτυσσόμενοι τομείς απασχόλησης είναι οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, καθώς και η πολιτιστική και δημιουργική βιομηχανία. Οι κύριοι εργοδότες στους παραπάνω τομείς είναι η Εθνική Υπηρεσία Υγείας, τα δύο πανεπιστήμια, το Συμβούλιο του Μπαθ και του βορειοανατολικού Σόμερσετ και το Υπουργείο Άμυνας (Μπαθ, 2010).

Το σύστημα μεταφορών και μετακινήσεων αποτελεί ένα δυνατό σημείο της πόλης, καθώς έχει υπάρξει αντικείμενο μελέτης και παρεμβάσεων από τη δεκαετία του '60 (όπως θα αναλυθεί παρακάτω). Έχουν γίνει λοιπόν προσπάθειες να μειωθεί το επίπεδο χρήσης ιδιωτικών οχημάτων,

- με την ανάπτυξη σχημάτων πάρκων και πεζοδρομίων – ποδηλατοδρόμων
- με την καθιέρωση εξυπηρετικών γραμμών λεωφορείων, αστικών και υπεραστικών

(Μπαθ, 2010)

Η επικοινωνία με τη γύρω και ευρύτερη περιοχή γίνεται ως εξής:

- Οδικώς
- Μέσω του ποταμού Έιβον με το Μπρίστολ
- Μέσω του ποταμού Τάμεση με το Λονδίνο
- Μέσω της Εθνικής Ποδηλατικής Διαδρομής 4
- Μέσω της Σιδηροδρομικής Γραμμής Μπρίστολ & Μπαθ προς τα δυτικά και τα ανατολικά
- Αεροπορικώς, από το διεθνές αεροδρόμιο του Μπρίστολ, που απέχει 29χλμ. από την πόλη

(Μπαθ, 2010)

Υπάρχουν δύο εν λειτουργία σιδηροδρομικοί σταθμοί, ο ένας εκ των οποίων είναι περιφερειακός και χρησιμοποιείται για κοντινές διαδρομές. Ένας τρίτος σταθμός, που παλαιότερα εξυπηρετούσε κοντινά χωριά σε ορεινές περιοχές, έχει ανακαινιστεί, φιλοξενεί χρήσεις αναψυχής και τουρισμού, και θα ενταχθεί στην πορεία της Εθνικής Ποδηλατικής Διαδρομής 4, που θα κατευθύνεται προς το κέντρο της πόλης (Μπαθ, 2010).

Παρατηρείται ότι οι μετακινήσεις από και προς την πόλη γίνονται με ενδιαφέροντες τρόπους και σε εναλλακτικά περιβάλλοντα. Το γεγονός αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη προσέλκυση επισκεπτών.

Η αρχιτεκτονική του Μπαθ κυριαρχείται από στοιχεία κυρίως γεωργιανής τεχνοτροπίας αλλά και από στοιχεία της ρωμαϊκής εποχής. Τα γεωργιανά κτίρια έχουν το χαρακτηριστικό χρώμα του μελιού, καθώς είναι κατασκευασμένα ως επί το πλείστον από την πέτρα που εξορύσσεται κοντά στο Μπαθ. Κατασκευάζονταν με τέτοιο τρόπο, ώστε ένας επισκέπτης στην πόλη να μπορεί να νοικιάσει ένα δωμάτιο, έναν όροφο ή και ένα ολόκληρο σπίτι, μαζί με το υπηρετικό προσωπικό. Η χρήση τους λοιπόν δεν ήταν μόνο για ιδιοκατοίκηση, αλλά τα κτίρια λειτουργούσαν όπως τα σημερινά ξενοδοχεία (Μπαθ, 2010).

Οι ρωμαϊκοί χώροι βρίσκονται στο κέντρο της πόλης, γύρω στα 4,5m κάτω από το επίπεδο των δρόμων της σημερινής πόλης, και γύρω από τις θερμές πηγές. Κάποια πολύ σημαντικά μνημεία του Μπαθ είναι: Bath Abbey, Royal Crescent, Pump Room, κ.α. (Μπαθ, 2010).

Γ.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΡΑΪΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ένα σημαντικό στοιχείο για την προώθηση της ανάπτυξης γενικά, είναι η συγκροτημένη δραστηριοποίηση των αρχών της πόλης στα πεδία των αναπλάσεων και χωρικών αναπτύξεων. Η Διεύθυνση Ανάπτυξης και Κύριων Προγραμμάτων (Development & Major Projects Directorate) έχει δημιουργηθεί για το συντονισμό, τη διαχείριση, την προώθηση των προγραμμάτων ανάπλασης και επέκτασης του οικιστικού δικτύου. Στην πορεία αυτή, τη διαφήμιση και τη γενικότερη προώθηση των αναπλάσεων, και όλων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων έχει αναλάβει η Ομάδα Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης (Development and Regeneration Division). Η φιλοσοφία που διέπει την κατεύθυνση των

επενδύσεων όσον αφορά τις αναπλάσεις, σύμφωνα με την Ομάδα Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης, έγκειται στην ανανέωση της τοπικής οικονομίας, μέσω της δημιουργίας περισσότερου εργασιακού χώρου για τους τομείς ταχείας ανάπτυξης, της υποστήριξης υπαρχόντων και νέων επιχειρήσεων, της διαφοροποίησης των ειδικοτήτων του εργατικού δυναμικού, και μέσω της ανάπτυξης των υποδομών (Συμβούλιο του Μπαθ, 2010).

Τα κυριότερα προγράμματα ανάπτυξης και ανάπλασης είναι τα εξής:

- Πακέτο Μεταφορών του Μπαθ (Bath Transportation Package)
- Πρόγραμμα της Δυτικής Ποτάμιας Όχθης του Μπαθ (Bath Western Riverside Project)
- Πρόγραμμα σταθεροποίησης της γης στα ορυχεία πέτρας του Combe Down (Combe Down Stone Mines Land Stabilisation Project)
- Πρόγραμμα για το Σάουθγκέιτ
- Πρόγραμμα για την δημόσια ιδιοκτησία (Public Realm)
- Πρόγραμμα για τα σχολικά κτίρια (Schools Capital Projects)
- Πρόγραμμα για το Σχολείο Writhlington
- Play Pathfinder

(Συμβούλιο του Μπαθ, 2010)

Επίσης, ειδικό ενδιαφέρον δίνεται στον εξωραϊσμό της δημόσιας ιδιοκτησίας, δηλαδή στην εμφάνιση των δρόμων, των πάρκων, των κήπων, των χώρων γενικώς που χρησιμοποιούνται από όλους τους πολίτες. Οι Υπηρεσίες Σχεδιασμού της πόλης, παρέχουν πληροφόρηση στους φορείς που ασχολούνται με την ανάπτυξη, με τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό κ.λπ., ώστε να επιτυγχάνεται και το καλώς σχεδιασμένο αστικό περιβάλλον. Κάποια από τα κυριότερα προγράμματα αστικού σχεδιασμού δημοσίου χώρου είναι τα εξής:

- Charlotte Street Car Park – βελτιώσεις στο τμήμα του δρόμου έξω από τα σχολεία
- James' Street West – διαμόρφωση ιδιαίτερου τοπίου, σε συνεργασία με αρχιτέκτονες και μηχανικούς

- High Street, Twerton – Εξωραϊσμός του δρόμου, και ανάπτυξη σχεδίου βελτίωσης γι' αυτόν
- Chew Magna Village Entrance Signs – Κατασκευή πινακίδων από καλλιτέχνες, σε εναρμόνιση με το περιβάλλον

(Συμβούλιο του Μπαθ, 2010)

Γ.3 ΒΑΛΤΙΜΟΡΗ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Γ.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΜΟΡΗΣ

Η Βαλτιμόρη είναι ένα ιστορικό και σημαντικό σε μέγεθος και δραστηριότητα λιμάνι των Η.Π.Α., και βρίσκεται την πολιτεία Μέριλαντ. Ο πληθυσμός της πόλης, σύμφωνα με μετρήσεις του 2006, ανέρχεται στους 631.366 κατοίκους, ενώ ο πληθυσμός της μητροπολιτικής της περιοχής, μαζί δηλαδή με τους κατοίκους των προαστίων που ουσιαστικά ενώνονται με τη Βαλτιμόρη, φτάνει τους 2.600.000 κατοίκους περίπου (Βαλτιμόρη, 2010).

Η πόλη ιδρύθηκε στις αρχές του 17ου αιώνα, μαζί με άλλες πόλεις – λιμάνια στην περιοχή. Το εμπόριο του λιμένα άρχισε με τη μεταφορά καπνού, ενώ μεγάλη ανάπτυξη γνώρισε κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, κυρίως λόγω της σχετικά μικρής απόστασής της από την Καραϊβική, με την οποία συναλλασσόταν ζάχαρη, ζαχαροκάλαμο και άλλα τρόφιμα. Κατά το 18ο αιώνα, η ανάπτυξη του εμπορίου στρέφεται και προς την ενδοχώρα, φέρνοντας πλούτο αλλά και επιπλέον πληθυσμό στη Βαλτιμόρη. Επίσης, κατά την ίδια περίοδο, η Βαλτιμόρη γίνεται το δεύτερο λιμάνι αφίξεως ξένων μεταναστών στη χώρα (Βαλτιμόρη, 2010).

Μέχρι και σήμερα, η πόλη είναι ένα από τα σημαντικότερα αστικά και οικονομικά κέντρα των Ηνωμένων Πολιτειών, κι έχει θετικές και αρνητικές ιδιαιτερότητες, λόγω του ισχυρού ρόλου που παίζει το λιμάνι στη ζωή της. Στην πύα της οικονομίας της πόλης μεγάλο μέρος έχει ο τομέας των υπηρεσιών, και κυρίως των υπηρεσιών υγείας, τεχνολογίας, εκπαίδευσης, και των οικονομικών και νομικών υπηρεσιών (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Το 1999, η Βαλτιμόρη, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, ήταν η πιο βίαιη κι επικίνδυνη πόλη στην Αμερική. Εδώ και χρόνια ηγείται της προσπάθειας μεγάλων

πόλεων της Αμερικής για τη μείωση της εγκληματικότητας, μέσω μίας προσέγγισης τριών στόχων: καλύτερη κι εντατικότερη διαχείριση θεμάτων ναρκωτικών, ενημέρωση και συμβούλευση ομάδων νέων και πιο αποτελεσματική αστυνόμευση (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Από τότε, η εγκληματικότητα έχει μειωθεί κατά 40%, στα χαμηλότερα δηλαδή επίπεδα από το 1960. Αποτελούσε γεγονός, ότι, για πολλά χρόνια, τα δημόσια σχολεία της Βαλτιμόρης παρείχαν εκπαιδευτικές υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας, ενώ πολλά από αυτά υπολειπουργούσαν. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει, καθώς όλο και περισσότεροι μαθητές αποφοιτούν από τα Λύκεια, ενώ πολλά σχολεία έχουν να επιδείξουν διπλώματα αριστείας. Ένα ακόμη στοιχείο που βελτιώθηκε πρόσφατα, είναι το ότι οι δημοτικές αρχές της πόλης, μέσα στα τελευταία χρόνια έχουν μειώσει τις γραφειοκρατικές διαδικασίες κατά πολύ, γεγονός που ευνοεί τις επενδύσεις και γενικότερα τη διεκπεραίωση κάθε εργασίας του δήμου και των πολιτών (Δήμος Βαλτιμόρης, 2010).

Γ.3.2 ΣΤΟΧΟΙ, ΥΠΟΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΜΟΡΗΣ

Στόχος 1: Βελτίωση της απόλαυσης, της εκτίμησης, και της διαχείρισης των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων της πόλης

- Υπό-στόχος 1α: Διαφήμιση, ανάπτυξη, και προώθηση των αξιοθεάτων για τους επισκέπτες
 - Ανάπτυξη νέων κέντρων επισκεπτών και βελτίωση των υπαρχόντων
 - Ολοκλήρωση του συστήματος καθοδήγησης πεζών και οχημάτων για την εύρεση των περιοχών κληρονομιάς και ιστορικού ενδιαφέροντος
 - Επιδίωξη της αναγνώρισης της Βαλτιμόρης ως περιοχής Εθνικής Κληρονομιάς
 - Προετοιμασία για την επέτειο του πολέμου του 1812
- Υπό-στόχος 1β: Αύξηση των καθημερινών ιστορικών και πολιτιστικών σημείων περάσματος των κατοίκων της πόλης

- Διαμόρφωση περιπάτων και πορειών κληρονομιάς σε ιστορικές περιοχές της πόλης
- Δίδαχή της Αμερικανικής ιστορίας μέσω επισκέψεων των μαθητών σε μουσεία, τακτικά, ως μέρος του μαθήματος
- Υποστήριξη ειδικών γεγονότων και φεστιβάλ μέσω της βελτίωσης των διαθέσιμων χώρων και υποδομών
- Υπό-στόχος 1γ: Βελτίωση της προσβασιμότητας σε ιστορικούς και πολιτιστικούς πόρους μέσω βελτιώσεων στα μέσα μεταφοράς
 - Κατάρτιση σχεδίων και εφαρμογή τους για την Charles Street Trolley Line
- Υπό-στόχος 1δ: Ενδυνάμωση της σύνδεσης μεταξύ ιστορικών και πολιτιστικών πόρων
 - Εξάπλωση του προγράμματος Αυθεντική Βαλτιμόρη (Authentic Baltimore) και σύνδεση με το πρόγραμμα ιστορικών τοποσήμων της Βαλτιμόρης
 - Διαχείριση συμφωνιών μέσω της ολοκλήρωσης των καταλόγων των δημοτικών ιστορικών – πολιτιστικών τοπίων και αξιοθεάτων
 - Εφαρμογή μελέτης εφικτότητας για τη βελτίωση και επαναχρησιμοποίηση υπό-χρησιμοποιούμενων ιστορικών τόπων
- Υπό-στόχος 1ε: Καθιέρωση της πόλης της Βαλτιμόρης ως το περιφερειακό κέντρο πολιτισμού και διασκέδασης
 - Υιοθέτηση περιφερειακών πολιτικών για την αύξηση των χρηματικών εισροών από περιφερειακές πηγές

Στόχος 2: Βελτίωση της νυχτερινής ζωής, της διασκέδασης και των εμπειριών αναψυχής για τους κατοίκους και τους επισκέπτες

- Υπό-στόχος 2α: Διεύρυνση της πρόσβασης στη νυχτερινή ζωή
 - Εμπλουτισμός ζωνών με μεικτές χρήσεις γης, που να επιτρέπουν τη νυχτερινή ζωή και τη λειτουργία κέντρων διασκέδασης έως αργά
- Υπό-στόχος 2β: Προώθηση μοναδικών κέντρων λιανικού εμπορίου, ως προορισμούς για αγορές, με απήχηση και στους τουρίστες

- Ανάδειξη περιοχών κύριων δρόμων ως τοπικά ή και εθνικά ιστορικά τμήματα, έτσι ώστε να μπορούν να εφαρμοστούν φορολογικά κίνητρα
- Αύξηση του χώρου λιανικού εμπορίου στο κέντρο της πόλης πάνω από το 50%
- Ανάδειξη και υποστήριξη των Συνοικιών Τεχνών και Διασκέδασης
- Υπό-στόχος 2γ: Αύξηση της τοπικής συμμετοχής σε δραστηριότητες αναψυχής της πόλης
 - Ανάπτυξη ενός στρατηγικού σχεδίου δραστηριοτήτων δημιουργικότητας – αναψυχής που θα στοχεύει σε ανάλογες ευκαιρίες για την εκπλήρωση των αναγκών της πόλης
 - Εφαρμογή του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ποδηλασίας

Στόχος 3: Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών πόρων και των ανοιχτών χώρων της Βαλτιμόρης για αναψυχή, και βελτίωση της ποιότητας των υδάτων

- Υπό-στόχος 3α: Διατήρηση ενός καλώς διαχειριζόμενου συστήματος παρκών και ανοιχτών χώρων
 - Διαμόρφωση και υιοθέτηση ενός σχεδίου για τα πάρκα και τους ανοιχτούς χώρους ολόκληρης της πόλης
 - Εντοπισμός βιώσιμων χρηματοδοτικών πηγών για τα πάρκα και τα σημεία πολιτισμού
 - Θεσμοθέτηση της ανάγκης για ύπαρξη ανοιχτών – ελεύθερων χώρων μέσα στην πόλη
- Υπό-στόχος 3β: Προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και των περιβαλλοντικών πόρων της Βαλτιμόρης
 - Επίτευξη των στόχων για εφαρμογή μέτρων κατά της ρύπανσης και προστασίας ευαίσθητων περιοχών, εναρμόνιση των τοπικών σχεδίων με διεθνείς δεσμεύσεις, εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης απορριμμάτων κ.λπ.
 - Διαχείριση των υδάτων με έμφαση στην εξοικονόμηση και ανακύκλωση
 - Βελτίωση των πεζοδρόμων, του φωτισμού και της σήμανσης στα πάρκα αλλά και σε περιοχές κοντά σε αυτά
 - Ολοκλήρωση σχεδίων και κατασκευή του Greenway Trail System

- Αύξηση της φύτευσης
 - Υπό-στόχος 3γ: Διασφάλιση της δημόσιας πρόσβασης στην ακτογραμμή
 - Ολοκλήρωση των συστημάτων σιδηροδρόμων των Harbor Promenade και Middle Branch park
- (Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης)

Γ.4 ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Γ.4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ

Η Μελβούρνη είναι η πρωτεύουσα της πολιτείας της Βικτώριας της Αυστραλίας, και δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Αυστραλίας, μετά το Σίντνεϋ, με πληθυσμό που ξεπερνά τους 3.300.000 κατοίκους. Η περιοχή στην οποία βρίσκεται κτισμένη χαρακτηρίζεται από έντονα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος, αφού πρόκειται για μία στενή παραλιακή λωρίδα, δίπλα στην κοιλάδα του ποταμού Μάρεϊ και στις εκβολές του ποταμού Γιάρρα. Σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της χώρας, και λόγω της εισροής μεγάλου αριθμού μεταναστών από τη δεκαετία του 1960 κι έπειτα, φιλοξενεί μία πολύ-πολιτισμική κοινωνία. Η Μελβούρνη αποτελεί επίσης τη μεγαλύτερη πύλη του εξαγωγικού εμπορίου ολόκληρης της ηπείρου (Μελβούρνη, 2010).

Γ.4.2 ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ

Για τον κάθε θεματικό άξονα, όπως αυτοί αναλύθηκαν στο κεφάλαιο 2.4.1, τίθενται κάποιοι βασικοί στόχοι, νέες κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007, και γίνεται αναφορά στις δεσμεύσεις και προτεραιότητες που ισχύουν και πριν από την εφαρμογή του πολιτιστικού σχεδίου – στρατηγικής (Στρατηγική για τις τέχνες, 2011).

Ενδογενείς τέχνες και πολιτισμός

Νέες κατευθύνσεις και Προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007:

- Εξασφάλιση ότι οι αυτόχθονες κοινότητες και η κουλτούρα τους ανακλάται στο ιστό της πόλης μέσω:
 - Του φυσικού τοπίου, του αστικού σχεδιασμού, των μνημείων, της δημόσιας τέχνης κ.λπ.

- Της συμμετοχής στα συνήθη φεστιβάλ και γεγονότα της πόλης
- Της επιδίωξης για την εγκατάσταση ενός χώρου ή κέντρου εθνικής σημασίας, για την ενδογενή κουλτούρα
- Αύξηση των παρουσιάσεων των Indigenous Arts Grants (υπαίθριες παραστάσεις) στην ευρύτερη περιοχή της Βικτόρια
- Εγκαινίαση ενός προγράμματος δημόσιας τέχνης και μνημείων ενδογενούς πολιτισμού στην περιοχή του επιχειρηματικού κέντρου της πόλης
- Ανάπτυξη διαρκών σχέσεων συνεργασίας με τα σημαντικότερα ιδρύματα και οργανισμούς ενδογενούς ή μη πολιτισμού
 - Αύξηση των ευκαιριών εκπαίδευσης κι εργασίας των νέων αυτών των μειονοτήτων
 - Εξασφάλιση της συμμετοχής τους και της εργασίας τους σε διάφορα γεγονότα, εορτασμούς και δραστηριότητες
- Εξερεύνηση των ευκαιριών για προγράμματα τέχνης ιθαγενών πληθυσμών, συμπεριλαμβανομένης μίας μεγάλης έκθεσης για τα Commonwealth Games της Μελβούρνης το 2006

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Αναγνώριση και σεβασμός στα δικαιώματα των ιθαγενών και των κοινοτήτων τους όσον αφορά στην έκφραση της τέχνης τους
- Ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης των ενδογενών κοινοτήτων και των τεχνών τους
- Αύξηση των ευκαιριών για εργασία, επαγγελματική ανάπτυξη, δωρεάν επαγγελματική στέγη και χορηγίες για τους ιθαγενείς καλλιτέχνες, του παραγωγούς και τις πολιτιστικές τουριστικές επιχειρήσεις
- Ανάλυση ερευνών για τη σημαντικότητα των τεχνών και του πολιτισμού των ενδογενών κοινοτήτων
- Χρηματοδότηση για την υποστήριξη του προγράμματος Indigenous Mentorship
- Διατήρηση της ικανότητας του Προγράμματος Ιθαγενούς Τέχνης να υποστηρίζει μία μεγάλη ποικιλία πολιτιστικών δραστηριοτήτων, να ενώνει την παραδοσιακή και τη σύγχρονη τέχνη και κοινωνική ανάπτυξη

- Καλλιέργεια της συνεργασίας, της επικοινωνίας, των συνεργιών και των δικτύων
 - Στο εσωτερικό του Συμβουλίου της Μελβούρνης, σχετικά με θέματα διαλλαγής - αποδοχής και Ενδογενούς Πολιτισμού και Κληρονομιάς
 - Ανάμεσα στους ιθαγενείς καλλιτέχνες και κοινότητες της Μελβούρνης και άλλων πόλεων και εθνών
 - Με σημαντικούς οργανισμούς και προγράμματα, που εστιάζουν στην ενδογενή τέχνη και πολιτισμό στην Βικτόρια, όπως το Bunjilaka στο Μουσείο της Μελβούρνης ή το Koorie Heritage Trust

Περιφερειακές, Εθνικές και Διεθνείς Προοπτικές

Νέες κατευθύνσεις και Προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007

- Ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών με θεσμούς που μοιράζονται δεσμεύσεις για την Μελβούρνη και εκτείνονται πέρα από τα δημοτικά όρια, συμπεριλαμβανομένων:
 - Γειτονικών μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως οι δήμοι των Maribyrnong, Moreland, Moonee Valley, Port Philip, Stonnington και Yarra
 - Οργανισμών που έχουν αντίκτυπο στην εικόνα της Μελβούρνης στην εθνική και διεθνή σκηνή των τεχνών
- Πρόσκληση σημαντικών καλλιτεχνών για συμμετοχή σε μεγάλα γεγονότα δημόσιας τέχνης της πόλης
- Εκμετάλλευση των δεσμών του Συμβουλίου της Μελβούρνης με άλλους οργανισμούς, για τη δημιουργία ευκαιριών για περιοδείες ομάδων παραστατικών τεχνών σε όλη τη χώρα αλλά και στο εξωτερικό
- Πρόσκληση διεθνών και τοπικών ομιλητών ώστε να προσδώσουν κύρος στην πνευματική δραστηριότητα της Μελβούρνης
- Ενεργή συνεργασία με κοινότητες της περιοχής για τη διοργάνωση forum, με τη Μελβούρνη ρόλο της πρωτεύουσας – διοργανώτριας
- Ανάπτυξη στρατηγικών για την συχνότερη και δυνατότερη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και αποστολές, για την ενίσχυση της εικόνας της πόλης ως προορισμού επενδύσεων και εμπορίου

- Συνεισφορά σε πρωτοβουλίες στον πολιτιστικό τουρισμό

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Υποστήριξη της ευρείας ποικιλίας διεθνών φεστιβάλ τεχνών της Μελβούρνης, ώστε να αναδειχθεί η πόλη σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ως μία πόλη που:
 - Εκτιμά τους καλλιτέχνες, την ενδογενή κουλτούρα, τις κοινότητες, τις δημιουργικές ιδέες και τις δημιουργικές βιομηχανίες
 - Έχει να επιδείξει σύγχρονους σημαντικούς καλλιτέχνες και έργα σύγχρονης τέχνης από την Αυστραλία και από όλο τον κόσμο
 - Στηρίζει του αυστραλιανούς καλλιτέχνες μέσω διεθνών φεστιβάλ
- Επιδίωξη συνεργασιών με:
 - Κορυφαίους οργανισμούς τεχνών που εδρεύουν στη Μελβούρνη ή με παραρτήματα οργανισμών τεχνών που η έδρα τους είναι σε άλλη χώρα
 - Κρατικά ή ομοσπονδιακά χρηματοδοτικά πρακτορεία
 - Άλλες πρωτεύουσες περιφερειών της Αυστραλίας
 - Διάφορες πόλεις
 - Εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα
- Πρόσκληση εθνικών και διεθνών καλλιτεχνών για συμμετοχή σε προγράμματα διοργανωμένα από το Συμβούλιο, που βοηθούν τη διάχυση της γνώσης, των ιδεών και της εκτίμησης επιτυχημένων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων άλλων περιοχών, εκτός της Μελβούρνης
- Διατήρηση των τεχνών και της πολιτιστικής δύναμης της Μελβούρνης ως ένα κύριο κεφάλαιο στο πρόγραμμα marketing της πόλης

Σύνδεση των κοινοτήτων με τις τέχνες και την πολιτιστική ανάπτυξη

Νέες κατευθύνσεις και Προτεραιότητες για την περίοδο 2003-2007

- Επένδυση σε υπάρχουσες σχέσεις και ανάπτυξη νέων συνεργασιών με τους εκπροσώπους των πολύ-πολιτισμικών ομάδων της πόλης, για την εξασφάλιση της πρόσβασής τους επί ίσοις όροις σε υπηρεσίες, προγράμματα και διαδικασίες λήψης αποφάσεων

- Ενδυνάμωση και επέκταση της ικανότητας του Προγράμματος Πολιτιστικής Ανάπτυξης ώστε:
 - Να διοργανώνει καινοτόμα προγράμματα συνεργασιών μεταξύ καλλιτεχνών, πρακτορείων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και κοινοτήτων
 - Να εργάζεται σε μακροπρόθεσμα, αναπτυξιακά προγράμματα για τον πολιτισμό μαζί με καλλιτέχνες, ιδρύματα κ.λπ.
- Δημιουργία μιας υποστηρικτικής συμβουλευτικής επιτροπής για το Πρόγραμμα Πολιτιστικής Ανάπτυξης, για να εξασφαλιστεί η κατεύθυνση των προτεραιοτήτων προς μία ποικιλία αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπνεύσεων της κοινωνίας της πόλης
- Ανάλυση από το Συμβούλιο ενός ηγετικού ρόλου στην προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης μέσω των προγραμμάτων πολιτισμού – τέχνης. Η κεντρική ιδέα είναι να ανατίθεται το ετήσιο πρόγραμμα Artist in Residence σε φορείς που δεν έχουν χρηματοδοτηθεί για διοργάνωση γεγονότος παλαιότερα
- Ανάπτυξη ενός προγράμματος προώθησης και δημοσίευσης της καινοτόμου δραστηριότητας του Προγράμματος Πολιτιστικής Ανάπτυξης
- Ανάπτυξη προγραμμάτων με τη συμμετοχή φοιτητών και φοιτητικών σωμάτων στη Μελβούρνη

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Συνέχιση της ανάπτυξης και ενδυνάμωσης των ευκαιριών για πολιτιστική έκφραση των διαφορετικών και περιθωριοποιημένων κοινοτήτων της πόλης
- Συνέχιση της ανάπτυξης προϊόντων και προγραμμάτων ανάλογα με τις διάφορες φάσεις της ζωής των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων για τα παιδιά, τους νέους και των μεγαλύτερων ανθρώπων
- Διασφάλιση ότι όλο και περισσότερες κοινότητες έχουν πρόσβαση στο Arts Grants Program
- Διεκδίκηση πόρων και αναγνωρισιμότητας μέσω αλληλοστήριξης και συνεργασίας με το Δίκτυο Πολιτιστικής Ανάπτυξης της Βικτόρια (Cultural Development Network of Victoria), συμμετοχή σε σημαντικά forum, συνέδρια και επιτροπές

- Υποστήριξη της ευρείας ποικιλίας των διεθνών φεστιβάλ της Μελβούρνης με συγκεκριμένο στόχο της αύξηση της προσβασιμότητας και την ελεύθερη συμμετοχή σε γεγονότα και δραστηριότητες σε δημόσιους χώρους της πόλης
- Συνέχιση της διοργάνωσης του Προγράμματος Παιδική Εβδομάδα (Children Week Program)

Χώροι τέχνης και τοπότητα

Νέες κατευθύνσεις και Προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007

- Ανάπτυξη στρατηγικών και δυναμικών προγραμμάτων, τα οποία:
 - Αυξάνουν το τοπικό και εθνικό προφίλ των πολιτιστικών venues (τόποι διεξαγωγής πολιτιστικών δραστηριοτήτων) του Συμβουλίου της Μελβούρνης
 - Εδραιώνουν το πρόγραμμα Artist in Residence στις πολιτιστικές venues του Συμβουλίου, που φέρνει κοντά καλλιτέχνες, κοινότητες και τους κατοίκους της πόλης για να δημιουργήσουν έργα τέχνης
 - Ενθαρρύνουν ευκαιρίες για καλλιτεχνική εργασία, επαγγελματική ανάπτυξη, επαγγελματική στέγαση, δίκτυα και συμβούλευση μέσα στα πολιτιστικά venues
 - Διαχειρίζονται – προωθούν τις πολιτιστικές venues και υιοθετούν μία προσέγγιση που υποβοηθά προγραμματικά μοντέλα για τη «στέγαση των τεχνών»
 - Ενθαρρύνουν και στηρίζουν αποτελεσματικά τους πλανόδιους καλλιτέχνες, τη διασκέδαση και την τέχνη στους δημόσιους χώρους Αυτό μπορεί να συνεισφέρει έτσι ώστε οι δημόσιοι χώροι να γίνουν ζωντανοί και χαρακτηριστικοί για την εικόνα της πόλης.
- Εφαρμογή μηχανισμών για τη διασφάλιση της αξιοπρεπούς ζωής των καλλιτεχνών, και της ανάπτυξης και παρουσίασης των έργων τους στην πόλη
- Ενθάρρυνση του Συμβουλίου να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητές του, έτσι ώστε:
 - Να προσφέρει ευκαιρίες για τους καλλιτέχνες και την ανάπτυξη χώρων τέχνης στα πλαίσια εμπορικών επενδύσεων

- Να καθιστά δυνατή τη συνεργασία μεταξύ καλλιτεχνών και σχεδιαστών αστικού τοπίου και αρχιτεκτόνων, στα πρώτα στάδια έργων μέσα στην πόλη
- Να βοηθά στο σχεδιασμό και στην επιβίωση μικρών και μεσαίων οργανισμών τέχνης
- Ανάπτυξη κι εφαρμογή μίας στρατηγικής που προωθεί το δημόσιο χώρο της Μελβούρνης ως ένα ζωντανό, εναλλασσόμενο μουσείο/χώρο έκθεσης που ενθαρρύνει την εξερεύνηση και την επίσκεψη
- Αναθεώρηση των κριτηρίων επιλογής, για εκμίσθωση και παραχώρηση χώρων σε ενοίκους σε επιδοτούμενα venues, συμπεριλαμβανομένων των North Melbourne Town Hall και Horti Hall
- Ανάπτυξη προγραμμάτων για την αύξηση των επισκεπτών στα Southbank Retail και Arts Precinct
- Εξέταση τρόπων για τη χρήση ηλεκτρονικών επικοινωνιών για να διευκολυνθεί η πρόσβαση και η πληροφόρηση σχετικά με τις πολιτιστικές δραστηριότητες, χώρους και γεγονότα
- Εδραίωση του νέου Προγράμματος Τέχνης και Παιχνιδιού (Art Play Program), για να
 - Ενδυναμώσει τους δεσμούς μεταξύ των ιδρυμάτων τέχνης και εκπαίδευσης ώστε να ασχοληθούν τα παιδιά με τα κοινά και τον πολιτισμό και να εξελιχθούν σε καλούς πολίτες
 - Εδραιώσει μακροπρόθεσμες συνεργασίες με εκπαιδευτικά ιδρύματα για να διερευνήσει και να αναπτύξει στρατηγικές για αυξημένη και αποτελεσματικότερη πρόσβαση των παιδιών και των νέων στις τέχνες, ώστε να αναδειχθεί η δημιουργική ικανότητά τους
 - Αποτελέσει ένα λίκνο υψηλής ποιότητας τεχνών ενεργής συμμετοχής και πολιτιστικών δραστηριοτήτων για τα παιδιά και τις οικογένειες
- Δημιουργία ενός καταλόγου χώρων καλλιτεχνικής δημιουργίας ώστε να βοηθηθούν οι πολίτες στην εξεύρεση φθηνών και εναλλακτικών venues και να ενθαρρυνθούν νέες επιλογές και ιδέες

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Παροχή φθηνών πολυχώρων για τις τέχνες και χρήση από τις κοινότητες
- Εμπλουτισμός των τοπίων της πόλης μέσω της εγκατάστασης, παρουσίασης και έκθεσης, νέων, σύγχρονων και διαρκών έργων τέχνης
- Ενθάρρυνση των πολιτών, των εργαζομένων, των σπουδαστών και των επισκεπτών της Μελβούρνης να συνδεθούν με την πόλη, μέσω των venues, την δημόσιας τέχνης και των δημόσιων χώρων
- Αύξηση του αριθμού των κοινωνικών ομάδων που παρακολουθούν πολιτιστικά γεγονότα και συναντήσεις
- Επέκταση της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας των πολιτιστικών venues, για την ανάπτυξη κοινών συμμετεχόντων, για την προώθηση γεγονότων και διευκόλυνση της ενοικίασης χώρων τεχνών και της ανάκτησης τεχνικών πληροφοριών
- Διασφάλιση ότι το Public Art Program προωθεί νέους και αναγνωρισμένους καλλιτέχνες από όλες τις κοινωνικές ομάδες και μειονότητες
- Καθιέρωση της παρουσίας ενδογενούς τέχνης στους δημόσιους χώρους της πόλης
- Ενθάρρυνση των καλλιτεχνών και των πολιτιστικών οργανισμών να χρησιμοποιούν τους δημόσιους χώρους της πόλης για να παρουσιάσουν τα έργα τους

Τέχνη, κληρονομιά και ιστορία

Νέες κατευθύνσεις και Προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007

- Πλατιά δημόσια πρόσβαση της Συλλογής Τέχνης και Κληρονομιάς (Art and Heritage Collection) μέσω της ιστοσελίδας του Συμβουλίου της Μελβούρνης
- Ενδυνάμωση του προφίλ της City Gallery ώστε να γίνει ευρέως αναγνωρισμένη ως μία venue παρουσίασης της τέχνης, της κληρονομιάς και της ιστορίας της Μελβούρνης, και παράλληλη εμπλοκή των καλλιτεχνών στην προσπάθεια αυτή
- Υποστήριξη των κοινοτήτων ώστε να καταστήσουν «ορατή» τη δική τους ιστορία
- Ενεργή επιδίωξη ανταλλαγών και κοινών προγραμμάτων μεταξύ των ιδρυμάτων συλλογών (βιβλιοθήκες, μουσεία), και διοργάνωση φεστιβάλ και διαφόρων γεγονότων

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Διαχείριση όλων των πιθανών πλευρών της Συλλογής Τέχνης και Κληρονομιάς της πόλης, που περιλαμβάνει περίπου 150 γλυπτά, μνημεία και έργα δημόσιας τέχνης και 6000 αντικείμενα μεταξύ των οποίων φωτογραφίες, πίνακες, κοστούμια και ιστορικά τεχνουργήματα
- Διασφάλιση της ανταπόκρισης της Συλλογής στο ενδιαφέρον του κοινού για το παρελθόν της Μελβούρνης
- Διατήρηση της σχέσης της Συλλογής της Μελβούρνης με τη σύγχρονη εποχή, μέσω νέων αποκτημάτων, βάσεων δεδομένων και λειτουργίας ιστοσελίδας, και εκθέσεων
- Εξασφάλιση των υψηλότερων προδιαγραφών διατήρησης και προστασίας της Συλλογής
- Εξασφάλιση των υψηλότερων προδιαγραφών διατήρησης και προστασίας του Melbourne Town Hall Grand Organ
- Ενθάρρυνση και διευκόλυνση της έρευνας και της πρόσβασης στη Συλλογή, από τους ενδιαφερόμενους (το Συμβούλιο, τους πολίτες, τους ιστορικούς, κ.λ.π.)
- Συνέχιση της μετάφρασης της ιστορίας της Μελβούρνης μέσω εκδόσεων σχετικά με την ιστορία των κοινοτήτων της Μελβούρνης

Επενδύοντας στις τέχνες

Νέες κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007

- Αναθεώρηση επιλογών χρηματοδότησης για οργανισμούς σε τριετή μεγάλα προγράμματα. Η βάση της υποστήριξης του Συμβουλίου πρέπει να εστιάσει στη συνεισφορά των οργανισμών αυτών στη ζωή της πόλης, όπως:
 - Η ικανότητά τους και η προθυμία τους να παρέχουν ευρέως προσβάσιμες εμπειρίες πολιτισμού για τους χρήστες της πόλης
 - Η συνεισφορά τους στην ανάπτυξη των πολιτιστικών βιομηχανιών της Μελβούρνης αλλά και στη γενικότερη ανάπτυξη των επιχειρήσεων
 - Η συνεισφορά τους στην καλύτερη διαμόρφωση του προφίλ της Μελβούρνης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
 - Η διοίκησή τους και υπευθυνότητα

- Ανάλυση ηγετικού ρόλου στην υποβοήθηση οργανισμών τέχνης ώστε να αναπτύξουν συνδέσμους με επιχειρήσεις και εναλλακτικές πηγές υποστήριξης
- Ανάπτυξη ευέλικτων μορφών υποστήριξης για καλλιτέχνες, καλλιτεχνικούς οργανισμούς και της ευρύτερης κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων της ανάπτυξης συμβουλευτικής και ευκαιριών εκπαίδευσης, της στήριξης σε σχετικά θέματα, επαγγελματικής συμβούλευσης και φυσικών πόρων
- Έρευνα για στρατηγικές ανάπτυξης επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των μοντέλων των συγκροτημάτων και «θερμοκοιτίδας», για τη δημιουργική βιομηχανία της Μεμβούρνης
- Διασφάλιση ότι οι πολύ-πολιτισμικές τέχνες ενθαρρύνονται, αντικατοπτρίζοντας την πολιτιστική διαφορετικότητα – ένδο-διαφοροποίηση της Μεμβούρνης

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Λειτουργία ενός προγράμματος Arts Γκραντς (Arts Grants), που προωθεί τις τέχνες, είναι βιώσιμο και καινοτόμο όσον αφορά την προστασία των καλλιτεχνών και των πολιτιστικών οργανισμών. Διασφάλιση ότι οι διαδικασίες του είναι ευρέως προσβάσιμες, δε θέτουν δηλαδή όρια βάσει παραγόντων όπως ο πολιτισμός, η αναπηρία κ.λπ.
- Επέκταση των συνεργασιών με καλλιτέχνες, πολιτιστικούς οργανισμούς και κοινότητες, όταν πραγματοποιούνται αμοιβαία οφέλη και αποτελέσματα κοινωνικής ισότητας
- Επιδίωξη ευκαιριών συνεργασίας ώστε να μεγιστοποιούνται οι επενδύσεις του Συμβουλίου σε προγράμματα τέχνης, όπως για παράδειγμα, διεξαγωγές δημόσιας τέχνης. Αυτή η δράση θα ήταν καλό να επεκταθεί σε φιλανθρωπικούς, κοινοτικούς και εμπορικούς τομείς
- Αύξηση της πληροφόρησης και ανύψωση του προφίλ των γεγονότων και δραστηριοτήτων τέχνης που διοργανώνει το Συμβούλιο της Μεμβούρνης

Ιδέες, συζήτηση και κριτικός δημόσιος διάλογος – Προώθηση της πολιτιστικής καινοτομίας και δύναμης

Νέες κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την περίοδο 2004-2007

- Πρόσκληση διεθνών, εθνικών και τοπικών καλλιτεχνών για συμμετοχή σε προγράμματα του Συμβουλίου της Μεμβούρνης, που καθιστούν δυνατή την ανταλλαγή ιδεών και γνώσης, και την εκτίμηση επιτυχημένων προγραμμάτων τέχνης και πολιτισμού άλλων πόλεων
- Δημιουργία συνεργασιών με μεμονωμένα άτομα και οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων αυτών που εστιάζουν στην τέχνη, στην κοινότητα, στον πολιτισμό και στην εκπαίδευση, ώστε να υπάρξει διάχυση της τεχνογνωσίας, να αναπτυχθούν ιδέες προγραμμάτων και διαφορετικές προοπτικές
- Επέκταση της διάρκειας και της δημοσιότητας των συζητήσεων, μέσω ιστοτόπων, δημοσιεύσεων και ραδιόφωνου
- Επίδειξη του ηγετικού ρόλου του δημιουργικού τομέα, μέσω της ανάπτυξης περιλήψεων συσκέψεων, άρθρων προς δημοσίευση και δημοσίων παρουσιάσεων

Ήδη ισχύουσες δεσμεύσεις και προτεραιότητες

- Διευκόλυνση της συζήτησης για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της Μεμβούρνης
- Δημιουργία και υποστήριξη προγραμμάτων που ενθαρρύνουν τη συζήτηση και οδηγούν την κοινότητα σε ουσιαστικό διάλογο όσον αφορά την πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή της πόλης
- Διατήρηση διαρκούς διαλόγου με καλλιτέχνες, εργαζομένους στο δημιουργικό τομέα και οραματιστές, ώστε να παρέχουν στο Συμβούλιο συμβουλές όσον αφορά στην εφαρμογή της Στρατηγικής για τις Τέχνες, αλλά και άλλων, ποικίλων πολιτικών και δραστηριοτήτων στην πόλη της Μεμβούρνης

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

**Διπλωματική εργασία:
Πολιτιστικός σχεδιασμός πόλεων – Διεθνής εμπειρία και
Κατευθυντήριες γραμμές για τον Δήμο Χαλανδρίου**

**Πάντζιου Κωνσταντίνα
Δέφνερ Αλέξης (επιβλέπων)**

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2011

ΜΕΡΟΣ Α' – ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1. Ποιος/οι είναι ο/οι φορέας/εις εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής;

.....
.....
.....
.....
.....

2. Τι ειδικότητες έχουν οι υπάλληλοι που απασχολούνται σε αυτόν/ούς; (Βάλτε σε σειρά, ανάλογα με τον αριθμό τους)

Αρχιτέκτονες Μηχανικοί

Χωροτάκτες - Πολεοδόμοι Μηχανικοί

Άλλοι Μηχανικοί

Οικονομολόγοι

Κοινωνιολόγοι

Καλλιτέχνες (Μουσικοί, ηθοποιοί, κ.λπ.)

Εκπαιδευτικοί

Άλλη ειδικότητα (Προσδιορίστε)

.....
.....
.....
.....
.....

3. Σε ποιο βαθμό έχουν αναπτυχθεί δράσεις μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1= Πολύ λίγο, 5= Πάρα πολύ

Αναφέρατε τα σημαντικότερα παραδείγματα συγκεκριμένων δράσεων

.....
.....
.....
.....
.....

4. Τι μέσα πολιτιστικής πολιτικής χρησιμοποιούνται;
(Βάλτε σε σειρά με αρίθμηση, όπου 1= ευρεία χρήση, 7= πολύ περιορισμένη χρήση)

Κανονιστικά πλαίσια

Συμβουλευτικά σώματα

Επιχορηγήσεις

Καθιέρωση βραβείων

Ανάπτυξη υποδομών

Διακόσμηση δημόσιου χώρου

Άλλο (προσδιορίστε)

.....

.....

.....

.....

.....

5. Από πού αντλούνται τα χρηματικά ποσά για τη χρηματοδότηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων; (Βάλτε σε σειρά με αρίθμηση, όπου 1= Σημαντική πηγή χρηματοδότησης, 7= Αμελητέα πηγή χρηματοδότησης)

Ειδικά ταμεία

Προγράμματα υπηρεσιών

Ειδικοί φόροι σε κάποιες περιοχές ή δραστηριότητες

Επιχορηγήσεις από ιδιώτες

Κρατικά κονδύλια

Μέρος του δημοτικού προϋπολογισμού

Άλλο (προσδιορίστε)

.....

.....

.....

.....

.....

6. Σε ποιο βαθμό έχουν προγραμματιστεί για την επόμενη τετραετία, σχετικά με πολιτιστικές δραστηριότητες (Βάλτε σε σειρά με αρίθμηση, όπου 1= Καθόλου, 4= Σε μεγάλο βαθμό)

- Έργα υποδομής για διάφορες μορφές πολιτισμού
- Έργα υποδομής για αθλητικές δραστηριότητες
- Έργα υποδομής για αναψυχή
- Άλλο (προσδιορίστε)

.....

.....

.....

.....

.....

7. Σε ποιο βαθμό έχουν προσδιοριστεί για την επόμενη τετραετία πολιτικές σχετικά με πολιτιστικές δραστηριότητες (Βάλτε σε σειρά με αρίθμηση, όπου 1= Καθόλου, 4= Σε μεγάλο βαθμό)

- Εκπαίδευση δημοτικών υπαλλήλων
- Διαφήμιση
- Συμμετοχή σε εθνικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα
- Άλλο (προσδιορίστε)

.....

.....

.....

.....

.....

8. Σε ποιο βαθμό έχουν προγραμματιστεί για την επόμενη τετραετία δραστηριότητες σχετικά με πολιτιστικές δραστηριότητες (Βάλτε σε σειρά με αρίθμηση, όπου 1= Καθόλου, 4= Σε μεγάλο βαθμό)

- Εκπαιδευτικές (σεμινάρια, διάφορα μαθήματα, κ.λπ.)
- Ψυχαγωγικές (θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, κ.λπ.)
- Εορτασμοί – Φεστιβάλ (εποχιακές εκδηλώσεις, κ.λπ.)
- Άλλο (προσδιορίστε)

.....

.....

ΜΕΡΟΣ Β' – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

9. Θεωρείτε σκόπιμη τη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα; (κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1= Πολύ λίγο, 5= Πάρα πολύ

Ποιες περιπτώσεις θα προτείνετε;

.....

.....

.....

.....

.....

10. Σε περίπτωση έκφρασης πρωτοβουλιών από τον ιδιωτικό τομέα, από ομάδες πολιτών, από εθελοντικές οργανώσεις, κ.λπ., θα υπήρχε υποστήριξη από το Δήμο; (κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1= Πολύ μικρή, 5= Πολύ μεγάλη

Σε ποιες περιπτώσεις θα υπήρχε μεγαλύτερη υποστήριξη;

.....

.....

.....

.....

.....

11. Ποια χαρακτηριστικά πιστεύετε πως θα πρέπει να έχει ένας επιτυχημένος φορέας εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής; (κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

Περισσότερες αρμοδιότητες από τους άλλους φορείς

Διασυνδέσεις με καλλιτεχνικούς – πολιτιστικούς οργανισμούς

Επάρκεια των υπαλλήλων που εργάζονται σ' αυτόν

Μεγάλο κύρος

Άλλο χαρακτηριστικό (προσδιορίστε)

.....

.....

.....

.....

.....

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1= Σε πολύ μικρό βαθμό,

5= Σε πολύ μεγάλο βαθμό

12. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως πρέπει να συνδέεται ο πολιτισμός με: (κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

Την τοπική διασκέδαση

Την τοπική ταυτότητα

Την παραγωγή προϊόντων τοπικού χαρακτήρα

Τον τουρισμό

Τον αθλητισμό

Άλλο (προσδιορίστε)

.....
.....
.....
.....
.....

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1= Σε πολύ μικρό βαθμό,
5= Σε πολύ μεγάλο βαθμό

13. Σε ποιο βαθμό μπορεί να αποφέρει η πολιτιστική ανάπτυξη τα παρακάτω σε μία πόλη; (κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

Οικονομική ανάπτυξη

Αύξηση της επιχειρηματικότητας

Βελτίωση της εικόνας της πόλης

Αύξηση του αριθμού των επισκεπτών

Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

Αύξηση του αριθμού των μόνιμων κατοίκων

Μείωση των κοινωνικών εντάσεων

Προσωπική ανάπτυξη σε ατομικό επίπεδο

Άλλο (προσδιορίστε)

.....
.....
.....
.....
.....

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1= Σε πολύ μικρό βαθμό,
5= Σε πολύ μεγάλο βαθμό

ΜΕΡΟΣ Γ' – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

14. Πόσο αναγκαία πιστεύετε πως είναι η ύπαρξη πολιτιστικού σχεδίου στο Δήμο σας;
(κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1= Πολύ λίγο, 5= Πάρα πολύ

15. Τι πιστεύετε ότι θα έπρεπε να περιλαμβάνει το περιεχόμενο των διατάξεων ενός πολιτιστικού σχεδίου;
(κυκλώστε το αντίστοιχο τετράγωνο)

Την ομαλή μετάβαση από την ανάλυση στην πρόταση

Την προβολή του συγκριτικού πλεονεκτήματος της πόλης

Την σύνδεση με την οικονομική ανάπτυξη

Την σύνδεση με την κοινωνική ανάπτυξη

Άλλο (προσδιορίστε)

.....
.....
.....
.....
.....

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1= Σε πολύ μικρό βαθμό,

5= Σε πολύ μεγάλο βαθμό

16. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι θα έπρεπε να εναρμονίζεται ο πολιτιστικός σχεδιασμός του Δήμου με τα ακόλουθα;

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Χαλανδρίου

Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Στερεάς Ελλάδας

Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χαλανδρίου

Άλλα σχέδια ή προγράμματα (προσδιορίστε)

.....
.....
.....
.....

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1= Σε πολύ μικρό βαθμό,

5= Σε πολύ μεγάλο βαθμό

17. Ενδεικτικά, ποιους βασικούς άξονες ανάπτυξης πιστεύετε πως θα έπρεπε να υιοθετήσει το πολιτιστικό σχέδιο του Δήμου σας; (αναφέρετε το πολύ πέντε)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

18. Ποιους στόχους να επιδιώκει; (αναφέρετε το πολύ πέντε)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

19. Ποιες εξειδικευμένες δράσεις να περιλαμβάνει; (αναφέρετε το πολύ πέντε)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ!!!

ΠΗΓΕΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Bianchini Franco και Michael Parkinson (επιμ.), (1993/ 1994), *Πολιτιστική Πολιτική και Αναζωογόνηση των Πόλεων – Η Εμπειρία της Δυτικής Ευρώπης*, Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

Booth Peter και Robin Boyle, (1993/ 1994), «Δείτε τη Γλασκώβη, δείτε πολιτισμό», στο Bianchini και Parkinson, σελίδες 35 - 59

Friedrichs Jurgen και Jens Dangshat, (1993/ 1994), «Αμβούργο: Πολιτισμός και ανταγωνισμός μεταξύ πόλεων», στο Bianchini και Parkinson, σελίδες 117 - 135

Hajer Maarten, (1993/ 1994), Ρότερνταμ: Ανασχεδιάζοντας το δημόσιο χώρο, στο Bianchini και Parkinson, σελίδες 60 - 80

Negrier Emmanuel, (1993/ 1994), Μομπελιέ: Διεθνής ανταγωνισμός και πρόσβαση της κοινότητας, στο Bianchini και Parkinson, σελίδες 136 - 153

Γοσποδίνη Άσπα και Ηλίας Μπεριάτος (επιμ.), (2006), *Τα Νέα Αστικά Τοπία και η Ελληνική Πόλη*, Αθήνα: Κριτική

Δέφνερ Αλέξης, (2002), «Η σημασία της σύνδεσης πολιτιστικού και χρονικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων», *ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος*, 18-19, σελ. 197-213

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χαλανδρίου 2007-2010, Δήμος Χαλανδρίου

Ex-ante Αξιολόγηση για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, Έγγραφο εργασίας της Γεν. Δ/σης XVI – Περιφερειακή Πολιτική & Συνοχή της Ε.Ε.

Κάβουρας Ευάγγελος, (2006), *Η Συμβολή του Πολιτιστικού Αγαθού στη Διαμόρφωση Εδαφικών Περιοχών και στην Αειφορική τους Ανάπτυξη*, διπλωματική εργασία Μεταπτυχιακού Τμήματος του Τμήματος Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Κόνσολα Ντίνα, (2006), *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση

Λουκαΐτου-Σιδέρη Αναστασία, (2006), «Πολιτιστικά τοπία και πολιτιστικές στρατηγικές: η αμερικανική εμπειρία», στο Γοσποδίνη και Μπεριάτος, σελίδες 52 - 69

Νικολακοπούλου Χριστίνα, (2010), «*Δημιουργική πόλη*» *Διεθνής εμπειρία & Ελληνική πραγματικότητα*, διπλωματική εργασία του Τμήματος Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Allmendinger Philip, (2002), *Planning Theory*, Νέα Υόρκη: Palgrave

Evans Graeme, (2001), *Cultural planning-an urban renaissance?*, Νέα Υόρκη: Routledge

Evans Graeme, (2005), ‘Measure for measure: Evaluating the evidence of culture’s contribution to regeneration’ [on line], *Urban Studies*, 42:5,959-983, διαθέσιμο και στο <http://dx.doi.org/10.1080/00420980500107102> (πρόσβαση Απρίλιος 2009)

Evans Graeme, (2006), ‘Branding the City of Culture – The Death of City Planning?’, in Monclus and Guardia, 2006, σελίδες 197 - 214

Freestone Robert and Chris Gibson, (2006), ‘The Cultural Dimension of Urban Planning Strategies: An historical Perspective’, in Monclus and Guardia, 2006, σελίδες 21 - 42

Garcia Beatriz, (2004), ‘Cultural policy and urban regeneration in Western European Cities Lessons from experience, Prospects for the future’ [on line], *Local economy*, Vol. 19, No 4, 312-326, Routledge, διαθέσιμο και στο www.scholars-on-bilbao.info/fichas/BeatrizGarciaLE2004.pdf (πρόσβαση Οκτώβριος 2010)

Garcia Beatriz, (2007), ‘Deconstructing the city of culture: The long-term cultural legacies of Glasgow 1990’, in Paddison and Miles, 2007, σελίδες 1 - 28

Kunzmann Klaus, (2004), ‘Culture, creativity and spatial planning’, *Town Planning Review*, 75 (4), p. 383-404, διαθέσιμο και στο [http://www.scholars-on-bilbao.info/fichas/KUNZMANN%20Culture CreativitySpatialPlanningTPR2004.pdf](http://www.scholars-on-bilbao.info/fichas/KUNZMANN%20Culture%20Creativity%20Spatial%20PlanningTPR2004.pdf)

Landry Charles, (2000), *The creative city: A toolkit for urban innovators*, Λονδίνο: Earthscan

McGuigan Jim, (2004), *Rethinking Cultural Policy*, Γλασκόβη: Open University Press

Miles Malcolm, (2007), ‘Interruptions: Testing the rhetoric of culturally led urban development’, in Paddison and Miles S., 2007, σελίδες 48 - 70

Miles Steven, (2007), ‘“Our Tyne”: Iconic regeneration and the revitalisation of identity in NewcastleGateshead’, in Paddison and Miles, 2007, σελίδες 71 - 84

Miller Toby και George Yúdice, (2002), *Cultural Policy*, Thousand Oaks California: Sage

Mommaas Hans, (2004), ‘Cultural clusters and the post-industrial city: Towards the remapping of urban cultural policy’, [on line], *Urban Studies*, Vol. 41, No. 3, 507-532, Carfax Publishing, διαθέσιμο και στο

www.sociologia.unimib.it/r2/DATA/Insegnamenti/2_1931/materiale/mommaas%202004_reading%20for%20group%201pdf (πρόσβαση Ιανουάριος 2011)

Monclus Javier and Maanuel Guardia (επιμ.), [2006], *Culture, urbanism and planning*, Burlington: Ashgate

Neill William J.V., (2004), *Urban planning and cultural identity*, Νέα Υόρκη: Routledge

O' Connor Justin, (2004), 'Cities, Culture and "transitional economies": Developing cultural industries in St. Petersburg', in Power and Scott, 2004, σελίδες 37 - 53

Paddison Ronan και Steven Miles (επιμ.), [2007], *Culture-Led Urban Regeneration*, Νέα Υόρκη: Routledge

Power Dominic και Allen J. Scott (επιμ.), (2004), *Cultural Industries and the production of Culture*, Νέα Υόρκη: Routledge

Power και Scott, (2004), 'A prelude to cultural industries and the production of culture', in Power and Scott, σελίδες 3 - 16

Pendlebury John, (2006), 'Planning the Historic City: 1960's Plans for Bath and York', in Monclus and Guardia, σελίδες 149 - 164

Scott Allen, (2004), 'Cultural Products Industries and Urban Economic Development – Prospects for growth and market contestation in global Context' [on line], *Urban Affairs Review*, Vol. 39, No 4, March 2004, p. 461-490, διαθέσιμο και στο <http://129.3.20.41/eps/urb/papers> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2010)

Strom Elizabeth, (2003), 'Cultural policy as development policy: Evidence from the United States', [on line], *International Journal of Cultural Policy*, Vol.(3), pp.247-263, Routledge, διαθέσιμο και στο www.kctpi.re.kr/newsletter/info/letter_info001_01.pdf (πρόσβαση Οκτώβριος 2010)

Wansborough Matthiew και Andrea Mageean, (2000), 'The Role of Urban Design in Cultural Regeneration', *Journal of Urban Design*, Vol. 5, No. 2, διαθέσιμο και στο <http://halliejones.com/Resources/The%20Role%20of%20Urban%20Design%20in%20Cultural%20Regeneration.pdf> (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Πηγές στο διαδίκτυο

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Καραχάλης Νικόλας (2006), 'Η διαχείριση και προβολή πολιτιστικών – τουριστικών περιοχών σε πόλεις μεσαίου μεγέθους : Ευρωπαϊκή εμπειρία και βέλτιστες πρακτικές'

στα Πρακτικά Διεθνούς Φόρουμ *Η επιχειρηματικότητα ως μοχλός ανάπτυξης Ιστορικών Κέντρων*, Δήμος Καβάλας, 24-25 Νοεμβρίου 2006 [on line], διαθέσιμο στο <http://www.danek.gr/wp-content/uploads/2008/10/karaxali.pdf> (πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Arvanitaki Anna, (2007), *Urban Development Planning and Culture*, [on line] διαθέσιμο στο <http://poieinkaiprattein.org/culture/cities/urban-development-planning-and-culture-2007-anna-arvanitaki/> (πρόσβαση Απρίλιος 2011)

Binns Luke, (2004), *Capitalising on culture: An evaluation of culture-led urban regeneration policy*, The Futures Academy, Faculty of the Built Environment, DIT, Ireland, [on line] διαθέσιμο στο http://ecoc-doc-athens.eu/attachments/390_Binns,%20Luke%20Capitalising_on_Culture%20an%20evaluation%20of%20culture-led%20urban%20regeneration%20policy.pdf (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Markusen Ann και Anne Gadwa, (2009), *Arts and Culture in Urban/Regional Planning: A Review and Research Agenda*, Project on Regional and Industrial Economics, Humphrey Institute of Public Affairs, University of Minnesota, διαθέσιμο στο <http://www.hhh.umn.edu/projects/prie> (πρόσβαση Αύγουστος 2010)

McCarthy John, (2005), *Making spaces for creativity: designating “cultural quarters”*, 41st ISoCaRP Congress 2005, διαθέσιμο στο http://www.isocarp.net/Data/case_studies/588.pdf (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Sacco Luigi και Giorgio Blessi, (2007), *Urban regeneration, culture and happiness. Bridging communities through cultural policies: A theoretical framework*, Policy for happiness, Siena, June 15-17 (preliminary version), διαθέσιμο στο <http://www.unisi.it/eventi/happiness/curriculum/sacco-blessi.pdf> (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Sacco Luigi, Giorgio Blessi, Massimiliano Nuccio, (2008), *Culture as an engine of local development processes : System – wide cultural districts*, DADI – IUAV, διαθέσιμο στο http://www.iuav.it/Ricerca1/Dipartimen/dADI/Working-Pa/wp_2008_05.pdf (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Santagata Walter, (2004), *Cultural Districts and Economic Development*, Working Paper Series, Department of Economics, International Centre for Research on the Economics of Culture, Institutions, and Creativity (EBLA), No 01/2004, διαθέσιμο στο www.atlas-euro.org/pages/pdf/sources.doc (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Smidt-Jensen Søren, (2007), *The roles of culture and creativity within urban development strategies. Outlining a theoretical framework for analyzing Scandinavian cities* [on line], CSB Working Paper nr.8, Centre for Strategic Urban Research, διαθέσιμο στο <http://byforskning.dk/publications> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2010)

Stern Mark και Susan Seifert, (2007), Cultivating “Natural” Cultural Districts, [on line] Rockefeller Foundation, διαθέσιμο στο <http://www.trfund.com/resource/downloads/creativity/NaturalCulturalDistricts.pdf> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2010)

Yelinek Aviel, (2009), Culture as a tool for urban regeneration, Jerusalem Institute for Urban Regeneration, διαθέσιμο στο <http://www.jiis.org/upload/publications/culture%20and%20urban%20regeneration.pdf> (πρόσβαση Νοέμβριος 2010)

Ιστοσελίδες

Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο: aetorouleio.blogspot.com

Βαλτιμόρη: en.wikipedia.org/wiki/Baltimore (Πρόσβαση 2010)

Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βαλτιμόρης:
www.baltimorecity.gov/Government/AgenciesDepartments/Planning/ComprehensiveMasterPlan/TheMasterPlan (Πρόσβαση 2010)

Δήμος Βαλτιμόρης: www.baltimorecity.gov (Πρόσβαση 2010)

Δήμος Μελβούρνης: www.melburne.vic.gov.au (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2010)

Δήμος Μπαθ: www.bathnes.gov.uk (Πρόσβαση Ιανουάριος 2010)

Δήμος Χαλανδρίου: www.halandri.gr (Πρόσβαση Οκτώβριος 2010)

Εμπορική αγορά του Λέστερ: www.leicestermarket.co.uk (Πρόσβαση 2010)

Λέστερ: en.wikipedia.org/wiki/Leicester (Πρόσβαση 2009)

Μελβούρνη: el.wikipedia.org/wiki/Μελβούρνη (Πρόσβαση 2010)

Μπαθ: en.wikipedia.org/wiki/Bath,_Somerset (Πρόσβαση 2010)

Παρατηρητήριο στερεώματος Όκλαντ: www.digistardomes.org (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Πολιτιστική – Τουριστική Πύλη Βαλτιμόρης: www.baltimore.org (Πρόσβαση Δεκέμβριος 2010)

Συμβούλιο του Λέστερ: www.leicester.gov.uk (Πρόσβαση 2010)

Συμβούλιο του Μπαθ: www.bathnes.gov.uk/Bath&NorthEastSomersetCouncil
(Πρόσβαση Ιανουάριος 2010)

Χαλάνδρι: el.wikipedia.org/wiki/Χαλάνδρι (Πρόσβαση 2011)

Asianimages: www.asianimages.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Bugbog: www.bubog.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Cooltownstudios: www.cooltownstudios.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Flickr: www.flickr.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Freescholarships: www.freescholarships.com

Globenotes: www.globenotes.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Goaustraliaabout: www.goaustralia.about.com

Guardian: www.guardian.co.uk

Hotelchatter: www.hotelchatter.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Live Design: www.livedesignonline.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Notesonavisuallife: www.notesonavisuallife.blogspot.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

PlanBaltimore Draft: www.baltimorecity.gov/Government (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2010)

Planetware: www.planetware.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Sacredsites: www.sacredsites.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

This is leicestershire: www.thisisleicestershire.co.uk (Πρόσβαση Απρίλιος 2011)

Tripadvisor: www.tripadvisor.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Virtualtourist: www.virtualtourist.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Wikimedia: www.wikimwdia.com (Πρόσβαση Φεβρουάριος 2011)

Συνεντεύξεις

Συνέντευξη με τον Κο Δημήτρη Καραγιώργο, διευθυντή του Αετοπούλειου Πολιτιστικού Κέντρου Χαλανδρίου, στις 21-12-2010

Συνέντευξη με τον Κο Αλέξανδρο Βαρβέρη, εργαζόμενο του Δήμου Χαλανδρίου, στις 13-04-2011

Συνέντευξη με τον Κο Παναγιώτη Βάσιο, διευθυντή Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Χαλανδρίου, στις 15-04-2011